

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1.25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteuren. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteuren:

Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

De kwakzalverij als wereldindustrie.

Er zijn in ons land eenige fabrikanten van kwakzalversmiddeltjes, maar de groote vloed van onfeilbare middelen tegen alle mogelijke kwalen komt uit het buitenland. Binnenlandsche depôt-houders helpen ijverig om die dingen aan den man te brengen; VAN DE GOORBERGH te Breda, SNABILÉ en VAN SANTEN KOLFF te Rotterdam; SNABILÉ te 's Gravenhage; ULOTH, CLÉBAN en GROOTE te Amsterdam, die allen betoonen zich ware kwakzalvershandlangers, en oogsten daarvan ruime winsten.

Geen Nederlandsch geneeskundige — de hoogleeraren in de geneeskunde niet uitgezonderd — of Nederlandsch apotheker verdient zooveel als een der genoemde depôt-houders. Maar toch: de grootste geldsommen gaan naar de hoofdmannen in het buitenland. Daaronder vindt men die miljoenen hebben bijeengebracht. Holloway is wel 10 maal millionair en weet bijna niet wat hij met zijn geld zal aanvangen.

Het nadeel dat de volkswelvaart hierdoor lijdt is niet het voornaamste nadeel. De volksgezondheid ondervindt nog veel grooter schade er door. Maar toch is het nuttig op de groote sommen te wijzen, die in de beurzen van eenige slimme bedriegers worden gestort.

De oorzaak waardoor het mogelijk is, door den verkoop van een klein artikel, potjes zalf of doosjes pillen, miljoenen te verdienen, ligt in de mogelijkheid om de geheele beschaafde (!) wereld tot klant te krijgen. Holloway verspreidt gebruiksaanwijzingen in 19, zijn jongere Amerikaansche collega White met Moeder Seigels stroop in 17 talen. Voor geen ander klein fabrieksartikel van algemeen gebruik zou dat gelukken. Er is niets anders dat al moge het oorspronkelijk door één fabrikant geleverd worden, niet spoedig door een aantal concurrenten mede wordt gefabriceerd. Slechts met kwakzalversmiddeltjes is het mogelijk van uit één fabriek de geheele lichtgeloovige wereld te bedienen.

Dit komt waarlijk niet omdat die mengsels bijzondere stoffen bevatten, die slechts aan dien eenen fabrikant bekend zijn; of omdat de bereidingswijze het geheim van dien fabrikant is. In de verste verte niet. De grondstoffen voor Holloway-pillen (aloë), voor teercapsules (teer), voor malzextract (mout), voor revalenta (boonen-meel) zijn over de geheele aarde zonder eenige hulp van Holloway, Guyot, Hoff en du Barry te verkrijgen en de bereiding daarvan is geen andere dan die in iedere apotheek, brouwerij of grutterij kan plaats hebben. Waarom moet dan elke aloëpil uit Londen, elke teercapsule uit Parijs, elk fleschje malz-extract uit Berlijn komen?

Omdat de genoemde handige industrie-rijders het praatje ingang hebben doen vinden, ja tot een vast vertrouwen bij honderdduizenden hebben gemaakt, dat hun waar geheel iets anders is. Dat hun aloë tegen alle ziekten onfeilbare genezing, hun boonen-meel leven en gezondheid aan aan alle lijders verschaft. Zij hebben een roep doen uitgaan van

hun product, alsof dat iets was, wat men op geen ander plekje der aarde kon vinden dan in hunne fabriek, terwijl in waarheid er geen stad in geheel de beschaafde wereld is waar die stoffen niet in apotheken of in winkels te verkrijgen zijn.

Zoo iets is inderdaad de aandacht waard. Bij geen ander artikel van koophandel kan men dit verschijnsel opmerken. Aan geen ander fabriekaats zou men, door woorden alleen, een zoo belangrijke fictieve waarde kunnen geven. Slechts de grenzeloze lichtgeloovigheid van het publiek in zaken die de geneeskunst naderen, gepaard aan het feit dat men de scheikundige samenstelling van een mengsel nu eenmaal niet op het eerste gezicht kan herkennen, maakt zoo iets mogelijk. Misschien moet hierbij ook nog gevoegd — het zij ter eere van het menschedom gezegd, indien het zoo mocht zijn — een zekere goedhartigheid, waardoor men het onmogelijk acht dat er schurken zouden zijn, die dag aan dag, altijd dezelfde grove leugens zouden verkondigen.

Dezelfde grove leugens dag aan dag verkondigen. Dit faalt nooit in de uitwerking. Er zijn altijd menschen die als men hen maar zeer dikwijls iets zegt, eindigen met het te gelooven. En voor dat herhaaldelijk spreken tot het publiek, tot het publiek van alle landen waar gelezen wordt, biedt de pers de schoonste gelegenheid.

Die pers is ook om een andere reden voor het welslagen van de onderneming volstrekt noodzakelijk. De aan den man gebrachte stoffen krijgen, zooals wij zeiden, door het woord van den fabrikant een fictieve waarde. Wat de waarde in zich zelf bezit, vindt zonder kunstgrepen zijn weg. Maar wat slechts denkbeeldige waarde heeft zou spoedig, als waardeloos, verlaten worden. Hielden Holloway, Guyot, Zickenheimer enz. enz. op met adverteeren, al behielden zij dan ook hunne fabrieken, er zou spoedig een geslacht komen dat van hun waren niet meer gediend zou willen zijn. Want ten slotte zou elk bemerkt hebben dat die middeltjes niet de waarde bezitten, die er aan toegeschreven wordt.

Doch nu er altijd door geadverteerd wordt, krijgt de fabrikant steeds weer nieuwe klanten. Die welke door schade wijs geworden zijn mogen afvallen (om het met iets anders te gaan probeeren), een leger van nieuwelingen treedt steeds weer toe; elk geslacht wordt op zijn beurt ingelijfd bij het heir van goedgeloovigen dat de beurzen der kwakzalvers vult.

Beschouwen we het adverteeren in de nieuwsbladen in dit licht, dan blijkt dat het voor de fabrikanten in kwakzalversmiddeltjes geheel iets anders is dan een gewoon hulpmiddel om hun fabriekaats bekend te maken. Een sinds jaren gevestigd fabrikant van een degelijk artikel vindt aftrek genoeg door zijn vaste clientele en heeft slechts nu en dan eens een advertentie noodig om wat nieuws aan te kondigen of zijn kring van begunstigers uit te breiden. Dit is ook inderdaad gelukkig, want had elk fabrikant de pers zoo noodig

als de kwakzalvers haar behoeven, zijn fabriekaats zou minstens 100 percent in prijs moeten rijzen. Maar van de kwakzalvers valt of staat de geheele industrie met het adverteeren. Daar zij van hun waar eenige honderden percenten winst maken kunnen zij de ontzaglijke kosten van de advertenties met gemak betalen. Deze vormen voor hen een gedeelte van hun bedrijfs-kapitaal.

Door het bovenstaande verklaart zich iets waarvan wij onlangs kennis verkregen en dat ons, hoezeer ook bekend met den kolossalen omvang van de kwakzalverij, toch eenigszins trof.

Er werd namelijk door het bekende advertentie-bureau, dat zich noemt *Compagnie générale de publicité étrangère* en een vereeniging is van DAUBE en C^e te Frankfurt en ELSBACH & JONES te Parijs, aan onze Nederlandsche bladen een nieuwe aanbidding gedaan. Deze bestond voornamelijk daarin dat zij de couranten uitnoodigde zich te verbinden om geen andere advertenties uit het buitenland op te nemen dan die hun door dat bureau werden toegezonden. Een der zaken waartoe het blad zich bovendien moest verbinden was: »gratis opname» van tijd tot tijd van eenige reclame's op eene »gegeven Annonce betrekking hebbende.» Om te laten zien over hoeveel advertentie's het bureau te beschikken had, was bij de circulaire en het concept-contract gevoegd een stel afdrukken van de voornaamste dier aankondigingen, en hierdoor werd onze aandacht in het bijzonder getrokken. Want op de twee groote bladen gevuld met advertenties uit het buitenland, waarmee onze Nederlandsche couranten kunnen begunstigd worden, komen in het geheel 65 stuks voor en daaronder zijn, slechts 15 die niet de kwakzalverij betreffen; 50 van de 65 stuks zijn niet het middel tot het uitoefenen van een gezonden, eerlijken handel, maar bedoelen, om het met één woord te noemen, eenvoudig bedrog.

Hieruit blijkt dus duidelijk hoezeer in de advertentie's die onze bladen uit het buitenland ontvangen, de kwakzalverij hoofdzaak is. De groote advertentie-bureaux, zooals het genoemde er een is, zouden niet bestaan kunnen als de buitenland-sche kwakzalvers het niet voor hun industrie noodig hadden in de bladen van heel de wereld altijd door te adverteeren.

Nog twee andere zaken leert ons het bovenstaande. Ten eersten dat de nieuwsbladen het stuiten der kwakzalverij in hun macht hebben. Elk blad dat weigert de bedriegelijke advertentie's op te nemen, doet een weldaad aan zijn lezers, en werd de weigering slechts eenigszins algemeen toegepast, dan was het met de kwakzalverij gedaan. Enkele kleine bladen hebben in ons land het voorbeeld gegeven. Wat zal het eerste groote blad zijn dat de kwakzalverij de deur wijst? *Liberale en conservatieve, anti-revolutionaire en katholieke dagbladen, wie uwer durft de eerste te zijn?*

Ten tweeden leert het bovenstaande, dat zoolang de wet niet krachtig tusschen beide treedt, slechts van die bestrijding der kwakzalverij heil is te verwachten, die het kwaad op zijn eigen terrein op-

zoekt. Met andere woorden: we moeten aan het zelfde publiek, dat dagelijks de leugenachtige aankondigingen onder de oogen krijgt, ook herhaaldelijk onze waarschuwingen in handen zoeken te brengen.

Ook hiertoe kunnen de nieuwsbladen medehelpen. Aan elk hunner zenden wij geregeld dit Maandblad. Op nieuw noodigen wij ze dringend uit het een of ander daaruit over te nemen en den inhoud daardoor onder de aandacht van duizende nieuwe lezers te brengen.

Voor het overige moeten we dit blad zelf bij duizende exemplaren onder het publiek trachten te verspreiden. Daarvoor is geld noodig; veel geld.

Wie er toe wil medehelpen worde lid van onze Vereeniging.

En wie meer dan drie gulden per jaar er aan kan besteden zende ons een extra bijdrage.

In het eerste jaar, dat thans geëindigd is, hebben we iets kunnen doen; elke maand zijn ongeveer 2000 exemplaren van het blad gratis verspreid en wij hebben reden om te denken, dat het ook gelezen en behartigd wordt.

Maar er moet meer kunnen geschieden. Wij hopen op een groote aanwinst van leden met het nieuwe vereenigingsjaar. Wij noodigen allen uit, die het wel meenen met de volksgezondheid en de volkswelvaart, zich bij ons aan te sluiten.

Berichten.

Het blijkt ons dat sommigen in de meening verkeeren, dat dit maandblad voor dokters en apothekers bestemd is. Bij 't begin van dezen nieuwen jaargang wijzen we er met nadruk op, dat dit een dwaling is. Ons blad wordt geschreven voor het groote publiek, voor de leeken, om hen een tegenwicht te geven tegen de bedriegelijke aankondigingen, die zij dagelijks onder de oogen krijgen en hen af te houden hun leven en gezondheid toe te vertrouwen aan de speculanten, die zich achter de advertenties verbergen en 't om niets anders te doen is dan de onkunde en lichtgeloovigheid der kranten-lezers te verstrikken.

Wel behooren de meeste leden der Vereeniging tegen de Kwakzalverij tot den stand der geneeskunst oefenaren, en dient het Maandblad om ook hen op de hoogte te houden van alles wat er geschiedt in de kwakzalverwereld, — doch zij zijn tot de Vereeniging toegetreden om door hun financielen steun de uitgaaf en de gratis verspreiding van het blad mogelijk te maken. De leetuur echter is in de eerste plaats bestemd voor hen die staan buiten de geneeskundige kringen; alle artikelen worden, zooals wij hopen dat te bemerken is, zooveel mogelijk zoodanig geschreven, dat zij voor elk verstaanbaar zijn.

Te gelijk met dit nummer wordt aan de leden verzonden het jaarverslag met de rekening over het afgelopen jaar. — Het aantal leden bedraagt thans 379. Een nieuwe naamlijst zal later verschijnen.

Sedert eenige weken prijkt in vele bladen een advertentie met in dikke letters *Wijn Duflot*, waarbij een plaatje, een oud heer met een omwonden voet voorstellende, ter nadere verduidelijking dat die wijn »stellige genezing» geeft van Jicht en Rhumatiek. Wij hebben, zoodra we de eerste bewijzen ontvingen dat dit Fransche product onze grenzen zou overschrijden (in no. 9 van den vorigen jaargang van ons blad) er voor gewaarschuwd. Want ten eersten is die wijn Duflot niets nieuws, zooals wordt uitgebazuind; het hoofdbestanddeel is *Vinum Scillae* die aan elken dokter en apotheker bekend is, doch die hier voor den verbazend hoogen prijs van f 2 per fleschje wordt verkocht. En ten tweeden is die wijn niet »geheel onschadelijk» zooals daarbij gezegd wordt; wanneer de geneesheeren haar voorschrijven doen zij dit met voorzichtigheid en de apothekers moeten haar, volgens het voorschrift van de regeering bij ons te lande, in een afzonderlijk gesloten kast, de zoogenaamde vergiftkas, bewaren.

Zekere TARTENSON te Parijs, die deze wijn in den handel brengt, was natuurlijk even als zijn handlanger de depothouder VAN DE GOORBERGH te Breda, niet zeer ingenomen met dat oordeel, waarin hetgeen hij *nieuw* noemt als *oud*, en hetgeen hij *onschadelijk* noemt als *schadelijk* wordt aangewezen. In een brief aan ons blad gericht zegt hij o. a. »die redeneering is valsch aangezien de Scille slechts een vergift is tot een zekere dosis.» Alsof dat niet met elk vergif het geval was. Zelfs de sterkste vergiften als blauwzuur en strichnine zijn dit slechts »tot zekere dosis»; men kan ze altijd in zulke geringe hoeveelheden nemen dat ze geen naedeelige werking uitoefenen. In de practijk van een

ervaren geneesheer zijn die zware vergiften dikwijls juist van het heilzaamste gevolg. — Maar het voorzigtige gebruik, op het voorschrift van den geneesheer dat nauwkeurig gevolgd wordt door den apotheker, is geheel iets anders dan het aan Jan en Alleman uitdeelen, zooals TARTENSON met zijn wijn doet.

Wij waarschuwen opnieuw tegen hem en zijn product en herinneren dat nu door zijn eigen bekentenis gebleken is dat de Wijn Duflot, *Vinum Scillae* bevat, en dat dus geen winkelier die wijn mag verkoopen. En toch zijn hier en daar depôts bij winkeliers gevestigd, vooral nu de meeste apothekers zich er niet mede willen inlaten.

In den hier boven genoemden brief wordt ook gezegd dat het artikel, waarin wij de Wijn Duflot bespraken, ongeteekend was. wat wel »schaamte» over onze »schandaal» moest aanduiden. Niet voor deze en andere kwakzalvers, maar voor het publiek deelen wij hier nogmaals mede, dat alle artikelen in ons blad, die geen ondertekening dragen, voor de verantwoordelijkheid van de redacteurs blijven, even goed alsof die artikelen door beide waren ondertekend. En wie die redacteurs zijn staat duidelijk aan het hoofd van het blad te lezen.

Wij hadden wel lust gehad, die namen in 't vervolg niet meer te vermelden. Want het is niet aangenaam ze daar altijd te zien prijken in verband met leugen en bedrog, vooral nu we hoe langer hoe meer ons blad in tal van exemplaren overal trachten te brengen, waar ook de aanbevelingen en prulschriften van de kwakzalvers komen. Maar ter wille der zaak, om geheel open kaart te spelen, om gereed te zijn voor elke vraag die men tot ons wil richten, in één woord om borg te staan voor hetgeen wij verkondigen, laten we onze namen vermeld blijven. Doch elke beschuldiging van anonymiteit verliest daardoor dan ook haar kracht.

De zoogenaamde *Zwitsersche Pillen van Richard Brandt* worden weer druk geadverteerd. Wij hebben al vroeger vermeld dat het hoofdbestanddeel is *aloë* en dat het dus eenvoudig purgeerpillen zijn, zooals vele anderen. Er zal in het begin van het nieuwe jaar zeker ook in ons land weer verbazend mede »gewerkt» worden, door het huis aan huis rondbrengen van een almanak, waarin allerlei onzin — die het publiek geacht wordt voor goede munt op te nemen. In het buitenland is men met die almanak reeds aan het werk en worden overal personen gevraagd, die zich met het verspreiden willen belasten. Daarbij is tevens gebleken dat ook deze zaak al in handen is van de beruchte firma ELNAIN & Co. te Frankfort a. M., dezelfde waarvan wij vroeger zooveel fraais hebben verteld, of beter gezegd van de bekende anoncen-firma *Daube*, iemand *Elnain* geheeten is te Frankfort niet te vinden. Zoodra de Nederlandsche editie gereed is zal de poging om ons publiek te bedotten weer op groote schaal worden voortgezet. Wie wijs is wachte zich voor schade in zijn beurs en zijn ingewanden.

Van dezen zelfden pillenfabrikant Richard Brandt lezen wij iets anders, dat kenmerkend is voor de wijze waarop kwakzalvers aan zoogenaamde getuigschriften komen. Een geneeskundige, Dr. FLEISCHMANN te Dillingen, wilde — zooals wij reeds gedaan hebben — de pillen scheikundig onderzoeken en bestelde daarvoor een doosje. Het werd hem toegezonden, maar Brandt weet daarvan terstond te profiteeren en drukt den bestelbrief van den dokter als een aanbeveling van zijn pillen af. — Als het publiek nu leest dat een geneeskundige die pillen ook besteld heeft, zal het zeker de zaak wel vertrouwen! —

Om iets dergelijks te vermijden zijn wij reeds lang gewoon de middelen die wij om te onderzoeken aanschaffen, door allerlei tuschenpersonen te doen bestellen. Men kan niet te voorzichtig zijn met de heeren kwakzalvers.

In de vergadering van den Geneeskundigen Raad voor Gelderland en Utrecht van 14 Dec. j.l. is een krachtig woord gesproken tegen den verkoop van geneesmiddelen door onbevoegden. In beginsel erkent de wet dat slechts apothekers geneesmiddelen mogen afleveren, maar de bepalingen waarin dit beginsel is neergelegd, zijn, zooals wij meer dan eens hebben betoogd, zoo onvolledig en geven gelegenheid tot zooveel achterdeurtjes om aan veroordeeling te ontsnappen, dat men bijna zou mogen vragen of in het geheel geen wetsbepalingen niet beter zou zijn. In het bijzonder was dit weer gebleken toen onlangs eenige drogisten te Utrecht, die door de rechtbank aldaar wegens wetsovertreding veroordeeld waren, door den Hoogen Raad zijn vrijgesproken.

Naar aanleiding hiervan werd in de bedoelde vergadering de vraag besproken: moet er toezicht bestaan op den verkoop van geneesmiddelen of moet men deze

laatst beschouwen als gewone koopwaren, waarin de handel vrij is?

In het laatste geval zou men ook het tegenwoordige onvoldoende toezicht moeten afschaffen. Want thans bestaat de zonderlinge onregelmatigheid, dat de voorraad geneesmiddelen van de geëxamineerde en bevoegde personen (de apothekers) jaarlijks van wege de regeering wordt onderzocht, terwijl de van het buitenland ingevoerde met veel bluf geadverteerde middelen, die door drogisten en winkeliers verkocht worden, aan niet het minste onderzoek worden onderworpen.

Men was in deze vergadering van den Geneesk. Raad eenstemmig van gevoelen, dat het toezicht niet moet vervallen, maar worden uitgebreid en verbeterd, en er werd een voorstel ingediend om bij de regeering aan te dringen op wijziging van de artikelen der wet (van 1 Juni 1865) die den verkoop van geneesmiddelen regelen. In de aanstaande zomervergadering van den Raad zou dit voorstel verder worden behandeld en dan zouden ook de Geneeskundige Raden der andere provincies uitgenoodigd worden het verzoek bij de regeering te ondersteunen.

't Is niet noodig te zeggen dat wij ten zeerste hopen dat op die wijze een sterken aandrang tot wetswijziging bij de regeering worde uitgeoefend.

Het Gerechtshof van Zuid-Holland heeft op 30 Dec. j.l. bevestigd het vonnis der rechtbank te Amsterdam waarbij de drogist Cleban aldaar van rechtsvervolging is ontslagen. De zaak was dat de bediende van dezen drogist bij vergissing vitrioololie (zwavelzuur) in plaats van wonderolie (ricinusolie) had gegeven, door welke noodlottige vergissing een kind was omgekomen. De flesch met het hevige vergift bezat geen etikette en stond naast de flesch met wonderolie. Zoo iets zou bij een apotheker zoo goed als onmogelijk zijn; hem is voorgeschreven elke flesch met een duidelijk etiket te voorzien en zware vergiften in een afzonderlijke gesloten kast te plaatsen en eene commissie uit den geneeskundigen raad overtuigt zich nu on dan of dit voorschrift gevolgd wordt. Had echter onder de gegeven omstandigheden het voorval bij een apotheker toch plaats gehad, dan was hij zeer zeker door den rechter veroordeeld. De drogist echter, wiens instructie nog van 1818 dagteekent, wordt van alle rechtsvervolging ontslagen.

Wij willen gaarne aannemen dat dit volkomen volgens de wet is, doch wij roepen allen toe, die in dezen eenigen invloed kunnen uitoefenen, spant uw krachten in om een betere wettelijke regeling tot stand te brengen, opdat niet langer die onverantwoordelijke toestand bestaan blijve. Een toestand waarbij de apothekers, hetgeen toch wetenschappelijk gevormde mannen zijn, aan allerlei voorschriften zijn gebonden en onder voortdurend toezicht staan — hetgeen wij thans niet willen afkeuren — maar waarbij aan andere, niet wetenschappelijke personen, wier bedienden niet de minste bevoegdheid behoeven te bezitten, wordt toegestaan onschadelijke geneesmiddelen en hevige vergiften, naast elkaar en zelfs zonder eenige etiket in de winkelkast te plaatsen. Zoo iets mag niet blijven voortduren.

„Verkrijgbaar in de voornaamste apotheken.”

Leugen zelfs in openbare geschriften en met openlijke bedoelingen is niet strafbaar voor de wet. Heel iets anders is het, wanneer door die leugen iemand wordt benadeeld of belasterd.

In dat geval vindt art. 367 van het Nederlandsch Wetboek van Strafrecht zijne toepassing, luidende:

„Schuldig aan het wanbedrijf van lastering zal zijn, die . . . in een gedrukt geschrift, dat verkocht of verspreid is geworden, aan iemand, wie het ook zij, daden ten laste zal gelegd hebben, die ingeval zij plaats hadden, dengene tegen wien zij geduid zijn, . . . aan de verachting (*mépris*, dus ook minachting) der burgeren, bloot zouden stellen.”

Bovendien kan de belasterde casu quo schadevergoeding vorderen voor mogelijk geleden nadeel.

Het onderschrift onder vele kwakzalvers-advertentien „verkrijgbaar in de voornaamste apotheken” of nog sterker „te bekomen, of depôts, in alle goede Hollandsche apotheken” behelst zulk een lasterlijke leugen.

Niet onduidelijk wordt door zulk eene aanwijzing een klad geworpen op de meerderheid van apothekers in ons land. Nauwelijks één van de tien of twaalf wil zich tot depothouder verlagen en het blijkt meer en meer, dat de depothouders van kwakzalverijen onder hen, juist niet behooren tot de voornaamste vertegenwoordigers van het vak; dat hunne inrichtingen niet worden beschouwd als de beste.

Niet alleen onder hunne collega's zijn de depôt-

houders minder gezien, maar ook zijn er bewijzen, dat zij in 't maatschappelijk verkeer of met betrekking tot 't bekleeden van eeramten minder in aanmerking komen, zoo zelfs, dat er zijn, die schromen zich in 't openbaar als depôthouders voor te doen; — juist om schande en oneer te ontgaan.

De advertentie met een der bovenaangehaalde onderschriften legt dus een daad ten laste, die den bedrijver aan de minachting der burgerij bloot stelt.

Het is niet noodig, dat de minachting waarvan sprake is, wordt gedeeld door alle burgers van den staat, en evenmin zal de lastering als niet geschied kunnen worden beschouwd door de omstandigheid dat niet één bepaald persoon, maar een zekere klasse van burgers wordt belasterd, vooral als deze reeks van personen tot een omschreven getal, binnen zekere grenzen woonachtig, kan worden teruggebracht, zooals het geval zal zijn, als b. v. in een plaatselijk blad de advertentie voorkomt en slechts een enkele depôthouder van 't aangekondigde artikel onder de daar wonende apothekers aanwezig is. Hier worden zeer bepaald al de andere apothekers, uitgenomen die eene, het publiek aangewezen als *niet voornam* en *niet goed*.

Wanneer de eene of andere *Gründer*-maatschappij, zooals er in den laatsten tijd vooral in Duitschland zooveel zijn opgericht en waarvan het niet twijfelachtig is, dat zij zich door zwendelarij moeten staande houden, wanneer zulk eene maatschappij bij hare aankondigingen en valsche beweringen onophoudelijk liet drukken »aandeelen te bekomen bij alle *soliede* bankiers" of »inlichtingen verkrijgbaar bij alle *eerlijke* advocaten," terwijl 't genoeg bekend was, dat slechts zulke bankiers met de oprichters dezer maatschappij iets te maken willen hebben, die er niet tegen opzien om zich, als 't op stuk van zaken aankomt, »te verwijderen" of slechts die rechtskundigen er zich mee willen bemoeien, die 't publiek kent als »advokaten van kwade zaken"; — zouden de groote meerderheid van verrouwbare bankiers en advocaten dan niet alle middelen aanwenden om een einde te maken aan zulke beleedigende en lasterlijke aantijgingen?

En waarom zouden de apothekers dan niet eveneens handelen?

Ook voor eene civiele actie van schadevergoeding ontbreken de termen niet.

Ons zijn apotheek-houdende geneesheeren bekend, die de levering van hunnen voorraad medicijnen onttrokken aan apothekers, die zij bespeurden dat tot de depôthouders van geheimmiddelen behoorden; in 't algemeen zullen de dokters, als hunne patienten hen om raad vragen, deze niet verwijzen naar bekende depôthouders en zelfs vele leeken beginnen reeds te begrijpen, dat de apothekers die zich leenen tot handlangers van kwakzalvers, bij vergelijking met anderen niet dat vertrouwen verdienen, wat zij met recht verlangen bij het afleveren op recept en gereedmaken van geneesmiddelen.

De beschuldiging van depôthouder van eenig zoogenaamd geheimmiddel kan dus voor elk apotheker door deze omstandigheden oorzaak worden van nadeel in zijn bedrijf.

In het buitenland heeft men het goed recht van apothekers om niet gelasterd te worden onlangs duidelijk in herinnering gebracht.

De Ministers van Binn. Zaken en van Justitie van 't Groothertogdom Hessen vaardigden op 29 Okt. 1881, de volgende bekendmaking uit, rakende den verkoop van geheimmiddelen. »Herhaaldelijk is »het gebeurd, dat bij het aankondigen en aan- »prijzen van geheimmiddelen of kwakzalverijen »in advertenties of reclames der nieuwsbladen »de apotheken in het Groothertogdom Hessen »genoemd worden als verkoopplaatsen der bedoelde »artikelen, hoewel de apothekers in geen opzicht »hebben beloofd zich met den verkoop der genoem- »de middelen te willen belasten."

„In zulk eene onware aankondiging ligt eene »openlijke betichting, dat de apotheker zijne ver- »plichtingen en de voorschriften, welke hem zijn »opgelegd onder bedreiging van straf, in 't open- »baar overtreedt, daarin ligt derhalve een lasterlijke »beleediging van den apotheker, zonder twijfel »vallende onder de strafbepalingen van het „rijks- »strafwetboek."

„Daar zelfs op bezwaarschriften van de betrokken »apothekers bij de courantiërs of de inzenders soms »geen acht werd geslagen, in zoo'n geval de apo- »theker echter de zaak niet wel verder kan ver- »volgen op den weg van persoonlijke klachte, ter- »wijl het bovendien van algemeen belang is, de »aan hun plicht getrouwe apothekers van het »Groothertogdom tegen lasterlijke aantijgingen der »geheimmiddel-fabrikanten te beschermen, zoo heeft »het Ministerie van Binn. Zaken met dat van Justitie »de overheidspersonen aangeschreven om op de »klacht van den betrokken apotheker naar aanlei- »ding van eene dergelijke advertentie eene vervol- »ging in te stellen tegen den inzender dier adver- »tentie of naar omstandigheden tegen den redacteur »van het nieuwsblad, volgens § 416 van het wetboek »van strafvordering."

»Overigens kan door den apotheker eerst dan »eene openlijke aanklacht worden gedaan, wanneer »zija bezwaar tegen de advertentie in 't privaat »ter kennis gebracht, inzonderheid ook aan de »redactie der krant, zonder gevolg gebleven is."

Wij herinneren er aan, dat wij enkele jaren geleden een geval ter kennis van 't publiek hebben gebracht, waarbij een apotheker niet dan door herhaald schrijven en bedreiging den inzender eener advertentie kon doen besluiten zijn naam weg te laten onder de personen, die hij als depôthouders van de aanbevolen pillen had genoemd.

Mocht er zich ooit weder een dergelijk geval voordoen dan houden wij ons voor onmiddellijke mededeeling aanbevolen en zullen gaarne onze medewerking verleen om rechterlijk te doen beslissen of er ook in ons land middelen bestaan om te beletten, dat de eerste de beste kwakzalver misbruik maken kan van iemands naam en kwaliteit.

Herhaaldelijk ook hebben wij gezien dat apothekers in openbare bladen verklaarden geen depôthouders te zijn van 't een of ander artikel, niet-tegenstaande zij onder de advertenties als zoodanig genoemd worden.

Tot ons leedwezen weten wij van een paar, dat dit slechts eene manier is om den schijn te redden, daar zij, mochten zij al geene openlijke depôthouders willen zijn, toch voortgaan deze of overeenkomstige geheimmiddelen te verkoopen. Wie 't echter ernst is om zijn naam of firma geschrapt te zien, stelle zich niet tevreden met zulk eene enkele tegen-advertentie, die weldra vergeten wordt.

Fer Encausse, IJzer Encausse,

waarvan 3 droppels gelijk staan met de voedingskracht van een pond vleesch!

Scheikundig onderzoek van de leden der Vereeniging de Heeren HERM. v. GELDER, milit. apotheker te Leeuwarden en W. F. HAMMES, apotheker te Rotterdam.

Telkens weer wat nieuws op het kwakzalversgebied en telkens weer grootere leugens en erger bedrog. In het vorige nummer kondigden wij reeds de verschijning van dit fameuse product aan, en ofschoon wij toen nog in het geheel niet wisten wat het voor een stof was, konden wij er toch gerust van zeggen: wanneer het de ondernemers gelukt ook dezen leugen ingang te doen vinden, dan moeten we verklaren dat de lichtgeloovigheid van het publiek grenzeloos is.

Want een vocht, waarvan enkele droppels in voedingswaarde met een pond vleesch overeenkomen, is op zich zelf een onmogelijkheid; een zoodanige onmogelijkheid, dat wij niet zouden gedacht hebben dat ooit een fabrikant zou beproeven voor zulk een leugen gretige ooren te vinden. En toch verkoopt de man reeds van zijn wondervocht: Een der twee leden, die het toevallig gelijktijdig onderzochten, had het van een patient die al reeds begonnen was het te gebruiken.

Moeten we de ongerijmdheid van die in de advertentie met groote letter gedrukte bewering aantoonen? Zie hier dan: Alle stoffen bezitten gewicht; ook voedingsstoffen. Slechts door het opnemen van voedingsstoffen die gewicht bezitten kan een kind groeien, kan een volwassene het gewicht dat hij dagelijks verliest, aanvullen. Stel u nu het meest voedzame van alle stoffen voor, een ideaal voedingsmiddel, dan zal daardoor ons lichaam toch nooit meer in gewicht kunnen toenemen

dan het gewicht van dat voedingsmiddel zelf be- draagt. Welnu, 3 droppels van dit vocht wegen één tiende van een gram of wichtje, dat is dus een *vijfduizendste deel* van een pond of van een half kilo. Al was dus dat ijzer Encausse zulk een ideaal voedingsmiddel, dan zou men toch door 3 droppels niet meer dan *één vijfduizendste deel van een pond* in gewicht toenemen, en in een pond vleesch heeft men, na aftrek van het vele water dat er in is, toch altijd nog een vierde van een pond aan zuivere voedingstof.

Maar de weerlegging is eigenlijk al te overbodig; zij kan slechts noodig zijn voor menschen die nog gelooven aan ringen die iemand onzichtbaar maken, aan de reus uit de Gelaarsde Kat, die zich in een muis kon veranderen en aan de goudbeurs die nooit ledig wordt; en zulke menschen dachten we dat er niet meer bestonden.

Intusschen is dan het Fer Encausse onderzocht. Voor f 1,75 verkrijgt men een klein fleschje (van 36 kub. cent. inhoud) dat netjes in een cartonnet kokertje is verpakt, met een metalen stopje voorzien, en waarbij zich een buisje bevindt om de droppels gemakkelijk te kunnen aftellen. De inhoud is een bruinrood vocht, dat tegen den glaswand een bruin afzetsel heett gevormd. Bij onderzoek bleek het niets anders te zijn dan een verdunde oplossing in water van een *ijzer-verbinding*. IJzer zou dus de stof moeten zijn die de bedoelde verbazende voedingskracht bezit. Inderdaad komt dit metaal in zeer geringe hoeveelheid in het bloed voor, maar een voedingsstof is het in het geheel niet, en onze gewone voedingsmiddelen bevatten in den regel genoeg ijzer om in onze behoefte aan het weinigje dat we noodig hebben, te voorzien. Slechts in sommige gevallen is het goed een ijzerverbinding als geneesmiddel te gebruiken, doch den geneesheer staan dan een aantal dergelijke in de apotheek ten dienste.

Maar is dit Fer Encausse misschien een veel beter of sterker ijzermiddel dan een van die welke aan de geneeskundigen bekend zijn? — Volgens den fabrikant, LEGRAND te Parijs, zeer zeker. Hij laat op de gebruiksaanwijzing drukken: 1o. dat het ijzer als *dubbelkoolzuurijzer* in het vocht voorkomt en het onderzoek leert dat er niet het minste koolzuur in aanwezig is; 2o. dat het als zoogenaamde *oxidule* verbinding er in is; het onderzoek wijst aan dat juist als zoodanig het slechts voor een klein deel er in voorkomt; 3o. dat op elke droppeel zich *één centigram* ijzer bevindt; het onverbiddelijke onderzoek beslist dat elke droppeel maar een *honderd twintigste deel van een centigram* bevat. (*)

Zoo voegt de fabrikant de eene leugen aan de andere toe. Hij schijnt inderdaad van de stelling uit te gaan: het publiek gelooft alles. Dat hij dan ook zijn mengsel als onfeilbaar aanprijst tegen alle mogelijke kwalen spreekt van zelf; wat men daarvan moet gelooven, kan het bovenstaande leeren.

Eigenlijk is dit kwakzalversproduct niets anders dan een ijzerpraeparaat dat in elke apotheek is te vinden, maar bij dezen Parijzenaar slecht bereid, zeer verdund en verbazend duur is. Wie zich zelf Fer Encausse wil maken koope in de apotheek voor enkele stuivers Tinctuur van ijzer en kweeperensap (*Tinct. Ferr. cydoniat.*), en verdunne dit met vijf deelen water. Levert een apotheker een zoodanig fleschje af, dan zal hij er niet meer dan 30 à 40 cent voor vragen en de kwakzalver, wiens waar onzuiver is, neemt een *gulden en vijf en zeventig cent* voor die hoeveelheid. Maar bij dien kwakzalver krijgt men, zooals wij zagen, een belangrijk aantal leugens op den koop toe.

Wat liegen toch iemand gemakkelijk rijk kan maken.

(*) Voor den deskundigen lezer stippen we hier aan dat de Heer v. Gelder vond, dat 100 droppels van dat vocht wogen 2,931 gram, na uitdamping een residu gaven van 84 m. gr. en na gloeing 12 m. gr. ijzeroxide. 100 droppels tinct. ferr. cydoniat wogen 3,575 gram, gaven 492 m. gr. residu en 76 m. gr. ijzeroxide.

Klaas Ursem en zijn fistelpot.

Het volk noemt alle chronische etterende gezwollen *fistels*, ofschoon het eigenlijk de ettergangen zijn, waarlangs de afscheidingen van een dieper liggend orgaan, zich naar buiten ontlasten. Deze zijn dikwijls moeielijk te genezen, gewoonlijk slechts

door een heelkundige bewerking. Geen wonder, dat de kwakzalvers daarop speculeeren.

Sedert eenige jaren is Klaas Ursem, een Noord-Hollandsche boer uit den omtrek van Hoorn, bekend als een specialiteit in het genezen van fistels. Lijders aan die kwaal kunnen hem te Amsterdam elken maandag in een kroegje op de Prins Hendrikskade raadplegen, en, omdat hij zich wel wacht zelf zijn middel te verkoopen, het adres bekomen waar de fistelpot bij een expediteur in de nabijheid te verkrijgen is.

De pot, vroeger goedkooper, kost thans f 4.40; men moet er minstens zes gebruiken om over de uitwerking een oordeel te kunnen vellen en, zoo als bij al dergelijke middelen een soort van leefregel volgen, bij voorbeeld: geen koppen van dieren en vooral geen varkensvleesch gebruiken, zich onthouden van melkspijzen, enz. Misschien heeft deze of gene wel eens getracht achter het geheim van de samenstelling van dien fistelpot te komen, iets dat, zoo als men zal zien, tamelijk wel tot de onmogelijkheden behoort en het is dan ook alleen aan zeer toevallige omstandigheden te danken, dat een nauwkeurige opgave der bestanddeelen in het Maandblad kan worden gedaan. — Het voorschrift luidt als volgt.

Neem poeder van karweizaad 30 gram, van lavas 10, laurierbessen 40, wierook 10, sevenboom 30, schraapsel van ivoor 10, (vermoedelijk poeder van hertshoorn, rasura ebores), kruidnagelen 5, witte peper 5, muscaatnoten 5, kruipend hondsdrif 5, jeneverbessen 10 gram.

Al deze poeders worden gezamenlijk met 2 dooiers van eieren en versche roomboter tot de dikte van een likkepot gemaakt, waarvan men viermaal daags een hapje moet slikken, om na het gebruik van zes potten en een offer van f 26.40 tot de wetenschap te komen of men al of niet van zijn kwaal is genezen. Dat deze likpot in allen gevallen niets tot de genezing heeft aangebracht is duidelijk voor elk, die bekend is met de werking der opgenoemde stoffen. Het voorschrift, klaarblijkelijk ontleend aan een of ander oud zoogenaamd medicijnboek, zal wel dezelfde geschiedenis hebben als zoovele dergelijke middelen, die, op de eene of andere wijze een zekere vermaardheid hebben gekregen en zeker velen in hunne verwachtingen zullen hebben teleurgesteld, behalve de man die er de geldelijke voordeelen van genoot. Dat de fistelpot nog al wordt gebruikt en een niet onaardig inkomen aan Ursem oplevert, kan men nagaan uit het feit, dat, alleen de apotheker, die voor hem de potten bereid, jaarlijks ongeveer f 2000,—, zegge twee duizend gulden, daarmede verdient.

Men heeft wel eens nu en dan getracht dezen kwakzalver langs den wettigen weg te bestrijden, maar steeds zonder gevolg. Ursem werd telkens vrijgesproken, dewijl de rechtbank geen overtreding der geneeskundige wetten zag in de wijze waarop hij zijne potten aan den man weet te brengen.

Om buiten het bereik der strafwet te blijven, verkoopt Ursem niet zelf zijn middel en bereidt het evenmin; het laatste geschiedt door een apotheker en de verkoop door tusschenpersonen, zoodat inderdaad geen termen aanwezig zijn om hem wegens overtreding der geneeskundige wetten aan te klagen.

Het is te betreuren dat de wet regelende de uitoefening der geneeskunst, geen omschrijving bevat van wat onder geneeskundigen raad moet worden verstaan, waardoor een ruim veld geopend blijft voor het verkoopen van allerlei onbeduidende middelen en straffeloos het grofste bedrog gepleegd kan worden.

P. KRUYSE,
Apotheker.

Amsterdam, Jan. 1882.

Herhaalde waarschuwingen.

Seigel's stroop. Sinds eenigen tijd wordt dit product met waarlijk Amerikaansche behendigheid aanbevolen. Er worden almanakken met fraaie plaatjes verspreid, die een doorlopende aanbeveling van de stroop zijn en waarin de dwaasste onzin aan het publiek wordt opgedischt. Ook de advertentie, die tegenwoordig weer druk in onze bladen verschijnt, is met een plaatje (dat niets met de zaak te maken heeft) versierd. Als

opschrift draagt die advertentie: „Een onrustbarende ziekte die een talrijke klasse kwelt”, of een andermaal „De vreemde hier te lande alom verspreide ziekte.” Dit laatste opschrift komt in 17 talen voor op de gebruiksaanwijzingen, zoodat die „vreemde” ziekte over de geheele wereld verspreid heet te zijn. De waarheid is dat de fabrikant van de stroop, zekere White te Londen, alle mogelijke ziekten met zijn mengsel zegt te kunnen genezen en dan ook zoowel voor tering als voor graveel, voor waterzucht als voor zeere oogen, de genezing met zijn stroop belooft.

Behalve water en keukenstroop bevat dit fraaie product een aantal stoffen, zooals gentiaan, colcoquant, aloë, Spaansche peper, sassefras, borax en anderen. Volgens het verhaal in de almanak zou de stroop afkomstig zijn van een oud moedertje in Duitschland, die haar uit zelf geplukte kruiden had leeren bereiden. De samenstelling toont reeds aan dat dit een leugen is; het wordt slechts verteld om te steunen op de waarde, die nog altijd aan de ervaring van oude vrouwen op geneeskundig gebied gehecht wordt. Wij herhalen hier wat wij vroeger van deze stroop hebben gezegd (No. 2, Jaarg. I):

1o. dat de wonderbaro Moeder Seigel's stroop een verzameling is van allerlei voor de greep genomen artsennijstoffen, hoofdzakelijk behoorende tot de zoogenaamde bittere en purgeermiddelen, waardoor niets van de verbazende uitwerking is te verkrijgen, die er van beloofd wordt.

2o. dat een gulden en vijf en zeventig cent voor 50 gram, dat is ongeveer een theekopje vol van het vocht, verbazend duur is en geen apotheker ooit voor een dergelijke hoeveelheid van een zoodanig mengsel zooveel zou vragen.

Slechts zeer enkele apothekers in Nederland hebben zich met den verkoop van dit artikel willen belasten; alle andere verkoopers kunnen en moeten door de wet worden vervolgd, daar de stroop o. a. aloë bevat.

Biscuits Ollivier. Hoort, hoort den lof van deze beschuitjes: *De eenige die door de Akademie der geneeskunde goedgekeurd en door het gouvernement geautoriseerd zijn na openbare proeven met tienduizend beschuitjes. Waarachtige genezing van contagiëuse ziekten, bederf van het bloed, huiduitslag en alle ziekten bij mannen, vrouwen en kinderen. Bereiding zoo volmaakt mogelijk. Aangename, snelle, ongevaarlijke behandeling zonder wederinstorting.*

Dat alles en nog meer fraais staat in de advertenties te lezen.

En wat leert de wetenschap? Het zijn beschuitjes van melk, meel en suiker gebakken waarin een kwikzilververbinding. Een buitenlandsche chemicus heeft 1 centigram kwiksublimaat per beschuit er in gevonden. Dr. O. J. RISSELADA, die voor ons een nieuw onderzoek heeft ingesteld, heeft eveneens het kwikzilver er in aangetoond maar in de door hem onderzochte beschuitjes was, door het samengebakt zijn met de andere bestanddeelen, niet te bewijzen in welken vorm het kwikzilver er in gebracht was, doch dat het er in is, is buiten twijfel.

Er blijft dus van al den lof uit de advertenties niet veel over. De kwikverbindingen zijn zeer oud en overbekend aan elk geneesheer en elk apotheker. De geneesheeren schrijven ze ook thans nog dikwijls voor; maar slechts in nauwkeurig, vooraf onderzochte gevallen en met groote voorzichtigheid, want in het algemeen zijn de kwikverbindingen vergiftig en vooral het kwiksublimaat. Hier echter worden ze als een onschuldige waar en in een aangename vorm als zoete beschuitjes aangeboden! — In zekeren zin is het daarom een geluk dat ook de fabrikant van deze kwakzalverij verbazend veel geld voor zijn waar neemt. Een doos met 24 biscuits kost f 2.60 en als men, naar het nauwkeurige voorschrift van den geneesheer, de bestanddeelen bij den apotheker in een geringe hoeveelheid te gelijk in den vorm van poeders of pillen liet brengen, zouden 24 daarvan niet meer dan f 0,60 kosten.

Breukzalf van Sturzenegger. De advertentie hiervan in tal van Nederlandsche bladen is een treurig voorbeeld van de wijze waarop een aanslag wordt gepleegd op het leven en de gezondheid der goedgelovigen.

Het heet dat breuken, zelfs zeer oude, hierdoor genezen worden. Het onderzoek heeft geleerd dat de zalf bestaat uit reuzel met een weinig laurierolie (2 percent) en voor een potje, zooda in de apotheek misschien 50 cent zou kosten, betaalt men f 3.50. Dit ontzaglijke bedrog in den prijs is echter van weinig belang in vergelijking met het schromelijk nadeel dat aan de gezondheid van den lijder kan toegebracht worden. Niet dat het smeeren met de zalf op zich zelf nadeelig is; het is een vrij werkeloos mengsel en het zal niets meer doen dan het smeeren met reuzel alle n zou uitwerken. Maar wie, tengevolge van de verzekering van

den fabrikant, op de zalf vertrouwt en niet de hulp van een geneesheer inroept, loopt het grootste gevaar door zijn lichtgeloovigheid naar het graf gebracht te worden. In no. 7 van den 1en jaargang vermeldden we daarvan een voorbeeld. Een breuk is niet te genezen door een zalf, welke ook. Het verwaarloozen van een breuk, voert de schromelijkste gevolgen na zich en slechts indien een geneeskundige tijdig geraadpleegd, wordt kan hij door eendoelmatige handelwijze het gevaar doen wijken. (Uitvoerder hierover in no. 10, jaarg. I.)

Zalf van 't roode kruis is een der ergste voorbeelden van schaamteloos bedrog uit den laatsten tijd. Het is nauwelijks noodig te zeggen, dat de menschlievende Vereeniging *Het roode Kruis* met deze zalf niets heeft te maken en dat zij zelfs met ergernis ziet hoe haar naam door een gewetenlozen bedrieger aan zijn smeersel wordt gegeven.

Volgens opgave in het *Pharmaceutisch Weekblad* 1880 No. 52 bestaat de zalf uit: basisch azijnzuur lood 1 deel, teer 4 deelen, varkensreuzel 40, walschot 5, vaseline 15 deelen. De fabrikant zegt dan ook in zijne aankondiging dat teer een der grondstoffen is, daarbij speculerende op de meening van velen, die dagelijks door de advertenties wordt ondersteund, dat teer een bijzonder geneeskrachtige stof zou zijn.

De zalf komt dus gedeeltelijk met de Ung. nutritum gedeeltelijk met de Ung. basilicum overeen en bevat geen stoffen, welke niet in de apotheken te vinden zijn.

Een bijzondere werking moet men niet van de zalf verwachten: zij werkt verzachtend voor zweren en pijnlijke ontvellingen. Het best zal men begrijpen waarvoor zij gebruikt zou kunnen worden, als men weet dat zij de meeste overeenkomst heeft met de bij 't volk genoeg bekende „weeke basilicum”, die in iedere apotheek voor eenige centen te verkrijgen is.

Het meeste nadeel zal deze zalf doen door dat zij, zooda als zooveel smeerseltjes, het inroepen van geneeskundige hulp doet uitstellen, tot het te laat is. De advertentie's werken dit op ergerlijke wijze in de hand; daarin wordt brutaal verzekerd dat deze zalf altijd een spoedige genezing tengevolge heeft en terwijl men zich er voor wacht ronduit te zeggen dat dit ook voor kanker geldt, belooft men toch spoedige genezing van kankerachtige aandoeningen en de kwaadaardigste kwetsuren en wonden, alleen door met de zalf te smeeren.

Hoe menigeen zal daardoor zijn kwaal ongeneselijk gemaakt hebben? Hoeveel onschuldige slachtoffers heeft de fabrikant van deze zalf op zijn geweten?

Kleine mededeelingen.

DE GRAPPIGE JOHAN VAN ELDEREN.

Dit aardig heertje, aan wien wij vroeger reeds een woord gewijd hebben, gaat voort op een gemakkelijke wijze te kwakzalven. Hij is van Noord-Brabant thans naar Neerlands hoofdstad verhuisd en houdt daar en elders, zooda te Leiden, sierlijke redevoeringen tot aanbeveling van zijne kruiden. Op de biljetten die hij verspreidt noemt hij zich: JOHAN VAN ELDEREN, de vriend der armen, kruidkundige en zijn kruiden zijn, in zijn eigen woorden uitgedrukt, het zuiverste, goedkoopste en onfeilbaarste middel ter genezing, verzachting en voorkoming van de ziekten en gebreken der menschen.

't Is daarbij niet om een beetje verkoudheid of zoo iets te doen, maar ook bloedige hoest, bloedopgeven, benauwde ademhaling, longteuring, borstteuring komen op het lijstje van ziekten die genezen worden voor. Dit ontleent wel iets van het grappige van dezen zonderlingen persoon en maakt hem tot een zeer gevaarlijk man.

Bovendien moeten wij nog in een ander opzicht voor hem waarschuwen.

Deze JOHAN VAN ELDEREN heeft namenlijk reeds meermalen getracht lid van onze Vereeniging te worden; doch wij hadden hem leeren kennen en waren dus op onze hoede. Echter heeft hij toch ons maandblad zich aangeschaft en houdt dan een exemplaar er van omhoog bij zijn volkspreken op de markten, om het de hoorders te „verklaren” zooda hij zegt, en om zich zelf te doen uitkomen als een medehelper in den strijd tegen de kwakzalverij. Zoo iets is wel wat heel erg en wij waarschuwen JOHAN VAN ELDEREN om er voor goed mee te eindigen. Als hij de zaak wil, moet hij ook den naam willen: kwakzalver.

HOE MEN GELD VERDIENT.

Zekere Reinhold Retzlaff te Dresden adverteert gedurig in de nieuwsbladen een onfeilbaar middel tegen dronkenschap. Het kost 9 Mark (f 5.40), bestaat uit poeder van gentiaanwortel en is volkomen werkeloos.

De bekende helpers van alle zwendelaars in geheimmiddelen, Johannes Muller, Hess en Th. Werner hebben aanbevelingen geschreven. De verkooper van dit middel, Retzlaff, heeft reeds meermalen gerechtelijke straffen ondergaan, o. a. ook wegens bedrog, één jaar gevangenis, 300 Mark (f 180) boete en verlies van burgerlijke rechten gedurende één jaar.

Welke groote sommen het lichtgeloovige publiek aan zulke zwendelaars wegwerpt, blijkt daaruit dat volgens officieele onderzoeken en opgaven de ontvangsten van dezen Retzlaff in één jaar bedroegen de som van 300,000 Mark, d. i. HONDERD TACHTIG DUIZEND GULDEN.

(Publicatie van den Burgemeester van Karlsruhe.)

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1.25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch met anders dan voor den geheelen jaargang

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteuren. Het ve eenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteuren:

Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Twee soorten van kwakzalvers.

De heer JUSTUS VAN MAURIK Jr. geeft in zijn jongsten handel novellen en schetsen „Van allerlei slag”, een aardige beschrijving van hetgeen er op de maandagsmarkt op het Amstelveld te zien en te hooren valt. Daarin schildert hij ook een kwakzalver die, op een stoel staande, zijn waar aanprijst.

De uitgever van het boek, de Heer HOLKEMA te Amsterdam, heeft ons toegestaan de bladzijden, waarop die schets voorkomt, in ons blad over te drukken en wij laten haar onder den titel van *Een kwakzalver in 't klein* hier volgen. Als pendant voegen wij er zelf aan toe de schets van een der vele vormen, waaronder zich de hedendaagsche *Kwakzalver in 't groot* voordoet.

Een kwakzalver in 't klein.

Teteretè! schettert de trompet, en van alle kanten stroomen de nieuwsgierigen naar de plek waar de naneef van Tetjeroen staat.

Hij is er een van 't echte ras. Met een ontzaglijken flambard op 't hoofd en een regenmantel over de schouders geslagen, wacht hij in theatrale houding totdat er, naar zijne meening, genoeg publiek is.

Naast zijn stoel staat een tafeltje met een langen stok aan een der pooten vastgebonden. Die stok draagt een zeil met het opschrift:

Anneau de force, electriek van den Doctoor Raspail te Parijs.

Na een zwart kistje met koperen beslag, dat op tafel staat, te hebben geopend, begint hij zijn hoorders toe te spreken:

„Burgers en boeren, boitenloi en omstoanders, gij zult bij oe zelven wel ebben gedacht, wat moet den dieën doar mit zijnen trompet. Ebt een oog-enblik patientie en ge zult et seffens ooren. Meen niet, dat ik ier kom, boeren en burgers, om oe eenen medicament te verkoopen dat in de mieste gevallen gemelangiëert is van woater en 'n soort spiritus, of 'n pleister van ossenvet met 'n couleur. O neen! ik eb niets te verkoopen. Ik zijn geen marchand de medicaments of 'n gewonen Charlatan, die den goedgeleuvigen minsch zijne vuiligheid voor 'n oop goed geld wil verkoopen. Au contraire, ik geef op last van mijn principaal, den Doctoor Raspail van Parijs” — hij wijst even met den vinger op 't zeil — »aan ieder die 't maar hebben wil iets cadeau, wat tot dusverre sans pareil of zonder gelijken is.

„Gij zult zeggen: Wat is dat dan? — en gij ebt recht dat te weten. — Ier in deuze Chatouille bevinden zich de echte anneaux de force electriek, de nieuwste inventie van den beroemden Doctoor Raspail, die doarvoor is gemedailleerd door alle potentaten van Europa.

„Geeft attentie, menieren en dames!” Hij neemt een kopere ring uit het koffertje en houdt dien tusschen duim en wijsvinger omhoog.

„Dezen anneau de force bestaat uit de twee ele-

menten van den electriek, van buiten koper, zwoar in 't vuur verguld, en van binnen gecontrevoerd met 'nen band van zink.”

„'t Lijkt wel een gordijnring,” zegt eensklaps een boer, die vooraan staat, en, gebelgd over die vergelijking, antwoordt de kwakzalver:

„Ge wiet er niks van, zulle! Ebt ge dan ooit 'n gordijnring gezien die zoo gefabriceerd is als den deuzen krachtband of anneau de force?” — Hij houdt den verblufften boer den ring onder den neus en vervolgt: „Wanneer ge aangehoald zijt met kiespijn, oorspijn, smarten in 't oofd, opbloazingen in 't lijf, jicht, rumatiek, trekking in de leden, koorts, zenuwachtigheid of pijn in den rug, ge ebt slechts zoo'n ring met oe mee te droagen en ge zult er van verlost worden. Meen niet dat 'k ier sta om oe wat wijs te moaken, o neen! Is er iemand onder de omstoanders die oangehoald is met deuze kwoalen, dat ij ier kome en 'k zal em in deuzen eigensten moment genezen.

„En wat ebt ge te doen om zoo'n ring te gebroiken? Tout simplement dit: ge steekt den ring in zoiver regenwoater, laat 'm een momentje daarin liggen, en oudt hem aan de ploate die krank is, strijkt dan negen maal een en negen maal terug. Als ge geen baat of soulagement vindt, kunt ge mij voor 'n leugenaar, 'n larron, 'n slechterik en een gemienen kerel uitmaken, ier midden op de markt in 't publiek.

„Wanneer ge zoo ienen band in Parijs, van de Pharmacie Royale bestelt, betoalt ge ze oan den prijs van 10 franken of vijf gulden. Gaat ge te Rotterdam naar 't hoofdepot voor Oland, ge betoalt de somma van drei gulden. Informiert oe, omstoanders en boeren, of ge in ienen apotheek of woar ook in Amsterdam zulk eenen ring kunt krijgen. Ik ben den einigsten ier in de stad. Gij betoalt bij mij geen drei gulden, geen vijf franken, geen twee gulden, geen gulden, geen alven, geen kwart gulden — Neen! ge geeft alleen de bagatel van 20 centen of twee dubbelkens. Is dat niet cadeau, present, voor niemendal? Komoan: wie zal er van gediend zijn?”

Een oogenblik heerscht er stilte en nogmaals herhaalt de menschlievende man. „Geniert u niet mij zoo'n krachtband te vroagen. Ge ontvangt veur oe twintig cents een cadeau van den beroemden Doctoor Raspail.”

De meeste kijkers druipen stilletjes af en slechts enkelen laten zich verchalken en ruilen twee blanke zilveren dubbeltjes voor een ruw bewerkten koperen ring.

De kwakzalver ziet onzen glimlach en verstaat dien uitmuntend, want terwijl hij zich bukt om een oud moedertje een ring te overhandigen, zegt hij in 't Fransch: „Ils ne sont pas trop bêtes ici.”

De kwakzalver in 't groot.

Het tooneel is een ruim vertrek, half kantoor, half magazijn, van een vrij groot huis in een der minder aanzienlijke straten van een stad in Duitsch-

land. Twee jeugdige klerken en een oudere zijn ijverig aan het schrijven.

„Bah, hoe vervelend”, roept de een.

„Kom, 't is gemakkelijk werk”, zegt de oudste, „gij kunt er bij slapen”.

Zij zijn bezig herhaaldelijk de zelfde brieven te kopieeren; de oudste heeft een model in het Duitsch, de andere een in het Fransch voor zich liggen. De jongste schrijft in het Hollandsch; hij schijnt een nieuweling en vraagt: „waarom worden die dingen niet gedrukt, of met den hectograaf vermenigvuldigd?”

De anderen zien hem eenigszins medelijdend aan. „Kan een dokter de recepten voor zijn patienten laten drukken?” Die wedervraag moet als antwoord dienen.

Daar komt mijnheer binnen; een man van een krachtig uiterlijk, net gekleed, met een zwaar pak brieven en andere stukken onder den arm. Hij zet zich neder en begint de brieven en postwissels uit te zoeken. De laatsten vormen een vrij lijvig stapeltje. De brieven worden geopend en naar de talen in drie groepen verdeeld. Op elken brief worden een paar woorden gekrabbeld, als „Gewone eers'e bezending, 12 mark”, of „Belofte verminderde prijs, volhouden”, of „Dreigbrief no. 1”.

Daarna wordt aan elk der klerken een der pakjes brieven gegeven en zij beginnen, na ze even te hebben ingezien, uit de gereedliggende stapels der door hen geschreven antwoorden, de aangewezenen te zoeken. De jongste klerk leest de meeste brieven die hij voor zijn deel heeft gekregen, en komt een enkele maal aarselend met een vraag bij zijn patroon, doch deze antwoordt slechts op knorrigen toon, »zenden, zenden”.

Na een paar uur zijn de te verzenden brieven in de enveloppen gestoken en de adressen geschreven. Dergelijke adressen worden thans ook geplakt op een aantal in een ander deel van het vertrek gereed liggende kistjes. Deze worden naar buiten gedragen en na een oogenblik hoort men een vrachtwagen wegrijden.

Twee der klerken gaan heen. De oudste blijft en zegt tot zijn patroon: „Een goeden dag mijnheer, 122 voor 't binnenland, 87 voor de Franschen en 38 voor de Hollanders. 'k Dacht niet dat het zaakje in Holland zoo zou lukken”.

„Het moet lukken” is het antwoord, „als men maar goed aanpakt. In Holland ben ik dadelijk begonnen in ruim honderd kranten, en nu ik ook een klerk uit dat landje heb genomen, zal 't niet lang meer duren of we hebben onze 50 Hollandsche postwissels per dag. Maar ik moet je over wat anders spreken. We moeten wat nieuws hebben. De jicht en rhumatiek is goed, maar we hebben daardoor zooveel rabat bij de kranten, dat we goedkoop andere advertentie's er bij kunnen geplaatst krijgen”.

„Welnu, neem tering”, zegt de geroutineerde bediende; „tering, asthma en andere borstaandoeningen. Dat heb ik u al vroeger aangeraden”.

„Ja, dat is niet kwaad” herneemt de patroon

met een nadenkend gelaat, „ofschon ik ook al over vallende ziekte gedacht heb; daar heeft mijn zwager goede zaken mee gemaakt. Maar wat zullen we zenden?”

„Er staan nog een duizend of vier flesschen water met honig, zooals we indertijd tegen dronkenschap gezonden hebben, maar dat slaagde toen niet best, u weet, wij hebben daarvoor liever wat bitters genomen. De borstlijders echter houden van zoet, en wij zijn dan spoedig gereed.”

„Uitstekend, maar dan moeten we niet te goedkoop leveren; want 'k herinner me dat die fleschjes van fijn wit glas zijn en ons wel een Mark het dozijn kosten. En de naam moet ook gewijzigd.

„Ja, *Liqueur antispiritique* is nu minder passend. Willen wij het *Borst aroma* noemen, of *Aroma bronchiale*?”

„Dat laatste is goed. Laat dus de etiketten maar veranderen, en reken op 15 Mark per fleschje. Ik zal wat brieven en advertenties gaan opstellen. Loop gij even bij onzen leverancier van wetenschappelijke attesten aan. We zullen wat krachtigs er over schrijven. 't Kan niet te sterk. Het publiek gelooft alles.”

BERICHTEN.

Aan de leden. Het aantal leden is thans aangevuld tot ruim 400. — Eenigen hebben de contributie reeds voldaan; een enkele zond daarbij een extra-bijdrage. De overigen ontvangen te gelijk met dit nummer een gedeeltelijk ingevuld postwissel-formulier, met verzoek dat nog *in deze maand*, onder frankeering met 5 cent, voor het overmaken der contributie van f 3 en hetgeen zij meer zouden willen zenden te gebruiken. Bij het volgend nummer zullen wij dan een naamlijst van leden voegen, die tevens voor quitantie zal dienen. (De uitgever zendt tevens hierbij formulieren voor de direct bij hem geabonneerden; de 5 cent voor het frankeeren kan van het bedrag worden afgehouden.)

Aan de leden welke den vorigen jaargang niet compleet bezitten en die wenschen aan te vullen, zij bericht, dat thans van alle nummers weder een of enkele exemplaren in voorraad zijn, met uitzondering van no. 2, 3 en 4. Aan de eerst aanvragende zal worden gezonden wat er is. Voor de toezending van overcomplete nummers van den eersten jaargang houden we ons steeds aanbevelen.

Intusschen zij herinnerd dat de uitkomsten van onderzoekingen die in den vorigen jaargang zijn openbaar gemaakt, indien zij middelen betreffen die nog steeds worden geadverteerd, de een na den ander in dezen jaargang onder de *Herhaalde Waarschuwingen* in beknopte vorm opnieuw worden gepubliceerd.

De fistelpot van Klaas Ursem, waarvan wij in het vorig nummer de samenstelling konden mededeelen (eierdooiers met room en poeder van karweizaad, laurierbessen enz.) heeft al vrij wat nadeel berokkend aan de arme lijdens die er hun vertrouwen in stelden. Een geacht geneeskundige bericht ons daarvan het volgende aandoenlijke geval.

Een jong meisje lijdt aan caries (etterende beenontsteking) van het voetgewricht en de teenen en de voortdurende zorgvuldige behandeling van den gewonen medicus wordt slechts noode gevolgd, omdat het vertrouwen, zoowel van de kleine patiente zelf als van de ouders, op de likkepots van Klaas Ursem gevestigd is, die daarvoor al menigmaal zijn f 4.40 heeft ontvangen. En dat vertrouwen heeft een bijzonderen grond. Een vriendinnetje van het kind is voor eenigen tijd overleden en Ursem verzekert, dat dit alleen veroorzaakt is omdat zij niet genoeg van de fistelpot heeft gebruikt! Op haar sterfbed heeft het overleden kind dan ook aan de bedoelde patiente op het hart gedrukt toch vooral, vooral, dat mengsel van Klaas Ursem voortdurend te gebruiken!

Als men nu weet dat die fistelpot tegen het gebrek aan den voet van het meisje niets kan uitwerken, en bovendien dat haar vriendinnetje niet aan iets dergelijks, maar helaas aan tering is overleden, dan kan men nagaan hoe misplaatst het vertrouwen in den lagen kwakzalver is.

De *Fer Encausse*, een gewoon ijzerpreparaat dat we in het vorig nummer uitvoerig bespraken, blijft aangekondigd met de bijna al te onzinnige leugen „waarvan 3

druppels gelijkstaan met de voedingskracht van een pond vleesch.” Het wordt ook genoemd „fumigateur tegen het asthma” en natuurlijk „onfeilbaar.”

Hoe zeer kwakzalvers met zich zelf concurreeren bleek ons bij de ontvangst van de flesch met dit vocht van den depothouder VAN SANTEN KOLFF te Rotterdam. Daarbij was gevoegd een aanbeveling van *IJzer Bravais*, ook een ijzerverbinding (gedialiseerd ijzer) en hiervan worden dergelijke wonderen verteld als van *ijzer Encausse*; beide zijn onfeilbaar, en elk ook het eenige dat geschikt is tegen alle mogelijke kwalen!

Bovendien wordt aan de koopers van de middeltjes uit dat depot een almanak gezonden met een prijsopgave van meer dan vier honderd middelen tegen alle kwalen, waaraan het menschedom maar kan lijden.

De kens is dus ruïn. Nogthans durven we veronderstellen dat mijnheer van Santen Kolff zelf, bij een ongesteldheid van hem of eener der zijnen, een geneesheer raadpleegt. Verstandig is dat zeker, maar consequent is het niet voor iemand die zooveel „onfeilbare” middelen tot zijn dienst heeft.

Een andere depothouder in ons land maakt het echter nog erger. H. J. VAN DE GOORBERGH te Breda heeft onlangs weer een nieuwe prijs-courant verzonden en daarin worden ongeveer 800 middeltjes genoemd, waaronder een aantal die nooit geadverteerd worden. Men vindt daarin 68 soorten van pillen, 67 soorten van siropen, 50 soorten van capsules, 48 soorten van pastilles enz. enz. Al die middeltjes zijn zeker alweer even „onfeilbaar”, en Breda, de stapelplaats van zooveel onfeilbaars, zal zich gewis in een blakende gezondheid mogen verheugen. De geldbeurs van VAN DE GOORBERGH zeer zeker.

Door de politie is op verzoek van een lid van den Geneeskundigen raad voor Noord-Holland proces-verbaal opgemaakt, wegens overtreding der geneeskundige wetten, tegen A. W. GROOTE, de Wed. NIEMAN en W. I. BRESSER, allen te Amsterdam. De eerste wegens onwettigen verkoop van Chloral Stroop van Follet, de tweede van Santoninum bevattende wormkoekjes, en de derde van Moeder Siegel Stroop, Moeder Siegel Pillen en Urbanus Pillen.

In de laatste advertentie der Zwitsersche pillen, die ons onder de oogen kwam, vinden wij naast enkele apothekers en drogisten genoemd als depothouders, belast met den verkoop dezer pillen:

Amsterdam, A. W. Groote en J. F. Blom; *Anna Paulowna*, E. D. Crum; *Delft*, L. J. Nooten; *Dordrecht*, Wed. Köhn & Co.; *Gorinchem*, B. J. R. Bosch; *Gouda*, Hoefhamer; *Haarlem*, P. Raassen; *Harlingen*, Salomon Cohen; *Helder*, Bruinvis; *Leeuwarden*, J. S. Rolf; *Purmerend*, A. P. Middelhoff; *Scheveningen*, Ad. Letsch; *Zaandijk*, W. Harmsen ter Beek.

Al deze winkeliers mogen die pillen niet verkopen; een enkele werd reeds eenmaal door de rechtbank veroordeeld, nadat officieel geconstateerd was dat er aloë in aanwezig is.

Toch gaan zij voort openlijk aan te kondigen, dat zij van plan zijn een Rijkswet te blijven overtreden en de openbare macht, die gesteld is om die wetten te eerbiedigen, in 't aangezicht te spotten. Kan, mag dit zoo blijven? Zoo niet, dan kan men zich altans niet verschuilen achter de uitvlucht, dat de adressen der overtreders onbekend zijn. Het hier boven medegedeelde voorbeeld van Amsterdam verdient navolging.

In het vorig nummer hebben wij o. a. opnieuw tegen de zoogenaamde *breukzalf van Sturzenegger* gewaarschuwd (varkensreuzel met een weinig laurierolie), omdat het gebruik van deze zalf verwaarloosing van de breuk en daardoor hoogst nadeelige gevolgen kan met zich slepen. Het blijkt ons nu dat Sturzenegger, niettegenstaande hij in zijne advertenties beweert, dat zijne zalf ook de oudste breuken geneest, daaraan zelf geen geloof heeft.

De gebruiksaanwijzing bij de zalf gevoegd is er toch op ingericht om met de lijdens in correspondentie te blijven ook als de zalf het beloofde uitwerksel niet heeft. Alsdan beproeft hij nog een breukband aan te smeren tegen het dubbele van den prijs, waarvoor zij elders verkrijgbaar zijn.

Voor de gezondheid en de beurs van de lijdens is het beter met den breukband niet zoo lang te wachten en die van den Duitschen kwakzalver hebben ze zeker niet noodig.

Ieder kent het prentje bij de advertentie van *Bernhardiner Echte Alpenkruiden-Elixer*, waarop eenige monniken bezig zijn in een soort van laboratorium.

Die monniken zijn uitgevonden of omdat ook het Benedictijner-likeur uit een klooster afkomstig is of om de katholieke bevolking zand in de oogen te strooien.

Met de kloosterorde der Bernhardinen hebben ze niets te maken; de naam is afkomstig van den fabrikant *Bernhard* te München. Volgens mededeeling van de gezondheidscommissie te Karlsruhe heeft het onderzoek geleerd dat het een zwak aromatisch likeuris, goed voor een morgen en bittertje, niets beteekend als geneesmiddel.

Op den duur zal het de „functien der maag” die het heet te regelen eerdor in de war brengen; en als alle alcoholische dranken versterkt het bij aanhoudend gebruik niet, zooals gezegd wordt „zenuwen en spieren,” maar vermindert hun kracht en weerstandsvermogen.

Wij zullen na 1 Mei laten nagaan of de verkoopers van deze en dergelijke likeuren het woord „vergunning” voor hun deur hebben. Zij mogen de morgendrank, die door hen wordt verkocht, den naam van medicijn geven; er bestaat geen reden hen daarom aan de bepalingen der *drankwet* ontheven te achten.

De volgende twee berichtjes nemen wij uit de nieuwsbladen over, zonder dat wij iets naders van de bedoelde vergiftigingsgevallen zijn te weten gekomen, zoodat wij ook niet weten door welke middeltjes ze zouden zijn veroorzaakt.

„Een onbegrijpelijk geval heeft plaats gehad in de gemeente Audouville in Frankrijk. Zes leden eener familie, een vader, een moeder en vier kinderen, werden op denzelfden dag krankzinnig. De doctoren hebben de oorzaak nog niet kunnen opsporen doch het waarschijnlijkste is, dat men met een vergiftiging te doen heeft. De burens schrijven het toe aan het gebruiken van geneesmiddelen, die zij van een kwakzalver eenige dagen te voren gekocht hadden. Het geheele gezin is naar het krankzinnigengesticht te Mayenne overgebracht.”

„Dat men voorzichtig moet zijn met haarmiddelen en dergelijken is iets wat nooit genoeg herinnerd kan worden. De *Weener* bladen deelen een nieuw bewijs daarvan mede. Een hooggeplaatst Regeeringsambtenaar aldaar nl. ligt gevaarlijk ziek aan een bloedvergiftiging die, volgens de doctoren, veroorzaakt werd door een middel waarmede hij zijn haren verfdde.”

Quina Laroche.

„De namaaksels van de echte Quina Laroche zijn grove bedriegerijen tegenover het publiek”. . . Deze woorden lezen we tegenwoordig met groote letters in de advertenties, waarin de zoogenaamd „echte” Quina Laroche wordt aanbevolen. Laat ons eens zien wat er van deze zaak is en wie zich verstout hier van „grove bedriegerijen tegenover het publiek” te spreken.

De Quina- of Quinabast is een reeds lang gebruikt geneesmiddel, waaruit de bekende koorts verdrijvende stof chinine wordt bereid, doch dat ook nog andere werkzame bestanddeelen bevat. Verscheidene jaren geleden heeft een Parijsch apotheker, de Heer Laroche, door uittrekking van de bast met wijn en alcohol, toevoeging van suiker enz. de werkzame bestanddeelen in een geschikten vorm gebracht om als vloeistof te worden ingenomen. De aldus bereide Quinawijn bleek goed van smaak en niet aan bederf onderhevig en zij werd spoedig in de pharmacie ingevoerd. Daarbij kreeg zij den naam van Quinawijn of Quinawijn van Laroche, of ook eenvoudig Quina Laroche. Het noemen naar den gene die het praeparaat het eerst bereidde heeft in de pharmacie dikwijls plaats; wij herinneren slechts aan de bekende HOFFMANN's druppels. Deze laatste bestaan uit een mengsel van alcohol en aether, elk apotheker kan ze zelf bereiden en er kan geen sprake zijn van „echte” en „onechte” Hoffmans druppels; het is een naam voor een aan elk apotheker bekend geneesmiddel.

Zoo is het ook met de Quina Laroche; elk apotheker is in staat de Quinabast naar behooren met wijn enz. te behandelen en de meesten maken dan ook een dergelijk praeparaat dat zij, om aan te duiden wat zij bedoelen Quinawijn Laroche noemen. Hier voor bestaat een algemeen aangenomen voorschrift, dat ook aan de geneeskundigen bekend is, en indien men dus deze wijn bij den apotheker koopt heeft men den waarborg, dat men werkelijk ontvangt wat bedoeld wordt.

Of de eerste bereider, de Heer Laroche, nog in leven is, is ons onbekend, maar in alle geval is de waar die uit Parijs in den handel gebracht wordt, niet van hem afkomstig. Zekere C. BAILLY schijnt

het recht gekocht te hebben om den naam der firma Laroche te voeren, en hij exploiteert nu de zaak op groote schaal en op zeer bedriegelijke wijs. Daarin wordt hij geholpen door den directeur van het advertentie bureau ELSBACH & JONES te Parijs, die zich zoo zeer er voor interesseert, dat het waarschijnlijk is dat hij onmiddellijk belang bij den verkoop heeft. Al die bijzonder gestelde advertenties, en reclames, die alomt verspreide brochurtjes en prentjes, zijn van Elsbach (een geboren Nederlander) afkomstig. Als een bewijs op welke schaal dit geschiedt, wijzen we op het enkele feit dat ter verspreiding in de provincie Friesland een afzonderlijk blaadje in de Friesche taal is verschenen, en in meer dan 60,000 exemplaren is gedrukt. In die provincie vindt men trouwens een zoo het schijnt bijzonder geschikt handlager, zekeren TITUS POSTMA, een winkelier te Leeuwarden, die ook aan verscheidene andere kwakzalvers de behulpzame hand biedt.

Maar we hooren vragen: waarin steekt nu het bedrog? Die Quina Laroche is een handelsartikel, dat door advertenties en stroobilletten aan den man gebracht wordt; waarom is dit oneerlijk?

Wij antwoorden: om de wijze waarop het geschiedt. Om die waar aan den man te brengen wordt voor geen leugen geschroomd. Volgens de reclames is die Quina Laroche het beste *tegen alle koortsen in het algemeen*; heet zij steeds genezing aan te brengen bij *verzwakking, bleekzucht, moeilijke spijsvertering, gebrek aan eetlust, gevolgen van het kraambed, vroegtijdige afmatting, kritische leeftijd en tering*. Dit is eenvoudig *leugen*. Het bedoelde af-treksel van Quinabast is wel in sommige ziektegevallen een deugdzaam middel, maar wie gelooft hetgeen BAILLY of ELSBACH er van zeggen, zou bedrogen uitkomen. Hij zou groote sommen, op zijn zachts genomen, wegwerpen.

De Quinawijn oefent haar invloed uit door verhooging der levenswerkzaamheid van het zenuw- en vaatstelsel, welke verhoogde werking onder gunstige omstandigheden in staat is sommige slepende ziekelijke toestanden in genezing te doen overgaan. Deze heilzame uitwerkselen volgen eerst langzamerhand en niet dan na lang voortgezet gebruik van het middel.

De zoogenaamd „echte” Quina Laroche kost f 2,75 per fleschje en indien men dus zonder zijn geneesheer te raadplegen ging drinken, zou men enige galden verkwesten. Dit moge voor sommigen van niet veel betekenis zijn, men bedenke dat ook lijders, die in armoedige omstandigheden verkeerden, door de groote woorden van den fabrikant er toe gebracht worden in die wijn hun hoop te stellen.

Men gebruike dus de Quina Laroche niet anders dan na ingewonnen advies van zijn geneesheer en als men dan zijn beurs en zijn gezondheid beide wil bevoordeelen, verschaffe men ze zich bij zijn apotheker. Dan heeft men den waarborg dat men inderdaad een met de bepaalde hoeveelheid deugdelijke Quinabast bereid praeparaat krijgt. De Nederlandsche apothekers staan onder het toezicht van geneeskundige ambtenaren. Voor hetgeen hier uit het buitenland wordt ingevoerd heeft men niet den minsten waarborg. En bovendien zal men voor elke flacon minstens 1 gulden minder betalen, want ofschoon de prijs bij alle apothekers niet geheel dezelfde is, betaalt men toch voor de hoeveelheid, die anders f 2,75 kost, bij hen niet meer dan ongeveer f 1,60.

Dat sommige apothekers, die niet als handlangers van den Franschen fabrikant willen optreden, nogtans depothouders worden van zijn Nederlandschen opvolger te Zeist, verdient grootelijks afkeuring en vooral als men, zooals in N.-Brabant een lid van den geneeskundigen Raad de advertenties van dezen zigt onderteekeken. Deze moet meer nog dan anderen beseffen, dat de geest van de geneeskundige wet eischt, dat de apotheker zelf de samengestelde geneesmiddelen bereidt, die hij aflevert.

Ten overvloede kunnen wij nog meedeelen, dat wij herhaaldelijk reeds aan personen, die aan de eene of andere Quinawijn gewoon waren, de bij den apotheker als *Quina Laroche Amstelodamensis* bekende soort hebben voorgeschreven; zonder uitzondering roemden allen den smaak en bevonden er zich wel bij.

Als een bijzonder bedriegelijke handelwijze, die bij het debiet van dat Parijsche product plaats grijpt, wijzen we er nog op dat in de Friesche advertentie's en de in Friesland verspreide blaadjes, het Friesche wapen is afgebeeld, met het onderschrift „wapen fen Fryslan”, alsof die provincie in eenig ander verband met de zaak stond dan dat de Parijzenaar hare bewoners voor dom genoeg houdt om zijn beurs te stijven.

Thans oordeele men over dengene die, zooals we boven zeiden, durft spreken van „grove bedriegerijen tegenover het publiek.”

Droppeltjes tegen.... tering.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging den Heer D. v. d. Weerd, apotheker te Kampen

Lijders aan slepende ziekten en vooral teringlijders behooren onder de beste klanten der kwakzalvers. 't Is hun ook niet kwalijk te nemen. De drenkeling grijpt naar elken stroohalm en aan een teringlijder, schijnt dikwijls elk middeltje dat in de kranten wordt aanbevolen, een reddingsplank. Hij beproeft nu dit, dan dat, en het hechtste argument dat hij kan aanvoeren is: baat het niet dan schaaft het niet. De vrij hooge som die er voor al de fleschjes en doosjes wordt betaald, kan dikwijls nauwelijks als schade in rekening gebracht worden. Immers wat zijn voor menigeen eenige guldens voor de kans om genezen te worden?

Gelukkig als het middel inderdaad niet schaaft, in dien zin dat het de ziekte niet onmiddellijk verergert. Want ook daarvan bestaan voorbeelden. Wij hebben indertijd gewezen op het nadeelige van het gebruik van *teercapsules*, vooral voor zwakke personen; die capsules worden ook tegen tering onbeschroomd aanbevolen en ons is het voorgekomen dat een arme lijderes, door het slikken er van, door eigen toedoen haar lijden verzwaarde.

Doch ook als het middel niet direct schade toebrengt, is het toch verre van onschadelijk. Vooral bij lijders in het eerste tijdperk wordt het hechten aan met veel ophef aanbevolen geneesmiddelen, dikwijls de oorzaak, dat het eenige wat hen kan behouden, het nauwkeurig opvolgen van den raad van hun geneesheer, verwaarloosd wordt. Als men met dit poeder of die droppels zijn gezondheid onfeilbaar kan terug krijgen, waarom dan zooveel zorg aan het volgen van een goeden leefregel besteed! En mocht het eene middel niet spoedig genoeg het beloofde tot stand brengen, dan een ander geprobeerd. Er staan immers zooveel in de krant, waarvan de goede werking met nadruk verzekerd wordt; er mogen onder de fabrikanten daarvan ook leugenaars zijn, één er van zal toch wel waarheid spreken en het middel gevonden hebben!

Zoo redeneert de arme teringpatiënt en stort zijn geld in de gretig uitgestrekte handen van de lange rij van kwakzalvers.

Het middel, dat door een onzer leden thans weer is onderzocht, draagt den naam *Gouttes Antiphthisiques* en 't is het fabrikaat van zekeren A. BARRAJA te Lyon, die door den depothouder CLEBAN te Amsterdam in den verkoop hier te lande geholpen wordt. Het opschrift boven de aanbeveling luidt: *Guérison de la phthisie pulmonaire* en in een betoog vol schijn van geleerdheid wordt beweerd, dat het zoowel een geneesmiddel is voor longtering als een voorbehoedmiddel. Dit betoog, waarbij zelfs de afleiding van het woord phthisie uit het Grieksch te pas gebracht wordt, komt daarop neer, dat er tegen tering geen eigenlijke geneesmiddelen, geen specifieke middelen, bestaan — wat maar al te waar is — doch dat — en hier begint de leugen — hij, mijnheer Barraja, zoo vernuftig is geweest er toch een te vinden. Als een verklaring hoe dit mogelijk is wordt dan gezegd, dat zijn droppels „al de samenstellende elementen van het bloed” bevatten; hiervan worden enkelen opgenoemd en dan de groote woorden: „waarvan de aanwezigheid in het bloed is aangetoond door de schoone en geleerde proeven en onderzoekingen van Dumas en Becquerel.” 't Is waar, deze geleerden hebben in het bloed ijzer, potasch, phosphorzuur enz. aangetoond; maar hier moeten ze als getuigen dienen van de ongegronde bewering dat dus een, vocht waarin die stoffen voorkomen, een uitstekend geneesmiddel tegen longtering zou zijn!

Het onderzoek, thans ingesteld, heeft geleerd dat deze droppels tegen tering, er als een bruinrood gekleurd vocht uitzien, van een wijnachtigen reuk en eenigszins zoeten smaak, en dat zij bevatten ijzer, kalk, potasch, soda en ammoniak, verbonden met zwavelzuur, phosphorzuur, zoutzuur en melkzuur, alles opgelost in rooden wijn. Een klein fleschje van 65 gram inhoud kost f 1.50 en men zou er, volgens het opschrift, 3 of 4 maal daags 30 tot 40 droppels van moeten nemen. Schadelijk zijn deze verbindingen niet, maar baat zal men er ook niet bij vinden en de opgenoemde bestanddeelen zou bovendien elk geneesheer tot zijn beschikking hebben. Zij zijn in 't geheel niet kostbaar en van de f 1.50 die men voor het fleschje betaalt is zeker f 1.30 zuivere winst voor den fabrikant, een winst die hij weet te behalen door te speculeeren op de zwakheid der lijders.

Auxilium Orientis.

Nu en dan werd in dit maandblad gewezen op het kosmopolitisch karakter der kwakzalverij, en inderdaad, men behoeft slechts eenige Duitsche of Fransche dagbladen en tijdschriften in te zien om zich van de waarheid daarvan te overtuigen. Indien men maar een weinig op de hoogte blijft van die onverkwikkelijke litteratuur, bespeurt men dikwijls hoe spoedig een in het buitenland aangeprezen geheimmiddel zijn weg heeft gevonden naar ons land en eene vertaling der vreemde advertentie, niet zelden op de zelfde wijze geillustreerd, in onze dag- en weekbladen voorkomt.

Zoo zal misschien weldra onder den naam van *Auxilium Orientis* d. i. „redding uit het Oosten” een nieuw middel tegen vallende ziekte, zenuwlijden enz. van iemand, die zich Dr. SYLVIVS BOAS noemt, door zijn handlangers hier te lande aanbevolen en, zeker omdat het nieuw is en zulk een mooi naam draagt en niet minder omdat de oude middeltjes ook niet meer helpen, aanvankelijk beproefd worden, totdat het op zijne beurt plaats zal maken voor een ander middel, dat evenmin de lijders aan vallende ziekte zal genezen als de talrijke klasse van lijders aan werkelijk bestaande of ingebeelde zenuwziekten.

De Gezondheids-commissie te Karlsruhe, wier voorzitter de Burgemeester Karl Schnetzler als een ijverig bestrijder der kwakzalverij bekend is, heeft het middel laten onderzoeken en daarna in de dagbladen gewaarschuwd tegen deze brutale oplichterij. In eene brochure, die alleen bij zekeren PARAGHY te Munchen gratis te bekomen is, wordt beweerd, dat dit middel uit in het Oosten nieuw ontdekte kruiden is bereid, en geen delfstoffen en vooral geen *Broomkalium* bevat. Attesten van verschillende personen moeten tot bewijs strekken, dat er geen heilzamer middel bestaat tegen allerlei zenuwlijden dan het zoogenaamd *Auxilium Orientis* en een fleschje droppels, dat alleen dient om de genezing te helpen bevorderen.

Scheikundig onderzoek heeft bewezen, dat het middel uit niets anders bestaat dan uit eene door gebrande suiker gekleurde oplossing van *Broomkalium* en daarvan 2½% bevat, terwijl de droppels niets anders zijn dan eene aetherachtige tinktuur van valerian.

Opzettelijke nasporingen van de politie leerden, dat van de verschillende personen, die een attest hadden gegeven, geen enkele bestond, zoodat al de namen waren verzonnen, behalve die van de wetenschappelijke autoriteiten Dr. HESS en consorten, die het middel volgens hunne verklaring hadden onderzocht en goedgekeurd. SYLVIVS BOAS is van beroep koopman, en heeft meermalen kennis gemaakt met de justitie wegens het onwettig voeren van den dokterstitel en het onbevoegd afleveren van geneesmiddelen.

Het is bijna onnoodig te wijzen op het onbeschaamde liegen en bedriegen van dezen kwakzalver, evenmin den buitensporig hoogen prijs te noemen van zijne middelen, voor beiden f 15 bedragende en waardoor derhalve het gebruik na slechts korten tijd op een aanzienlijke som komt te staan.

De eenvoudige mededeeling van dergelijke feiten echter, die niet genoeg onder de oogen van het publiek kunnen gebracht worden, kan tot ant-

woord strekken op de vraag, die meermalen wordt gedaan — aan mij nog dezer dagen door iemand, wiens hooggeschatte naam ik hier geen vrijheid heb te noemen — of de stroop en pillen van moeder SEIGEL en dergelijke middelen werkelijk na-deel berokkenen en schade doen aan de gezondheid van hen, die ze gebruiken, en inderdaad den strijd tegen den handel in geheime geneesmiddelen noodig maken en al de moeite daaraan verbonden.

Voorzeker, enkele geheimmiddelen mogen niets schadelijks bevatten, van de meesten kan men dit niet zeggen, omdat zeer dikwijls stoffen daarin voorkomen, die alleen door een bevoegd geneeskundige moeten voorgeschreven en nimmer op eigen gezag of op raad van een speculant in geheimmiddelen gebruikt mogen worden. Kunnen de eersten schaden door tijdsverzuim, de tweeden onmiddellijk of, wat nog veel gevaarlijker is, door het voortgezet gebruik een slechten invloed uitoefenen op het organisme, van beiden kan niet ontkend worden, dat zij vóór alles het middel zijn om geld te verdienen en het streven om dit doel te bereiken, zoo niet altijd, dan zeker met hoogst zeldzame uitzonderingen gepaard gaat met misleiding en bedrog. Indien op elk maatschappelijk gebied strijd noodig en gewenscht is tegen alles, wat de waarheid dreigt te verkrachten, waarom dan de leugen vergoelikt, waar het geldt een der hoogste belangen van het individu, de gezondheid, en een handel geduld, die zulks allerminst verdient en bij eenig nadenken tot bedachtzaamheid moet leiden? Als motto voor zijn werk over de geheime geneesmiddelen in het laatst van het vorige jaar door den reeds genoemden burgemeester van Karlsruhe en zijn medewerker Dr. FRANS NEUMAN geschreven, bezigt hij de woorden van Dr. ROBERT BOLZ, die met enkele trekken den handel in geheime geneesmiddelen schetsen en zeker aan het eind van dit opstel niet misplaatst zullen zijn. „Het is een koop-handel zonder zelfverheffing, zonder eerezucht, zonder bevrediging, die zelfs de daglooner van zijn taak wacht; een handel opgebouwd op den grondslag van het bedrog, uitgevoerd met bedriegelijke middelen, dien een eerlijk beroep echter met min-achtiging van de hand zal wijzen en afkeuren.”

P. KRUYSE.

Amsterdam, Januari 1882.

Boekaankondiging.

Hoe moet men leven? Los en vast over Gezondheidsleer, naar Dr. P. NIEMEIJER'S Aertelijke Sprech-stunden, door Dr. W. VAN DER LEE, 2e Geneesheer aan het Geneeskundig Gesticht voor Krankzinnigen te Zutphen. I. Zutphen, W. J. THIEME & Cie 1882, bl. 44, prijs f 0.50.

De onderhoudende verhaaltrant van P. Niemeijer is bekend; — den Nederlandschen bewerkter is het gelukt denzelfden toon te bewaren, waarin het oorspronkelijke werk geschreven is. Daarom twijfelen wij ook geen oogenblik of de leek, die dit eerste stukje inziet zal het ten einde toe willen lezen.

De aankondiging hierboven strekt dan ook vooral om tot zulk een inzage velen op te wekken; 't noodzakelijke gevolg zal zijn, dat zij omtrent leven en levensbehoeften zeer vele hunner gewone opvattingen zullen leren vaarwel zeggen.

De schrijver geeft het reeds aan in zijn voorwoord, als hij zegt: »Op min kostbare wijze wordt het publiek »de gelegenheid geboden zich eene voorstelling te maken »van den geest der nieuwe geneeskunde, en het zal »de overtuiging bekomen dat het minder op den weg »ligt van de geneesheeren ziekten te genezen dan wel »ze te voorkomen en zieken onder omstandigheden te »plaatsen, welke hunne genezing in de hand werken.»

Wij hopen daarom van harte dat »deze aflevering zoo gunstig ontvangen worde, dat spoedig meerdere volgen.» Om dit resultaat te bereiken hadden wij gaarne gezien dat de laatste helft in deze eerste aflevering door eene andere ware vervangen. Het daar behandelde onderwerp „hoe lang is de levensduur van den mensch,” hoezeer belangrijk, vooral van een historisch standpunt, hebben vele lezers met dezelfde namen en beschouwingen voorzeker reeds dikwijls onder de oogen gehad. De nieuwe en frissche indruk door de eerste helft van 't boekje teweeggebracht wordt daardoor verzwakt. De Nederlandsche bewerkter had bij de vermelding van drie deutsche uitgaven van 't boekje van den Italiaan CORNARO ook niet onvermeld mogen laten, dat van dit werkje eene Nederlandsche vertaling

het licht zag in 1843 bij de firma C. v. d. Post te Utrecht onder den titel: Over de voordeelen van een matig leven of de kunst om honderd jaren oud te worden. Vier tractaatjes, geschreven door LUIGI DI CORNARO, in het 86, 88, 90 en 95 jaar van zijn leven.

Ten slotte herhalen wij, het boekje is voor leeken geschreven en niemand dezer zal de enkele stuivers beklaagen, die hij voor deze en volgende afleveringen mocht uitgeven.

Kleine mededeelingen.

HET LAAGHARTIGSTE

onder alle kwakzalvers handelen zij, die zich den schijn geven evenals wij tegen bedrog te strijden en intusschen het ergerlijkste bedrog plegen. De gewezen kousenfabrikant F. A. RICHTER verkoopt purgeerpillen en vele andere middel-tjes en tracht het goedgeeloovige publiek te winnen door de volgende advertentie:

Naar hulp zoekende doorloopt menige zieke de Dagbladen, terwijl hij zich afvraagt, welke der vele Geneesmiddelen, die geadverteerd worden, kan men vertrouwen? Deze of gene advertentie maakt indruk door haar grootte; hij kiest en in de meeste gevallen juist het — verkeerde! Wie zulke teleurstellingen vermijden en zijn geld niet onnut uitgeven wil, dien raden wij aan, van RICHTER'S Boekhandel te Rotterdam de Brochure te ontbieden: „Geneeskundige oordeelverellingen”, want in dat geschrift worden door Geneesheeren de beproefde Geneesmiddelen uitvoerig en zakelijk besproken, zoodat elke Zieke op zijn gemak onderzoeken en het beste kiezen kan. De toezending heeft in het belang der Zieken gratis en franco plaats; de Besteller heeft dus geen andere onkosten dan 3 cent voor zijn Briefkaart.

Men ziet, er wordt gesproken alsof men het advies zou ontvangen van een geneeskundige, en men ontvangt in werkelijkheid niets anders dan een door den fabrikant zelf gestelde aanbeveling van zijn middel-tjes!

Deze F. A. RICHTER is indertijd, na aldaar meer dan eens veroordeeld te zijn, uit Duitschland verjaagd. Toen heeft hij zich in Nijmegen gevestigd maar kon het daar niet lang uithouden. In Rotterdam schijnt hij thans vasten voet te hebben en toch is zijn geheel schandelijk bedrijf, niet alleen moreel te laaghartigste wat men zich kan denken, maar ook voor de wet strafbaar, want hij mist de bevoegdheid om geneesmiddelen te verkoopen.

Laat het Geneeskundig Staatstoezicht in Zuid-Holland zich foppen door dat RICHTER aan zijn kwakzalverskraam den ongewonen naam van boekhandel geeft?

HOLLOWAY GEMOEDELIJK.

Wie nu en dan nog geneigd zijn om de kwakzalverij van Holloway niet zoo heel erg te vinden, moesten zijn voortdurend afwisselende advertenties eens lezen. Zie hiet wat van zijn zalf en pillen te lezen is:

Deze krachtige middelen bevatten om zoo te zeggen eene geheele doos huis-artsenij in zich, want er bestaat geene in- of uitwendige kwaal, die ten minste voor genezing vatbaar is, of het eene of andere is er een bepaald middel tegen. Uitstap, gezwellen, scheurwouk, schurft, kanker, asthma, reumatiek, jicht en water-zucht verdwijnen geheel en al door de vereenigde werking dezer beide geneesmiddelen en in gevallen van slechte spijsvertering, misselijkheid, hoofdpijn, gal, leverkwaal, zwakheid en andere ongesteldheden, voortkomende uit de inwendige organen, veroorzaken de Pillen de meest wonderende resultaten, die men denken kan. Indien het eene of andere preparaat alle onzuiverheden uit het bloed verdrijft, is de kwaal overwonnen. Deze wonderlijke Pillen zullen dit in ongelooflijk korten tijd bewerken.

Dezer dagen troffen we een andere advertentie aan waarin het volgende van de pillen gezegd wordt:

Dit onvergelykelijke middel is nu algemeen bekend als de meest wonderdadige artsenij ter wereld. Het is eveneens een middel, waarop de aamborstige zijne schoonste verwachtingen mag vestigen, en waardoor hij volkomen herstel de gezondheid kan terug krijgen. De lijders aan droefgeestigheid, slechte spijsvertering, zwakke zenuwen, moeten tot deze krachtvernieuwe Pillen hunne toelucht nemen, daar deze in staat zijn hunne somberheid, in den heldersten zonneschijn te doen veranderen, en om die uit de natuur zoo gelukkige gedachten, voortgebracht door een goede vertering, terug te brengen.

Daarbij te weten dat die pillen slechts aloë bevatten, dat algemeen bekende purgeermiddel, dat op den duur maar al te zeer de ingewanden bederft en voor de lijders het geneesmiddel erger dan de kwaal doet zijn. En die man spreekt van helderen zonneschijn!

EEN HEMD TEGEN DEN DOOD.

Toen wij vroeger de advertenties overschreven, waarin werd aangenomen iemand naar verkiezing „vet of mager te maken” meenen wij het toppunt van onzinnige aankondiging voor ons te hebben; dit is niet het geval; getuige het onderstaande, dat wij letterlijk vertalen uit een Belgisch blad en volgens het blad afkomstig is uit Oostenrijk, dus misschien ook weldra binnen onze grenzen zal worden gepubliceerd.

„Bescherming tegen den dood, door middel der hemden, gemaakt door professor HUDSON. Door 't gebruik dezer hemden is men behoed tegen verkoudheid.

„Ze zijn onmisbaar voor allen die lijden aan de borst, aan de longen of aan 't pootje en te gelijker tijd zijn zij een kostelijk voorbehoedmiddel voor de gezonden. Deze hemden zijn door hun voering, die door professor HUDSON bewerkt is, het enig geneesmiddel tegen zeeziekte. Men kan inzage verkrijgen van honderden getuigschriften, zoowel van particulieren als van geneeskundige autoriteiten en van reizigers te land en ter zee.

„Het is de meest grootste uitvinding onzer eeuw. — Deze hemden zijn in alle grootten voor Dames en Heeren verkrijgbaar tegen 9 fr. (f 4.50) het stuk; franco. — Men wordt verzocht het bedrag per aangeteekenden brief toe te zenden”.

't Is zoo, waarom zou men minder geloof hechten aan een hemd tegen alle mogelijke kwalen, dan aan een elektrische ketting of een Holloway pil. Het publiek koopt, koopt.

Herhaalde waarschuwingen.

Inspuiting van het Rode Kruis. Evenmin als de zalf die onder dezen naam verkocht wordt heeft deze inspuiting iets met de menschlievende vereeniging het Rode Kruis te maken. De naam is dus een laaghartig bedrog, maar de zaak zelf is het niet minder. Want de vervaardiger zegt, dat hij 20 jaar noodig heeft gehad om het middel te vinden, dat het in enkele dagen alle jongere en verouderde vloeingen geneest en vraagt f 2.50 voor een klein fleschje.

De waarheid is, zooals het onderzoek van den heer Schmidt, apotheker te Leeuwarden heeft geleerd, dat het een zeer verdunde oplossing in water is van zink-sulfaat (0,6 percent) waarbij loodacetaat (0,5 percent) is gevoegd. Deze zelfde stoffen en hunne werking kent elk geneesheer, zoodat een 20 jarige studie daarvoor niet noodig is; maar elk geneesheer weet ook dat hij geen ernstige kwalen in enkele dagen daarmee kan genezen. De handelswaarde van het vocht, dat hier met een rijksdaalder betaald wordt, is enkele centen en wordt iets dergelijks door een apotheker zorgvuldig gereed gemaakt dan kost het enkele stuivers. Men lette er verder op dat de stoffen vergif zijn en dat geen winkel-er ze mag verkoopen.

Siroop van Dr. Zed. De advertentie, waarin een groote letter Z byzonder in het oog valt, ontsiert nog altijd menig onzer nieuwsbladen. Het is een aanbeveling van Sirop du codeïne-tolu du Dr. Zed en menigeen heeft zeker voor een aantal gulden hier van geslikt. Want de stroop heet goed tegen al die veelvuldig voorkomende slepende kwalen welke met den algemeenen naam „borst-aandoeningen” worden aangeduid. Wel kost een kleine flacon f 1,85 en zegt de fabrikant dat het gebruik voortdurend moet zijn, maar menigeen opeent vol vertrouwen zijn beurs en getroost zich zelfs jaren lang opofferingen om zijn gezondheid terug te krijgen, ook als hij kon weten dat zijn geld weggeworpen is.

Dit laatste is hier het geval. Want de heer Rasker, apotheker en directeur van het ziekenhuis te Deventer, heeft gevonden dat de stroop was suiker met water, waarin op de 100 gram, 23 à 30 m. gr. codeïne en 10 à 20 m. gr. tolu balsam. Dit laatste kan in deze geringe hoeveelheid slechts voor den aangename reuk dienen. Het eerste, de codeïne, is wel een vergiftige stof maar hier in te geringe hoeveelheid aanwezig om kwaad te doen, tenzij een kind door den zoeten smaak verlost, een heele of halve flesch omgt uitdrinken. Schade doet de stroop echter zeker aan elk die gelooft, wat de fabrikant er van zegt, dat zij namelijk toring, keelpijn, longontsteking, croup en kinkhoest geneest. Ongelukkig dengene die bij deze ernstige ziekten de advertentie met de groote Z vertrouwt in plaats van den geneesheer te raadplegen.

Witte borstsiroop van G. A. W. Mayer te Breslau. Is hoofdzakelijk suikerstroop met een weinig sap van rammenas. Volgens HAGER en JACOBSON kan men ze bereiden door 1 kilo rammenas op een rasp fijn te wrijven, bij de ontstane pap ruim een liter warm water te voegen, goed om te roeren en door een doekje te persen. Een liter van het verkregen sap brengt men aan de kook en lost er 1,6 kilo witte suiker in op, waarna men de stroop om te helder te krijgen nog eens door een doekje giet, wat ook kan nagelaten worden als men onder het koken goed afschuimt. Men verkrijgt zoo een witte borstsiroop voor minstens een vierde van den prijs waarvoor ze bij de depôthouders à f 1,— per flacon verkocht wordt.

De zoogenaamde „echte” van MAYER wordt nog steeds in onze Nederlandsche bladen geadverteerd en het „verkoopshuis” te Amsterdam belast zich met de taak de Nederlanders er mee te bedotten. In de advertentie wordt gezegd: *wordt door vele doctoren aanbevolen tegen hardnekkige hoest, borst en keelpijn, griep, heesheid, verslijming der ademhalingsorganen.* Er zou wel eens een prijsvraag mogen uitgeschreven worden om te weten wie die „vele doctoren” zijn; ze bestaan slechts in de verbeelding van den kwakzalver. Verder heet het: *werkt aanslonds na het eerste gebruik hoogst weldadig, lost de slijm op, vermindert de prikkeling der kwaal en geneest zeer spoedig de even gemelde ongesteldheden.* Alles ergerlijke leugen. De stroop doet niets dan de gewone suikerstroop, ulevellen, bonbons enz. oogenblik een gevoel van verlichting geven; tijdelijk de prikkel tot hoesten even opheffen. Van genezing kan geen sprake zijn.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.—. Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec. De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:
Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:
H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Berichten.

Tegelijk met dit nummer ontvangen de leden een Naamlijst. Daaruit blijkt dat het aantal leden der Vereeniging thans 435 bedraagt.

In tegenstelling met ons, die op eene strengere toepassing der geneeskundige wetten aandringen en op verbetering en uitbreiding, waar deze zijn gebleken onvolledig te zijn of niet te beantwoorden aan het doel, dat zij beoogen; in tegenstelling daarmede zijn er die het in strijd achten met het beginsel der vrijheid de uitoefening der geneeskunde aan banden te leggen.

In Duitschland heeft deze theorie voor enkele jaren de zege behaald en als gevolg daarvan werd door de wet van 21 Juni 1869 aan ieder de vrijheid geopend om ongestoord geneeskundige praktijk uit te oefenen.

Sedert dien tijd is het getal personen, die zich met de behandeling van zieken afgeven, zonder eenige waarborg van kennis of wetenschappelijke studie te bezitten, buitengewoon toegenomen.

In sommige streken overtreft hun aantal dat der wet-ting bevoegde geneeskundigen, terwijl men allerlei slag van personen, schaapherders, oude bakkers, kelners, schrijnwerkers, en gedenden, zonder eenige voorbereiding soms plotseling als geneeskundigen ziet optreden.

Vele personen die in Nederlandsche bladen hunne wondermiddelen annunceren behooren tot dit gezelschap.

't Spreekt van zelf dat dit gevolg eener verkeerde vrijheid de aandacht moest trekken; niet lang geleden kwam het ter sprake op de Algemeene Vergadering van Duitsche geneeskundigen, waar de beroemdste geleerden als VIRCHOW, LANGENBECK, BARDELEBEN, LEIJDEN enz. aan de beraadslagingen daarover deelnamen. Men kwam echter tot het besluit zich niet te wenden tot de Regeering om wetsherziening, ten einde den schijn te vermijden alsof persoonlijke naijver of dergelijke drijfveeren, die het publiek zoo gaarne veronderstelt bij bemoeiingen van de zijde der geneeskundigen, in het spel waren.

Het wordt echter meer en meer duidelijk dat de Regeering zelf de zaak ter hand wil nemen en in een tijdsverloop van nauwelijks een dozijn jaren reeds heeft ingezien, dat het noodig wordt door eene bijzondere wet een einde te maken aan dezen voor de volksgezondheid schadelijken toevloed van kwakzalvers.

Het lijdt geen twijfel dat in ons land onder gelijksoortige omstandigheden een zelfde vrijheid, een zelfde gevolg zou hebben. Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht.

Het is de geschetste toestand in Duitschland die de pogingen verklaart welke somtijds in ons land worden aangewend om burgemeesters, predikanten enz. tot handlangers van buitenlandsche kwakzalvers te maken. Onder onze *Kleine Mededeelingen* wordt daarvan weer een voorbeeld vermeld.

Wegens het belang der zaak nemen we het volgende in zijn geheel over uit de ons welwillend toegezonden *Middelburgsche Courant* van 1 Maart j.l.:

Voor de rechtbank alhier stond heden terecht de heer L. R., apotheker te Middelburg, beklagd van op 24 December 1880 in zijne woning ten verkoop voorhanden te hebben gehad onder andere geneesmiddelen, zoogenaamd *Pate dr. Zed*, zonder dat daarvan het opschrift aanduidde naar welk voorschrift het bereid was, terwijl dat middel niet voorkomt in de *Nederlandsche Pharmacopaea*. Voorts dat bedoeld middel niet bewaard werd in eene gesloten vergiftkast, terwijl het, o. a. bestanddeelen inhoudt, *Codeinum*, een vergift, voorkomende op de lijst van vergiften, behoorende bij de beschikking van den minister van binnenl. zaken van

15 Juli 1872. Verder wordt R. beklagd op den 14en Sept. 1881 te hebben afgeleverd aan den rijks-veldwachter J. Jansen een doosje *Pate dr. Zed*, zonder dat hem was gebleken van een voorschrift van een geneesheer, of dat J. van eene schriftelijke aanvraag voorzien was. Eindelijk wordt beklagde te laste gelegd die *Pate dr. Zed* te hebben afgeleverd in een voorwerp, waarop nevens den naam het woord vergift niet duidelijk stond uitgedrukt.

In de eerste plaats werd als getuige gehoord dr. Couvée alhier, die verklaarde met eene commissie uit den geneeskundigen raad op den 24en Dec. 1880 een onderzoek te hebben ingesteld of beklagde geheime geneesmiddelen voorhanden had. Die commissie is door den heer R. gebracht naar een afzonderlijk vertrek en heeft daar, onder andere geheimmiddelen en geneesmiddelen, bevonden de hier bedoelde *Pate Dr. Zed*, waarvan de heer R. toen verklaarde de samenstelling niet te kennen.

Daarna werd gehoord de heer L. K. van der Harst, als deskundige belast geweest met eene analyse van een doosje *Pate*. Deze verklaarde dat uit het onderzoek van een doosje, afkomstig uit den winkel van den heer R., gebleken is dat de *Pate* bestond uit *Codeinum*, tolubalsem en gom met suiker; dat elke *Pate* ongeveer 1/2 milligram *Codeinum* inhoudt en een geheel doosje dus ongeveer 20 milligram.

Het derde punt van de dagvaarding werd bewezen door de verklaring van den rijksveldwachter Jansen, die in den winkel van den heer R. om bedoeld middel vragende, het kreeg zonder zijn naam op te geven, zonder een schriftelijke verklaring en zonder dat de heer R. hem kende.

Het laatste punt, dat het woord "vergift" niet op het doosje voorkomt, bleek uit de overlegging van het overtuigingstuk.

De beklagde grondde zijne verdediging in hoofdzaak er op dat wijl het vergift dat de *Pate* bevat zoo weinig is dat dit niemand schaden kan, en hij er geen bezwaar in zou zien den inhoud van een geheel doosje achter elkaar te gebruiken, hij het niet als vergift beschouwde. Voorts wees hij erop dat hij het middel niet in zijne apotheek voorhanden had, maar het in een afzonderlijk, gesloten vertrek bewaarde, terwijl hij eindelijk zich nog op zijn bevoegdheid als drogist beriep.

De ambtenaar van het O. M. mr. Van Doorn, toonde aan dat alle feiten die beklagde zijn te laste gelegd wetig en overtuigend zijn bewezen en meende daarna de vraag, of deze daardoor onder het bereik der wet van 17 Juni 1865 viel, toestemmend te moeten beantwoorden. Hij merkte op dat geheime middelen ook als tot geneesmiddelen behorende moeten beschouwd worden en dat dus de voorschriften, omtrent de laatste gegeven, ook op de eerste toepasselijk zijn. De geringe hoeveelheid *Codeinum*, die de *Pate* bevat, doet niets ter zake, er is in de wet van geen minimum of maximum sprake.

Met de verdediging, als zouden de voorschriften op het bewaren van vergiften alleen gelden voor de apotheek, kon het O. M. zich niet vereenigen. Op alle plaatsen in het huis, die voor het apothekersbedrijf gebruikt worden, zijn z. i. de bepalingen van toepassing. Eindelijk wederlegde de ambtenaar van het O. M. het door beklagde aangevoerde als zou hij als drogist bevoegd zijn geweest de *Pate* te verkoopen, zoo als hij deed, door te wijzen op de wet van 12 Maart 1818, waarbij eveneens het nemen van een verklaring bij de aflevering van vergiften wordt voorgeschreven.

Op grond van verschillende artikelen requireerde het O. M. schuldige verklaring van den heer R. aan het hem te laste gelegde en zijne veroordeeling in vier geldboeten ieder van f 10 benevens in de kosten van het proces.

Onmiddellijk na deze zaak werd eene geheel gelijksoortige behandeld tegen den heer H. J. H. apotheker alhier. Tegen dezen, die niet ter terechtzitting aanwezig was, werd door het O. M. dezelfde straf gerequireerd.

De uitspraak is geweest dat beide apothekers, Hackenberg en Ripping, zijn veroordeeld tot al de 4 geldboeten, elk van f 10.—.

Op 28 Febr. j.l. is te Amsterdam op nieuw proces-verbaal opgemaakt tegen den zich noemenden HARTZEMA, wiens ware naam schijnt te zijn B. H. ENEMA. Hij ging onbeschoemd voort met den verkoop van het rhu-matiekmiddel, waarvoor hij in October was veroordeeld. Misschien zal een herhaalde veroordeeling en een zwaardere straf aan zijn bedrog, dat wij vroeger uitvoerig hebben vermeld, een einde maken.

Men leest in de nieuwsbladen: »Te Vlissingen zijn door de politie bij verschillende winkeliers fleschjes Haarlemmer-olie gekocht en tegen de verkoopers is proces-verbaal opgemaakt, als onbevoegd tot het afleveren van geneesmiddelen.»

De fabrikant van *IJzer Encausse*, die vroeger adverteerde *waarvan 3 droppels gelijk staan met de voedingskracht van een pond vleesch*, een leugen die bijna al te dom was om geloof te vinden, is tot inkeer gekomen. Hij schrijft nu: *het ijzergehalte van 3 droppels staat gelijk met dat van een pond vleesch*.

Deze onwaarheid is vrij wat minder erg. Want *voedingswaarde* bezit het vocht in het geheel niet, maar ijzer bevat het ten minste een beetje. Een pond vleesch (1/2 kilo) bevat echter ongeveer 50 milligram ijzer en 3 droppels van het vocht houden in, volgens ons vroeger medegedeeld onderzoek, slechts één vierde van een milligram ijzer. De bewering van den fabrikant is dus nog een 200-voudige overschatting van de waarde!

Trouwens al sprak de man waarheid, dan zou daardoor nog niets bewezen zijn voor de wonderlijke geneeskraft van dat vocht. IJzer op zich zelf kan geen wonderen teweeg brengen en de geneeskundigen hebben, als zij het noodig achten ijzermiddelen genoeg tot hare beschikking. Een gewone spijker weegt ongeveer 5 gram. Eerstdaags kan men dus de annonce verwachten van iemand die spijkers aanbeveelt tegen asthma enz., *omdat het ijzergehalte van een enkele geijk staat met dat van 100 pond vleesch!*

In het vorig nummer hebben we over Quina Laroche gesproken en uiteengezet hoe bespottelijk het is dat de Fransche fabrikant, die deze waar met veel bluf adverteert, de apothekers die ze zelf bereiden, van bedrog beschuldigt. Het is een medicament waarvan de bereiding volgens een vast voorschrift geschiedt en bij de Nederlandsche apothekers heeft men ze goedkoop en met den waarborg dat ze deugdelijk is.

Er zijn echter ook in ons land firma's die ze in het groot bereiden en aan andere apothekers in depôt geven. Dat zelfs leden van de Geneeskundige Raden zich met een dergelijk depôt belasten is minder zeldzaam dan wij eerst meenden. Wij herhalen hier, zooals wij op een andere plaats uitvoeriger hebben uiteengezet, dat wij van oordeel zijn, dat het publiek en de geneeskundigen slechts de behoorlijke waarborg krijgen van de deugdelijke waar te ontvangen, indien de apotheker die ze verkoopt, ze ook zelf bereidt.

Wanneer wij beweerden, dat de redacties der nieuwsbladen het hare behooren te doen om de bedriegelijke advertentie's op de laatste bladzijden harer organen te weeren, hebben wij steeds moeten hooren, dat dit niet op haar weg ligt, hoewel er gelukkig enkelen zijn die er anders over denken. De advertenties en wat daar bij behoort is het werk van den uitgever en gaat buiten de redacteurs om, werd dan gezegd.

Zoo geheel onschuldig gaat het daarmede echter niet altijd toe. Er is misschien geen enkele groote krant, die allerlei betaalde reclames zoo brutaal tusschen de gewone nieuwstijdingen schuift als het *Dagblad van Zuid-Holland*; voor de ingewijden zijn deze echter meestal te herkennen aan een getal of een dikkere streep die er is bijgevoegd.

Wat echter te denken, als de redactie, zoogenaamd op verzoek, melding maakt van een nieuwe teerzeep van v. Poeteren, de aankomst meldt van den vermaar-

den (!) Tartenson uit Parijs of, zooals nu weer (22 Febr.) in 't bijzonder de aandacht vestigt op een nieuw middel tegen tandpijn, dat voor 't eerst in 't blad wordt geannonceerd.

Wij willen aannemen, dat daarvoor niet extra wordt betaald, maar het is dan toch een bewijs; dat de redactie zich wel degelijk met de vierde bladzijde bemoeit en een reclame schrijft omdat iemand de kas steunt door 't inzenden van advertenties.

Te Höchst a/M. overleed dezer dagen een kantoorbediende der fabriek van den heer Brünnig, die in dat jaar kwakzalversmiddelen had gebruikt ter verdrijving van een lintworm. Deze als radikaal werkend aangeprezen middelen ruïneerden de maag van den ongelukkige dermate, dat hij niets meer verdragen kon en op 31-jarigen leeftijd uit wanhoop een einde aan zijn leven maakte.

Reeds meermalen hebben wij melding gemaakt van de plaatselijke gezondheids-commissie te Karlsruhe en haren wakkeren voorzitter, den burgemeester *Schnetzler*.

Met ijver gaan deze voort de aankondigingen in de periodieke bladen te bestuderen; zij onderzoeken de aanbevolen middelen, stellen vervolging in tegen de verkoopers en de inzenders der advertenties, zoo er termen voor bestaan, en richten ten slotte op officiële wijze aan het hoofd van het *Karlsruher Tagblatt* waarschuwingen tot het publiek.

Reeds in 1879 zijn ze begonnen met deze handelwijze, waardoor zij ongetwijfeld veel nut hebben gesticht; en welk een ijver zij daarbij ten toon spreiden, blijkt uit het feit dat zij iedere maand gewoonlijk een paar dergelijke mededeelingen afkondigen.

Zou niet iets dergelijks mogelijk zijn in ons land, waar zoo vele gezondheids-commissies werkzaam zijn? Vooral die commissies, wier leden door den gemeenteraad worden benoemd, of die samengesteld zijn uit de leden van de geneeskundige raden en dus een officieel karakter bezitten, zouden het recht hebben eene waarschuwend stem te doen hooren en niet minder de geneeskundige raden als zoodanig of de geneeskundige ambtenaren in de verschillende provinciën.

Waarlijk er worden door verschillende autoriteiten aan 't hoofd der lokale bladen, vaak bekendmakingen en waarschuwingen van minder belang ter kennis van 't publiek gebracht!

De kwakzalvers *se suivent et se ressemblent*; nauwelijks heeft er één succes met eene advertentie waarbij eene dame met lange haren is afgebeeld, of aanstonds ziet men in de kranten drie à vier langharige schoonen paraderen. Nu HOLLOWAY eene nieuwe manier van reclame maken heeft uitgevonden door zoogenaamde waarschuwingen, alsof de apothekers en anderen het publiek zouden bedriegen, doen GUYOT en GIMBORN en de fabrikant van de zoogenaamd echte Quina Laroche hetzelfde, en waarschuwen ook dat *anderen* het publiek bedriegen. Dit is erger dan de pot en de ketel. Pas heeft men eenige weken in de advertentie-kolommen der binnen- en buitenlandsche bladen de oude heer gezien, met een dik been in een armstoel zittende, om daarmede de aandacht te vestigen op de wijn van DUFLOT, (voornamelijk Scilla wijn) of de hoofddepôthouder van de pillen van BLAIR komt met hetzelfde miserabele ventje voor den dag. Wat die pillen zijn leest men onder onze *Kleine Mededeelingen*.

In het vorige nummer hebben wij de namen opgenomen van de winkeliers die als depôthouders van de zoogenaamde Zwitsersche pillen in de advertentie vermeld staan. Deze pillen bevatten o. a. *aloe* en mogen dus door winkeliers niet verkocht worden. Van een der toen genoemden, den Heer J. F. Blom te Amsterdam, ontvangen wij het volgende schrijven, dat wij zeer gaarne een plaatsje inruimen.

»Naar aanleiding van het geschrevene in het vorig nummer, acht ik mij verplicht u mede te deelen, dat ik sedert vijf maanden heb opgehouden verkooper of depôthouder te zijn van de door de wet verboden Zwitsersche pillen, waarom ik u beleefd verzoek om in het eerst uitkomend nummer van uw blad te vermelden, dat ik met den verkoop niets meer te maken heb.

»Juist heden dinsdag 14 Febr. verzond ik nog een brief aan den hoofddepôthouder van Santen Kolff, met verzoek om niet meer als verkooper in de advertentiën voor te komen. Tot 2 maal toe was dit reeds door mij geschied maar telkens te vergeefs, men scheen er geen notitie van te nemen.

»Liefst zag ik mijn goeden naam als eenvoudig winkelier in verfwaren en specerijen niet veranderd in dien van verkooper van kwakzalverijen. Ik verkoop niets of het is door de wet geoorloofd!»

Een moord door Klaas Ursem en zijn fistelpot?

In 't vorige nummer haalde een onzer medewerkers o. a. de vraag aan, hem gedaan door eender lezers van dit blad, of in werkelijkheid die kwakzalvers-middeltjes dan zoo gevaarlijk zijn, dat zij waard waren zooveel moeite en tijd aan hunne bestrijding te besteden?

Het antwoord moest te kennen geven, dat wel is waar niet weinigen direct schadelijk konden zijn, maar dat anderen nadeel berokkenen door tijdsverzuim of het nalaten van doelmatige hulp.

Als een voorbeeld van dit laatste, deelt Dr. J. ENSING te Burg op Texel, ons het volgende mede.

Zijn hulp werd eenigen tijd geleden ingeroepen voor een jongmensch, lijdende aan eene slepende borstaandoening; de toestand was van zeer ernstigen aard. 't Was een van die gevallen, welke het volk nog steeds onder den algemeenen naam van tering te zamen vat, doch in werkelijkheid dien naam niet verdienen en niet zelden door eene operatie en gepaste nabehandeling te genezen zijn.

Deze operatie aan de borstkas was met goeden uitslag verricht en de groote hoeveelheid daar opgehoopte etter door de wonde ontlast. Bijna van 't zelfde oogenblik af, herstelde de lijder aanmerkelijk. Het opgeven verdween bijna geheel, de uitputtende koorts bleven weg en alle hoop op geheele genezing bestond. Alles hing er van af de gemaakte wonde zuiver te houden en ontsteking te voorkomen.

Daarom werden de wonde en de borstholte, waarmede zij in verbinding was, twee maal per dag met een zuiverende vloeistof zoo naauwkeurig mogelijk uitgespoeld en gereinigd.

Langzaam maar zeker ging de lijder vooruit; 't scheen echter te langzaam te gaan volgens de familie, en op zekeren dag, toen de geneesheer terugkwam, vond hij in plaats van zijn zorgvuldig verband de borstwonde bedekt met . . . een vijg.

Klaas Ursem was aan 't werk geweest; hij was den lijder komen zien en had verklaard, dat de wonde een fistel was; er behoefde niets anders gedaan te worden dan zijn fistelpot te slikken en de opening in de borst met een vijg te bedekken. Ook mocht de lijder volstrekt geen melk gebruiken. Intusschen is die fistelpot, zoo als wij vermeld hebben, een mengsel van room, eijerdooier met poeder van karweizaad enz.

Nadat de geneesheer vruchteloos beproefd had de familie van het onverantwoordelijke en dwaze harer handeling te overtuigen, was zijn taak afgelopen en in langen tijd zag hij den lijder niet weder.

Drie maanden later werd hij wederom geroepen; den persoon, dien hij goed herstellende verlaten had, vond hij terug tot een geraamte uitgeleerd, ijle, door stuipen en hevige hoofdpijnen geplaagd, en door koorts ondermijnd. De wonde scheidde vuile stinkende stoffen af, en de geheele toestand was zoodanig, dat slechts een spoedig einde te voorzien was, dat dan ook weldra volgde.

Inderdaad, schrijft Dr. ENSING, men kan de behandelingswijze van Ursem met recht „een radikale” noemen, zij maakt voor goed aan het lijden een einde.

Het is helaas! waar, maar zou men daarom ook het vraagteken niet weg mogen laten bij ons opschrift?

Pastilles tegen Lintworm van apotheker Klug.

Volgens mededeeling van Dr. C. J. SNYDERS te s' Gravesande en onderzoek van den heer J. VAN RIEL, militair apotheker 2e kl. te Bergen op Zoom, beide leden der Vereniging.

Zoowat anderhalf jaar geleden, verscheen bij den uitgever Broese te Utrecht een werkje: de lintworm bij menschen en dieren en zijne verdelging door het dooden der eijeren en niet alleen van den kop. Populair-geneeskundige verhandeling tot zelfgenezing met terzijdestelling van alle geheimmiddelen, door Klug, apotheker. Uit het Hoogduitsch vertaald door A. J. DE BRUIN, gep. luit.-kol. paardenarts, ridder der orde van den Nederl. leeuw.

De lange titel is niet het eenige merkwaardige dezer brochure; de naam van den uitgever en vooral naam en titels van den vertaler, zouden iets gun-

stigs doen verwachten, en toch hebben we hier niets anders dan een in de laatste tijden niet ongewone manier van een buitenlandschen kwakzalver, om zijn waar tegen ongehoorden prijs aan den man te brengen, en wien het zeldzame geluk is te beurt gevallen de medewerking te erlangen van iemand, wiens positie en verleden hem achting heeft doen verwerven.

Wij willen gaarne aannemen, dat deze hulp onbewust en ter goeder trouw is verstrekt, maar dat de kolonel bij 't lezen en vertalen niet is wakker geschud, door den toon en de geheele inrichting van 't werkje, is wel een bewijs van grenzelooze naïviteit.

Op de blufferige manier van een marktschreeuwer wordt het boekje geopend met eene beschrijving van het vroegere leven van den ontdekker van 't nieuwe middel, die onder den naam van Vuurkoning onder de Roodhuiden „de geheimen der natuur naspoorde, van de ouden van dagen leerde en gelijktijdig jager, en pelshandelaar, visscher en pionier, arts en verzamelaar, 40. jaren lang de jachtgronden der Indianen doorkruiste, van de meren van Opper-Canada, af tot aan de oorspronkelijke wouden van Louisiana. „Geen jacht- geen vischgebied was hem onbekend; „hij sprak de taal der Irokesen aan den Huron even vloeïend als die der Natchez en Seminolen aan „den Mississippi en de Roode rivier.”

Deze man die vóór dit veertigjarig leven reeds „den veldtocht tegen Rusland als arts had medege„maakt”, had na dien tijd nog de liefhebberij te New-York een apotheek op te richten, waarbij een „Tusculum van werkzaamheid”, in 't welk „met „loslopende twee- en viervoeters, kooien afwis„selden met honden, katten, konijnen, vogels, „muizen enz., tot voederingsproeven bestemd, met „bakken met visschen en met glazen kasten, waarin „op levende lintwormen de werking van geneesmid„delen beproefd werd. Hier lag een stuk gortig „vleesch, daar een visch, om voor praeparaten voor „den microscoop te dienen; zag men hier een neger „zijn proefportie welgemoed opeten, elders gaf een „ander den inhoud zijner maag tot onderzoek ten „beste. Vleide zich hier eene bevallige ree tegen „de beenen van den bezoeker, ginds sprong hem „een afzichtelijke aap op den schouder!”

Heh! we scheiden uit, 't wordt ons te akelig! Gelukkig dat apotheker Klug in staat werd gesteld de ontdekkingen van dezen *Fireking* mede te deelen; we mogen 't wel op prijs stellen, want het heeft moeite gekost. In honderden van gevallen heeft de man geledingen van lintwormen aan negers doen innemen, en daardoor bij dezen geheele lintwormen doen ontstaan; in een geval, waar de tot de proefneming gediend hebbende persoon stierf . . . maar 't is al weer best om maar niet verder te gaan.

We willen er echter even op wijzen, dat dezelfde persoon die op deze wijze schrijft over proeven op negers als waren 't kikvorschen, later niet genoeg kan uitweiden over 't walgelijke der tot nu toe gevolgde behandelingsmethode, en met medelijden schijnt vervuld te zijn voor eene arme gevangene vrouw, omdat zij ter verdrijving van den worm zooveel geneesmiddelen heeft moeten slikken.

Nu volgt in het boekje een allerlei over lintwormen, wijs en dwaas door elkander, een overzicht van de vroeger en later daartegen gebezigde of aangeraden middelen, gevolgd door een doorgaand en onbepaalde afkeuring van alles wat er tot nu toe over geschreven werd en wat de geneesheeren van alle landen tegen deze kwaal doen; om te eindigen, in het laatste tooneel met eene verlichting door bengaalsch vuur van den Vuurkoning en zijn onfeilbaar middel.

Vroegere geneeskundigen en nog somwijlen de hedendaagsche, gebruiken tegen den lintworm de bekende *Kouso* en de *ricinus-olie*, maar omdat beide deze stoffen „terugstootend en walgelijk” zijn, daarom neemt de Vuurkoning *Kouso* en *ricinus-olie*, welke h. bij 't leger van Napoleon, tijdens zijn veertigjarig verblijf onder de Roodhuiden, of in zijn Tusculum door zijn proeven op honderden negers, geleerd heeft te vermengen en er bolletjes van te maken ter grootte van knikkers. Van deze moeten er binnen een half uur of drie kwartier 80 stuks worden geslikt, zeker om onderscheid te maken met de behandeling van geneesheeren, die, zooals in 't

boekje wordt afgekeurd, vaak zoo veel medicijnen laten nemen. Volgt er na drie uren geen ontlasting dan moet de lijder nog een paar lepels ricinus-olie nemen, ook zeker omdat de schrijver dat middel zoo walgelijk heeft genoemd.

Dit laatste staat niet in 't boekje, maar in de gebruiksaanwijzing, die iemand ontvangt, als hij het nieuwe geneesmiddel ontbiedt.

Want, dit behoeft na het bovenstaande, nauwelijks meer gezegd te worden, het geheele boekje is oorspronkelijk geschreven en uitgegeven om tot het verkoopen van dit middel uit te lokken, zelfs zulke personen, die slechts vermoeden aan een lintworm te lijden even als zij die er eenmaal van werden ontlast, doch bij wie de vrees blijft bestaan voor herhaling van hun lijden. Daarom wordt er gedurig op gewezen, dat al is de geheele worm duidelijk met kop en al ontlast, zij zich uit teruggebleven geledingen of eiers toch gemakkelijk weer op nieuw ontwikkelt.

't Is er apotheker Klug natuurlijk niet om te doen anderen uit te lokken tot het vervaardigen zijner wonderbare bolletjes; daarom drukt hij er herhaaldelijk op, dat de bloemen van Kousoo zoo vaak vervalscht zijn of dat er gedeelten onder gemengd zijn, die er niet bij behooren en waardoor de werking wordt verstoord, terwijl hij niet onduidelijk laat uitkomen, dat anderen te achteloos of te onkundig zijn om deze bijmengsels te onderkennen en te verwijderen.

Bovendien bevatten de tabletjes, zooals zij in de vertaling genoemd worden, nog „stufmeel van den fijnen spar (pollen abietis).” Voor ieder die 't gelooven wil, is deze stof in staat „de kiemen (van den lintworm) te doodden, d. i. hare ontwikkeling tegen te gaan.” 't Is waarlijk goed dat „Fireking”, op zijne reizen onder de bevolking van Calhoun „County (een distrikt in Noord-Carolina)” deze ontdekking gedaan heeft, anders had men licht vermoed dat deze genoeg bekende als tot nog toe onwerkzame stof, er bij gevoegd werd voor 't gemak van de vervaardiging der bolletjes, of om er toch iets schijnbaar bijzonders bij te doen.

Het voortdurend gebruik van dit poeder is aan te bevelen, en daarvoor raadt de schrijver der brochure „Firekingsche voorbehoedingsdruppels aan, die hij hoopt op de lijst der geneesmiddelen geplaatst te zien.

„Ofschoon hij zelf het vak van apotheker niet meer uitoefent, heeft hij een aanzienlijken voorraad „Kousoo-bloemen en groote hoeveelheden pollen „abietis, waarmede hij gaarne voorloopig helpt.”

„Ook verzendt hij gaarne op aanvraag dozen „met tabletjes.”

Hoe deze zinsnede in 't oorspronkelijke luidt is ons onbekend. Doch zij is met recht *des Pudels Kern*.

Iemand, wien door de Nederlandsche vertaling het besproken boekje in handen was gekomen, en die door de lezing nog meer was bevangen door de vrees van een lintworm te herbergen, dien het hem later bleek toch niet te bezitten, schreef aan het door den zich noemenden Klug opgegeven adres te Berlijn, en ontving per omgaande tegen rem-bours een pakje. Dit bestond uit een stevig houten kistje, waarin een kartonnen doos met 80 pillen ter grootte van knikkers, in suiker gerold.

De gedrukte adressen, de expres voor dergelijke verzendingen vervaardigde emballage, alles bewees dat men te doen had met eene fabriek, bepaald ingericht voor dit artikel, en de boven besprokene brochure kon in 't oorspronkelijke niets anders zijn dan eene eigenaardige reclame om deze koopwaar aan den man te brengen.

Of 't boekje ook in Duitschland in den handel is, weten wij niet, doch de kosten eener uitgave voor eigen rekening en desnoods gratis verspreiding worden ruimschoots vergoed, als men nagaat dat de handelswaarde der gezamenlijke pillen, bij verkoop door apothekers hier te lande, volgens Opwijrda's prijsbepaling der recepten al naar gelang den stand der verbruikers, 65 of 90 cts. bedraagt, terwijl men voor het toegezondene pakje uit Duitschland heeft moeten betalen f 8.10, behalve 40 cts. port.

De opgegeven stoffen waren in de pillen aanwezig.

Wij hebben eenigszins uitvoerig bij dit kwakzalversmiddel moeten stilstaan, om de eigenaardige manier waardoor het in Nederland ingang heeft gevonden en slachtoffers heeft gemaakt.

Het strekke tot waarschuwing voor elk, die zijn ledigen tijd aan vertalingen wenscht te besteden om goed toe te zien, welk werkje hij ter hand neemt, zonder dat loopt men gevaar een eervol verleden, een goeden naam en een Nederlandsche ridderorde te compromitteren.

Met een werpt het een nieuw licht op de behendige streken der kwakzalvers.

De lijders aan Lintworm worden tenslotte nogmaals er aan herinnerd dat er geen enkele reden bestaat of kan bestaan, om uit 't buitenland geneesmiddelen te laten komen; er is geen middel, geene methode van behandeling of aan den Nederlandschen geneesheer zijn ze bekend; terwijl het er juist in 't bijzonder op aankomt die middelen versch bereid te gebruiken; 't geen wel door een apotheker hier te lande, kan geschieden, nooit met zekerheid kan worden gewaarborgd door een fabriek in 't buitenland, waar ze altijd ter verzending moeten gereed staan.

Na het schrijven van 't bovenstaande, ontvingen wij de oorspronkelijke editie van 't werkje; het blijkt daaruit dat het ook in 't Duitsch in den handel is en niet zonder toestemming van den schrijver mocht vertaald worden.

Hetgeen wij *des Kudels Kern* noemden, staat inderdaad met dikke letters in 't oorspronkelijke gedrukt en op den omslag beveelt apotheker Bräutigum, de eigentlijke man wien het aangaat, zijn zoogenaamd *Berliner Kurhaus für Bandwurmlidende* en biedt zich tevens aan om na schriftelijke mededeeling aan ieder die 't verlangt zijn pillen te sturen tegen den prijs van zes gulden. Voor de rijke Hollanders heeft hij er zooals wij zagen, dus nog een paar gulden bijgevoegd.

Een ander kwakzalver gaf den persoon, dien hij zeide hem geholpen te hebben, den naam van SEIGEL; wij hebben er op gewezen, dat dit woord *slim, leep* beteekent. De naam van den apotheker KLUG, van wien deze zaak beweerd wordt uit te gaan, beteekent hetzelfde en inderdaad hij doet dat woord eer aan, al ware 't alleen om de wijze, waarop hij zich in Nederland medehulp heeft weten te verzekeren.

Een statisticus onder de kwakzalvers.

Zekere OTTO GEIST, te Berlijn, boekdrukker van zijn ambacht, is onlangs opgetreden als een specialiteit voor de genezing van een reeks ziekten, waarvoor de geneeskundigen dikwijls het gebruik van baden aanraden. Hij noemt zich nu *Spec. für Harn- und Blasenleiden*, maar de geheele behandeling die hij de lijders doet ondergaan bestaat in het toezenden, na behoorlijke ontvangst van 6 gulden, van een pak *Kräuter-thee*. Van welken aard het gebrek van den patiënt ook is, hoe noodzakelijk het ook moge zijn dat dit door een geneeskundige worde onderzocht, boekdrukker GEIST zendt hun pakjes van zijn thee en de belofte van genezing. Daarmede moeten de zieken tevreden zijn.

Die thee is niets bijzonders; het onderzoek heeft geleerd, dat ze bestaat uit Buccobladeren, met wat Sassafras, Sarsaparille en Sennebladeren en nog eenige andere in de geneeskunde welbekende stoffen. (Nauwkeuriger: F. Bucco 10, F. Sennae 2, H. Violae tric. 3, H. Fumaria 3, L. Guajaci 3, L. Sassafras 2, R. Sarsaparill. 2, R. Ononidis 2.) Voor een hoeveelheid die met 1 gulden ruim betaald zou zijn, wordt 6 gulden gevraagd. Specialiteit is de Heer GEIST dus zeker in het omzetten van zijn kapitaal.

Op een bijzondere wijs gebruikt deze nieuwe kwakzalver echter de statistiek om de gunstige resultaten van zijn theeverkoop aan te toonen. Niet de gunstige resultaten voor hem zelf, die zijn duidelijk genoeg, maar die voor de patiënten, want deze hebben wel eenig betoog noodig. Zie hier hoe GEIST te werk gaat.

Hij houdt aantekening van de vreemdelingen die de badplaatsen bezoeken en zendt na afloop van het Seizoen aan elk hunner een aanbeveling van zijn thee, waarin hij zoo in het algemeen zijn

oordeel uitsprekt dat baden niet veel beduiden, dat het veel beter is zijn genezing t'huis te zoeken enz. Natuurlijk zijn er onder die patienten die na eenigen tijd zich laten verlokken 6 gulden te offeren; de kwakzalver verzekert, dat als men dit 3 maal doet de genezing ontwijfelbaar is. „Waarom dus niet eens geprobeerd?” Zoo redeneert men.

Het volgende jaar gaat vriend GEIST na hoeveel van de personen die hij „onder behandeling” heeft gekregen, weer in Bad Wildungen terugkeeren, en al de anderen . . . , zijn door zijn wonderkuur genezen. De circulaire, waarin hij de op die wijze verkregen resultaten uiteenzet, werd ook aan een der leden onzer Vereeniging te 's Gravenhage toegezonden, en deze had Wildungen in de volmaakste gezondheid, slechts voor zijn genoegen bezocht. Het bedoelde deel van die circulaire luidt aldus:

Mit jedem Jahresschluss der Wildunger Kur-Saison erhalte ich neue Beweise von der Heilkraft des Thee's, 234 Patienten, welche 1879 die Heilung ihrer Leiden in Wildungen gesucht und nicht gefunden haben, bedienten sich, in ihrer Heimath wieder angekommen, meines thee's! Von diesen 234 haben nur 10 Kranke 1880 Wildungen wieder besucht. Auch bei diesen wäre vollständige Heilung gekommen, wenn dieselben meiner Anordnung gefolgt hätten.

De laatste bijvoeging, dat ook de 10 die naar het bad terugkeerden, wel genezen zouden zijn, als zij maar genoeg van zijn thee gedronken hadden, maakt de zaak nog mooier. Nu zal zeker niemand meer aan de verbazende werking twijfelen.

Bij dezen statistischen kwakzalver valt iets op te merken, dat ons ook bij vele anderen heeft getroffen. Gewoonlijk beweren de kwakzalvers dat zij het veel beter weten dan de dokters en dat hun medicijnen die uit de apotheken ver overtreffen. Maar toch meenen ze weer hun waar aan te bevelen door er bij te vermelden, dat het recept van een geneeskundige atkomstig is! Zoo ook deze Geist. Hij beweert, dat hij zelf bij een ernstige ziekte bekend werd met een „ouden, nu gestorven geneesheer”, die, „ofschon toen niet meer praktiseerende, zich met mij en mijne ziekte bezighield, met wien ik uitvoerige, wetenschappelijke gesprekken over blaas en nierziekten had, en door wien „ik in de geneesmethode daarvan ingewijd werd.”

Later verzekert hij nog, dat hij zich toegelegd heeft op de studie van de geschriften van oude beroemde geneeskundigen. Hij doet dus het publiek denken, dat de bedoelde genezing iets is, dat aan vroegere geneeskundigen wel bekend was, maar thans verloren is geraakt. Gelukkig dat de boekdrukker het weer te voorschijn heeft gebracht!

Natuurlijk alles tastbare leugen, doch het is merkwaardig, dat men met zulke leugens toch menschen vangt.

Middelen tegen geslachtsziekten.

Wie eene taak vrijwillig op zich neemt, is verplicht de konsequenties dezer handeling te dragen. Daarom moeten wij van tijd tot tijd ook de geslachts-ziekten bespreken en de advertentie's van middelen ter harer genezing, welke een niet geringe plaats innemen op de vierde bladzijde onzer kranten.

„In fatsoenlijke couranten zou men geen advertentie's van middelen tegen geslachts-ziekten behoeven op te nemen,” lazen wij onlangs in een ander maandblad, en velen zullen het daarmede eens zijn, behalve natuurlijk zij die het geld voor die wachtelijke aankondigingen in den zak steken.

Vreemd is het, dat enkele kerkelijke bladen, die ze zooveel mogelijk uit hunne kolommen wenschen verwijderd te houden, zich toch laten verschalken door de depôthouders van *Rob Laffecteur* en *Biscuits Ollivier*, om hunne aanbevelingen te plaatsen. Of weten zij niet dat deze middelen alleen dienst moeten doen bij zulke geheime kwalen?

Al de andere geheimmiddelen te zamen hebben middellijk of onmiddellijk misschien niet zooveel ellende te weeg gebracht, als deze kwakzalverijen tegen de gevolgen van wangedrag en buitensporigheden.

Dr. DORN te Hamburg, een geneesheer met 23-jarige praktijk, bijna uitsluitend voor geslachts-

zieken, is van oordeel dat meer dan de helft dezer lijders eerst in handen van kwakzalvers en hunne middeltjes zijn vervallen, eer zij besluiten zich over te geven aan eene rationeel-wetenschappelijke behandeling. En zij worden te gemakkelijker een prooi dezer kwakzalvers, omdat de meeste geslachtszieken behalve hun lichamelijk lijden, geestelijk ziek zijn. Schaamte, spijt, uitputting, ontevredenheid, wanhoop brengen een zielstoestand te weeg, die den blik benevelt en de ongelukkigen in 't blinde doet rondtasten bij 't zoeken naar hulp.

„In één week, zoo schrijft genoemde geneesheer, kwamen vijf zieken met hevige ontsteking bij mij, die allen door hetzelfde kwakzalvers-middel in dien toestand waren gebracht, en op 't oogenblik nog heb ik onder behandeling een jong koopman, die door de middelen van een kwakzalver voor altijd ongelukkig en misvormd is. Geen geneesheer zal hem meer kunnen helpen, en toch had zijne oorspronkelijke ziekte, goed behandeld, binnen twee weken zonder eenig blijvend nadeel voor den lijder, genezen kunnen worden.”

't Is de grootste dwaasheid, zooals in alle advertenties zonder onderscheid als mogelijk wordt aangegeven, om alle geslachtsziekten door hetzelfde middel te willen genezen. Deze ziekten zijn vaak geheel verschillend van aard en oorsprong; de eene soort kan betrekkelijk ongevaarlijk zijn en is gemakkelijk te genezen, de andere zal bij ondoelmatige behandeling reeds binnen enkele dagen het bloed vergiftigen en de schromelijkste gevolgen na zich slepen. In sommige gevallen zijn zachtwerkende geneesmiddelen voldoende, bij andere moeten inspuitingen aangewend of kwik in- en uitwendig worden gebruikt.

Dit laatste is het schrikbeeld waarvoor vele lijders terugdeinzen en dat door de geheimmiddelen kramers behendig wordt geëxploiteerd. Zij beweren te zullen en te kunnen genezen zonder kwik, en halen daardoor de vreesachtigen over tot het koopen hunner plantaardige stoffen, of wel zij geven zoo als de fabrikant van *Biscuits Olivier*, niettegenstaande de verzekering, dat hun praeparaat geen kwik bevat een zoogenaamd geneesmiddel, waarin deze zelfde stof in zulk eene groote hoeveelheid aanwezig is, dat zij ieder lichtgeloovige aan ernstige kwikvergiftiging blootstelt.

Trouwens die vrees voor 't gebruik van kwik is dwaas, even als die voor chinine, welke men ook nog hier en daar aantreft.

't Is waar, dat tusschenpoozende koorts, vooral die in 't voorjaar, vaak verdwijnt na 't gebruik van een dosis Engelsch zout of enig ander geneesmiddel, 't is eveneens waar, dat zulke koortsen somwijlen uitslijten, zooals men 't noemt, d. i. dat zij na korten of langeren duur verminderen in hevigheid en eindelijk geheel achter blijven, zonder dat men er iets bijzonders voor heeft gebruikt, maar 't is ook waar, dat dit vaak niet het geval is of dat de gezondheid door dien langdurigen ziekelijke toestand ernstig wordt ondermijnd, zelfs in die mate dat een organisch lijden of zelfs de dood er het gevolg van is.

Zulk een uitgang had vermeden kunnen worden door 't tijdig gebruik van chinine. Iets dergelijks is het geval met het aanwenden van kwik bij sommige geslachtsziekten.

Bij vele ongesteldheden daartoe behoorende is kwik volstrekt onnoodig; bij andere is 't misschien mogelijk, dat zij verdwijnen of althans geene bedenkelijke gevolgen na zich slepen, ook al laat men het na om zijn toevlucht te nemen tot kwikbereidingen, maar bij anderen zijn deze bepaald onontbeerlijk, en elk die ze verwerpt, stelt zich in die gevallen bloot aan een pijnlijk, ongeneeslijk en vaak afzichtelijk lijden.

Het is dus vóór alles noodig bij alle ware of vermeende ziekten der geslachtsorganen een geneesheer te raadplegen, bij voorkeur juist niet een van diegenen welke zich als specialiteit daarvoor opwerpen; ieder geneesheer heeft er verstand van. Als deze meent dat het gebruik van kwik, in den eenen of anderen vorm noodig is, is het louter dwaasheid daarvoor bang te zijn.

Onder leiding van een ervaren geneesheer kan dit geene schadelijke gevolgen na zich slepen, juist het onverstandig gebruik der middeltjes uit de krant

brengen die gevolgen te weeg. De lijder, die op eigen gezag of op aanraden van even onkundige vrienden begint te slikken, weet gewoonlijk niet met welke soort van ziekelijke aandoening der geslachtsorganen hij te doen heeft, hij weet niet wanneer het grootste gevaar gewezen is, wanneer het tijd wordt om uit te scheiden, tot eindelijk het geneesmiddel zijne schadelijke gevolgen begint te openbaren en de bedrogen lijder ook dan nog dikwijls voortgaat zich te vergiftigen, omdat hij als gevolg zijner ziekte aanziet wat alleen aan het middel te wijten is.

Wij herhalen 't dus; in de eerste plaats komt het er op aan de geslachtsziekte juist te onderkennen en daarnaar het geneesmiddel te regelen. Die beweert al dergelijke aandoeningen met hetzelfde middel te kunnen genezen, moest men door een krankzinnigen-arts laten onderzoeken, zegt Dr. DORN, de man is een gek of een bedrieger, en in beide gevallen behoort hij thuis achter gesloten deuren.

't Is daarom een leugen, dat „Suikerpillen Cantel, onfeilbaar zijn tegen zoowel pas ontstane als verouderde ziekten en altijd radicaal genezen;”

het is een leugen, dat door „*Inspuiting van Griemault van Mathei*, de hardnekkigste slijmvloden binnen korten tijd genezen;”

het is een leugen, dat „*Injection Brou* onfeilbaar is en voorbehoedend en geneest zonder eenige bijvoeging;”

het is een leugen, dat men door „*Cubébine Lechoux* in weinige dagen eene zekere en radicale genezing verkrijgt van alle chronische en hardnekkige aandoeningen;”

het is een leugen, dat „*Essence salsepareille Cambrezy*, spoedig en afdoende geneest;”

het is een leugen, dat „*Inspuiting van het Roode Kruis* in enkele dagen alle jonge en verouderde vloeingen geneest.”

het is een leugen, dat „*Rob. Boyveau Laffeur* volledig geneest de aandoeningen der huid, huiduitslag en kliergezwellen.”

het is eindelijk een leugen, dat „*Biscuits Olivier* zekere genezing geven met onschadelijke en zekere behandeling zonder terugkomst.”

Deze voorbeelden zijn allen woordelijk genomen uit de dagelijks geplaatste advertentie's.

En zulken leugenaars, die daarenboven de onzedelijkheid bevorderen door 't voorspiegelen van spoedige en onfeilbare genezing, wordt dag aan dag door de dagbladen een gemakkelijke toegang bereid in fatsoenlijke huisgezinnen, alleen omdat de administratie's er wat geld mee verdienen.

Kleine mededeelingen.

EEN WONDERDING.

Zekere WILHELM DONNERSTAG verkoopt een soort electrisch apparaat van een wonderdadige geneeskraft, en zendt van uit Stettin aan enkele burgemeesters in ons land een uitnodiging om zijn fabriekaat te helpen onder het publiek bekend maken, met de hoffelijke bijvoeging dat zoo zij er in slagen 5 stuks aan den man te brengen (voor 25 mark) zij zelf gratis een exemplaar zullen ontvangen!

Wij vreezen dat Donnerstag onder de burgemeesters niet de rechte medehelpers zal vinden; bij ons laten de voorzitters van de gemeenteraden zich gelukkig niet met dergelijke dingen in. Als de man waarheid sprak in de aanbeveling van zijn *Rheumatismus-Flusssauge-Apparate* zou echter iedereen een handje moeten helpen om zijn waar te verkoopen, al ware het ook voor 100 gulden per stuk. Want hoort wat er van dat nieuw model Goldberger ketting gezegd wordt:

Als men dat apparaat draagt is men niet alleen voor goed van *rhumatiek* bevrijd, maar ook van *hoofdpijn, tandpijn, zenuwzwakte, klieren, hardhoorigheid, vallende ziekte en kramp*. Voor 't geval iemand dit niet mocht gelooven, wordt de verklaring er bijgevoegd dat *het bloed door de electrische geneeskraft in voortdurende omloop wordt gebracht en dat het metalen voorwerp de stroom van ziektestof opneemt en zich later daarvan weder ontlast*. Zoo staat er woordelijk en alsof het een kleinigheid was leest men verder: *ook merk ik op dat wie mijn apparaat voortdurend draagt van elke besmettelijke ziekte geheel verschoond blijft*.

Sedert wij het bovenstaande schreven is de man al weer een stap verder gegaan; hij heeft zijn prachtige circulaire in het Hollandsch vertaald (en welk een Hollandsch!) en toegezonden aan vele burgemeesters, predikanten en anderen in ons land. Zie hier een paar pracht-zinsneden uit het fraaie stuk.

Mijn warmte-afleider leidt de vloed in de apparat, en deze is zoodaanicg construeerd, dat, zoodra dezelfde afgelegd is en koud word, de apparat zich van de opgenomene rheumatische stoff ledigt. Een ieder zal zich verwonderen, zulk eenen afleidingsapparat voor zulk matigen prys te koopen. Wanneer ik myne uitvinding daartoe gebruiken wilde, en de lydenden nog het laatste

afnemen, zoo was het my een ligtes, de apparat in meerdere deelen te verkopen, maar ik heb de groote geneeskraft vereenigd, en is een Sicht-afleidings-apparat voldoende, om eene familie van alle lyden te bevryden.

Om nu myne apparate overal inteevoeren, heb ik, om de wenschen van het publiek na te komen, dezelve op een zoo niedrigen prys gezet, dat ook een ieder arme man zich dezelve beschaffen kan.

Het is myn yverig poging, hetwelk ook overal gaarne word aangenomen, dat ik myn erfinding niet om het geld verbeide, maar dat ik my de grootste moeite geve, om de lydenden te helpen.

Nu, moeite geeft de man zich zeker.

PILLEN VAN BLAIR.

Wat deze pillen zijn, die thans op nieuw weer „onfeilbare genezing van de jicht en rheumatiek” belooven heeft de heer RASKER, apotheker te Deventer het vorige jaar medegedeeld. (No. 8, Jaargang I). Zij bestaan uit het bekende *arrowroot*, waarbij *gom*, *aluin* en *wijnsteenzuur* gevoegd is. De pillen zijn rood gekleurd door *cochenille* en omwikkeld met *magnesia*.

Als de advertentie dus zegt dat deze pillen om hunne „krachtadigheid” aanbevolen worden is 't een groote leugen. 't Is zeker, dat nog nooit iemand door deze pillen genezen kan zijn van jicht enz. of zelfs de minste verbetering in zijn toestand heeft kunnen ondervinden, evenmin als door *sago met bessensap*.

De prijs van 75 cent is eigenlijk geheel winst, zoo weinig waarde hebben de weinige grondstoffen, waaruit de pillen zijn vervaardigd. In allen gevallen kost het doosje en de gedrukte gebruiksaanwijzing, die er bijgevoegd is, zeker evenveel als de 14 pillen, die men voor zijn geld krijgt.

UIT VROEGERE TIJDEN.

Hoe men den verkoop van geheimmiddelen in vroegere dagen in ons land trachtte te beletten, leert het volgende, waarbij in 't oog valt, dat men er naar streefde in allen gevallen de schatkist te laten profiteren, waar men sommige middelen meende niet te mogen of te kunnen weren.

„Niemand zal eenige zamengestelde Geneesmiddelen onder welke benaming ook, mogen op eenigerhande wijze te koop aanbieden of verkoopen, tenzij daartoe vooraf door de departementale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toezicht, onder welker Ressort hij woonachtig is, of bij speciaal besluit van den Minister van Binnenlandsche Zaken gequalificeerd, op de boete van f 50 telken reize te verbeuren.” (Koninklijke Publicatie 3 April 1807, art. 6.)

„Elixier en andere Medicijnen, op geene recepten van Medicinae Doctoren of Chirurgijns vervaardigd, mogen niet vercocht worden, dan voorzien van een Zegel, daaraan gehecht of aangeplakt, (Publicatie 11 April 1807, art. 13)

Volgens art. 12 loopen de zegels van 10 cts. voor een artikel, dat f 1 kost tot een van f 50 voor iets van f 90 of daarboven in prijs.

Het meest van alles verdient op dit gebied vermelding en overweging 't volgende:

„Courantiers zijn verboden om door middel hunner Nieuwspapieren de Kwakzalverij en het debiet van geheime Geneesmiddelen, te bevorderen en speciaal om eenige Advertentie van genezing der ziekten en gebreken, of van geheime Geneesmiddelen in hunne Courant te plaatsen, zonder authorisatie, der daartoe bevoegden. (Besluit Uitvoering, Bekend 7 Nov. 1800, art. 3 § 2.)

„Courantiers vermogen almede geen Advertentie plaatsen, van eenige Geneesmiddelen tot genezing van ziekten, of de krachten van Geneesmiddelen, zonder dat dezelve door de Departementale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toezicht onder welker ressort het Nieuwspapier wordt uitgegeven, na voorafgegaan schriftelijk verzoek van den belanghebbende, geexamineerd, en met eene favorable dispositie voorzien zal wezen, op de boete van f 25, ten behoeve van de kasse der Departementale Commissie. (Koninklijke Publicatie dato 3 April 1807, art. 4.)

„Niemand hoegenaamd vermag eenige Billetten van geheime Geneesmiddelen aanplakken of distribueeren, veel min dezelve verkoopen of daar van Advertentie in de Couranten te doen.” (Besl. Uitv. Bekend 7 Nov. 1800, art. 3 § 1.)

Herhaalde waarschuwingen.

Pillen Percy, worden geadverteerd onder het opschrift: *verstopping genezen zonder purgeeren*. In tegenstelling van 't geen in de advertenties van *Holloway-pillen* en andere purgeermiddelen wordt gezegd, heet het in de pillen-Percy: *In plaats van de verstopping met goed gevolg te bestrijden, neemt zij door het gebruik van purgeermiddelen toe en wordt onoverwinnelijk*. Dus geen purgeer-pillen maar PILLEN-PERCY, die zonder purgeeren de verstopping gewis en radicaal genezen hoe ingekankerd zij ook wezen moge!

De waarheid is, dat deze pillen een ander purgeermiddel bevatten dan *Holloway-* en *Urbanus-pillen*. Het onderzoek van de Heeren Dr. J. M. HIEBENDAAL en H. J. SIERHOFF te Gorinchem leerde, dat de pillen *Podophylline* bevatten, een stof die wel is waar door de geneesheeren somwijlen wordt voorgeschreven, doch waarvan de werking bij verschillende personen vaak zeer ongelijk is en soms zelfs in kleine giften hevige buikpijn doet ontstaan.

In een nieuwe zonderlinge advertentie wordt woordelijk gezegd: *Verstopping, kwade luim en slijmen, die dry dagelijkse en toegenaamde oorzaken hebben hun eenigste en bijzonderste middel, het is de pil Percy, f 1,25 de doos*. Zou dit het Nederlandsch zijn van den Hoofddepouhouder Snabilié te Rotterdam?

Correspondentie. Verscheidene artikelen moesten voor een volgend nummer blijven liggen.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1.25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het ve eenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken 'over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Gebrek aan geneeskundigen?

Van tijd tot tijd wordt in de nieuwsbladen gewezen op de toenemende vermindering van het aantal geneeskundigen in ons land, waarvan hier en daar gebrek aan geneeskundige hulp het gevolg zoude zijn.

Een der bladen, zulk een bericht opnemende, voegt er de opmerking aan toe, dat op die wijze de burgerij zou gedwongen worden tot onbevoegde hulp haar toevlucht te nemen, waardoor de kwakzalverij wordt in de hand gewerkt. Het blad meent, de Vereeniging tegen de Kwakzalverij zou daarom goed doen en haar doel zeker spoediger bereiken, indien zij propaganda maakte voor het denkbeeld, dat gelegenheid moet gegeven worden voor een spoediger en minder kostbare vorming van geneesheeren.

Deze opmerking berust op een geheel verkeerde voorstelling van den bestaanden toestand.

In Nederland is het aantal geneeskundigen niet te gering; 't is grooter zelfs dan in andere landen. Volgens de laatste berekeningen is in Denemarken op 4055, in Saksen op 2747, in Pruisen op 2744, in België op 2572, in Frankrijk op 2567 en in Nederland op 2006 inwoners één geneesheer.

Wij erkennen echter, dat niettegenstaande dit meer dan voldoende getal, sommige gemeenten van geneesheer verstoken zijn.

Daartoe behooren in de eerste plaats zeer vele grensgemeenten, waar de geneesheeren uit de naastgelegen rijken de praktijk uitoefenen; vervolgens die gemeenten, die zich uitstrekken om en tusschen andere aanzienlijker gemeenten, waar voldoende hulp aanwezig is; eindelijk de kleine en armoedige plaatsjes, waar in der tijd, toen er de helft meer geneeskundigen waren, zelfs nooit iemand zich heeft durven vestigen.

Al deze plaatsen zullen ook bij toename van deskundigen geen dokter in hun midden zien komen.

Toch zijn er nog streken, waar vroeger een of meer geneesheeren woonden, waar de inwoners thans elders hulp moeten zoeken. Dit levert evenwel op verre na dat bezwaar niet op als men, onbekend met plaatselijke toestanden, allicht geneigd is te vermoeden.

Betere wegen en communicatiemiddelen brengen thans den dokter in een uur rijdens, waar hij vroeger door de slechte wegen in den winter een halven dag noodig had.

Ook het argument, dat de gemeentebesturen zulke buiten verhouding groote tractementen voor geneesheeren moeten uitloven, houdt geen steek.

De plaatsen, waar op f 1000 gemeente-geld een geneesheer wordt opgeroepen, zijn allen zoo uitgestrekt, dat de benoemde voor de armenpraktijk alleen reeds een paard zal moeten houden. Hoeveel winst blijft er dan over bij deze onkosten?

Doch ook op zich zelf zijn de tractementen niet zooveel verhoogd als het den schijn heeft, wanneer men alleen de cijfers ziet in de oproepingsadver-

tenties. Vroeger ontvingen zeer vele geneesheeren evenveel en meer aan emolumenten door de behandeling van z.g. buiten-armen (personen elders arm-lastig) dan hun gemeente-salaris bedroeg. Door een nieuwe armen-wet is die bron opgehouden te vloeien.

't Is onze vaste overtuiging, gegrond op nauwkeurige bekendheid met de toestanden ten platten lande, dat niet aan geneeskundigen in Nederland behoefte bestaat, maar aan gepaste verdeling van den arbeid.

Daarvoor is noodig aanzienlijke vermeerdering van 't aantal vroedvrouwen, zoodat in iedere gemeente minstens ééne gevestigd is, en algemeene verspreiding van apothekers over 't platteland, gepaard aan verbod tot uitoefening der artseneijbereidkunst voor geneeskundigen, opdat deze laatsten hun tijd en moeite geheel kunnen besteden aan 't bezoeken en de behandeling hunner lijders. Mocht zulk een toestand in 't leven kunnen worden geroepen, wij twijfelen geen oogenblik of klachten over onvoldende geneeskundige hulp zouden hier en daar blijven bestaan, maar nauwkeurig onderzoek zou doen zien dat in die gevallen meestal, zooals ook thans zoo dikwijls het geval is, bijkomende redenen die klachten doen geboren worden. Men verlangt een geneeskundige, omdat het gemeentebestuur of de armmeesters of een deel der inwoners het niet best met den titularis in de buurt kunnen vinden of iets dergelijks.

Na deze uitweiding, die het belang en de actualiteit van het onderwerp moge verontschuldigen, komen wij er op terug, dat de bloei der kwakzalverij in allen gevallen niet aan dit vermeende gebrek aan geneeskundigen te wijten is.

De weinige gemeenten in ons land, waar het verkrijgen van geneeskundige hulp tot de moeilijkheden zou behooren, zijn kleine plaatsjes met eene min of meer behoeftige bevolking. Wel zal ook daar allicht deze of gene winkelier wonen, die Haarlemmer-olie of althans Urbanus- of Brillmanspillen verkoopt, maar de groote massa van kwakzalverijen is aan zulke platteland-bewoners, die weinig kranten lezen, onbekend en zou voor hen te duur zijn bovendien.

Niet op die plaatsen, waar het minste hulp van geneeskundigen is te verkrijgen, worden het meeste kwakzalvers middeltjes gebruikt. Integendeel, in de steden, waar geneeskundigen in overvloed zijn, daar worden duizende guldens aan allerlei middeltjes verkwt, en de gezondheid er door benadeeld.

Men wane toch niet dat de lagere klassen der maatschappij zich voornamelijk in de armen werpen der geheimmiddel-kramers. De meeste depôt-houders van kwakzalvers zijn gevestigd in onze hoofdsteden en men behoeft slechts weinig bekend te zijn met hunne zaken om te bespeuren, dat het zeer gegoede en beschaafde gedeelte der inwoners tot hunne voornaamste klanten behooren, — de hoogste standen in de eerste plaats.

Een paar voorbeelden ten bewijze. Men beweert,

dat het Dagblad van Z. Holland voornamelijk hare lezers telt in de aristocratische kringen der Hofstad. Welnu in geen enkel dagblad in Nederland vindt men in verhouding zoo veel en zoo aanhoudend geheimmiddelen geadverteerd als in deze krant. Van tijd tot tijd bezoekt een in Nederland zoewel als in 't buitenland tot uitoefening der geneeskunde onbevoegd Duitscher, den Haag; deze persoon, *Mieg* genaamd, geeft zich uit voor homiopaath, logeert alsdan bij een der adellijke familiën, geeft, om aan de wet te ontkomen, ten huize van deze z. g. vriendschappelijke consulten aan tal van vrienden en bekenden.

Een ander voorbeeld.

Wij hebben reeds meermalen gesproken over z. g. tandhalsbandjes. Het zijn kralen, boontjes, mollepootjes of lintjes, die men de kinderen om den hals hangt en dienen moeten om het doorbreken der tanden gemakkelijk te maken.

't Is geheel en al onmogelijk dat deze voorwerpen iets hoegenaamd kunnen uitwerken. Omdat echter het tandenkrijgen een zeer natuurlijke zaak is, waarvan de meeste kinderen geen last ondervinden, spreekt het van zelf, dat ook de meeste kinderen die men zulke bandjes laat dragen dit ontwikkelingsstijfperk zonder stoornis te boven komen.

Domme ouders zien dan echter in het onnoozele fluweelen lintje, in de kralen of de mollepootjes de oorzaak van dezen gunstigen afloop.

Wij waren in de gelegenheid in vijf huisgezinnen deze halsbandjes te zien, en wel: bij een modern predikant, bij een O. I. ambtenaar, bij een openbaar hoofdonderwijzer, bij een notaris en bij een advocaat, tevens lid van de Tweede Kamer.

Wij twijfelen niet of elk geneesheer met eenigszins uitgebreide praktijk zal deze voorbeelden met anderen uit zijne ervaring kunnen vermeerderen.

Als een derde voorbeeld voegen wij er aan toe:

Toen *Klaas Ursem* in 1870 de onbeschaamdheid zoo ver dreef om aan den Koning speciale vergunning te verzoeken voor de behandeling van fistelziekten en het verkoopen van zijn fistelpot, verklaarde de Inspecteur van 't Geneeskundig Staatstoezicht in Noord-Holland, dat deze kwakzalver, die niet eens wist wat een fistelziekte is en die, als hij maar kans zag om eenige potten te verkoopen, allerlei zeer verschillende ziekten als longtering, ontwrichtingen enz. een fistelziekte noemde, dat deze persoon door onderscheidene *aanzienlijke personen* gesteund wierd om hem het ontduiken der geneeskundige wetten gemakkelijk te maken!

Het bovenstaande is gedeeltelijk een antwoord aan de *Nieuwe Zutphensche Courant* die 22 maart j.l. een hoofdartikel aan de bestrijding der kwakzalverij wijdde. Als de overgrote meerderheid der middeltjes door welgestelden gekocht worden, vervaalt ook de bewering dat de duurte der geneesmiddelen bij den apotheker een der oorzaken van het grijpen naar kwakzalversmiddeltjes zou zijn. Zoo-genaamde huismiddeltjes zijn nog altijd bij den apo-

theke voor enkele centen te krijgen. Samengestelde geneesmiddelen, op voorschrift van den geneesheer bij den apotheker gereed gemaakt, zijn wel is waar duur, maar herhaaldelijk wezen wij er op hoe de meest gedebiteerde krantenmiddeltjes zóó duur zijn, dat men voor de daaraan bestede som en dokter en apotheker had kunnen betalen.

De genoemde courant wijst er ook met nadruk op, dat we de pers niet moeten afstooten door tegen de dagbladen te velde te trekken, die de advertenties der kwakzalvers opnemen. Wij erkennen dat de pers een macht is die ons steunt en helpt; wij waardeeren het zeer dat meer en meer groote en kleine bladen aan ons verzoek voldoen om nu en dan iets uit ons blad over te nemen, waardoor dit duizende nieuwe lezers onder de oogen komt. — Maar wij mogen daarom de hoofdzaak niet voorbij zien: dat de kwakzalverij staat of valt met de gelegenheid die de pers aanbiedt om ook de grofste leugens elken dag door honderd-duizenden te doen lezen; dat een zeer groot deel van hetgeen aan de kwakzalverij geofferd wordt den uitgevers der nieuwsbladen ten goede komt; dat elke courant, die deze bron van inkomsten de deur wijst, een weldaad doet aan zijne lezers.

Behalve een aantal z. g. vakbladen heeft een achtal vroeger door ons genoemde gewone nieuwsbladen reeds van de kwakzalvers advertenties afstand gedaan. Dat anderen dit niet doen, en schijnen niet te kunnen doen, zullen wij blijven betreuren evenals wij het blijven op prijs stellen dat zij op andere wijs het doel onzer vereeniging helpen bevorderen.

Het schijnt ons echter niet onmogelijk dat op den duur daarin verandering komt. Reeds nu weigeren sommige bladen advertenties die door anderen zonder bezwaar worden opgenomen; reeds nu wordt het een onwaardig gebruik van de pers geoordeeld, betaalde reclames onder de gewone nieuwstijlingen op te nemen, wat sommige bladen toch niet schromen te doen. Zoo zal het misschien meer en meer onfatsoenlijk geacht worden de laatste bladzij met de kwakzalverskraam te vullen en zal vooral de niet zeldzame handelwijs afgekeurd worden om, door het geven van zeer hoog rabat, de kwakzalvers als het ware tot zich te lokken.

Elk blad dat begint daarmee te breken verdient den steun van allen die het wel meenen met de volksgezondheid en den volkswelvaart.

Berichten.

Het gesticht te Bielefeld. Dezer dagen werd in de nieuwsbladen medegedeeld, dat de geneesheeren van het gesticht voor epilepsielijders te Bielefeld bekend maakten, dat zij lijders aan *vallende ziekte* volgaarne gratis de middelen opgeven, waarvan zij bij de behandeling hunner lijders de beste resultaten verkregen hadden.

't Kwam ons zonderling voor dat ervaren geneeskundigen aan »middeltjes tegen epilepsie» zouden gelooven, waardoor zij lijders, die zij niet eens zelf gezien, veel minder nauwkeurig onderzocht hadden, meenden te kunnen helpen.

Wij schreven daarom om nadere inlichting en vonden die moeite ruimschoots beloon. Men heeft hier volstrekt niet te doen met 't een of ander geheim-middel of eene genees-methode waarvoor men reclame wenscht te maken, maar wezenlijk, zooals in 't oorspronkelijke bericht vermeld wordt, eene poging om daardoor afbreuk te doen »aan de vele somtijds schadelijke of nuttelooze en dure middelen, die door kwakzalvers worden aanbevolen».

»Er liggen nagenoeg twee duizend ziekte geschiedenissen bij ons ter inzage», zegt de directie van het gesticht in een harer verslagen. »waaruit blijkt, dat allerlei hoog geprezen geheimmiddelen tot in 't onmogelijke en met opoffering van veel kosten werden beproefd, zonder dat ooit op den duur eenige gunstige uitslag is kunnen verkregen worden.» Hoezeer de kwakzalvers op de arme lijders aan vallende ziekte azen, blijkt op meer dan eene plaats ook weer uit dit nummer van ons blad.

In eenvoudige bewoordingen wordt verder aan ieder, die er naar vraagt, medegedeeld hoe in het gesticht te Bielefeld eene nauwkeurige levensregel wordt in acht genomen, in hoofdzaak bestaande in gepaste bezigheid, onthouding van prikkelende spijsen en sterke dranken; terwijl als geneesmiddel zoo goed als alleen gebruik gemaakt wordt van 't overbekende *broomkalium*.

De directie, op den voorgrond stellende dat de lijder, die haar advies inroept, een geneesheer kan raadplegen om met dezen te overleggen of in zijn persoonlijk geval het gebruik van dit geneesmiddel zonder schade kan worden beproefd, zegt verder op welke wijze de ondervinding in het gesticht heeft geleerd, dat dit *broomkalium* het best in vrij groote hoeveelheden weken maanden, soms jaren lang kan worden ingenomen. Zij ontveinst zich niet, dat ook in die gevallen de resultaten van eigenlijke geneezing slechts luttel zijn, dat echter meermalen verbetering was waargenomen en vooral dat de aanvallen soms gedurende vrij langen tijd werden belet.

Lang, zeer lang moet echter het middel gebruikt worden of liever de lijder kan er eigenlijk nimmer buiten, wat trouwens ieder geneeskundige zal toegeven en waarom het *broomkalium* vaak wordt genoemd: het dagelijksch brood der epileptici.

Om het deze ongelukkige lijders mogelijk te maken dit hooggewaardeerde middel zich altijd te kunnen aanschaffen, zijn aan het gesticht te Bielefeld maatregelen genomen om aan mingevoeden het *broomkalium* in afgestapte hoeveelheden, juist genoeg voor wekelijks of maandelijks gebruik, te leveren tegen fabrieksprijs, terwijl het aan behoeftigen zelfs gratis wordt uitgereikt.

Onderstaand bericht nemen wij uit de nieuwsbladen over. Het betreft den aan de lezers van ons blad reeds bekeenden JOHAN VAN ELDEREN, die den naam van de »grappige kwakzalver», welke wij hem hebben gegeven, zich ook thans niet onwaardig heeft getoond.

»Op 27 Februari stond zekere J. van E., uit de Engelsche steeg te Amsterdam, terecht voor de arrondissements-rechtbank aldaar. Hij handelde in zalven en geneeskrachtige kruiden en had in September van het afgelopen jaar aan verscheidene personen pakjes verkocht met kruiden, welke, volgens resolutie van den Minister van binnenlandsche zaken van 15 Juli 1872, in hoeveelheden kleiner dan 100 gram niet door onbevoegden mochten worden verkocht. Beklaagde nu was noch bevoegd apotheker, noch zelfs drogist. Van de verkochte kruiden stond zelfs een bestanddeel op den index. Maar hij hield vol dat dit bestanddeel I, met name *Trifolium fibrinum*, niet in de door hem verkochte pakjes voorkwam en hield daartoe een lang en geleerd betoog, terwijl hij een klein herbarium tot demonstratie had medegebracht! Volgens hem was het niet mogelijk, genoemd kruid, wanneer het fijn gesneden was, van een gelijksoortig niet verboden kruid te onderscheiden. Beklaagde verheugde zich thans in de gelegenheid te zijn zijn onschuld zonneklaar te toonen, want al die vervolgingen tegen kwakzalvers drukten op de schuldeloozen.

»Het openbaar Ministerie echter requireerde een geldboete van f 10, terwijl de verdediger des beklagden, mr. Z. P. Philips, op vrijspraak aandrong, wegens gemis van bewijs. De rechtbank, bleek echter een andere mening te zijn toegedaan. De hoogleeraren Gunning en van 't Hoff hadden ter terechtzitting verklaard dat het verboten kruid in de pakjes aanwezig was, maar onder bijvoeging dat dit onderzoek meer op het terrein der botanie dan dat der scheikunde viel. 't Was dan ook niet op eigen gezag, maar op dat van de hoogleeraren Oudemans en De Vries dat zij hun rapport hadden uitgebracht en nu meende de rechtbank dat in de eerste plaats nieuwe deskundigen moesten worden gehoord. Dit geschiedde dan ook en toen de laatstgenoemde deskundigen in gelijken zin als de eerste hadden gerapporteerd, werd beklagde bij vonnis van laatstleden Vrijdag tot de geëschte straf veroordeeld.»

Hoe verdiend de straf ook is, bij deze en dergelijke veroordeelingen denken we steeds aan het spreekwoord van de groote en de kleine dieven. De groote, vooral buitenlandsche kwakzalvers, drijven hun handwerk ongehinderd voort.

De beruchte Engelsche kwakzalver La Mert, die zoovele jongelieden van kwaad tot erger heeft gebracht met behulp van zijn zwendelboek *zelfbehoud of zelfbewaring*, en waartegen wij herhaaldelijk hebben gewaarschuwd, laat weer van zich hooren. Hij is brutaal genoeg, te adverteeren dat hij »de Nederlanden binnen korten tijd zal bezoeken» en dat zij die hem dan persoonlijk spreken willen zich thans reeds kunnen aemelden. Dat hij niet dadelijk adverteert waar en wanneer hij te spreken is zal zeker een voorzichtigheidsmaatregel zijn, want het Geneeskundig Staattoezicht moet met zijn verblijf alhier onbekend blijven daar hij in ons land de geneeskundige practijk niet mag uitoefenen.

Zou men, die advertentie van de aanstaande komst van *La Mert* lezende, niet wanen dat een beroemd geneeskundige aldus degenen die verlangend naar zijn hulp uitzien, van zijn spoedige aankomst verwittigt? En dan te weten dat de man tot de laagste soort van kwakzalvers behoort, die speculeert op de schaamte van jongelieden die niet tot een Nederlandsch geneeskun-

dige zich durven wenden; die de aan sommige kwalen lijdende jongelieden en jonge mannen tot wanhoop brengt door de overdreven schildering van de gevolgen van hun toestand, om hen als laatste redmiddel zijnmedicijnen voor te houden. Terwijl de lijders dan voor die nietswaardige medicijnen een som betalen (minstens 10 pd. St. of f 120) die hen zou veroorlooven om een consult te gaan inwinnen bij welk Nederlandsch geneesheer of professor in de geneeskunde zij maar zouden wenschen, en bovendien de door deze voorgeschreven geneesmiddelen in de apotheek te laten gereed maken!

Moeder Seigels stroop en pillen, in hoofdzaak purgeermiddelen, worden behalve door advertentie's ook door almanakken aanbevolen. Die voor 1882 is nu gereed en wordt hier en daar verspreid. Deze nieuwe druk is in uiterlijk verfraaid want het, nooit bestaand hebbende, oude vrouwtje is op den omslag zelfs in kleuren afgebeeld. Inwendig vinden wij dezelfde leugens van vroeger. *Van de Goorbergh* te Breda schaamt zich niet steeds hoofddepouhouder voor Nederland te blijven. Met genoegen merkten we op dat het lijstje van verdere depouhouders in ons land niet groot is.

Wij waarschuwen het publiek bij herhaling tegen hetgeen in de advertentie's genoemd wordt: *Richters boekhandel te Rotterdam*. Door dezen zoogenaamden boekhandel worden boekjes aangeboden, die *geneeskundige oordeelvellingen* worden genoemd, en waarvan het in den laatsten tijd heet dat een *enorme op'aag* bijna geheel is uitverkocht zoodat men zich moet haasten om nog een dergelijk geschrift te verkrijgen. Dat geschrift wordt verder aangeduid als »voor elken zieke zeer belangrijk».

De waarheid is dat een zieke aan die boekjes niets meer heeft dan aan de kwakzalvers advertentie's uit de krant, want zij bevatten slechts leugenachtige aanbevelingen van niets waardige middeltjes. En een *Richters boekhandel* te Rotterdam bestaat niet. De firma die de bedoelde middeltjes verkoopt heeft zich dezen naam gegeven om eenigszins den schijn te bewaren.

Hij art. 56 van het nieuwe Reglement voor den geneeskundigen dienst bij de landmacht, (vastgesteld 16 Novemb. 1881) is bepaald, dat voor de militaire apotheken niet meer mogen worden aangekocht »zoogenaamde geheime geneesmiddelen».

Dat zulk een bepaald verbod noodig werd is wel een bewijs hoever het gebruik van soortgelijke middelen was door gedrongen.

Thans weet daardoor iedereen, dat de meest bevoegde autoriteiten op 't gebied der geneeskunde en der pharmacie van oordeel zijn dat door de militaire apothekers alle geneesmiddelen kunnen bereid worden, die noodig zijn voor de behandeling der zieken en dat alle andere middeltjes geheel zonder waarde zijn voor het behoud van het leven of de gezondheid van zieke militairen en hunne huisgenooten.

Voor de burgers zal wel 't zelfde het geval zijn.

Coca-Zwendelarij.

»Bekendmaking. Wetenschappelijke autoriteiten als: Alx. von Humboldt; de beroemde arts en natuuronderzoeker Dr. Schwalbe; Dr. Reis te Parijs; »Prof. Dr. Mantegazza enz. hebben onvoorwaardelijk »gewezen op de buitengewone geneeskracht der uit »Peru komende Coca plant en bevelen het gebruik »daarvan aan bij zwakte der zenuwen en Sexual- »Systems. Daarom wordt aan allen die te klagen »hebben over vermagering, zwakte, verlamming der »ledematen, ruggegraatpijn, onzeker waggelende »gang, duizeligheid en kracht uitputting, als ver- »trouwbaar en alleen zeker middel aanbevolen de »naar het recept van Dr. med. Alvarez uit de ver- »sche bladen der *Cocaplant* bereide *Cocapillen* »no. III men verlange uitdrukkelijk Dr. Alvarez Coca- »pillen no. III en wachte zich voor de in den laat- »sten tijd veelvuldig beproefde namakingen, 100 pil- »len in een doos H. Fl. 2. Eenig depôt Wakker, »Apotheker, Kalverstraat Amsterdam.»

Zoo lezen we herhaaldelijk in de nieuwsbladen. Wat is daarvan waar?

Coca is de naam van een heester, *Erythroxylum Coca*, die oorspronkelijk in Peru groeiende aldaar en in Bolivia op zeer uitgebreide schaal wordt gekweekt om het gebruik, dat van de bladen dier plant wordt gemaakt en zeer aanzienlijk is vooral in Midden en Zuid Amerika; de waarde der jaarlijksche productie in beide landen wordt op niet minder dan 15 miljoen francs geschat.

In Peru en Bolivia wordt voornamelijk een af- trekkel van de eenigszins bitter en samentrekkend

smakende bladen op de wijze als thee en koffie gedronken, meestal echter worden de gedroogde bladen, evenals de tabak bij ons, gekauwd, inzonderheid door de Indianen, die er meestal nog een weinig kalk bijvoegen. Deze gewoonte heeft zijn ontstaan te danken aan den opwekkenden invloed door het gebruik der bladen teweeg gebracht, min of meer overeenkomende met dien van wijn, thee of koffie, echter in veel sterkere mate, zoodat zelfs naar men beweert het kauwen van kleine hoeveelheden het gemis van voedsel en drank gedurende bijna een geheel dag mogelijk maakt en het inslapen belet.

Reizigers, werklieden, vooral mijnwerkers maken zich deze eigenschappen ten nutte; het gebruik zal echter, even als met alle opwekkende middelen veelal geschiedt, ook in misbruik zijn ontaard, hetgeen men kan afleiden uit het feit, dat soms een Coca-kauwer een half kilogram gedroogde bladen in de week gebruikt. Volkomen onschadelijk is het gebruik evenwel niet. Groote hoeveelheden werken bedwelmend en zoo als de tabak nicotine, bevatten de bladen van de Cocaplant cocaine, een vrij sterk vergiftige eigenschappen bezittend alcaloid. Uit het medegedeelde zal genoegzaam blijken, dat Cocabladen zelfs in hun vaderland niet als een eigenlijk geneesmiddel beschouwd, maar tot die stoffen zullen gerekend worden, waartoe in het algemeen alle opwekkende spijsen en dranken behooren.

In de geneeskunde heeft Coca geen opgang gemaakt; door de geneeskundigen zijn wel de verschillende bereidingen, die men uit de bladen heeft gemaakt, beproefd, maar ter zijde gesteld, zoodat de aanvoer van Cocabladen in Europa van geen betekenis mag worden genoemd.

Daar echter waar de geneeskunde eindigt, begint de kwakzalverij.

Reeds gedurende minstens twintig jaren heeft nu eens de eene dan weder de andere kwakzalver zoodanig in Amerika als in Europa getracht zijn voordeel te doen met de mededeelingen, die in verschillende reisbeschrijvingen over de Cocaplant en hare merkwaardige eigenschappen voorkomen, en was het aanbieden van allerlei Cocabereidingen meestal in pillenvorm daarvan het gevolg. — Twee soorten van die pillen kwamen het meest voor, de eerste nog wel voor borstlijders, die behalve Cocaextract(?) een tamelijke hoeveelheid *morphine* inhielden, en de tweede voor zenuwzieken en zwakken, die uit Cocaextract(?) en ijzer! bleken te bestaan.

De Cocapillen no. III, nu sedert korten tijd door den »Apotheker» Wakker in het Nieuws van den Dag onder de ingezonden mededeelingen aanbevolen, eerst als een raad om op te volgen en later als een bekendmaking aangekondigd, zijn afkomstig van den bekenden *Rich-Brandt* te Schaffhausen en worden naar het binnen en buitenland geexpedieerd door de beruchte firma *Elnain & Co.* uit het kwakzalvershol te Frankfort a/d Main, door wie Wakker tot apotheker is bevorderd. Iedereen kan zich in de Kalverstraat no. 196 te Amsterdam overtuigen, dat Wakker geen apotheek bezit, maar een winkelier is in scharen, messen en gutta-percha voorwerpen, en er tegelijk eenige depôts van geheime geneesmiddelen op na houdt. De pillen, volgens het daarbij gevoegde bericht „das bewährteste Naturheilmittel bei Schwächezuständen beider Geschlechter” worden de 100 stuks verkocht voor twee gulden. Zij wegen elk ongeveer 65 Milligram of een grein, en munten uit door slordige bewerking; zij zijn bedekt met een laag van zoogenaamde Armenischen bolus, een soort van ijzerhoudende klei, en bestaan verder uit een sterk bitter smakend extract met het poeder van een of ander blad tot pillen gebracht.

Extract en poeder van Cocabladen ???

Een nauwgezet onderzoek heeft bewezen, dat in de pillen geen spoor van eenig alcaloid is te vinden, hetgeen het geval moest zijn, indien de pillen werkelijk uit het extract en poeder van Cocabladen waren bereid en derhalve cocaine zouden moeten bevatten.

Verdiene nu de personen straks genoemd zooveel vertrouwen, dat hunne namen een waarborg kunnen zijn, als het er op aan komt een oordeel te vellen over het al of niet deugdzaam van een ge-

neesmiddel of wat zij als zoodanig trachten te verkoopen, en in dit geval of de pillen werkelijk zijn bereid uit Cocabladen?

Maar al waren de pillen, hetgeen zeer te betwijfelen is, en die toch slechts de kleine hoeveelheid van zes en een halve gram er van zouden bevatten, inderdaad uit Coca extract bereid, heeft men dan het recht het gebruik daarvan aan te raden tegen zwakke spijsvertering, aandoeningen der zenuwen en allerlei ziekelijke toestanden, die men vermeld vindt in de bovenstaande advertentie en in het bericht dat men tegelijk met de pillen ontvangt?

Waarlijk, slechts dan wanneer men ziet hoe dag aan dag in een paar Amsterdamsche Couranten zoo gruwelijk den spot wordt gedreven met het gezond verstand van de lezers dier bladen, door de onzinnige en onuitsprekelijk dwaze advertenties van Groote, dat bij hem een vocht te verkrijgen is, waarvan drie droppels gelijk staan met de voedingskracht van een pond vleesch, en wanneer men aanneemt, dat er lieden zijn zoo onnoozel om daar geloof aan te hechten, dan alleen kan men het zich verklaren hoe somtijds iemand, „met onzekerem, waggelenden gang” — een manier van wandelen, tegenwoordig niet zonder gevaar — bij Wakker een doosje Cocapillen gaat koopen in 't vertrouwen dat ze hem wel zullen ontzachten.

Amsterdam, Maart 1882.

P. KRUYSE.

Zenuwpoeders tegen Epilepsie.

Microscopisch onderzoek van het lid der Vereeniging, den Heer M. L. Q. VAN LEDDEN HULSEBOSCH, apotheker te Amsterdam.

't Is opmerkelijk hoe taai het leven van sommige geheimmiddelen is. In de „de hedendaagsche kwakzalver” wezen wij op een middel, dat als zoogenaamd familie-geheim jaren lang tegen *Vallende Ziekte* gebruikt was en uit Nederland heinde en ver werd verzonden.

De eigenaar maakte het omstreeks 't jaar 1835 zelf bekend en 't bleek een zeer ouderwetsch middel te wezen, dat *sinds eeuwen* in de geneeskunde bekend was, maar door de geneeskundigen was verlaten omdat het gebleken was totaal onwerkzaam te zijn tegen de genoemde ziekte.

Het middel bestond uit poeder van geneeskrachtig Esschenhout (*Pulv. Rad. Dictamn. albi*) en van Zedoärwortel, (*Pulv. Rhizom. Zedoariae*) dat met lindebloesemwater moest ingenomen worden.

Wij meenden dat het thans lang vergeten was, doch wij hebben ondervonden dat, hoewel het niet wordt geadverteerd, het toch geregeld door een apotheker hier te lande wordt verkocht; niet de afzonderlijke bestanddeelen, waartoe hij natuurlijk alle recht heeft, maar als een speciaal-middel tegen *Vallende Ziekte*, onder den naam van *Zenuwpoeders*.

Een der leden onzer Vereeniging heeft die poeders onderzocht; zij bestonden werkelijk uit niets anders dan dit overoude, overbekende, lang veroordeelde poeder van Esschenhout en Zedoärwortel; waarvoor waarlijk de som van 3 gulden, die er behalve een kwartje vracht voor moest betaald worden, veel te hoog was. De 60 stuks die men voor dat geld ontving wogen ongeveer 100 gram, en zonder zulk een geheimzinnigheid, zou men, indien de de apothekers de bijna vergeten bestanddeelen weer in voorraad gingen houden, en indien de geneesheeren de onwerkzame stoffen weder voorschreven, ze zeker wel voor de helft van die prijs kunnen krijgen.

Of was deze prijs zoo hoog om de fraaie gebruiksaanwijzing, die er eigenhandig geschreven door den leverancier, bij gezonden werd? Zie hier dit merkwaardige stuk:

GEBRUIKSAANWIJZING.

's Morgens nuchteren een poeder met twee lepels Lindebloesemwater te nemen. Hierop moet de patient twee uren wachten voor hij iets eet of drinkt.

LEEFREGEL.

De patient mag niet eten van al wat van een varken of zwijn is. Zelfs niet dat daarbij gekookt is.

Niet van hoefden, zelfs niet van een visch.

Geen Noordzee-visch.

Geen drooge gele erwten.

Niet te veel aardappelen of witte kool.

Geen sterke dranken of gedistilleerd drinken en ook niet veel wijn.

Niet snuiven of rooken.

Niet worden adergelaten.

Men ziet alweer, als 't middel niet helpt, kan men altijd de schuld geven aan 't niet nakomen van den leefregel. In een altijd sleepende kwaal als *Vallende Ziekte*, waarbij men dus het middel in allen gevallen langen tijd zal moeten gebruiken, is het zoo goed als *onmogelijk* zich aan dit voorschrift te houden.

En de poeders zelf, zij zijn, zooals wij boven opmerkten, totaal onwerkzaam tegen epilepsie, zoodat het verkoopen er van, behalve het nemen van een ongeoorloofde winst, is het in de hand werken van bijgeloof en het wantrouwen aankweken in de geneeskundigen.

Het spijt ons dat we den apotheker G. L. TJEENK WILLINK te Zutphen hiervan moeten beschuldigen, die ook lid van den geneeskundigen raad voor Overijssel en Drenthe is. Hij is degene die bedoelde poeders verkoopt en bovengenoemde gebruiksaanwijzing er bij zendt. Wij vertrouwen dat er spoedig een eind aan zal komen.

Asthma cigaretten.

De firma KRAEPELIEN & HOLM, apothekers te Zeist, begint langzamerhand haar handel in sommige artikelen tot het buitenland uit te breiden. Op zich zelf, voor een gezonden handel, zou dit zeker slechts toejuicing verdienen, maar met hare zoogenaamde asthma cigaretten is het tegendeel het geval.

»Ten zeerste durven wij deze nieuwe, zeer werkzame cigaretten aanbevelen. Door het inademen van den rook verdwijnen in korten tijd de hevige ste asthma-aanvallen en kramphoest, heescheheid en alle moeielijkheden in de ademhaling.»

Zoo lezen wij in de advertentie der firma in de Duitsche bladen. Vrij van onschuldiger klinkt het in de Nederlandsche couranten: „lijders aan asthma beproeft deze cigaretten, het inademen van den rook geeft aanstonds verlichting.”

De serie van leugens in de Duitsche zinsnede is hier tot een enkel leugentje teruggebracht, dat met geringe verandering misschien tot waarheid kan worden vervormd, als er nl. stond: kan bij uitzondering somwijlen eenige verlichting geven.

Volgens opgaaft der firma aan de geneeskundigen van Nederland, die zij per circulaire heeft bekend gemaakt met haar nieuw fabriekaat, bestaan deze cigaretten uit bladen van *Belladonna*, *Hyoscyamus*, *Stramonium*, *Digitalis* met extract van *Opium* en *Cannabis indica*, doortrokken met salpeter.

Al deze planten-stoffen benooren tot de zoogenaamde *verdoovende* middelen uit de apotheek en zijn *hevige vergiften*; geen apotheker mag ze zonder recept van een geneesheer afleveren zonder nauwkeurig daarvan aanteekening te houden in een register.

De prijs van bijna een stuiver per stuk voor elke cigarette behoeft volgens de waarde niet meer dan een paar centen te bedragen; dit zou men echter van ondergeschikt belang kunnen achten als de geprezen sigaren waarlijk de wonderen verrichtten, die de firma KRAEPELIEN ons wil wijsmaken. Dit is echter niet het geval.

Alle aanvallen van kramphoest of benauwheid bij asthma lijders zijn het begin van duurzame verergering van den toestand; of na korten of langeren tijd verminderen ze en keert de lijder tot zijn normalen toestand terug. Ieder leek zal begrijpen dat dit laatste het meeste moet gebeuren; 't ware anders niet mogelijk dat men asthma lijders jaren lang in nagenoeg denzelfden gezondheidsstaat kon zien voortleven en oud worden met hun kwaal, slechts nu en dan enkele uren of dagen door benauwde ademhaling gekweld.

Wanneer al die lijders den raad van HOLM volgen en zijne cigaretten beproeven is het zeker dat na het inademen van den rook beterschap in treedt, maar het bewijs ontbreekt dat dit ook geschiedt door het inademen. Daarvoor zou een reeks van gelijksoortige lijders onder zoo veel mogelijk gelijke omstandigheden de rook moeten inademen en dan in 't algemeen kunnen worden aangetoond dat de aanvallen bij dezen in verhouding tot andere lijders korter van duur waren; bovendien zouden dezelfde lijders bij verschillende aanvallen gebruik moeten maken van het middel en dit nalaten op andere tijden; eerst wanneer nauwkeurige waarneming leerde dat in 't eerste geval de aanvallen

sneller werden afgebroken, had men reden het aangegeven middel als doelmatig aan te prijzen.

Wat in de Duitsche advertentie's wordt gezegd van „verdwijnen in korten tijd van heeschheid en alle moeielijkheden in de ademhaling” door deze sigaren, is te dwaas om weerlegd te worden; 't is een goed teeken als een restant van schaamtegevoel den fabrikant-apotheker heeft genoopt dit toevoegsel weg te laten in zijne aankondigingen hier te lande.

Trouwens dat asthma-lijders sigaren zouden kunnen rooken *gedurende* de aanvallen, als zij nauwelijks adem kunnen halsen, kan alleen verondersteld worden, door iemand die nimmer lijders in dien toestand heeft waargenomen.

Nieuwe toevoer.

De aandeelhouders onzer voornaamste kranten kunnen in de handen wrijven, er komt weer geld voor hen te verdienen. Een nieuwe kwakzalver zal Nederland met talrijke geheimmiddelen overstroomden en belooft aan zijne toekomstige depôt-houders, dat hij hen zal helpen door in *honderd* bladen hier te lande te zullen adverteren.

Een drogist A. M. SCHULZ in Hannover heeft niet minder dan zes en zestig middeltjes, die hij in Duitschland verkoopt en waarvan hij voorloopig een tiental in Nederland hoopt aan den man te brengen.

't Verdient opmerking hoe de kwakzalvers gewoon zijn zich altijd van verschillende namen te bedienen, waarschijnlijk om te beletten dat, men al te gemakkelijk zou kunnen aantoonen, dat de personen die de z. g. geneesmiddelen in den handel brengen hoegenaamd geen waarborg kunnen opleveren van eenige kennis of wetenschappelijke opleiding.

Deze firma laat haar brieven zoogenaamd p. o. teekenen door een Dr. SCHUMACHER, die weder op zijn beurt in een circulaire beweert hoofd-depohouder voor Duitschland de zijn van een huis, MÜLLER en Co. te New-York, ontegenzeggelijk een naam, wiens algemeenheid alle onderzoek ijdel maakt.

In de particuliere brieven heet de man Dr. SCHUMACHER; dit voorvoegsel in gedrukte stukken zou den persoon die er zich achter verschuilt in Duitschland de politie op den hals halen, daarom heet hij daar eenvoudig Ferd. Schumacher.

Of het dezelfde is, weten wij niet, maar vroeger hebben wij een veroordeeling gelezen van een Duitscher die dit *Ferd.* op zulk eene eigenaardige manier wist te schrijven, dat het geleek op *Dr.*, dit belette niet, dat hij zijne boete heeft moeten betalen, wegens 't voeren van een titel zonder bevoegdheid.

Uit al zulke manoeuvres is met zekerheid de kwakzalver steeds te herkennen. Deze Hannoveraan, die een kansje wil wagen of hij niet een deel van den buit kan krijgen, dien de Hollanders, zooals 't schijnt, gaarne aan allerlei geheimmiddel-kramers betalen, heeft voor eenige weken oproeping in de nieuwsbladen geplaatst voor agenten van zijn artikels.

Uit brieven van personen, die hierop geschreven hebben, hebben wij onze inlichtingen geput.

De middelen, die de drogist Schulz voor Nederland de *geëignesten* voorkomen zijn: *pomade voor den groei van den baard*. f 1.80; *aambeien-zalf*, f 1.80; *gehoorolie* f 0.90; *jicht- en rheumatiek-balsem* f 1.50; *Hollandsche haarbalsem* f 1.80; (die dus over New-York en over Hannover naar zijn geboorteland zou terugkeeren) *Jeruzalemsche bloedzuiverings-thee* f 0.51; *maagessenz*, f 0.90; *middel tegen dronkenschap (zeer probaat)*, f 3.00; *middel tegen zomersproeten*, f 2.40; *kiespijn-inctuur*, f 0.48.

Men ziet het, de speculant heeft de advertentie-kolommen onzer nieuwsbladen goed nagezien; bijna al deze middelen zijn reeds lang op de markt aanwezig en vinden altijd gereede koopers.

Onder de andere middeltjes, die hij in Duitschland debiteert, waarvan wij de prijscourant voor ons hebben, komt ook voor *Haarlemmer-olie*; daarmede schijnt hij echter de concurrentie van de fabrieken hier te lande niet aan te durven.

De kwakzalvers zijn in hun overleg te vergelijken met dieven; hoe geslepen zij somwijlen hun plan beramen, hier of daar verraden zij zich door groote domheid.

Op de prijscourant staat, dat deze specialiteiten alleen echt zijn, wanneer zij vervaardigd zijn door MÜLLER & Co. te New-York, die ze met *hun* zegel en etiquette hebben voorzien en FERD. SCHUMACHER tot hun eenigen agent in Duitschland hebben aangesteld.

In de brieven, door den drogist SCHULZ ondertekend, schrijft deze echter geregeld van „*meine* medicinische Specialitäten, *meine* Fabricatie, *meine* Artikel.”

Ieder weet nu wat te denken van de nieuwe advertenties, die eerstdaags onder aller oogen zullen gebracht werden, het is een nieuwe aanslag op de beurs van de goedgelovige luidtjes of het met sommige artikelen ook een aanslag is op hunne gezondheid zullen wij misschien later gelegenheid hebben te onderzoeken.

Kleine Mededeelingen.

CLÉBAN'S ARROWROOT.

CLÉBAN & Co. te Amsterdam, een der firma's die zo ijverig zijn om te zorgen dat van allerlei buitenlandsche middeltjes toch niets voor Nederland verloren gaat, schijnt toch niet alleen handlanger te zijn, maar ook zelf wel eens wat uit te denken. Hij adverteert tegenwoordig *Arrowroot*, en dit trok de aandacht, omdat deze stof, zooals ieder weet, in elke apotheek is te verkrijgen en adverteren dus niet zeer noodig is.

Doch misschien was de zijne veel beter? De heer VAN LEDDEN HULSEBOSCH was zoo goed de waar te onderzoeken. De manier waarop ze verkocht wordt is zeker zeer bijzonder, namelijk in blikken busjes, waarin blijkens de daarin geslagen letters, vroeger iets anders (*Farine Lactée*) geweest is, wat door een er op geplakt etiket van Cléban onzichtbaar is gemaakt. Het microscopisch onderzoek leerde dat het was *Cassave zetmeel* of zoogenaamd *Braziliaansche Arrowroot*, een mindere soort dan de echte Arrowroot, die uit Maranta zetmeel bestaat. Bovendien was deze Arrowroot van Cléban geel en muf en bevatte vrijwat keukenzout, wat er niet in behoort.

De prijs van de echte Arrowroot is bij den apotheker ongeveer 80 cent per 1/2 Kilo en deze van Cléban kost 75 ct per busje dat maar ruim 3 ons inhoudt. Wij hebben dus hier half bedorven mindere soort Arrowroot, die waarschijnlijk door zeewater geleiden heeft, voor 50 percent hooger prijs dan de beste deugdelijke! — En toch zal Cléban er veel van verkoopen zeker, want hij adverteert het als iets bijzonders, en door groote woorden kan men uit bedorven en slechte waar ook geld maken.

ECHTE ZOMERSPROETENZEEP,

van Bergmann & Co. te Frankfort a/M, is zooals de fabrikant zegt, *het krachtigste middel tegen huiduitslag, zomersproeten, vervelling, puisten, en alle chronische huidziekten!* Dit is nog al kras zeker, alle *chronische huidziekten* en daartegen het *krachtigste* middel!

Het wonderlijkste is dat deze zeep die merkwaardige eigenschap krijgt door de prijs die men er voor betaalt. Want de Heer F. M. RASKER, apotheker te Deventer, heeft de zeep onderzocht en 't is gebleken gewone harde zeep te zijn met een reuk van rozenolie, zonder iets bijzonders. Doch voor een gewoon stuk (van 90 gram) dat men anders voor een dubbeltje koopt, betaalt men nu 40 cent! Men krijgt daarvoor dan echter ook een fraai blaadje met bovengenoemde leugens, en de godin Hygieia in beeld afgedrukt bovendien.

Doch in zeep schijnen geheimen te schuilen die we niet kunnen doorgronden. Toen we onlangs (na dat we ons weer lang met vuile kwakzalvers hadden beziggehouden) de handen wieschen, viel ons oog op het papiertje waarin een gewoon stukje kokoszeep was gewikkeld, van de soort waarvan we sinds jaren gebruik maakten, en daar lezen we: *deze zeep bezit in hoogen graad de eigenschappen de huid zacht rekbaar en wit te maken, heeft eene bijzondere geneeskracht bij huidwonden door schaving en scheuring veroorzaakt en men kan ze met goed gevolg bij uitslag en alle andere huidziekten gebruiken daar ze eene zuiverende en onschuldige geneeskracht heeft.*

Dat hadden we er waarlijk nooit in gezocht en . . . ook nooit ondervonden.

ZALF MET TEER TOT BASIS, ZONDER TEER.

Tot vervelens toe vindt men de advertentie in de bladen van *Zalf van het roode kruis, met teer tot basis*, die tegen alles, zelfs tegen kankerachtige aandoeningen wordt aangeraaden, en de lijders nooit anders dan smartelijke teleurstellingen kan bezorgen.

De Heeren JACOBUS POLAK en PROF. W. STOEDER te Amsterdam hebben onlangs deze zalf onderzocht en het merkwaardigste is dat er niet eens teer in is, of zoo dit al bij de bereiding is gebruikt, die bereiding op zulk een ondoelmattige wijze heeft plaats gehad dat juist hetgeen teer van pek onderscheidt is verloren gegaan. De onderzoekers vonden namelijk wel pek in de zalf en volgens hen kan men de zalf maken uit 4 deelen pek, 4 deelen olijfolie, 3 deelen geele was en 16 deelen zoogenaamde diapalm pleister uit de apotheek.

De genoemde heeren vormen een Amsterdamsche commissie die meerdere geheimmiddelen heeft onderzocht. Men maakt er ons opmerkzaam op, dat zelfs in 1867 die commissie reeds de *fistelpot van Ursem* onderhanden genomen heeft, waarvan wij onlangs mededeelingen hebben geplaatst.

WEER IETS NIEUWS.

Er is niets wat men, volgens heeren kwakzalvers, zoo gemakkelijk kan terug krijgen dan zijn gezondheid. Volgens A behoort men maar wat pillen te slikken, volgens B maar wat van zijn wondervoort te drinken, volgens C zijn elektrische ketting te dragen, volgens D zijn meel te eeten; het kan op alle manieren, en altijd snel en gemakkelijk.

Wie weer eens een nieuwen weg wil inslaan koope een elektrische borstel, die als *Dr. Scotts electric Hair*

Brush ons uit Engeland geleverd wordt. 't Is toch waarlijk een kleinigheid zich daarmee het hoofd te borstelen en zie wat voordeelen men zich daardoor onfeilbaar bezorgt: *in 5 minuten zijn alle soorten van hoofdpijn en aangezichts-pijn verdwenen, zijn de huidziekten genezen, wordt het uitvallen van het haar belet, het vroegtijdig grijs worden voorkomen, wordt het haar lang en glanzend, en, gelukkig voor onze veelbewogen eeuw, . . . wordt het vermoeide hoofd tot rust gebracht!*

Dit alles zegt de fabrikant, en men mag er nauwelijks aan twifelen want, hij voegt er bij, dat *the Prince and Princess of Wales, the King of Holland, and Prince Fred. Wilhelm* reeds zoo'n schuifer gebruiken. Wie durft het tegenspreken?

Herhaalde Waarschuwingen.

Dr. White's Oogwater uit de fabriek van T. EHRHARD, bestaat volgens WITTSTEIN uit 3 deelen zinkvitriool en 4 deelen honig, opgelost in 80 deelen water, welriekend gemaakt door een weinig kruidnagelolie en misschien een uiterst geringe hoeveelheid mosterdolie. Een fleschje van 50 gram inhoud kost f 0,75, door een apotheker op voorschrift van een geneesheer bereid, ongeveer f 0,40.

Als men nagaat, wat sommigen beweren, dat de zinkvitriool als geneesmiddel reeds bekend was tegen 't einde der 13de eeuw, heeft men hier waarlijk niet met iets *nieuws* te doen

't Is hetzelfde wat bij 't volk bekend is als zoogenaamde hondenklemei en een algeraen bekend en gebruikt middel bij oogontstekingen. Het best echter eenvoudig opgelost in gedestilleerd water. De geur en de kleur die White er aan heeft toegevoegd door zijne verschillende prikkelende olieën bederven de werking van 't oorspronkelijk geneesmiddel veel te veel om er nog bovendien een 60 à 70 pct. hooger prijs voor te betalen.

Zwitsersche pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men het vorige jaar bezonnen in ons land te exploiteeren, met een verbazenden ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter al weer een zeer oud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek van den heer v. Gelder milit. apoth. te Leeuwarden heeft ons geleerd dat het hoofdbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zoo veel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewend.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange „ingezonden mededeelingen” en advertenties in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: *zware en gevaarlijke ziekten!* Die aanbevelingen dragen dikwijls tot opschrift „Geneeskundige brieven” om daardoor het publiek op een dwaalspoor te brengen. Ook vindt men aan 't hoofd er van nu en dan gedrukt „Een ware huis- en familieschat.” Nu, een schat zijn ze en hulp hebben ze werkelijk aangebracht, maar slechts aan één persoon, aan Richard Brandt, die door het denkbeeld om die algemeen bekende *aloë* weer eens een nieuwen naam te geven en met veel leugens aan te bevelen, een aardige geldsom bijeen brengt.

Reconfortatiepillen, of *gezondheids- en zeer versterkende pillen, krachtherstellend, tevens gezondheidsmiddel voor zwakke en ziekelijke lijders*; zoo worden ze genoemd door den *Holl. geneesheer* die ze heet te bereiden en door CLÉBAN te Amsterdam die ze in den handel brengt. Verder wordt er, onder veel ander fraais van gezegd, dat ze *verhelderen de geestvermogens en geven een opgeruimde gemoedsgesteldheid*, alles gewaarborgd door een „*cachet met drie roosjes!*” Om de zaak zeer ernstig te maken zijn er drie soorten in den handel; no. 1 met kinabereiding, no. 2 met staalbereiding en no. 3 „pillen met niemendal” zooals Cléban ze noemt.

De heer P. KRUYSSSE te Amsterdam heeft deze pillen het vorige jaar onderzocht. Behalve onwerkzame stoffen bevat no. 1 een uiterst klein beetje gewone kinine (hoogstens 1,5 milligram in ie er pil), no. 2 zeer weinig van een ijzerverbinding en no. 3 inderdaad niets anders dan onwerkzaam plantenpoeder met gom en suiker tot pillen gemaakt. Daaraan besteedt men dus zijn geld en kan men het lang blijven besteden, want men moet volgens het voorschrift 16 stuks per dag innemen, die ongeveer 20 cent kosten en daarmede volhouden. Een verlichting in zijn beurs is de voornaamste verandering die men daardoor zal bespeuren.

Soms zal men erger nadeel ondervinden, want de pillen worden onbeschoord ook aanbevolen tegen kwalen, waarvoor het plicht is degelijke geneeskundige hulp in te roepen, en die men, steunende op deze „krachtherstellende” pillen zou laten voortwoekeren tot het te laat is.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken, over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Berichten.

Wij hebben onzen lezers een zaak mede te deelen van geheel anderen aard dan wij gewoonlijk te vermelden hebben en van een zoo laaghartige strekking dat het ons spijt er melding van te moeten maken. Om na te noemen reden mogen wij er evenwel niet over zwijgen.

Een onzer ijverigste medewerkers werd in September van het vorige jaar bij den rechtercommissaris zijner woonplaats ontboden en hem werd aldaar voorlezing gedaan van een brief, die ontvangen was door den Minister van waterstaat, handel en nijverheid. In dien brief werd aan den Minister gezegd: dat de kwakzalverij en de verkoop van geheime geneesmiddelen zich hoe langer hoe meer uitbreiden; dat er wel een maandblad tegen bestond maar dat dit niet veel beduidde; dat de schrijver van den brief den Minister van Waterstaat en ook dien van Binnenl. Zaken wel zou noodzaken die kwakzalverij tegen te gaan, want dat, zoo zij niet binnen zekeren tijd de geneeskundige wetten in dit opzicht veranderden, zij beide door hem, den schrijver van den brief, om het leven zouden worden gebracht. Daarop volgde de betuiging dat de briefschrijver apotheker was en de middelen voor zijn doel, zooals strychnine, morphine, arsenicum, blauwzuur enz. wel zou weten te vinden.

De brief was met een verdraaide hand geschreven en niet ondertekend. — Onze medewerker wist in het geheel niet waarom hem dien brief werd voorgelezen, tot dat hij opmerkelijk gemaakt werd op de onbeschreven achterzijde van het papier. Daar stond tot zijn groote verbazing zijn naam met blauwe inkt gestempeld!

De toelag was duidelijk; de laaghartige schrijver van den brief wilde de verdenking laden op het hoofd van dengene wiens naam, schijnbaar bij toeval, op de achterzijde gestempeld stond!

Die toelag is volkomen mislukt, maar de justitie is er niet in mogen slagen den dader van deze verachtelijke en strafwaardige handelwijze te ontdekken. Na lang gezweven te hebben, maken wij melding van het feit, ter waarschuwing, omdat er mogelijk meer op deze of andere wijze misbruik van den naam van een onzer medewerkers zou kunnen gemaakt worden. Ware deze zaak niet in handen der justitie gekomen, dan had de persoon, op wiens goeden naam de toelag gemunt was, waarschijnlijk nooit zich van een zoo schandelijke verdenking kunnen zuiveren.

Onder de punten ter behandeling in de *Algemeene Vergadering der Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der geneeskunst*, welke zal gehouden worden op 10 en 11 Juli 1882 te Maastricht, komt voor:

Van de Afdeling Leiden:

„De Maatschappij opene een crediet tot hoogstens f 200, voor de *Vereeniging tot bestrijding der kwakzalverij*.

» *Toelichting*. Zal deze vereeniging haar doel bereiken, dan moet zij ruimschoots in de gelegenheid zijn tot gratis verspreiding van het door haar uitgegeven *Maandblad*. Daarvoor kan het gevraagde crediet hoogst nuttig werken.

„De kosten op zich zelf kunnen slechts een gering bezwaar zijn, als men bedenkt dat onze *Maatschappij* vroeger eene vaste commissie had met een dergelijk doel als de thans bestaande Vereeniging zich voorstelt en toen ook daarvoor een zelfde crediet was toegestaan.”

» *Praeadvies van het Hoofdbestuur*. Het Hoofdbestuur ontraadt de aanneming van dit voorstel. Het acht het wenschelijk, dat de *Vereeniging tot bestrijding*

der kwakzalverij onafhankelijk blijve van onze *Maatschappij*, om zelfs den schijn te vermijden, alsof zij in het belang der geneeskundigen werkzaam ware, en daarom door onze *Maatschappij* zou gesubsidieerd worden.”

Wij volstaan thans met eenvoudige mededeeling van voorstel, toelichting en praeadvies.

De gezamentlijke apothekers te Tiel hebben een zeer navolgenswaardig voorbeeld aan hunne collega's in andere steden gegeven.

In de *Tielsche courant* werd in eene advertentie betreffende de *Zwitserse pillen* gezegd: » verkrijgbaar bij de apothekers te Tiel.” Deze laatste vermeenden door deze toevoeging beschuldigd te worden van eene strafbare handeling en stelden daarom eene aanklacht bij den Officier van justitie. Deze was van meening dat door de mededeeling » verkrijgbaar” nog niet beweerd wordt, dat het artikel verkocht is en mitsdien nog geene beschuldiging van eenig strafbaar feit heeft plaats gehad.

De zaak had dus geen ander gevolg dan dat het bewuste aanhangsel bij de advertenties in 't vervolg werd weggelaten.

De opvatting van den officier van justitie in hare waarde latende, meenen wij er op te mogen wijzen, dat door ons in het Januari-nummer van dit blad is aangehouden, dat de beschuldiging van depothouder van sommige artikelen te zijn, den betrokken persoon financieel schade kan berokkenen en hem bloot stelt aan de » minachting der burgerij”, dus aanleiding geeft tot eene civiele actie zoowel als tot een strafzaak.

De *Deventer courant* van 21 April j.l. schrijft:

» Dezer dagen liepen eenige in liverie gekleede personen door de stad om er een boekje te verspreiden, waarin geneesmiddelen worden aangeprezen, die voor alle kwalen „verlichting” schenken.

» Verlichting” in de portemonnaie, zal men na het gebruik zeker ondervinden en daarom is het den verkooper, die op de onnoozelheid van het groote publiek speculeert, dan ook alleen te doen.

» Vreemde manier van reclame maken dan voor deze zoogenaamde geneesmiddelen, is hier nog nooit vertoond, en zou men in onze stad ook niet kunnen verwachten.”

Daarop volgt de vermelding dat het de reeds meermalen door ons besproken *stroop en pillen van moeder Seigel* waren, die in het boekje werden aanbevolen en zagen wij met genoegen dat de redactie het voornaamste van hetgeen daarover door ons was gemeld, overnam. (Beide artikelen zijn hoofdzakelijk purgeermiddelen met aloe, coloquint, jalappe, guttegom enz.). De redactie van de *Dev. crt.* voegt daaraan toe:

„Wij achten het niet op onzen weg te liggen om de aandacht op dergelijke middelen te vestigen, maar nu moeder Seigels-producten hier een depothouder hebben gevonden, is het zeker niet overbodig onze stadgenooten tegen het gebruik er van te waarschuwen.”

Wat de redactie daarbij niet vermeldt en waarvan de vermelding voor een plaatselijk blad ook wel eenig bezwaar geeft, kunnen wij hieraan toevoegen. De bedoelde depothouder te Deventer van deze middelen, waarvan het debiet enkel door bedrog verkregen wordt, is de drogist W. DE VISSER jr. en deze vereenigt met dat depothouderschap de waardigheden van lid van den gemeenteraad, van de commissie van toezicht op het middelbaar onderwijs en van de commissie voor het lager onderwijs!

Tot ons genoegen kunnen wij hierbij melden, dat later deze depothouder bekend gemaakt heeft die middelen niet meer te verkoopen. Wij wijzen hierop vooral ook om te doen zien wat de couranten vermogen, want ongetwijfeld is het flinke optreden van de *Deventer Courant* oorzaak dat de depothouder tot inkeer kwam.

Nog vóór zijn entrée in onze bladen hebben wij van den *Wijn van Duflot* gesproken, een zoogenaamd nieuw middel tegen rhumatiek, dat hoofdzakelijk uit *Scillewijn* bestaat, een vocht dat alles behalve nieuw is, maar sinds jaren aan alle geneeskundigen en apothekers bekend, en dat ook door hen wordt aangewend, doch altijd met voorzichtigheid, daar het onder de vergiften gerekend wordt. Thans wordt die wijn, behalve door de gewone advertentie's, ook door prachtige reclames aanbevolen. Een dier reclames vangt aldus aan:

» Ons tijdperk gaat steeds voort onmetelijke vorderingen te maken op het gebied der wetenschap, het menschelijk lichaam betreffend. Bijna elken dag brengt ons nieuwe ontdekkingen en uitvindingen die den gelukkigen ontdekkers roem en fortuin verschaffen en „die dikwijls voor het overige menschedom van algemeen nut zijn.” Waarop dan verder de bewering volgt dat de *Wijn Duflot* een van die verbazende ontdekkingen is!

Als men het denkbeeld om een overbekende stof weer eens een nieuwen naam te geven, en met vele leugens te adverteeren, een »ontdekking” wil noemen, dan is er waarheid in die reclame, tenminste in zoverre dat de »gelukkige ontdekker”, zoo al geen roem, dan toch »fortuin” er mee behaalt.

Op aanvraag krijgt men over dien *Wijn Duflot* een klein boekje toegezonden in de Fransche taal, dat een handleiding tot het genezen van jicht enz. heet te zijn door Dr. Tartenson, maar niets dan een vernieuwde reclame voor dat middel is. In dat werkje wordt onder de *pharmaciens*, dat zijn de *apothekers*, die het middel verkoopen o. a. genoemd Titus Postma te Leeuwarden. Ofschoon het publiek dezen winkelier om de vele middeltjes die hij verkoopt, en waardoor hij voor alles raad weet, wel eens docter of apotheker noemt, is de mededeeling uit Parijs dat hij Pharmacies is, hem toch zeker zeer aangenaam. Charlatan zou echter juister naam zijn.

Bijna alle middeltjes die veel verkocht worden, moeten ook veel worden geadverteerd. Toch somtijds kan iets, tenminste plaatselijk, een vrij aanmerkelijk debiet krijgen zonder adverteeren, door de verspreiding van boekjes en blaadjes met aanbevelingen. Volgens een mededeeling in de Haagsche brieven van het *Rott. Nieuwsblad* is dit in de residentie het geval met de zoogenaamde *Specifiques Mathei*. Wij hebben die waar nog niet onderzocht, maar de wijze van aanbeveling alleen rechtvaardigt reeds de manier waarop er in het bedoelde blad den draak mee gestoken wordt. *Specifiques Mathei, uit plantaardige electriciteit samengesteld, genezen grondig: koorst, toring, graveel, jicht, maagkwalen. Roode, geele, witte, blauwe en groene electriciteit à f 1.25 per fleschje en het publiek koopt!*

In een volgend nummer van het genoemde blad komt een ingezonden stuk voor, waarin die groene, geele en roode electriciteit in allen ernst verdedigd worden! De »uitvinder” is geen gewoon man, wordt daarin gezegd, maar een *Italiaansch edelman Graaf César Mathi!*

En hij verkoopt die soorten van electriciteit niet om er geld uit te slaan, wel neen, om ten zegen te zijn voor zijn gansche omgeving door zijne liefdadigheid, al heeft hij dan ook geldige redenen om zijn geheim voor zich te houden! — We komen later op dat merkwaardige en dure liefdadigheidsmiddel terug.

Toen wij onlangs een z. g. lintworm-middel bespraken deelden wij als vermoeden mede, dat de naam van den uitvinder apotheker *Klug* evenals die van moeder *Seigel* verzonnen was. Het Pharm. Weekblad vestigt er onze aandacht op dat daarin reeds vroeger is medegedeeld, hoe iemand hier te lande, die naar aanleiding van het door kolonel de Bruijn vertaalde boekje zich de moeite gaf om te schrijven aan den op den titel vermelden apotheker, zijn brief uit Berlijn als onbestelbaar terug ontving met het bericht, een apotheker *Klug* bestaat alhier niet.

Hoe trouwens de geheele zaak van dat boekje van bedrog aan elkaar hangt, blijkt nog uit het volgende. De Nederlandsche vertaler wijst ter aanbeveling er op, dat binnen drie maanden van de oorspronkelijke brochure reeds de derde druk verscheen.

Deze nieuwe drukken worden gefabriceerd door een nieuwen omslag met een nieuw jaartal om de eerste en eenige editie te plakken. De vierde, in 1880 op die manier vervaardigde, ligt voor ons.

Tot ons leedwezen wordt dit werk in zijn Hollandsch kleed gedurig geadverteerd op den omslag van een der beste natuurkundige tijdschriften in ons land: „De Natuur”. Juist omdat dit tijdschrift uitmunt door wetenschappelijkheid verkrijgt het geadverteerde een schijn van degelijkheid, die zulk een kwakzalversprodukt wel 't allerminst verdient. Moge de redactie daarom pogingen in 't werk stellen om de advertentie, waardoor ongetwijfeld reeds menigeen bedrogen werd, in 't vervolg te weren.

Wij hebben meermalen het *Dagblad van Z. Holl. en 's Gr.* moeten noemen als onder de groote bladen in ons land datgene, waarin de meeste kwakzalversadvertenties voorkomen en dat door reclames tusschen de gewone berichten het ergst de kwakzalverij in de hand werkt. Daarom maken wij thans ook melding van een handelwijze in tegenovergestelde richting van dat blad.

In het nummer van 12 April komt n. l. (in een particuliere correspondentie uit Londen), een ernstige waarschuwing voor tegen den Engelschen kwakzalver *La Mert*, die door zijn zwendelboekjes hier veel slachtoffers heeft gemaakt, en bericht had ons land te zullen bezoeken. Uit die correspondentie nemen we het volgende over.

„Het is al vele jaren geleden, dat ik toevallig in de gelegenheid was bekend te worden met een feit, dat iemand, door de lezing van zeker boek beanstigd, geen raad had vóór hij den schrijver had geconsulteerd. Bij dezen moest hij 21 guinjes, zegge twee honderd en twee en vijftig gulden betalen, waarvoor hij den raad kreeg een spaansche vlieg in den nek te leggen; en waarvoor hem verder een kistje, inhoudende zes drankfleschjes gezonden werd, waarvoor een fatsoenlijk apotheker hem waarschijnlijk f 0.75 à 0.90 ieder berekend zou hebben.”

Aan het adres van de vele ongelukkige lijdens aan kankerachtige ziekten, die nog zoo dikwijls te vergeefs hulp en genezing zoeken bij allerlei kwakzalvers, wien het alleen te doen is om de beurs van die lijdens te verlichten, diene het volgende bericht:

In het vorige jaar is in Amerika een prijs van duizend dollars uitgelooft voor de beste verhandeling over de radicale genezing van kanker. Drie verhandelingen werden ingezonden, maar de jury keurde geen van die drie den uitgelooften prijs waardig. Om deze reden is dezelfde prijs opnieuw uitgelooft.

De mededingers moeten hunne verhandelingen niet later dan 1 December 1883 inzenden aan het adres van J. Collins Warren M. D. 58. Beacon Street, Boston, Mass. U. S. A. De verhandelingen moeten zijn in het Engelsch, geschreven met eene goed leesbare hand en net ingebonden.

Zouden nu de arme bedrogenen meenen, dat, waar zoovele moeite wordt gedaan, om de behandeling van kanker zoo volkomen mogelijk te maken, de eerste de beste kwakzalver genezing zou kunnen aanbrenge?

N. v. d. D.

La Merveilleuse.

Oplossing van Dr. HOLTAR.

Deze benaming moet strekken, om de aandacht te vestigen op een kwakzalvers middel tegen wat men geheime ziekten noemt, en waarvan men door het gebruik van dit wondermiddel in acht en veertig uren zonder pijn, gevaar of schadelijke

gevolgen volkomen wordt genezen. Een middel dus, dat al de anderen overtreft, want tot nog toe ging de kwakzalversbluf niet zoo ver, om iets aan te bevelen, dat zoo snel en zoo goed de gevolgen van losbandigheid kon wegnemen.

Indien het eens waarheid ware!

Echter is het niets minder dan waar, en zal de oplossing van Dokter HOLTAR, bereid door een apotheker te Luik en te koop bij ULOTH en consorten te Amsterdam, evenals zoovele andere middelen van dien aard, niets anders dan teleurstelling baren aan hem, die door de fraaie beloften verleid er gebruik van maakt.

La Merveilleuse wordt in een dicht geplakt papier en door een bericht omwikkeld afgeleverd met het opschrift »*véritable injection du docteur Holtar*” en als een bewijs van echtheid en om namaaksels te voorkomen (!) gecontrasigneerd door den Luiksch apotheker CAMBRESY. In de flesch bevindt zich een donker roode vloeistof, die uit niets anders bestaat dan uit eene oplossing van één gram overmangaanzure potasch in 160 gram water! In het bericht leest men zoals gewoonlijk de beschrijving van eene ziekte, die men onder fatsoenlijke lieden niet noemt, benevens gebruiksaanwijzing van het middel, waarbij echter nog het gebruik wordt aangeraden van *Dragées van Blot*, die hoofdzakelijk bestaan uit *Copaiva-balsem* en *magnesia*.

De oplossing van Dr. HOLTAR wordt in de advertenties, om hare spoedige werking en onschadelijkheid, de *Merveilleuse* genoemd. Op de vraag omtrent het meer of minder schadelijke van dit middel antwoordde een medicus, wiens oordeel in deze zaken gezag heeft, dat eene oplossing van overmangaanzure potasch, vooral van die sterkte, zeer nadeelige gevolgen kan hebben, en in geen geval is aan te bevelen.

De prijs van het wondermiddel is f 2.50. In elke apotheek zou men voor een dergelijke oplossing hoogstens 40 à 50 cents betalen, dus slechts een vijfde gedeelte van het geld, dat men voor *La Merveilleuse* moet besteden. Wetende dat een gram overmangaanzure-potasch, het eenig bestanddeel van het middel, de handelswaarde van nog geen cent bezit, kan men met volkomen gerustheid de vraag beantwoorden of men hier al of niet aan grove afzetterij moet denken, die, zonderling genoeg, waar het geneesmiddelen betreft, straffeloos kan geschieden.

De financieele kwestie is echter van ondergeschikt belang. Er is meer en van veel ernstiger aard.

Het aanbevelen en verkoopen van dergelijke middelen en de stuitende wijze, waarop in sommige dagbladen de kwalen worden genoemd, die ze heeten te bestrijden, is niet alleen onkiesch, maar wat erger is, zedenbedervend, zooals reeds meermalen in dit maandblad is gezegd. Weet men dan niet dat zij, die zich deze middelen aanschaffen — vooral in de groote steden — meestal jongelieden zijn, ternauwernood den kinderschoenen ontwassen, die reeds in de hogere klassen der Latijnsche en hoogere burgerscholen door het lezen van allerlei geschriften als: *Nood- en hulpboek Zelfbewaring*, *Jugendspiegel*, *Persönlicher Schutz*, de boekjes van *Bremer* en anderen, de kiem in zich hebben opgenomen, waaruit spoediger dan men denkt slechte neigingen zich ontwikkelen? Zij zijn het toch voornamelijk, die raad en hulp zoeken bij de lieden, die hun voordeel trachten te doen met jeugdige loszinnigheid en gemis aan ervaring door het aanprijzen hunner onfeilbare voorbehoeden en geneesmiddelen, die nooit nuttig en meestal schadelijk zijn.

Er is echter nog meer, waarom vooral op dit gebied de strijd tegen de kwakzalverij onverpoosd moet worden voortgezet. Het is treurig maar waar, dat in sommige winkels, waar de genoemde geneesmiddelen worden verkocht, waarvan hier sprake is, ook tevens een zeker soort van obscene photographische prentjes te koop is. Het is volkomen overbodig te wijzen op het gevaar, dat daarvoor kan ontstaan, maar een mededeeling er van is zeker geschikt om de personen te leeren kennen, die van het speculeeren op de onzedelijkheid hun bedrijf maken.

En is het ten slotte iets anders dan eene spe-

culatie op de onzedelijkheid en het bevorderen daarvan, wanneer men, zooals bij *La Merveilleuse* en vele andere middeljes, door valsche beloften van spoedige genezing eener walgelijke ziekte de heilzame vrees voor de gevolgen tracht weg te nemen bij hen, die wellicht alleen nog daardoor zich kunnen beheerschen?

Amsterdam, April 1882.

P. KRUYSSÉ.

Nog eens de zenuwpoeders tegen epilepsie.

In het vorige nummer hebben wij medegedeeld dat de samenstelling dezer poeders is bevonden te zijn: poeder van geneskrachtig Esschenhout (*Pulv. rad. dictamn. alb.*) en van Zedoärwortel (*Pulv. Rhizom. Zedoariae*) en wij hebben daarbij over de onwerkzaamheid en de wijze van verkoop van dit middel gesproken.

Tengevolge van dat opstel ontvingen we een artikel van den apotheker, die als verkooper van deze poeders door ons werd aangewezen. Wij maken er geen regel van om de tegenschritten, die ons meermalen worden toegezonden, in ons blad op te nemen. Het Maandblad tegen de kwakzalverij zou dan spoedig in een reclame er voor ontaarden. De personen wier handelingen wij afkeuren hebben gelegenheid genoeg om elders publiciteit aan hun stukken te geven. Omdat het echter hier geen gewoon geval geldt, willen we het ons toegezonden artikel van den Heer Tjeenk Willink in zijn geheel woordelijk laten volgen.

Ook de hateijkheid in het begin aan het adres van onzen ijverigen medewerker, den Heer Van Ledden Hulsebosch, drukken we dus af, zij het ook met weezin. Niemand kan nu beweren dat wij aan den inzender niet alle recht tot antwoord geven. Ons antwoord volgt onder het stuk.

ZENUWPOEDERS TEGEN EPILEPSIE.

1. Wie staat niet verbaasd, over de Groote Geleerdheid van den Heer M. L. van Ledden Hulsebosch, apotheker te Amsterdam, die microscopisch kon onderzoeken het sedert onheugelijke jaren aangewende poeder tegen Epilepsie bekend onder de namen van: poeders van Van Rhemen; van de familie Schimmelpenninck; van Freule van Heeckeren van Kell, ook van Sloet's zenuwpoeders, welke poeders door die familiën voor behoeftige lijdens aan die treurige ziekte gratis worden uitgereikt, terwijl zij aan meer gegoden het adres opgeven van hun Apotheker om ze door dezen te laten gereedmaken.

2. Het zijn niet alleen die familiën, maar ook praktiserende Medici, die aan hunne patiënten die poeders voorschrijven en zeker met gunstiger resultaat dan de Heer van Ledden Hulsebosch zich verstout uit te spreken, daar het mij anders zeer vreemd voorkomt, dat de Heeren Medici ze aan hunne Collega's aanbevelen, gelijk mij bij herhaling, zelfs nog deze week voorkwam.

3. Verbiedt de wet: Borstkruiden, pulvis Liquiritiae compositus [onder den naam van Groen Laxeerpoeder] Selterswater poeders, Laxeerpillen, enz. enz. te bereiden en te verkoopen? Ik geloof het niet, en dus evenmin de met bepaalde aanwijzing gevraagde Zenuwpoeders.

4. Volgens de rationeele prijslijst van den Heer Opwyrd zoude de prijs voor twee doosjes ieder van dertig poeders voor de derde Categorie zijn f 2.86 en voor de vierde categorie f 3.21 en valt dus de berekende prijs daar juist tusschen in, terwijl men niet moet vergeten, dat niet de geheele wortel van de *Dictamnus albus* gebruikt wordt, maar alleen den van de houtige kern gescheiden schors, hetwelk zeker bij het microscopisch onderzoek niet is opgemerkt, anders zoude toch gesproken zijn, van de wortelschors van Geneeskrachtig Esschenhout (pulvis Cort. Rad. Dictamn. alb.)

5. Een Medicinae Doctor alhier herinnerde mij dat de H.W. Geb. Heer C. H. Baron v. Rhemen tot Rhemershuisen, van moeders zijde een afstammeling van den Hoog Geleerden Heer Hermanus Boerhave, meermalen verzekerd had, dat het voorschrift dezer poeders met gebruiksaanwijzing en leefregel, door dien Grooten Geleerde aan zijne eenige dochter was nagelaten en het is dus geen wonder dat die familie met dit middel dweept en bij de poeders een gedrukte gebruiksaanwijzing en leefregel voegt.

6. De zonde van den ondergeteekende bestaat dus in het op verzoek afschrijven van een door professor Boerhave gegeven voorschrift en daarover wordt hij in dit Maandblad zoo openlijk gecritiseerd en in staat van beschuldiging gesteld.

Zutphen, April 1882.

G. L. TJEENK WILLINK.

Lid van den Geneesk. Raad voor Gelderland en Utrecht.

1. De Heer van Ledden Hulsebosch wist niet en kon niet weten waaruit de poeders bestonden; ze waren verkocht zonder eenige aanwijzing van de samenstelling. De Heer Tj. Willink mag nu op een volkomen goed geslaagd microscopisch onderzoek van een samengesteld plantenpoeder laag neerzien, ieder die eenigszins met den aard van een dergelijk onderzoek bekend is, zal anders oordeelen.

2. De Heer Tj. W. vergist zich als hij meent dat de Heer v. L. H. eenig oordeel over het resul-

taat der poeders uitspreekt. Wij dachten dat een ieder wel zou begrijpen dat alles wat in ons blad zonder onderteekening gedrukt wordt, voor de verantwoording van de redactie is, en dat dus wat daarin over de werking van de geneesmiddelen wordt gezegd, het oordeel is van den geneeskundige der twee redacteuren. Zijn er geneeskundigen die werkelijk van die poeders tegen vallende ziekte eenig heil verwachten, dan zullen zij dit zelf moeten mededeelen, of ze moeten den Heer Tj. W. machtigen hun namen te noemen; zonder dat heeft men volkomen recht de genoemde twee bestanddeelen voor onwerkzaam te houden, zooals ook kan blijken uit de omstandigheid, dat de meeste handboeken der therapie nog slechts ter loops deze plantenstoffen vermelden en ze zoo onbeduidend worden geacht dat ze in de Pharmacopaea niet worden genoemd.

3. Wij hebben den Heer Tj. W. van geen *wets-overtreding* beschuldigd, hoewel er misschien termen voor bestaan, maar van het in de hand werken van bijgeloof en het wantrouwen aankweken in de geneeskundigen. Hij vergeet dat hij de poeders verkoopt met bijvoeging van een *bespottelijk dwaze „leefregel“* voor het gebruik; dat zij niet zijn afgeleverd nadat gevraagd was: zend mij die zenuwpoeders van de familie van Rhemen, maar nadat hem ongeveer geschreven was: zend mij van die beste poeders tegen vallende ziekte die gij verkoopt. Als dit poeders zijn, waarvan de geheele geneeskundige wereld verklaart dat ze niets tegen epilepsie kunnen helpen, dan noemen wij dat kwakzalverij.

4. Die berekening is juist, maar de Heer Tj. W. vergeet hoe wij gezegd hebben dat de prijs veel lager zou kunnen zijn indien de apothekers de bijna *vergeten bestanddeelen weer in voorraad gingen houden*. — De prijslijst van den Heer Opwyrdra gebruiken ook wij, maar stoffen die bijna nooit meer door geneeskundigen worden voorgeschreven staan daarop duurder dan ze behoeven te zijn, wanneer een apotheker, zoo als met den Heer Tj. W. het geval schijnt te zijn, er voortdurend debiet van heeft. In dat geval zijn ze met behoorlijken winst, in plaats van voor f3, voor f2 te leveren, ook met in aanmerking te nemen dat slechts de schors van den wortel (*cort. rad.*) gebruikt wordt, wat aan elk apotheker bekend is.

5. Het schijnt alsof dit het sterkste argument van den Heer Tj. W. is. — H.W.Geb. Heer C. H. Baron van Rhemen tot Remershuizen, een afstammeling van den Hoog Geleerden Heer Hermanus Boerhave, 't is verbazend! Maar de geneeskundigen van onze dagen zijn zoo vrij zelfstandig te onderzoeken welke van de door oudere geneeskundigen aanbevolen geneesmiddelen waarde hebben en welke niet en we vreezen dat als er eens een recept van vader Aesculapius zelf voor den dag kwam, het niet aan dat onderzoek zou kunnen ontkomen.

6. De zonde van den Heer Tj. W. bestaat niet in het afschrijven van een recept van Boerhave. Had hij dat willen doen dan had hij, toen hem uit Amsterdam om de poeders gevraagd werd, het recept kunnen verzenden met de bijvoeging: nu kunt gij uw geneesheer er over raadplegen en zoo noodig de poeders bij elk apotheker laten gereed maken.

Wat wij in het lid van den Geneeskundigen Raad voor Gelderland en Utrecht afkeuren is: dat hij het bijgeloof in de hand werkt, door, met een *gebruiksaanwijzing* en een *leefregel* die hij zelf weet dat bespottelijk zijn, poeders tegen epilepsie te verkoopen, zonder dat deze op voorschrift van een geneesheer worden bereid. Daardoor kweekt hij de bedriegelijke hoop bij de arme patiënten, dat zij zonder hulp van hun geneesheer, door zijn poeders, genezen kunnen worden. En alle geneeskundigen zullen het ons toegeven dat de bedoelde onwerkzame plantenpoeders, dit niet kunnen ten gevolge hebben.

De Heer Tj. W. is zelf oorzaak dat wij hem dit hier ten tweede male moeten zeggen. Wij hopen het zij de laatste maal.

Een adres van den Minister van B. Z.

Een belangrijk besluit is in zijn laatst gehouden vergadering genomen door den Geneesk. Raad van Gelderland en Utrecht, op voorstel van de Com-

missie belast met het toezicht op den verkoop van geheime geneesmiddelen, bestaande uit de heeren J. C. VAN EETEN en F. D. FONTJN, nader toegelicht door eene speciale nota van PROF. WEFERS BETTINK.

Met acclamatie werd n.l. aangenomen om bij den Minister van Binnenlandsche zaken aan te dringen op herziening van het gedeelte der geneeskundige wetten regelende den verkoop van geneesmiddelen.

Wel is waar geschiedde deze beslissing vooral met het oog op den onhoudbaren toestand opzich- tens de drogisten en het totaal gebrek aan controle 't welk op het verkoopen van geneesmiddelen door dezen bestaat; het lijdt echter geen twijfel of, eens zulk eene wetswijziging aan de orde gesteld zijnde, zoo zal ook het straffeloos of oogluikend toelaten van den verkoop van geneesmiddelen door particulieren moeten ter sprake komen.

De bovenvermelde Geneeskundige Raad drukte de hoop uit dat de overige Geneesk. Raden dit verzoek aan de Regeering zouden steunen en dat ook de vergadering van geneeskundige inspecteurs zich in denzelfden geest zou doen hooren.

Ofschoon wij met de strekking van het adres op zich zelf geheel instemmen, kunnen wij als Vereeniging tegen de Kwakzalverij, niet onze adhesie er aan betuigen omdat, al werd aan het daarin gevraagde voldaan, nog maar een klein deel verkregen zou zijn van hetgeen, voor een ernstige onderdrukking van het bedrog met geneesmiddelen, noodig is.

Wij meenen voorshands te moeten voortgaan met het publiek voor te lichten, zoodat ten lange laatste een volksovertuiging ontsta, dat er met kracht door den staat dient gehandeld te worden.

Dan eerst zullen wij ons met hoop op goeden uitslag tot de regeering wenden, doch dan ook meer vragen dan thans door den Geneeskundigen Raad gevraagd wordt.

Intusschen doet het ons genoegen het bedoelde adres hier te te kunnen afdrukken, omdat het onhoudbare van den tegenwoordigen toestand, ten opzichte van de drogisten, er zoo duidelijk in uiteengezet wordt. Het is van den volgenden inhoud:

De Geneeskundige Raad van Gelderland en Utrecht neemt de vrijheid zich tot Uw Ex. te wenden met het eerbiedig verzoek de geneeskundige wetten van 1 Juni 1861 te willen herzien en bepaaldelijk die artikelen, in welke van het verkoopen van geneesmiddelen sprake is, of te wijzigen of geheel uit de wet te verwijderen.

De naaste aanleiding tot dit verzoek is een door den Hoogen Raad gewezen vonnis (27 Juni 1881) waarbij een drogist werd vrijgesproken, die een samengesteld geneesmiddel had verkocht, waarin een uitsluitend als geneesmiddel dienend scheikundig praeparaat voorkomt, welke soort van geneesmiddelen door drogisten volgens art. 4 hunner instructie niet mag worden verkocht. In strijd met het oordeel der rechtbank te Utrecht, nam de Hooge Raad aan, dat het verkochte was „een artsensijmengkundig toebeidsel“ en dat het was een voorwerp van den handel in het groot; een geneesmiddel, dat aan deze beide voorwaarden voldoet, mag door drogisten wel worden verkocht.

Door dit vonnis is de bevoegdheid der drogisten, die door gemis aan de noodige scheikundige artsensijmbereidkundige kennis, volkomen onbevoegd zijn om dergelijke geneesmiddelen te beoordeelen en hunne deugdelijkheid te onderzoeken, feitelijk onbeperkt geworden, en verre boven die van de apothekers gesteld.

De Geneeskundige Raad meende echter, in de beschouwing over de gevolgen van dit vonnis, dat achterstelling der apothekers ten bate der drogisten, niet in de eerste plaats in aanmerking komen mag.

Volgens zijne opvatting wordt een oneindig hooger belang door de gevolgen van dit vonnis bedreigd n.l. de volksgezondheid.

De wet schrijft en terecht een nauwkeurig en streng toezicht voor op de geneesmiddelen die door apothekers voor aflevering in voorraad worden gehouden, en beperkt zooveel doenlijk het afleveren van vergiften. Wat baat echter dit toezicht, wanneer eene talrijke klasse van personen zonder enig toezicht, dezelfde soort van geneesmiddelen mag afleveren en verreweg het meerendeel der vergiften verkoopen mag, zonder eenige beperking hoegenaamd.

Een apotheker, die door de rechtbank te Utrecht veroordeeld was wegens het afleveren van een vergif, zonder zich daarbij te hebben gehouden aan de bij de wet voorgeschreven maatregelen van voorzichtigheid, heeft dan ook als grond voor vrijspraak aan-

gevoerd dat hij wel apotheker maar óók drogist was, en in de laatste kwaliteit het vergif had afgeleverd, en niet als apotheker.

De Geneeskundige Raad acht het toezicht op de plaatsen waar geneesmiddelen in voorraad worden gehouden en gereed gemaakt, en vergiften worden verkocht, onmisbaar en stelt er prijs op, dat dit toezicht zoo goed mogelijk geschiede. In den tegenwoordigen stand van zaken, wordt het toezicht ten eenemale ontoereikend, en is de meening, dat de volksgezondheid er voldoende door wordt beschermd, een hersenschim. In de onbeperkte toevoeging van de drogisten, evenals in hun onbelemmerden handel in allerlei uit den vreemde, soms onschuldige, maar veelal ook schadelijke en zelfs gevaarlijke geheim- en depôtmiddelen, ziet de Geneeskundige Raad een dreigend en steeds toenemend gevaar; daarom meent hij te moeten aandringen op wijziging van de in den aanhef bedoelde artikelen.

Mocht Uwe Excellentie echter de zienswijze van den Geneeskundigen Raad niet deelen, en de volksgezondheid niet bedreigd achten door het onbeperkt en zonder controle verkoopen van geneesmiddelen en vergiften door onkundigen, — eene meening die de Geneeskundigen Raad met alle kracht zou moeten bestrijden — dan meent hij, dat de rechtvaardigheid eischt, dat de in de wet voorkomende artikelen, die de bevoegdheid van den apotheker in het verkoopen van geneesmiddelen en vergiften beperken en toezicht op zijne geneesmiddelen voorschrijven, benevens de strafbepalingen waarmede hij bij de overtreding wordt bedreigd, uit de wet moeten *verdwijnen*.

Waar, bij groot verschil in kennis, thans aan den minder bekwame rechten zijn toegekend, die den meer kundige worden onthouden, meent de Geneeskundige Raad, dat althans *gelijk recht* voor allen mag worden verlangd.

Auxilium Orientis.

In een vorig nummer is dit middeltje door een onzer medewerkers behandeld. Daaraan kunnen wij nog het volgende toevoegen:

Reeds in het vorige jaar heeft de Münchener kwakzalver die het in den handel brengt, zekere Boas, ook in Nederland door Duitsche en Nederlandsche advertenties aangekondigd, dat zijn boekje tegen Epilepsie-, Kramp- en Zenuwlijden gratis te verkrijgen was.

Wie aan het opgegeven adres schreef, ontving een boekje, waarin eenige algemeene beschouwingen voorkwamen over *Vallende ziekte* enz., met en benevens de gewone reeks attesten.

Hoe zoo'n boekje er op ingericht is om de onnoozelen te overbluffen door schijn van geleerdheid, blijkt b. v. daaruit, dat het adres van Boas en eene algemeene waarschuwing tegen zijn concurrenten vooraf gaat, geschreven in zeven talen, waaronder ook het Hebreeuwsch, niettegenstaande er niemand is voor wien die taal noodig kan zijn.

Eenige dagen na ontvangst van deze brochure, wordt zonder nadere aanvraag een brief toegezonden, waarin onveranderlijk wordt vermeld „dat de lijder „het bijzonder gelukkig treft, omdat het nu juist „de geschiktste tijd is om eene kuur te beginnen.“

Vooraf moet 20 Mark (f12,„) honorarium worden toegezonden, waarna de dokter zijne raadgevingen op de post zal doen en zijn fameus Auxilium tegen rembourss toezenden. Hoeveel men nog daarvoor zal moeten betalen, blijft voorshands in 't duister. Dit is een gewone list van dit soort van kwakzalvers; is eenmaal het pakje aan de deur van den patient of diens familie, dan komt men er niet spoedig toe het terug te zenden, al valt het ook tegen dat het misschien vijf of tien guldens meer kost dan men had verwacht.

Onze lezers zullen zich herinneren dat wij, om iets van dergelijke kwakzalvers gewaar te worden, hun gewoonlijk laten schrijven, dat er een patient is, die hunne hulp zoekt.

Om eens eenige verandering te brengen in deze correspondentie, schreven wij aan Sylvius Boas, dat wij uit zijne onderteekening Dr. *philos* begrepen, dat hij geen bevoegd geneesheer was, maar dit toevoegsel bij zijn Dr. had gevoegd, om uit de handen der politie te blijven, dat hij waarschijnlijk heel goed wist, geen enkel geval van Epilepsie „gekomen tot den hoogsten trap van ongeselykheit“, zooals hij beweerde „totaal te zullen genezen“, en dat ook zijne attesten niets beduiden, en omdat de bekende en beruchte Dr. Hess hem

daarbij had geholpen en omdat verschillende lijdens uit streken, die dagreizen ver van elkander verwijderd zijn, dezelfde uitdrukkingen bezigden, twee zelfs precies hetzelfde verklaarden. Deze attesten waren dus valsch of gedictieerd. Dit alles nam niet weg, dat men zijn middel gedurende een geheel jaar wilde laten gebruiken aan een jongmenschen, om dezen weder eenigen tijd moed te geven, de vraag was hoeveel rabat hij zou willen verleen aan den schrijver, die hem dit melkkoetje aan de hand gaf.

De strik scheen al te duidelijk opgezet, althans er kwam geen antwoord. Toen daarop hem echter nog een briefkaart werd toegezonden met de eenvoudige vraag, waarom hij niets van zich liet hooren, terwijl hem werd medegedeeld dat de brief alleen op die wijze was ingericht, omdat men den schijn wou vermijden „dupe” te zijn, kwam er antwoord. Wel is waar stelde de schrijver zich aan, alsof hij niets gemeens had met de kwakzalvers met wie men hem op één lijn had geplaatst, doch ondertusschen beet hij toch aan het aas, dat ieder eerlijk mensch verachtelijk zou hebben laten liggen, en nam opzich den bewuststen lijder onder behandeling te nemen. Daarvoor vroeg hij *duizend francs*, 250 te ontvangen voor 't begin der kuur, 250 bij eenige beterschap in den toestand en 500 bij genezing. Hoe edelmoedig dit laatste ook schijnt, begrijpt ieder dat de man zich van deze schijndeugd gemakkelijk kan bedienen, al weet hij ook dat hij zich met de eerste toezending van geld moet tevreden stellen, hij heeft dan al vast zijn 125 gld. beet. Dat het honorarium thans in francs werd berekend ligt daarin, dat de bedrieger, waarschijnlijk door de Münchener politie te zeer in 't nauw gedreven, deze plaats verwisseld heeft met Parijs, vanwaar zijn laatste schrijven tot ons kwam.

Boekbeoordeeling.

DR. C. E. BOCK. Het boek van den gezonden en van den zieken mensch. Naar den twaalfden druk in beknopter vorm voor ons land op nieuw bewerkt door DR. N. B. DONKERSLOOT. Met houtsnedenfiguren 3e druk Amsterdam. D. B. CENTEN 1881. Afd. 1 tot 4; 320 blz. prijs f2.—

Een oude bekende en daarom welkome gast zal men dit boek kunnen noemen, waarvan thans vier afleveringen het licht hebben gezien, terwijl de overige vier of vijf spoedig zullen volgen. De naam van den schrijver, zoowel als die van den Nederlandschen bewerker behoeven geen aanbeveling; beiden hebben een te goeden klank om niet met recht een degelijken arbeid te verwachten. 't Is dan ook geen losweg geschreven werkje met eenige populaire mededeelingen over ziekte en gezondheid, maar eene natuurlijke geschiedenis van den mensch en wetenschappelijke behandeling van 't geen op het gebied der natuur- en scheikunde daarbij valt op te merken. In 't oorspronkelijke heeft de schrijver zijner taak zoo breed opgevat, dat de bewerker gemeend heeft te moeten bekorten om het karakter van „volksboek” te kunnen behouden.

Stuiten wij bij het doorbladeren ook hier en daar op enkele minder duidelijke of zelfs onjuiste uitspraken, 't zijn kleinigheden in een werk, waar zulk een vercheidenheid van zaken ter sprake komt.

De eerste afd. handelt over: *de bouw en verrichtingen der menschelijke organen*; de tweede over: *de verpleging van het gezonde lichaam*, waarin uitvoerige behandeling van spijzen en dranken, het conserveren van voedingsmiddelen, schadelijke bestanddeelen en voedingswaarde van onderscheidene zelfstandigheden, verder over lucht, kleeding, zorg voor de zintuigen enz., terwijl in de nog te volgen afleveringen eene leemte wordt aangevuld, die alleen reeds, zooals Dr. DONKERSLOOT aanmerkt eene nieuwe uitgaaf zoude wettigen nl. *de plotselinge ongelukken* (verdrinken, verhangen, branden, bevriezen enz.) en toevallen, alsmede *de behandeling van kwetsuren, verwondingen* (breuken, ontwrichting, verstuiken, gesneden, gehouwen, gestoken wonden, enz.) die schier iederen dag voorkomen, en waarbij de eerste hulp bijna uitsluitend van den leek in de kunst moet komen.

Elk ontwikkeld mensch die grondig verlangt kennis te nemen van 't geen hem het naaste is: zijn eigen lichaam, bevelen wij het boek in zijn nieuw gewaad aan. Omtrent een onderwerp meermalen in dit blad door ons besproken, namelijk de middeltjes voor den groei van het haar, lezen wij:

Dat al die aanprijzingen van onbedriegelijke universeel-middelen tegen kaalhoofdigheid enz. niets anders zijn dan beurzenspijderij en kwakzalverij.

Kleine Mededeelingen.

OIDTMANN EN ZIJN PURGATIF.

Zekere heer A. OIDTMANN, nog juist voor de nieuwe geneeskundige wet van 1865 te Maastricht toegelaten als platte-lands heel- en vroedmeester en achter eenvolgens als zoodanig gevestigd te Meerssen, te Susteren en te Valkenburg heeft zijn ongeldig doctors-diploma uit Wurzburg weder voor den dag gehaald en zijn tenten op geslagen als Dr. OIDTMANN te Maastricht, zich zelven promoveerende tot „specialist voor Vrouwenziekten en Onderlijfskwalen.”

In deze nieuwe kwaliteit heeft hij aan de apothekers daar in den omtrek eene circulaire toegezonden, hen verzoekende zich met een depôt te willen belasten van zijn *purgatif* „waaraan hij een toekomst verzekerd acht om de groote doelmatigheid en verrassende werking” en dat hij aanbeveelt onder de leus: *geen inwendig purgeer- noch Clistereermiddel meer*” en zeker daarom geeft hij wel een *purgemiddel*, dat *inwendig* met een klein *Clistereerspuitje* moet worden ingespoten!

Hij verzocht de apothekers tevens hem de meestgelezen kranten in hun kring op te geven, om daarin te adverteeren en hij begint de zaak dadelijk in 't Fransch, Duitsch en Hollandsch te gelijk.

Wij zijn nieuwsgierig te vernemen of er zullen zijn, die dezen nieuwen kwakzalver willen helpen.

't Is een wonderlijk heer die Maastrichtsche specialiteit en zooals hij rondrijdt in zijn houten karretje met een onmogelijk gekleurden schimmel er voor, behoort hij eigenlijk thuis op een marktplein, waar hij zeker furore zou maken.

Men zegt dat hij niet te hard moet worden gevallen, want dat de man arm is en *il faut pourtant diner*. Deze omstandigheid is echter geene verontschuldiging. In den tegenwoordigen toestand kan ieder fatsoenlijk geneesheer in Nederland, als hij wil, zich op eerlijke wijze een bestaan verwerven.

Eene bijzonderheid van dezen is nog, dat hij de voorschriften van de wet op de besmettelijke ziekten op eigenaardige wijze bij de bevolking populair tracht te maken.

Zeer gewone keelaandoeningen geeft hij aan als *diphtheritis* (besmettelijke keelziekte) en eenvoudige koorts en *typhus*; 't spreekt van zelf dat al deze patienten van hem genezen; terwijl lijdens aan de genoemde gevaarlijke ziekten onder behandeling van andere geneesheeren niet zelden bezwijken.

Op die manier is het waarlijk mogelijk eene reputatie te vestigen van specialiteit in 't behandelen van besmettelijke ziekten!

PILULES VÉGÉTALES DE L. GÉNEAU.

't Is wonderlijk hoezeer de zelfde stoffen altijd weder onder nieuwe namen en alsof ze daardoor geheel nieuwe eigenschappen gekregen hadden, worden aan den man gebracht. Wie de Fransche aanbeveling leest van de bovengenoemde pillen, die ook in ons land door de depôthouders verkocht worden, moet wel (tenzij hij reeds met de bedriegerijen der kwakzalvers bekend is) den indruk krijgen dat deze nu toch iets geheel bijzonders zijn. Men leest daar: *Deze kostbare bereiding is gedurende 20 jaar met het grootste succes beproefd. Zijn grondstoffen, geheel verschillend van alle tot nu toe in gebruik zijnde geneesmiddelen om jicht en rhumatiek te genezen, vormen een nieuw middel. Zij bevatten het echte beginsel dat de aandoeningen van jicht en rhumatiek moet bestrijden enz.*

Het lid onzer Vereeniging de Heer D. v. d. Weerd te Kampen heeft die pillen onderzocht. En wat blijkt? Dat de grondstoffen, in plaats van geheel verschillend van alle anderen te zijn, tot de meest algemeen bekende purgeermiddelen behooren, dezelfde die in Holloway- Urbanus- en honderd andere pillensoorten voorkomen, namelijk *aldé* en *rhabarber*.

Toch is er iets „geheel verschillend” in deze pillen van Géneau. Terwijl men in de apotheek voor zulke purgeerpillen 1 of 2 cent per stuk betaalt, kost een doosje met 36 stuks van het Fransche product niet minder dan 5 francs dat is f2,50! Wie voor zulk een prijs verkoopt kan zeker er op bluffen dat hij weet hoe men het publiek moet bedriegen.

NOG IETS VAN OTTO GEIST.

In no. 3. van dit blad hebben wij den draak gestoken met de manier waarop zekere *Otto Geist* zich zelf tot *specialiteit für Harn- und Blasenleiden* had gepromoveerd, door wat pakjes kruiden (*Buccobladeren* met *Sassafras*, *Sennebladeren* enz.) als universeel geneesmiddel tegen den enormen prijs van 6 gulden toe te zenden. Iemand uit België bericht thans dat toen hij om een pak van die kruiden had geschreven, en daarbij 6 gulden had overgezonden, hij een brief ontving van den volgenden inhoud:

Voor ik U de kruiden toezend vraag ik U of gij niet om vracht en andere onkosten te besparen een dubbele hoeveelheid wilt hebben, daar gij die voor radicale genezing van Uw kwaal toch noodig hebt. Een ziekte die al zoo lang in het lichaam zit heeft ook lang tijd noodig om te genezen. Uw antwoord te gemoet ziende. geteekend, Otto Geist, Berlijn.

De patient antwoordde dat hij voor zijn geld maar liefst eerst een enkele hoeveel wilde hebben. Dit geschiedde 30 Januari j.l. Sedert heeft de man niets meer van de zaak gehoord en is hij zijne 6 gulden kwijt zonder de kruidenthee te bezitten. Dit laatste, of hij die thee al of niet heeft, maakt trouwens weinig verschil.

ELKE GARANTIE

wordt door ons aan een ieder verstrekt die na het gebruik van Goldmans Kaiserzahnwasser weder tandpijn krijgt.

Zoo lezen wij tegenwoordig herhaaldelijk in de advertentie's. De „garantie” is dus verhoogd, want vroeger werd 1000 mark uitgelooft terwijl men nu schijnt te kunnen krijgen zooveel men wil!

Het bedoelde tandwater is gebleken te zijn, zooals wij reeds vroeger mededeelden, een mengsel van *Guajak* en *Benzoe-tinctuur*, stoffen die in elke apotheek voorhanden zijn en met water verdund als mondspoeling dikwijls gebruikt worden maarniet anders dan tijdelijk eenige verlichting tegen de pijnlijke kwaal kunnen geven.

De Heer Walkhoff, een tandarts, in Duitschland, verhaalt in een daar verschijnend tijdschrift het volgende, door iemand die zijn hulp inriep, hem medegedeeld. Na verscheidene flesschen van het tandwater gebruikt te hebben, was hij naar den uitvinder gegaan om de geldsom in ontvangst te nemen, daar hij nog altijd hevige kiespijn had. Maar de kwakzalver antwoordde dat hij 't nog niet lang genoeg gebruikt had en er maar mee moest voortgaan. Het had den patient echter al lang genoeg geduurd en hij waseerst genezen toen hij zijn Fies had laten trekken.

EKSTEROOGEN OF LIKDOORNS.

De kwakzalvers zijn zoo overtuigd, dat de krantenlezers niet lezen *kunnen* en niet *willen*, dat ze zich niet eens de moeite meer geven den schijn te bewaren.

Zoo annonceert dezelfde depôthouder, Snabilić te 's Gravenhage, herhaaldelijk in hetzelfde nummer van 't Dagblad, soms vlak onder elkaar:

Geen likdoorns meer! Radicale genezing binnen ENKELE dagen door de Zweedsche pleisters; prijs per doos 40 cts., één doos is voldoende. En

Eksteroogen, radicale genezing; prijs per flacon 80 cts. Wie zal zoo idioot zijn om een fleschje voor tachtig centen te koopen, als hij met eenige pleistertjes voor veertig centen in enkele dagen reeds van zijn gebrek kan afgeholpen worden?

Toch schijnt dit het geval te zijn, waarom anders de kosten gedaan voor de tweede advertentie?

Of zit het misschien daarin, dat er een geheimzinnig onderscheid bestaat tusschen *likdoorns* en *eksteroogen*? Misschien; 't komt ons echter 't waarschijnlijkste voor dat Snabilić heel goed weet dat de beloofde *radicale genezing* een leugen is, en dat dit aanbevelen van twee middeltjes, de eenige manier is om dezelfde personen tweemaal duiten uit den zak te kloppen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Hartzema's rhumatiekmiddel. HARTZEMA, wiens eigenlijke naam ENEMA is, gaat, niettegenstaande zijn veroordeeling, wegens onbevoegde uitoefening der artsensijbereidkunde in het vorige jaar, voort met zijn rhumatiekmiddel aan te bevelen. Zelfs is hij tegenwoordig druk bezig ook in Duitschland te adverteeren. Hij onderscheidt zich van zijn collega-kwakzalvers door den wetenschappelijken klank dien hij aan zijn aanbevelingen tracht te geven, waarin hij spreekt van *eindproducten van onvolledige stofwisseling, concrementen van urinezuur, oploswend vermogen van het bloed* en meer fraais. Ook is het merkwaardig dat deze zoogenaamde HARTZEMA zich zelf als een proefstuk aan het publiek voorstelt, want de voornaamste aanbeveling van zijn vocht is dat hij zelf, hij Hartzema, door zijn waar van rhumatiek en jicht is genezen!

De heeren professoren J. W. GUNNING en J. H. VAN 't HOFF te Amsterdam, hebben op verzoek van de rechtbank aldaar het mengsel onderzocht en de bestanddeelen bleken te zijn *Salicylzuur* en *ijze*, stoffen die elke geneeskundige kent en in de gevallen waarin hij ze noodig acht doet gebruiken. Men betaalt voor een fleschje daarvan f2.—, terwijl indien in de apotheek elke hoeveelheid afzonderlijk bereid werd het nog maar op de helft daarvan zou komen. Dat onze kwakzalver, die in het groot, voor iedereen juist hetzelfde gereed maakt, dus veel meer dan f1.— op elke flesch verdient is duidelijk.

Suikerpillen Cantel. In de wijze van aankondiging een merkwaardige type. Hoort hoe de deugd dezer pillen wordt uitgeschreeuwd: *Suikerpillen Cantel! Versterkend, bloedzuiverend, onfeilbaar tegen zoowel pas ontstane als verouderde ziekten. Vergen noch ontbering, noch voedingsregel. Dit geneesmiddel is voortreffelijker dan alle andere. Het is het gemakkelijkste, het vlugste, het spaarzaamste, het geneest atijd radikaal, zonder heilkundige bewerkingen.*

Bijna alle gebruikelijke leugens der kwakzalvers dus in een enkele advertentie bijeen. Zelfs zonder te weten waaruit die pillen bestaan wordt men van het grove bedrog overtuigd. De Heer HERMAN v. GELDER milit. apotheker had echter de goedheid het middel voor ons te onderzoeken. Men krijgt voor zijn f2 een doos met 40 pillen, die al terstond een slordige bewerking toonen, want ze verschillen zeer in grootte, zooals geen apotheker ze zou afleveren; (in 't zelfde doosje zijn er van 630 en van 980 m. gr.). De pillen zijn met een laag roodgekleurde suiker omgeven en daar binnen vindt men een zwarte massa, bestaande uit *Copaivabalsem*, *Teer* en *Magnesia*. Dus al weer drie overbekende stoffen die, tenminste de eerste en de laatste, dikwijls door geneeskundigen worden voorgeschreven, doch slechts in bepaalde gevallen nut kunnen doen en waarvan geen eerlijk man ook het geringste zou willen onderschrijven van 't geen er in de advertentie van gezegd wordt.

Worden op recept van den geneesheer in de apotheek pillen bereid uit de opgenoemde bestanddeelen, dan is de prijs van 40 stuks ongeveer 60 cent, wat met f2 nog al een verschil maakt. Wilde men ze ook door den apotheker met suiker laten omkleeden, wat echter aan de uitwerking niets afdoet, dan zouden ze toch nog wel zijn te leveren voor de helft van den prijs die de fabrikant of depôthouder er voor vraagt.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Het proces in zake den verkoop van Urbanuspillen enz.

Dezer dagen (15 Mei) is door de Amsterdamsche rechtbank eene zeer belangrijke zaak behandeld, n.l. den verkoop van *Urbanus-pillen*, *moeder Seigel-Siroop* en *moeder Seigel-pillen* door iemand, noch apotheker, noch drogist zijnde.

Aangezien de uitspraak nog niet is geschied en de verdediger van den beschuldigde bovendien heeft te kennen gegeven, dat casu quo de zaak tot in hoogste instantie zou worden doorgevoerd, zullen wij later daarop moeten terugkomen. Voor 't oogenblik slechts een paar opmerkingen aangaande de verdediging, zooals ons die door het verslag in het *Handelsblad*, dat wij ook in dit nummer van ons blad opnemen, wordt medegedeeld.

„Het beginsel van de wet van 1865 was en is dat van vrijen handel. Aan geen privilege of monopolie was gedacht. Men bedoelde het algemeen belang, niet dat van bijzondere standen, speciaal die der apothekers; 't publiek belang bracht vrijheid, geen beperking mede.”

Dergelijke passages, goed voorgedragen, missen zelden hare uitwerking op een onnadenkend gehoor, wien daardoor de conclusie aannemelijk gemaakt moet worden. De voorstelling echter is, onder schijn van waarheid, onjuist.

Niet met het doel om „het belang van bijzondere standen, speciaal die der apothekers” (en geneeskundigen), te dienen werden de geneeskundige wetten van 1865 in 't leven geroepen, maar om het algemeen belang te bevorderen. „Aan geen privilege of monopolie was gedacht,” doch de Staat meende, en meent in ons land op heden nog, dit algemeen belang niet beter te kunnen bevorderen dan door voorwaarden te verbinden aan het verkoopen in het klein van sommige geneesmiddelen en daardoor de betrekking van apotheker te bestendigen.

Zoo meent de staat eveneens het algemeen belang niet beter te kunnen bevorderen dan door aan bijzondere personen op te dragen het maken van acten, het houden van publieke verkoopingenz.; 't gevolg, niet het doel daarvan is, het geven van voorrechten aan enkelen, n.l. notarissen. Zoo meent de Staat ook het publiek belang te bevorderen door aan zekere voorwaarden te verbinden het geven van onderwijs; al weder roept hij daardoor een klasse van personen in 't leven met eigenaardige privileges. Eindelijk schept de Staat voor zich een monopolie door het recht van brievenvervoer tot zich te trekken en toch „het publiek belang brengt vrijheid, geen beperking mee.” Maar juist omdat deze beperking het publiek belang het meest bevordert, handelt de Staat aldus; gelijk de Provincie en de Gemeente onder overeenkomstige omstandigheden eveneens gewoon zijn te doen.

Daargelaten andere overdreven voorstellingen, zooals dat men bezwaarlijk kan zeggen, „het regende proces-verbalen,” waar bij duizenden overtredingen dag aan dag begaan en jarenlang volgehouden ter

nauwernood een paar dozijn gevallen ter kennis van den rechter worden gebracht, willen wij alleen het hoofdpunt der verdediging bespreken, n.l. de Ministerieele lijsten.

Voor onze lezers, begrijpelijker wijze niet allen op de hoogte dezer kwestie, diene 't volgende.

In de wet van 1 Juni 1865 (Stbl. 61), regelende de uitoefening der artseneij-bereidkunst leest men:

Art. 30. Behalve door de apothekers en door de geneeskundigen tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, mogen de geneesmiddelen, door Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, eene commissie van deskundigen gehoord, aan te wijzen, niet worden verkocht beneden de hoeveelheid; daarbij voor elk dier middelen te bepalen.

Naar aanleiding hiervan werd onder dagteekening van 10 Nov. 1865 door den Minister vastgesteld eene lijst, bevattende 410 namen van enkelvoudige en samengestelde geneesmiddelen, vallende onder de verbodsbepaling van dit artikel.

In eene latere lijst uitstijf 5 Juli 1872 werden 482 namen opgenomen als dat de kreeg tot opschrift:

Lijst van geneesop herhaalie noch afzonderlijk, noch vermengd met geneeskunstandigheden, mogen worden verkocht in aat om hoeveelheid dan op die lijst bij elk dier mirtte ger vermeld.

Scheen het nu aa brestel onderhevig of de eerste lijst den verkoop an daarin niet bepaald genoemde geneesmiddelen kan beletten, met de tweede lijst vallen de meesten dezer zeer zeker onder de verbodsbepalingen der wet.

Volgens het genoemde verslag beweert echter de verdediger, dat deze tweede lijst onwettig is, omdat daardoor »de minister willekeurig de bedoeling en de beginselen der wet heeft verkracht door eenvoudig, in strijd met haren geest, nieuwe lijsten te vormen, met nieuwe opschriften, waardoor lijnrecht het omgekeerde werd verkregen van hetgeen de Wet bedoelde.”

Als hoofdpunt wordt dus door den verdediger aangevoerd, dat door de nieuwe lijst van 1872 is te kort gedaan aan de bedoeling der wet en dat vooral door het opschrift dier lijst hare kracht in beteekenis is gewijzigd, waartoe de Minister geen recht had.

Omdat wij een geheel tegenovergesteld gevoelen zijn toegedaan, achten wij 't wenschelijk dat aan te toonen.

Wij kiezen onze voorbeelden uit 't dagelijksch leven, omdat de ondervinding heeft doen zien, dat sommige artikelen, wanneer hun den naam van geneesmiddelen gegeven wordt, in staat zijn op geheimzinnige wijze overigens scherpsziende blikken te benevelen.

Gesteld dat er van overheidswege voorwaarden verbonden waren aan het verkoopen van melk en eijeren, zouden deze voorwaarden dan niet meer van toepassing zijn als men de melk met eenschep water vermengde of de eijeren verkocht in een mandje met zemels?

Zeker niet; de melk veranderde niet in iets anders door de toevoeging van 't water en de eijeren bleven dezelfde, al werden ze in zemels geborgen;

deze dienden slechts voor 't gemak van bewaring of vervoer.

Ten aanzien van de geneesmiddelen is 't precies hetzelfde; de stoffen door den Minister in zijne lijsten genoemd worden niet anders door het vermengen met suiker of het toevoegen van drop om er poeders of pillen van te maken, — deze bijvoegsels dienen voor 't gemak van bewaring of vervoer.

Eerst wanneer de bijgevoegde stoffen de physische of chemische eigenschappen der oorspronkelijke zelfstandigheden in die mate wijzigen, dat men een nieuwe stof verkrijgt, vervallen de voorschriften, vastgesteld voor den verkoop der oorspronkelijke bestanddeelen.

Zoo zouden de verkoopers van boter en kaas ontheven zijn van de veronderstelde belemmerende voorschriften, ofschoon hun koopwaar uit de bestanddeelen der melk werd bereid; en zouden de kiekens pas uit den dop vrijelijk mogen worden geveut, waar de boven veronderstelde verbodsbepalingen op den handel in eijeren van kracht mochten zijn.

Op dezelfde wijze zou ook het aanwezig zijn van *chloretum hydrargyrosum* in de moeder Seigel preparaten geene overtreding van art. 30 uitmaken, wanneer dit middel b.v. niet voor kwam op de besproken lijst, al waren daarin ook opgenomen de samenstellende bestanddeelen, elk afzonderlijk, chloor en kwik.

Mag men daarom niet aannemen dat door de oorspronkelijke lijst C, zonder ander opschrift dan herhaling van het wetsartikel waarop zij betrekking heeft, bepaald werd, dat de daargenoemde stoffen alleen verboden zijn voor den verkoop als zij geheel afzonderlijk zonder eenig bijmengsel worden afgeleverd, nog sterker springt de onhoudbaarheid dezer bewering in 't oog als men nagaat, hoe daaruit voortvloeit dat het verbod tot verkoop van eene stof beneden zekere hoeveelheid onmiddellijk zou vervallen, wanneer men er eene tweede op dezelfde wijze verboden zelfstandigheid bijvoegde; zoodat in het onderhavige geval moeder *Seigelpillen* buiten de wet vielen, omdat zij drie stoffen bevatten, die op de lijst voorkomen, terwijl de verkoop strafbaar zoude zijn indien zij bestonden uit één dezer drie geneesmiddelen!

Zulk een absurditeit is ondenkbaar, maar dan ook is het duidelijk dat het opschrift alleen eene nadere uitlegging beoogt, eene verduidelijking van de bedoeling der eerste lijst, noodzakelijk geacht om overhaaste en daardoor mogelijk verkeerde uitlegging te voorkomen.

Op zulk eene verkeerde uitlegging berust volgens onze overtuiging het arrest van den Hoogen Raad dd. 12 Oct. 1869 waarbij de verkoop van samengestelde geneesmiddelen, ook al bevatten zij stoffen op bedoelde lijst voorkomende, aan elk geoorloofd werd verklaard en wij twijtelen geen oogenblik of de rechtbank zal thans hare beslissing nemen in den geest, waarbij wordt aangenomen, dat als verboden wordt eenig artikel onder bepaalde omstandigheden te verkoopen, ditzelfde verbod blijft bestaan

ook al heeft men geleerd door toevoeging, van suiker, gom, poeder van zoethout of drop er een andere kleur en gedaante aan te geven.

BERICHTEN.

Met genoeg kunnen wij er op wijzen, dat het getal leden sedert 10 Maart j.l., toen de naamlijst werd gedrukt weder met eenige is vermeerderd zoodat het thans 448 bedraagt.

Hoe aanzienlijk ook moeten wij toch deze leden aansporen te trachten, dat getal nog te doen toenemen. Niet alleen voor de gratis verspreiding van afdrucken van 't Maandblad is dit noodig om daarbij eenigermate gelijken tred te houden met de kwakzalvers, die honderd duizenden hunner geschriften uitdeelen, maar vooral ook omdat de Vereeniging in kracht moet winnen opdat wanneer zij te eeniger tijd zich mocht wenden tot onze Regeering, om door wetsverandering of op andere wijze van deze hulp te vragen, niet alleen de namen maar ook het aantal personen van genoegzaam gewicht mogen zijn om de Ministers en de Kamers te nopen hare voorstellen of verzoekschriften in ernstige overweging te nemen.

Onder de leden tellen wij ook enkele corporatie's zooals de Gezondheidscommissie te *Harlingen* en te *Deventer*, de Vereenigingen voor Volksgezondheid te *Leeuwarden* en te *Groningen*, de Vereeniging ter bevordering van Volkswelvaart te *Assen*, de Gymnastiek-vereeniging te *Dokkum*. Tot zedelijken steun van de Vereeniging is dit zeker van veel belang en wij hopen dat nog meerdere corporaties het voorbeeld van de genoemde 6 zullen volgen. Maar wij verwachten dat niemand zich daardoor zal laten terughouden om ook persoonlijk lid te worden tegen f3 's jaars, anders zou de kas der Vereeniging er niet bij winnen.

Aan nieuwe leden kunnen de dit jaar verschenen nummers allen nog worden toegezonden.

In de vorige algemeene vergadering van de Vereeniging *Eigen Hulp* (11 Juli 1881) werd met 43 tegen 13 stemmen de volgende motie van de afdeeling Leiden aangenomen, die betrekking heeft op het door die Vereeniging uitgegeven weekblad:

»De vergadering, eenige contrôle van het Hoofdbestuur ook op de advertentiën wenschelijk achtende en daarbij vertrouwen stellende op het beleid van het Hoofdbestuur, gaat over tot de orde van den dag.»

Toen wij dit een jaar geleden mededeelden, spraken wij de hoop uit dat dus ook aan het opnemen van kwakzalvers advertenties een eind zou komen. Maar die hoop is teleurgesteld. Nog tot heden komen de bedriegelijke advertenties van de zelf en de inspuiting van het Roode Kruis in het blad voor, en dat niettegenstaande in andere opzichten veranderingen zijn aangebracht, want er is een andere redactie opgetreden en het blad is van weekblad een veertiendaagsch geworden.

Om te doen zien dat de bedoelde advertenties de ergste vorm van kwakzalverij betreffen, deelen wij op onze laatste bladzijde onder de Herhaalde Waarschuwingen opnieuw de samenstelling enz. van de bedoelde middeljes mee. Wij blijven van oordeel dat een vereeniging, die het welzijn harer leden wil bevorderen, hun niet door advertenties die zij weet dat slechts *bedrog* bedoelen, nadeel moet laten toebrengen.

De burgemeester van Karlsruhe, op de bekende wijze voortgaande, publiceerde in de vorige maand onder 't officieel gedeelte van 't *Karlsruher Tagblatt* de volgende

BEKENDMAKING.

„Door C. Pingel te Göttingen werd dezer dagen weder opnieuw door allerlei marktgeschreeuw in de dagbladen — doch thans met weglating der getuigschriften van de bekende heeren Müller, Hess en Werner — het *Benedictijner dubbelkruiden-maagbitter-essenz* aanbevolen als een heilzaam middel tegen allerlei ziekten.

„Zooals wij reeds vroeger hebben bekend gemaakt, is het bewuste maagbitter een mengsel van water en alcohol, waarin drop en aloë zijn opgelost, en waaraan een geurtje is gegeven door pepermunt- en anijsolie. De prijs van dit zeer slecht smakende en als geneesmiddel geheel onwerkzaam likeurtje is bij bestellingen in 't groot 6 M. 75 pf. (f4,05) per flesch, terwijl de fabriekskosten nauwelijks 1 M. 80 pf. (f1,08) kunnen bedragen.»

Er wordt nog bijgevoegd dat de rechtbank heeft uitgemaakt dat de verkoop van dit artikel valt onder de verbodsbepalingen omtrent den handel in geneesmiddelen, volgens art. 367 van 't Duitsche strafwetboek.

Bij ons te lande, waar deze drank eveneens wordt geannonceerd en verkocht, is de verkoop in het klein wegens het gehalte aan aloë, aan niet-apothekers verboden. Bovendien echter valt dit likeurtje onder de bepalingen van de Drankwet, zoodat zij zonder „vergunning“

niet mag worden afgeleverd beneden de hoeveelheid van twee liters.

Omdat wij meenen dat dit in ons blad niet mag ontbreken nemen wij het onderstaande over uit het *Handelsblad*. Op een andere bladzijde bespraken wij uitvoeriger het standpunt van den verdediger. De zaak schijnt eenigszins van belang te worden, want men bericht ons uit Amsterdam dat Bresser zich met eenige andere verkoopers van middeljes heeft vereenigd om voor gezamenlijke rekening te procederen.

Niettegenstaande wij het in de hoofdzaak met den verdediger oneens zijn, meene men niet dat wij het zulk een schade voor de bestrijding der kwakzalverij zouden achten als de beklagde werd vrijgesproken. Zeker was dan aan de bestrijders van dat bedrog wel een wapen uit de hand geslagen, maar dat wapen is toch zoo ongeschikt, de kwakzalverij wordt er zoo weinig door geschaad, dat misschien de vrijspraak van den aangeklaagde meer nut zou doen, door nog duidelijker aan 't licht te stellen dat er verandering in onze wetgeving moet komen.

Vrijdag 12 Mei 1882 behandelde de Amsterdamsche rechtbank (kamer van correctionele zaken) de voor de toepassing der wet van 1 Juni 1865, *Staatsblad* Nr. 61, zoo belangrijke strafvervolgung tegen den heer W. J. Bresser. Den opvolger van den heer Cléban in den welbekenden winkel op den Heiligenweg alhier.

Het gold de vraag, of anderen dan apothekers bevoegd zijn, samengestelde geneesmiddelen te verkoopen.

Op twee verschillende dagen dezes jaars, 1 en 3 Februari had de politie bij den heer Bresser die zelfs geen drogist is, als zijn voorganger, *Urbanus-pillen*, *moeder Seigel-Siroop* en *moeder Seigel-pillen* doen koopen. Uit een onderzoek, door den hoogleeraar J. W. Gunning en zijn assistent, den heer Alberda van Ekenstein, bleek, dat de eersten, ongeveer acht gram wengend, bevatten aloë, drop en poeder van zoethout, de tweede en derden aloë, gentiaan-extract en chloretum, hydrargirosum, te zamen niet meer dan zeven à acht gram wengende.

Vermits nu, overeenkomstig lijst C., behoorende bij resolutie van den minister van binnenland. zaken dd. 15 Juli 1872, Nr. 330 (*St. Ct.* Nr. 178) deze geneesmiddelen niet beneden een bepaald gewicht (200 gram) doordaar toe onbevoegden mochten worden verkocht, was tegen den heer Bresser deswege een strafvervolgung ingesteld.

Behalve prof. Gunning en zijn assistent, werden een vier-tal politiedienaren gehoord, uit wier verklaringen voortvloeide, dat de in rechten aanwezige geheime geneesmiddelen inderdaad bij den heer Bresser waren gekocht.

Trouwens omtrent de feiten bestond geen verschil. Deze werden toegegeven. Alleen het *beginsel* werd bepleit.

De heer subst-offic. van justitie, mr. Theeman, op grond van de stellige bepaling der wet, was van oordeel, dat de schuld van den beklagde uit strafrechtelijkheid voldoende bewezen waren. Hij dat de vaste rechtspraak sedert dat arrest; en meent herhaald wettigheid der latere lijsten niet ter beoordeeling ongeschikt stond. Hij eischte, op grond van de artikelen 1 der wet op de artseneerbereidkunde, des beklagde om hetzelve te worden veroordeeld tot drie geldboeten, elk van f 10, elke benezen wanbetaling te vervangen door drie dagen gevangenis.

In een vrijuitvoerig pleidooi van de verdediger mr. S. Katz voorop, dat hij geene bijz. en en exceptiën te behandelen, ofschoon daartoe in *casu* wellicht overvloedige gelegenheid bestond. De heer Bresser, en met hem honderden in den lande, wenschten, na schier tien jaren opnieuw een principiele beschikking, die tot in hoogset instantie zou worden doorgevoerd. Wil nu de wet van '65 wat het O. M. daaruit afleidt? De *geschiedenis* harer wording toont, meende hij, duidelijk het tegendeel. Allen, die bij de beraadslagingen het woord voerden, de minister Thorbecke, de kamerleden van Bosse, de Poorter, Dirks, Blom en anderen, waren het daarover eens. Men wilde geen monopolie scheppen voor de apothekers; integendeel: men wilde juist hun uitsluitende rechten temperen. Ieder zou, onder de heerschappij van artikel 1 der wet, *samengestelde* geneesmiddelen kunnen *afleveren*, maar niet *bereiden*.

Ook de verwerping der art. 2 en 8 van het oorspronkelijk regeeringsontwerp, 't eerste verbiedende de aankondiging van geheime geneesmiddelen, het tweede een zekere contrôle daarop stellend, toonden die bedoeling aan. Vandaar de lijsten A — C, van 10 Nov. '65, No 8; vandaar tevens de merkwaardige beslissing van den Hoogen Raad in de zaak van den heer van den Heuvel te Arnhem, dd. 12 October. 1869, waarbij de verkoop van samengestelde geneesmiddelen door een ieder geoorloofd verklaard, en de heer van den Heuvel vrijgesproken werd. Daarmee sloot de eerste periode in de rechtspraak.

Na deze beslissing echter vonden de geneeskundige raden er iets anders op. Bij beschikking van den minister Geertsema dd. 15 Juli 1872 werden, op hun aandrang, nieuwe lijsten in het leven geroepen, en 't oude hoofd vervangen door de bepaling, dat de op de lijsten voorkomende geneesmiddelen voortaan *noch afzonderlijk, noch vermengd met elkander noch met andere zelfstandigheid* beneden zeker gewicht door onbevoegden mochten worden verkocht. Nauwelijks waren deze lijsten, een „poging“ om den verkoop van geheimmiddelen te „begeugelen“ in de *Staatscourant* verschenen, of de vervolgingen, aanhalingen en bekeuringen begonnen allerwege opnieuw. Het regende procesverbalen, in weerwil van ernstige betoogen, b. v. van Mr. van Ketwich Verschuur, die, evenals vele andere bekwaame en geachte juristen, de wettigheid der nieuwe lijsten ernstig betwijfelde. Eindelijk werd de heer de Sel door de rechtbank van den Briel op grond der nieuwe lijsten veroordeeld.

In weerwil der allerwege uitgesproken levendige protesten tegen deze beslissing, bevestigde de Hooge Raad haar bij arrest van 9 Febr. 74. Dat was de tweede periode in de jurisprudentie. Nog in 1878 echter waren de Geneeskundige Inspecteurs het, blijkens hun eigen verslag, daar-

mee niet eens. Ook pleiter was van gevoelen dat de Hooge Raad met het arrest van 1874 het laatste woord niet heeft gesproken. Het beginsel van de wet van 1865 was en is dat van vrijen handel. Aan geen privilege of monopolie was gedacht. Men bedoelde het algemeen belang, niet dat van bijzondere standen speciaal die der apothekers; 't publiek belang bracht vrijheid, geen beperking mee.

Was dat juist, dan kon geen minister willekeurige bedoeling en de beginselen der wet verkrachten, door eenvoudig, in strijd met haren geest, *nieuwe* lijsten te vormen, met *nieuwe* opschriften waardoor lijnrecht het omgekeerde werd verkregen van hetgeen de Wet bedoelde — daar gelaten nog eens de vraag of, na de eerste lijsten, op grond van art. 30 der Wet tot stand gekomen, het ministerieel mandaat niet was vervuld, en dus tot wijzigingen geen recht meer bestond. Klemmend werd reeds in '74 betoogd in een merkwaardig adres van den heer J. J. Schreuder aan de Wetgevende Macht. Had men ten doel gehad de *strekking* der Wet te wijzigen, dit zou hebben moeten blijken uit een novelle, een authentieke interpretatie, die dan, trouwens zou hebben aangedruischt tegen de stellige economie der Wet.

Pleiter vroeg daarom ook om het gewichtig beginsel, dat op het spel stond, met vertrouwen, vrijspraak.

Na re- en dupliek bepaalde de rechtbank de uitspraak op 15 Juni a. s.

Een aantal drogisten en andere belanstellenden woonden, op de openbare tribune, de behandeling der zaak bij.

„Maar 't is toch ook een Docter, die het aanbeveelt,“ werd ons menigmaal toegevoegd, wanneer wij mondeling ergens het onwerkzame van dit of dat krantenmiddel bespraken.

't Schijnt zoo, konden wij vaak antwoorden en hij heeft nog andere titels en kruisjes bij zijn advertentie's afgebeeld.

Hoe de kwakzalvers daaraan komen, blijkt uit de onderstaande aanbieding, die wij opnieuw dezer dagen aantroffen:

Dr.-diplooms, Adel, Titels (voor Koopl, Artsen enz.), Ord-teekens en Decoratiën (ook voor Dames), worden reëel en diskreet steeds pro 1882/83 geleverd door Dr. N. te Breslau. enz.

In ons vorig nummer heeft de heer P. Kruijse de uitkomst van zijn onderzoek medegedeeld van de *Oplossing van Dr. Holtar* die onder den naam van *La Merveilleuse* wordt verkocht, en waarvan in de advertenties beweerd wordt dat zij in 48 uur volkomen genezing van zoogenaamde geheime ziekten teweeg brengt. Het vocht was bevonden te zijn een oplossing van 1 gram *overmangaanzure potasch* op 160 gram water, wat in het minst niets van hetgeen er van gezegd wordt kan tot stand brengen, waarvan het gebruik lang niet onschadelijk is, en waarvoor men f 2,50 betaalt, terwijl het nog met winst voor f 0,50 zou te leveren zijn.

Daarbij was o.a. ook gezegd dat het middel te koop was „bij Uloth en consorten te Amsterdam.“ De heer Uloth bericht ons thans dat hij die *Oplossing van Dr. Holtar* niet verkoopt, ofschoon zijn naam wel onder de advertenties voorkomt. Wij maken hiervan op zijn verzoek melding, maar verwachten dat hij en anderen, die ten onrechte als depothouders van kwakzalversmiddeljes in de advertenties enz. genoemd worden, moeite zullen doen om hun namen daar geschrapt te krijgen, anders moet het publiek, zoowel als wij, hen voor de verkoopers houden, vooral wanneer, zooals hier, de firma tal van andere middeljes wel verkoopt.

In een buitenlandsch blad, dat ons werd toegezonden, en we met genoeg ook tegen het bedrog dat wij bestrijden zagen optreden (*Der Oesterreichische Liqueur Fabrikant*) vonden wij o.a. een merkwaardige mededeeling omtrent den man die *Moeder Seigels stroop en pillen* in den handel zou brengen. In de advertenties en almanakken van dit product wordt een firma *A. J. White te Londen* genoemd, maar het zou eigenlijk de reeds vroeger door ons besproken firma *DAUBE en Co. te Frankfurt a. M.* zijn die de zaak exploiteert, of, zoo voegt het blad er bij, zekere *MOESSINGER* aldaar.

Het verschil tusschen deze twee is niet groot, want men weet dat *DAUBE* die het advertentie-bureau te Frankfurt heeft, met *Moessinger* in compagnieschap de firma *ELNAIN en Co.* uitmaakt, die op groote schaal kwakzalverij drijft, waarvoor de advertenties door het bureau geplaatst worden.

Kan men de mededeeling in het genoemde blad vertrouwen dan zou daaruit op nieuw blijken hoezeer de meest geadverteerde buitenlandsche middeljes van één bron afkomstig zijn en wel van denzelfden man die bijna al onze bladen van de buitenlandsche advertenties voorziet.

Siroop Anti-asthmatick.

Van JANNIN.

Het wordt den lijders aan de eene of andere kwaal, die gewoon zijn de couranten te raadplegen, welk geneesmiddel zij zich in hun bijzonder geval moeten aanschaffen, zeker niet gemakkelijk gemaakt door de veelheid der keuze van die middelen. Men zou het daarom bijna een geluk mogen noemen dat veelal aan dat bezwaar wordt ge-

komen door de verzekering, dat het allerlaast aanbevolen middel — de vrucht van jaren lange studie en waarnemingen — al de anderen overtreft, en dat wie er aan mocht twifelen slechts de talrijke getuigschriften der dankbare herstelden behoeft te lezen, om den welgemeenden raad van den onbekenden vriend en weldoener zonder aarzelen op te volgen.

Zoo heeft nu ook een apotheker te Chalon-sur-Saône, die zich Jannin noemt, gemeend een groote weldaad aan de lijdende menschheid te bewijzen door haar te verkwikken met zijn Sirop anti-asthmatick, zooals hij zelf zegt, het resultaat zijner ernstige studiën en achtjarige ondervinding. Of die studie wel zoo ernstig is geweest, zal men bij nadere kennis-making met die stroop gerust in twijfel kunnen trekken, en zeker niet minder de deugdelijkheid der resultaten van de achtjarige ondervinding van een apotheker, wanneer deze zich bepaalt tot de werking van een geneesmiddel in een reeks van ziektegevallen, onverschillig van welken aard.

Jannin weet, als elk apotheker, dat vooral de rook der bladeren van den gewonen doornappel (*Datura Stramonium*) wordt aangewend bij borstkrampen, en dat die bladeren in den vorm van cigaren of van papier met een aftreksel er van doortrokken in de geneeskunde gebruikt en den lijders aanbevolen worden. Hij heeft echter, en zeer terecht, begrepen, dat er reeds te veel fabrikanten van dergelijke zaken worden aangetroffen, en daarom eene poging gedaan, om stramonium op eene andere wijze als een geheimmiddel in den handel te brengen, wanneer men middelen van dien aard handelsartikelen gelieft te noemen. — Zijne zoogenaamde studiën brachten hem op het denkbeeld extract van stramonium, dat in de geneeskunde wordt gebruikt, te behandelen met een weinig spiritus, daarvan eene heldere oplossing te maken en verder te vermengen met blanke aardappelstroop, die het voorkomen heeft van de suikerstroop der apotheken, maar veel goedkooper is, en daarom ook dikwijls in plaats van de duurere gewone suiker wordt gebruikt bij de bereiding van likeuren, limonades en andere zoet smakende lekkernijen.

De *sirop anti-asthmatick* is niets anders dan een mengsel van een niet onbelangrijke hoeveelheid *extract van stramonium, spiritus en aardappelstroop*.

In eene flesch met het opschrift „sirop anti-asthmaticque au *Datura Stramonium* de Jannin” en verder de gebruiksaanwijzing voor de lijders aan asthma en andere ziekelijke borstaandoeningen ontvangt men voor f 1,50 honderd veertig gram der tamenlijk bittersmakende en bruingekleurde stroop, benevens een fransch opstel en eene hollandsche vertaling daarvan over de behandeling en genezing van het asthma enz. en de namen der depôthouders.

Het oordeel over het geneeskundig gebruik der bereidingen van stramonium en het misbruik, dat door onkundigen er van gemaakt kan worden, aan een in dat opzicht meer bevoegde overlatende, zij hier slechts opgemerkt, dat stramonium een zeer vergiftig alcaloid (*Daturine*) bevat, en bij gevolg tot de vergiften behoort, die nooit door een apotheker op eigen gezag mogen worden verstrekt.

Jannin zal zich ook wel wachten in Frankrijk zijne stroop op die wijze te bereiden en te verkoopen, en zou evenals een apotheker hier te lande, die het zelfde waagde te ondernemen, door in strijd met de bestaande wetten te handelen zich aan rechterlijke vervolging blootstellen.

Geneesmiddelen, waarvan de samenstelling geheim is, mogen in ons vaderland niet door apothekers worden verkocht; het is daarom gelogen, wanneer men beweert, dat de strijd tegen de kwakzalverij en de geheime geneesmiddelen grootdeels in het belang der apothekers wordt gevoerd, als of zij een monopolie daarvan voor zich zouden verlangen. Integendeel, geen enkele apotheker die op zijn naam prijs stelt, zal zich verneederen tot den verkoop van geheime geneesmiddelen, omdat hij uit den aard zijner betrekking weet, althans kan weten, dat hij zich daardoor zou schuldig maken aan bedrog en misleiding gepleegd ten nadeele van hen, die steunende op zijn maatschappelijke positie gelooven aan zijn goede trouw en eerlijkheid.

Amsterdam,
Mei 1882.

P. KRUYSSSE.

Als oordeel over de waarde van de door den heer KRUYSSSE onderzochte *Stroop van Jannin* uit een geneeskundig oogpunt, kunnen wij niet anders zeggen dan dat hetgeen daarover in den prospectus van Jannin vermeld wordt de grootste onzin is. Men leest daar namelijk dat zijn middel in staat is „de oorzaken der asthma te vernietigen.”

Als men nu weet, dat asthma als verschijnsel bij zeer verschillende ongesteldheden kan voorkomen, dat zij als zelfstandige ziekte zeer dikwijls erfelijk is en zich op middelbaren leeftijd ontwikkelt; terwijl vochtige dampkringslucht, vochtige woningen, mistige verblijfplaatsen, enz. haar ontstaan bevorderen, dan zal zelfs een leek kunnen begrijpen, dat geen stroopje daaraan iets kan verbeteren.

Doch al ontkennen wij de zenuwverdoovende eigenschappen niet, die het aftreksel van den doornappel ongetwijfeld bezit, dan raden wij nog iedereen ten sterksten af het middel van Jannin te beproeven. Ieder die zijn raad volgt en „zorgt zijn stroop gedurende eenigen tijd onafgebroken te gebruiken” stelt zich bloot aan vergiftiging. Slechts zelden is zelfs onder nauwkeurige controle van een geneesheer de doornappel gebleken nut te doen bij asthma. Dr. Bree beproefde haar in 82 gevallen; in 58 volgde geene beterschap en in 24 werkte zij nadeelig. Ieder kan nu zelf de berekening maken.

RED.

Slijmpillen van de Erven G. F. Metz te Haarlem.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereniging den Heer G. B. Schmidt, apotheker te Leeuwarden.

Geruimen tijd geleden ontvingen we berichten van iemand te Z. die het slachtoffer was geworden van het vertrouwen van zijn familie op deze pillen.

Het was een jongmensch die een ongemak aan zijn been had en in plaats van zich aan een degelijke geneeskundige behandeling te onderwerpen, op aandrang van de familie steeds gebruik moest maken van „die uitstekende pillen van Metz.” Het gevolg was dat de kwaal verergerde en toen ten laatste, op herhaalden aandrang van den patient zelf, een geneeskundige werd geraadpleegd, was het te laat om hetgeen in den aanvang gemakkelijk te genezen was geweest, volkomen in orde te brengen. Er bleef een gebrek aan het been bestaan en de jongeling zag zich te leurgesteld in zijn plan om voor zeeofficier te studeeren.

Dergelijke zaken gebeuren zeer dikwijls. Er zijn honderde middeljes waar het vertrouwen zoodanig op gevestigd is dat men meent het te kunnen stellen zonder geneeskundige hulp, hoe gemakkelijk ook verkrijgbaar, en zich zelf daardoor aan gevaar bloot stelt. Dit geval interesseerde ons in het bijzonder omdat wij van die „pillen van Metz” nooit hadden gehoord en ze nooit geadverteerd hadden gezien. Nader onderzoek leerde dat ze van Haarlem uit over ons land werden verspreid en dat de volgende prachtige gedrukte reclame aan elk doosje is toegevoegd:

BESCHRIJVING VAN DE VOORTREFFELIJKE WERKING EN DEUGD DER SLIJMPILLEN.

Deze Pillen zijn anders niet als een voortreffelijk kunstig *Extractum laxativum*, hetwelk zoo geprepareerd en gecorrigeerd is, dat jonge en oude lieden dezelve kunnen gebruiken.

Hare werking en deugd zijn deze: dat zij de slijm en Galstoffen dewelke ook bij gezonde menschen dagelijks verzamelen en de overhand genomen hebbende vele ziekten veroorzaken in de maag, gedarmte en kleine aderen (*Venae meseriae*) deze Pillen lossen de winden, ook versterken zij de maag, en het hoofd, maken lust tot eten, verhinderen de kartare dat zij niet zoo hard vallen, en zijn zeer dienstig voor menschen die aan Tering, Podgegra en Steen laboreren. De ondervinding heeft door voorbeelden bewezen, dat oude en jonge menschen, door vlijtig gebruik dezer Pillen, van genoemde kwalen volkomen genezen zijn.

Men gebruikt dezelve alle 3, 4, of 5 dagen, het getal van 3, 5, 7, tot 9; geen ontlasting veroorzakende, gebruikt men des morgens nog twee of drie Pillen.

Met Approbatie van Z. M. den KONING vindt men dezelve te koop bij de Erven van Wijlen G. F. Metz, in de Apotheek de Eenhoorn te Haarlem, tegen 6 stuivers het doosje.

ERVEN G. F. METZ.

Dit fraaie stuk, dat we letterlijk overdrukten, spreekt voor zich zelf en geen der dwaze volzin-

nen, noch de „Approbatie van Z. M. den Koning” behoeven wij afzonderlijk te behandelen.

Het scheikundig onderzoek heeft geleerd dat deze pillen, waarvan zooveel goeds wordt gezegd, alleen bestaan uit de goedkoopste der purgeermiddelen, de stof waar elke kwakzalver naar grijpt als hij pillen aan den man wil brengen, namelijk aloë, zonder iets anders. Het gewicht der pillen wisselt af van 120 tot 200 m. gr. en de 45 stuks die men voor 30 cent koopt wegen 7,3 gr. Die prijs is zeer matig, maar ongelukkig zal dit er toe bijdragen dat de zieken, en daaronder volgens bovenstaande gebruiksaanwijzing zelfs teringlijders, maar al te trouw er van slikken, tot zij, nog binnen de perken dier gebruiksaanwijzing blijvende, bijna 2 gram aloë op één dag nemen. Het voortgezet gebruik zal de lijders zeker benadeelen en een „vlijtig” gebruik, zooals aanbevolen wordt, verdient groote afkeuring. Een apotheker kon dit weten want o. a. HAGER waarschuwt herhaaldelijk tegen dat onbedachte gebruik van aloë.

Doch wie is die firma ERVEN G. F. METZ in de Apotheek de Eenhoorn te Haarlem?

Wij hebben hier weer een voorbeeld van een geval dat een apotheker, die anders wel voor den dag durft te komen met zijn naam, deze achter die van een oude firma verbergt, waar het betreft iets wat een gezonde eerlijke uitoefening van zijn vak onwaardig is. De ERVEN G. F. METZ te Haarlem zijn de apothekers C. G. LOOMEIJER & ZN. aldaar, die tot op den huidigen dag de pillenverkoop, met die misschien honderd jaar oude gebruiksaanwijzing, in stand houden.

Het spijt ons dat wij in iemand uit het jongere geslacht van apothekers, zoo iets hebben af te keuren.

Wetsherziening.

Wij dringen aan op verbetering der geneeskundige wetten en scherper bepaling harer voorschriften. Of er reden toe bestaat, mogen de volgende voorbeelden leeren.

1°. De Hooge Raad besliste indertijd, dat een apotheker in zijn winkel geen Urbanuspillen mag in voorraad houden of verkoopen zonder duidelijk opschrift en zonder dat hij bekend is met hare samenstelling, maar dat zijne vrouw dezelfde soort pillen gerust zonder er iets meer van te weten mag verkoopen in een ander gedeelte van de gemeenschappelijke woning b. v. de huiskamer.

Eene latere beslissing van dien Raad in een soortgelijk geval luidde wel is waar anders, maar toch kunnen verkocht worden en worden voor *duizende guldens* in ons land jaarlijks verkocht door gewone winkeliers, alleen en uitsluitend voor geneeskundig gebruik en onder den naam van geneesmiddelen, verschillende artikels die op overeenkomstige wijze in 't klein en zonder opschrift of aangifte van samenstelling niet mogen worden verkocht door apothekers.

2°. Een apotheker mag ook het meest onschuldige artikel van zijn medicijnvoorraad niet zonder duidelijk opschrift in zijn winkel voorhanden hebben, en geen onbevoegde mag hem ter zijde staan in zijn apotheek. Het geval van de doodelijke vergiftiging van een kind onlangs te Amsterdam, heeft nogmaals in 't licht gesteld, dat in winkels van wetenschappelijk lager staande personen, ook de hevigste vergiften niet behoeven voorzien te zijn van eenig opschrift en door een gewonen knecht mogen worden uitgereikt.

3°. Te Haarlem werd tot twee maanden gevangenisstraf en geldboete veroordeeld, iemand die op de markt stukken Spaansche zeep veilde als een middel tegen allerlei kwalen, en elders verkoopt een marktschreeuwer reepjes zink, onder den naam van galvanische, elektrische, sympathische ringen, goed voor allerlei ziekten en gebreken, terwijl de politieagenten er met open mond naar staan te kijken, en zelfs de burgemeester met een lach om de lippen eenige oogenblikken staat te luisteren naar 't gezwets van den man.

4°. Met opoffering van tijd, moeite en kosten waakt de staat er voor dat in de Nederlandsche apotheken niets voorhanden is, dat niet de toets kan doorstaan van deugdelijkheid. Het geschiedt uit overweging dat de mensch in ziekte bijzondere zorg en hulp noodig heeft, en ondeugdelijke bestanddeelen

zijner geneesmiddelen hem buitengewone schade zullen toebrengen.

Zonder eenigen waarborg, zonder eenig toezicht worden echter uit het buitenland aan de zieken kisten vol medicijnen toegezonden, waarvan het bewezen is, dat zij heel dikwijls van slechte bestanddeelen en op slordige wijze zijn bereid, of voor de gezondheid gevaarlijke stoffen bevatten.

5°. Een apotheker kan slechts na 't afleggen van verschillende examens, de bevoegdheid erlangen om geneesmiddelen beneden zekere hoeveelheden aan 't publiek af te leveren, en de z. g. boekhandelaar *Richter* te Rotterdam, verkoopt zonder bevoegdheid misschien meer dan eenig apotheker in Nederland; in welken gemakkelijken handel hij in 't klein wordt nagevolgd door verschillende winkeliers in andere plaatsen van ons land.

6°. Wie, zonder daartoe in Nederland bevoegd te zijn, zich verstout mondeling hulp of bijstand te verlenen aan zieken, wordt gestraft; doch wie zich van de moeite ontslagen acht de lijders zelf te onderzoeken, en zijn raad per brief mededeelt of door middel van circulaire en advertenties kan gerust zijn gang gaan, al heeft hij niet meer bevoegdheid dan een schoenpoetser.

7°. Om afzetterij en samenspanning ten nadeele van 't publiek te voorkomen, mag geen geneesheer een overeenkomst aangaan met een apotheker voor het gereed maken zijner recepten, en toch schrijven sommige geneesheeren te Amsterdam hunne recepten op zulk eene wijze, dat ze slechts verstaanbaar zijn voor een enkel apotheker, wien zij van te voren inlichtingen hebben gegeven. Het publiek is daardoor gedwongen juist bij dezen zijne recepten te laten gereed maken.

8°. De bedoeling der geneeskundige wetten is om ieder, die onbevoegd genees-, heel- of verloskundige hulp verleent, te straffen en hem deze onwettige uitoefening der praktijk te beletten, en toch gaat Klaas Ursem en menig ander kwakzalver in Nederland voort, aan honderden menschen zoogenaamd geneeskundige raad te verschaffen, zonder dat de justitie bij machte schijnt te zijn hen te vervolgen.

Wij herhalen nogmaals, dat wij aandringen op verbetering onzer geneeskundige wetten en scherper bepaling harer voorschriften; het bovenstaande kan doen zien, dat er reden voor bestaat.

Een dubbele verwondering.

We kregen onlangs kennis van het *officieele* verslag der vergadering van den Geneeskundigen raad voor Zeeland, van Nov. 1881 en hebben ons bij de lezing over twee zaken zeer verwonderd.

In die vergadering, die publiek is, en waarvan een verslag in de nieuwsbladen verscheen, waren drie apothekers te Middelburg, van wie bij de visitatie der apotheken gebleken was dat zij geheimmiddelen verkochten, met name genoemd en in ons nummer van Dec. 1881 konden wij daardoor ook die namen mededeelen. We achten zulk een openbare vermelding nuttig, vooral ook voor de degelijke apothekers die zich met kwakzalverij niet ophouden. Volgden alle geneeskundige raden de handelwijze van die van Zeeland dan zou men spoedig met juistheid weten in hoeverre de Nederlandsche pharmaceuten den verkoop van kwakzalversmiddeltjes in de hand werken. De groote meerderheid der apothekers zou blijken zich met verachting er van af te wenden.

Doch nu zien we tot onze verwondering dat in het *officieele* verslag de namen der bedoelde apothekers niet genoemd zijn! Waar het plaatselijk nieuwsblad die namen wel mededeelde maakt het zeker een zonderlingen indruk ze in het officieele verslag te missen.

Met nog meer verwondering zagen we in hetzelfde verslag de volgende woorden, toen de mogelijkheid besproken werd om afdoende maatregelen tegen de kwakzalverij te nemen. Nadat de meening van andere leden van den raad vermeld is, lezen wij:

»Dr. de Bruijne daarentegen zou in de geheele zaak der geheimmiddelen berusten. Men lette op »Opwyrd, op Bruinsma en op het resultaat van »hunnen strijd. Het geloof aan geheime geneeskrachten, het bijgeloof in dezen, is bij de groote »massa te veel ingeworteld, om het met goeden »uitslag te bestrijden. Hij voor zich wilde in de-

zen in toepassing brengen het: mundus vult decipi, decipiatur ergo.»

Ziedaar een hopeloos pessimisme zooals we dat niet van een lid van den Geneeskundigen raad, in dezen den Heer Dr. J. Kosten de Bruijne te Zierikzee, verwacht hadden. Iemand die geroepen is, en aan die roepstem gevolg geeft, om de volksgezondheid te helpen bevorderen, zoo elke poging te willen zien staken om tegen een der vijanden van die volksgezondheid iets te beproeven; hem onbewimpeld te hooren verklaren »de wereld wil bedrogen worden, laat men ze dan maar bedriegen», dat is waarlijk ontmoedigend.

Gelukkig dat de voorzitter deze meening van den Heer de Bruijne ernstig bestreed, terwijl niet bleek dat iemand ter vergadering het eens was met de hopelooze uitspraak van den laatste.

Kleine Mededeelingen.

FRAAIE VERTALINGEN.

Vele maanden geleden hebben wij eens op de fraaie vertaling gewezen uit het Engelsch, die door de hulp van de kwakzalversfirma GROOTE in de Kalverstraat te Amsterdam was tot stand gekomen. Het betrof de *Fellows syroop van hypophosphieten*, waarin als samenstellende deelen o.a. *potasch en kalk* voorkomen. In de Hollandsche advertenties leest men echter dat de stroop zoo bijzonder geneeskrachtig is omdat zij *potasch en lijn* bevat; een fout ontstaan door dat het oorspronkelijke praeparaat van Engelschen oorsprong is en *kalk* in het Engelsch *lime* genoemd wordt.

Nog deze dagen vonden wij met groote letters die aankondiging met *potasch en lijn* en dat nog wel, zoo het scheen, om de geneeskundigen voor te lichten; ten minste 't was nog wel de Geneesk. Courant, die haar met bijzonder groote letters had opgenomen. Gelukkig was die grove taalboek ons een bewijs dat geen enkel Nederlandsch geneeskundige of ander wetenschappelijk persoon zich met de zaak had ingelaten.

In die zelfde advertentie leest men ook nog dat de stroop *bruinsteen* bevat. Ook dit is een vertaalfout. Er is in *magnesium*; dit gelijkt in naam wel iets op *magnesium*, en dit laatste metaal bevindt zich ook in bruinsteen, doch wat in de syroop, is heeft met bruinsteen niets te maken.

Men ziet, de kwakzalvers denken zelf dat het er niet toe doet of men het publiek een leugen meer of minder op den mouw spelt.

WEER EEN NIEUWE METHODE.

heeft een zekere Duitsche kwakzalver MORGENSTERN de eer te hebben uitgevonden. Hij adverteert in tal van plaatselijke nieuwsbladen dat hij, de groote dokter Morgenster, specialiteit in alle mogelijke ziekten, de plaats dan en dan in een aangewezen hotel, zal bezoeken. Hij zendt dan zijn handlangers op reis en dezen spreken met de patienten doch verkoopen geen middeltjes. Die worden later van uit een centraal depôt tegen enorm hoogen prijs toegezonden. Op deze wijs is het hen mogelijk uit de handen der politie te blijven en worden de patienten in den waan gebracht dat zij een beroemd dokter geconsulteerd hebben. Want al de handlangers reizen onder den naam Morgenstern, een naam die de nieuwsbladen dan eerst populair gemaakt hebben.

Een arm schoenmaker kreeg op die wijze tegen een maagkwaal wat melksuiker met keukenzout en zwavel en wat fijn gesneden Driëblad voor f6.50, wat voor minder dan f1.— zou te krijgen zijn geweest. In ons land hebben wij dezen Morgenstern nog niet werkzaam gezien.

IETS UIT DE OUDE DOOS.

De wet van den 21 Germinal XIe jaar (1803), in der tijd ook voor Nederland van kracht, bepaalde in:

Art. XXXII. De apothekers zullen geene geneeskundige voorbereidingen noch ook eenigerhande zamengestelde geneesmiddelen mogen leveren en verkoopen, dan volgens het voorschrift en op de handteekening van de dokters in de genees- of heelkunde, of van de officieren van gezondheid (plattelands-heelmeesters). Zij zullen geenerlei geheime geneesmiddelen mogen verkoopen.

Art. XXXIII. De kruideniers zullen geenerhande kruidmengkundige samenstellingen of voorbereidingen mogen verkoopen, onder verbeurte van 500 francs boete

Art. XXXVI. Alle uitstalling van geneeswaren en geneeskundige voorbereidingen op tooneelen, stallaadjes op publieke plaatsen, kermissen of markten, alle gedrukte aansprijfschriften of aankondigingen van geheime geneesmiddelen, onder welke benaming ook, worden gestrengelijk verboden.

Overtredingen dezer bepalingen zullen bij maatregelen van tuchtloefende politie, vervolgd, en met eene geldboete van vijf en twintig tot zes honderd francs, boven en behalve eene gevangenisstraf van ten minste drie en ten hoogste tien dagen, gestraft worden.

Herhaalde Waarschuwingen.

Zalf van 't Roode Kruis is een der ergste voorbeelden van schaamteloos bedrog uit den laatste tijd. Het is nauwelijks noodig te zeggen, dat de menschlievende Vereeniging *Het Roode Kruis* met deze zalf niets heeft te maken en dat zij zelfs met ergernis ziet hoe haar naam door een gewetenloozen bedrieger aan zijn smeersel wordt gegeven.

Volgens onderzoek van Prof. W. STOEDER en den Heer JACOBUS POLAK te Amsterdam kan men de zalf bereiden uit 4 deelen *pek*, 4 deelen *olijfolie*, 3 deelen *geele was* en 16 deelen *diapalm pleister*. In de advertentie's wordt gezegd dat *teer* de basis is, maar *teer* komt er niet in voor, slechts *pek*.

Een bijzondere werking moet men niet van de zalf verwachten; zij werkt verzachtend voor zweren en pijnlijke ontvellingen. Het best zal men begrijpen waar-

voor zij gebruikt zou kunnen worden, als men weet dat zij de meeste overeenkomst heeft met de bij 't volk genoeg bekende »weeke basilicum», die in iedere apothek voor eenige centen te verkrijgen is.

Het meeste nadeel zal deze zalf doen door dat zij, zooals zooveel smeerseltjes, het inroepen van geneeskundige hulp doet uitstellen, tot het te laat is. De advertentie's werken dit op ergerlijke wijze in de hand; daarin wordt brutaal verzekerd dat deze zalf altijd een spoedige geneezing ten gevolge heeft en terwijl men zich er voor wacht ronduit te zeggen dat dit ook voor kanker geldt, belooft men toch spoedige geneezing van kankerachtige aandoeningen en de kwaadaardigste kwetsuren en wonden, alleen door met de zalf te smeeren.

Hoe menigeen zal daardoor zijn kwaal ongeneeslijk gemaakt hebben? Hoeveel onschuldige slachtoffers heeft de fabrikant van deze zalf op zijn geweten?

Inspuiting van het Roode Kruis. Evenmin als de zalf die onder dezen naam verkocht wordt heeft deze inspuiting iets met de vereeniging het Roode Kruis te maken. De naam is dus een laaghartig bedrog, maar de zaak zelf is het niet minder. Want de vervaardiger zegt, dat hij 20 jaar heeft noodig gehad om het middel te vinden; dat het in enkele dagen alle jongere en oudere vloeijingen geneest en vraagt f2.50 voor een klein fleschje.

De waarheid is, zooals het onderzoek van den heer Schmidt apotheker te Leeuwarden heeft geleerd, dat het een zeer verdunde oplossing in water is van *zinksulfaat* (0,6 procent) waarbij *loodacetaat* (0,5 procent) is gevoegd. Deze zelfde stoffen en hunne werking kent elk geneesheer, zoodat een 20 jarige studie daarvoor niet noodig is; maar elk geneesheer weet ook dat hij geen ernstige kwalen in enkele dagen daarmee kan genezen. De handelswaarde van het vocht, dat hier met een rijksdaalder betaald wordt, is enkele centen en wordt iets dergelijks door een apotheker zorgvuldig gereed gemaakt dan kost het enkele stuivers. Men lette er verder op dat de stoffen *vergift* zijn en dat geen winkel-er ze mag verkoopen.

Hoff'sch Malzextract of Mout-aftreksel, ook onder de namen gezondsbier of vloeibaar brood aangekondigd, vormt een sterk sprekend voorbeeld van kwakzalverij op groote schaal. Malz of mout is gerst, die met water bevochtigd op een eenigszins warme plaats heeft gelegen en daardoor is ontkiemd. Deze gekiemde gerst is de voorname grondstof voor alle biersoorten, die bereid worden door er met water een uittreksel van te vervaardigen en dit in gisting te brengen; men kan dus bier in 't algemeen gegist moutaftreksel noemen, behalve dat er ook nog hop bijgevoegd wordt, en somwijlen enkele andere stoffen. Hoff'sch Malzextract is nu niet anders dan een dergelijk gegist moutaftreksel, waarbij een zeer geringe hoeveelheid van een aftreksel van althawortel, corianderzaad, steranijs en pardijszaad is gevoegd, benevens eenige stroop en glycerine en op iedere ton enkele druppels citroenolie. De prijs is 45 per half flesch en behoefde niet hooger te zijn dan die van gewoon bier en de werking komt daarmee overeen. De Malz-borstbonbons bestaan uit suiker met Malzextract.

Pastilles Dethan. Deze worden dagelijks in de nieuwsbladen aanbevolen, vooral voor personen die veel spreken of veel zingen, en heeten niet alleen de heescheheid onfeilbaar te genezen, maar alle aandoeningen van de keel, zelfs hevige ziekten als *croup* en *diphtheritis*, waarbij het dadelijk en krachtig optreden van den geneesheer zoo hoogst noodig is.

Het zijn licht roode, ovaalronde, zoete pastilles, die, al zouden zij niets dan suiker bevatten, toch door het schenken van het vertrouwen daaraan bij de genoemde ziekten reeds nadeelig zouden zijn. Maar volgens den fabrikant zelf (en het onderzoek leerde dat dit juist was) bevatte elke pastille 200 milligram *kaliumchloraat* en dit is lang geen onschadelijke stof. Wel wordt zij ook door geneeskundigen voorgeschreven, maar in den regel in een gorgedrank, dus niet bestemd om ingeslikt te worden, of, zooal voor inwendig gebruik, dan in niet groote hoeveelheden en met voorzichtigheid.

Eenigszins groote hoeveelheden, langen tijd gebruikt, zijn, zooals vooral in den laatste tijd weder door voorbeelden is gebleken, zeker nadeelig en toch wordt onbeschroomd in de gebruiksaanwijzing van de pastilles Dethan gezegd, dat men moet opklimmen met de te nemen hoeveelheid tot 20 pastilles per dag, tot dat beterschap intreedt. Men zou dan langen tijd aan een 4 gram kaliumchloraat per dag nemen, en zich daardoor aan een ernstig gevaar blootstellen. Professor BILLROTH meent, dat men zelfs onder toezicht van den geneesheer niet meer dan 2 of 3 gram per dag mag nemen, daar hoogere giften onder sommige omstandigheden den dood kunnen ten gevolge hebben. — Men zij dus gewaarschuwd!

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het verenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Berichten.

Tot nu toe heeft onze Vereeniging zich van vele andere onderscheiden door geen vergaderingen te houden. Het schijnt ons echter niet ondienstig om de leden eens bijeen te roepen en b. v. in de tweede helft van Augustus te Amsterdam een vergadering te beleggen. Mocht ons blijken, dat meerdere leden dit wenschen, dan zullen wij daartoe overgaan en verzoeken we reeds nu de punten, die men wenscht ter spraak te brengen, ons op te geven.

Het aantal leden is sedert de vorige maand van 448 tot 460 geklommen.

Met genoegen maken wij melding van een besluit, Dinsdag 11 dezer genomen op de Algemeene Vergadering van de *Nederl. Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst*, gehouden te Maastricht. Op voorstel van de Afdeling Leeuwarden besloot de vergadering, met 43 tegen 17 stemmen, voor dit jaar eene som van f 200.— beschikbaar te stellen voor de *Vereeniging tegen de Kwakzalverij*, voornamelijk ten behoeve van de gratis-verspreiding van ons Maandblad.

Onder de punten van behandeling op de Algemeene Vergadering van de *Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie*, op 5 Juli ll. te Rotterdam gehouden, waren er twee die betrekking hadden op de bestrijding der kwakzalverij.

Het eerste was de inleiding der vraag door het departement »Leeuwarden»: Is het tijdstip nu ook aangebroken »om zooveel mogelijk algemeen aan te dringen op aanvulling der leemten in de geneeskundige wetten, hoofdzakelijk wat betreft den verkoop van »geheimmiddelen.»

Het tweede van het departement »Utrecht» luidde: »Naar aanleiding van een vonnis van den Hoogen Raad, waarbij feitelijk aan de drogisten het recht »wordt toegekend, alle geneesmiddelen te verkoopen — »een recht dat voor apothekers, waar het vergiften of »sterk werkende geneesmiddelen geldt, aan beperkende »bepalingen is onderworpen, terwijl zij evenmin zoogenaamde geheime geneesmiddelen mogen verkoopen, »zonder bekend te zijn met het voorschrift waarnaar »zij zijn bereid — meent het Departement Utrecht »dat het hoog noodig is, dat de bepalingen, die den »verkoop van geneesmiddelen regelen, voorkomende in »de Wet van 1 Juni 1865 (Staatsblad no. 61), worden »herzien.

»Het stelt dus voor dat de Algemeene Vergadering »dit tot een punt van bespreking make, opdat van »wege de Maatschappij een verzoek in dien zin aan de »Regeering worde gericht.»

Toen deze beide punten aan de orde kwamen, stelde het Hoofdbestuur voor deze voorstellen hier niet te behandelen, wjl het met zekerheid kon mededeelen, dat bij de Regeering een voorstel tot wetsherziening onderhanden was, doch eene Commissie te benoemen met opdracht terstond aan het werk te gaan, ten einde de leemten in de Wet op te sporen en de wenschen der departementen daaromtrent te vernemen, en van hunnen arbeid rapport uit te brengen. Dit voorstel met algemeene instemming aangenomen zijnde, werden op voorstel van het bestuur in die Commissie benoemd, de Heeren: P. KRUYSSSE, te Amsterdam; Prof. H. WEFERS BETTINK, te Utrecht en W. A. L. LEGEBEKE, te Rotterdam.

De meeste onzer lezers zullen uit de nieuwsbladen het bericht hebben vernomen, dat zekere OIDTMANN te Maastricht een eisch tot schadevergoeding heeft ingesteld tegen den uitgever van de *Overmaasche Courant* te Gulpen (Limburg), wegens lasterlijke aantijging hem aangedaan in een stuk door deze courant overgenomen uit ons *Maandblad*.

Die eisch, van niet minder dan f 12000, is gegrond op de kleine mededeeling, betreffende dien persoon, voorkomende in het voorlaatste nummer van ons blad. Nadat door verschillende advertentie's onze aandacht reeds op hem gevallen was, achtten wij het noodig de bespreking niet langer achterwege te laten, toen hij, om aan zijne kwakzalvers-industrie meer uitbreiding te geven, aan de apothekers in Limburg en Noord-Brabant circulaire in het Fransch, Duitsch en Hollandsch deed toekomen, om hen op te wekken, tot het nemen van depôts van zijn z. g. *purgatief* met bijbehorende spuitjes, met verzoek tevens om opgaaf te mogen ontvangen van de kranten, die in hunne omgeving het meest geschikt waren om te adverteren. Over het middel zelf en zijne werking waren wij voornemens in een volgend nummer te handelen; door eene plastische voorstelling van den persoon, door wien dit nieuwe heilmiddel den volke werd aangeboden, hoopten wij a priori te voorkomen, dat iemand zich door zijne aankondigingen zou laten verlokken.

Zooals in sommige bladen is vermeld, heeft de uitgever van de *Overmaasche* den uitgever en de beide redacteurs van het *Maandblad* in vrijwaring doen oproepen. De zaak zal echter eerst op 22 September in behandeling komen; tot zoolang achten wij 't verkieslijk eene nadere bespreking uit* te stellen. Onze lezers kunnen echter verzekerd zijn dat wij ook ditmaal niet onverdiend iemand aan de kaak hebben gesteld en zoowel de persoon van OIDTMANN als zijn middel, ten volle een plaats verdienen in een blad, gericht tegen de kwakzalverij.

In het vorig nummer hebben wij de zoogenaamde *Slijmpillen* behandeld, die bij onderzoek gebleken waren uit aloë te bestaan en volgens een biljet, dat bij elk doosje vercocht wordt, verkrijgbaar zijn bij: DE ERVEN VAN WIJLEN G. F. METZ, IN DE APOTHEEK DE EENHOORN TE HAARLEM. Wij hadden zeer nauwkeurige inlichtingen ingewonnen, welke apotheek met de hiergenoemde bedoeld werd, en zonder eenigen twijfel bleek dit te zijn die waarin thans de heer C. G. LOOMEIJER JR. de verantwoordelijk apotheeker is. Dit is trouwens te Haarlem voldoende bekend en ten overvloede hadden wij nog, kort voor de verschijning van ons artikel, door een vertrouwd persoon in de apotheek van den heer LOOMEIJER een doosje van die »pillen van Metz» laten halen en waren deze uit die apotheek afgeleverd, vergezeld van de bespottelijke gebruiksaanwijzing, die wij in het vorig nummer afdrukten.

Het bleek later uit het *Pharmaceutisch weekblad*, tot welke handelwijzen de personen, die wij van kwakzalverij beschuldigen, hun toevlucht nemen om zich schoon te wasschen. De apotheeker LOOMEIJER verdedigde niet den verkoop van die pillen, maar beweerde brutaalweg dat hij met die verkoop niets te maken had en beschuldigde ons van onwaarheid en het lichtvaardig prijs geven van iemands goeden naam. Dit was des te onedeler, omdat wij in zake den heer LOOMEIJER zeer lankmoedig waren geweest. Meer dan een jaar geleden was ons namelijk zijn verkoop van

die pillen bekend en gehoor gevende aan zijn door middel van zijn vrienden tot ons gekomen smeekingen, stelden wij de behandeling van dit onderwerp langen tijd uit, hem daardoor gelegenheid gevende met den verkoop op te houden.

Iets kan ter verontschuldiging van den heer L. gezegd worden: dat de apotheek, waarin hij is de verantwoordelijke persoon wel de apotheek *de Eenhoorn* is, vroeger behoorende aan de firma METZ, maar dat de *Erven METZ* in letterlijken zin een oude dame is en deze winst van den verkoop trekt; doch dit neemt niet weg dat de heer LOOMEIJER de man is, die de bereiding van de pillen in handen heeft en uit wiens apotheek zij vercocht worden. Had hij dit tot zijn verontschuldiging geschreven, dan had zeker niemand zijn handelwijze afgekeurd, doch nu hij meent door te ontkennen en door ons van kwade trouw te beschuldigen, de zaak goed te maken, zal elk weldenkende zijn handelwijze onverstandig en oneerlijk moeten noemen.

Voor degenen die nog mochten twijfelen aan de waarheid van het door ons geschrevene, staan de schriftelijke bewijzen (bij den redacteur te Leeuwarden) ten dienste.

Nog zij er op gewezen dat wij niet, zooals sommigen schijnen te meenen, met bijzonder genoegen zulke handelwijzen van apothekers openbaar maken maar dat wij, indien onze aandacht er op gevestigd wordt (in dit geval door een particulier te Zwolle) in 't algemeen belang verplicht zijn, zonder aanzien des persoons, af te keuren wat afkeurenswaard is. Voor ons vermaak doen wij dat zeker niet.

In ons vorig nummer deelden wij mede, dat aan de rechtbank te Amsterdam eene zaak aanhangig was tegen den heer BRESSER (firma CLEBAN), wegens den verkoop van Urbanuspillen, moeder Seigelstroop en moeder Seigelpillen.

In overeenstemming met ons in het breede aangegeven gevoelen heeft de rechtbank dezen verkoop door winkeliers niet geoorloofd verklaard, en diensvolgens den aangeklaagde veroordeeld tot drie geldboeten, overeenkomstig den eisch van het Openbaar Ministerie.

Terwijl het pleidooi van den verdediger ten gunste van den verkoop dezer z.g. geneesmiddelen in alle nieuwsbladen de rondte heeft gedaan, verzoeken wij hun ook deze korte mededeeling van den uitslag dezer rechtzaak te willen opnemen, vooral ter waarschuwing van die honderden verkoopers van Urbanuspillen in ons land, die het zwaard van een proces-verbaal met opvolgende veroordeeling boven 't hoofd hangt.

Ongetwijfeld toch zullen de ambtenaren der politie zoowel als de leden der Geneeskundige raden in dit vonnis nieuwe redenen vinden om het hunne bij te dragen de wetten te doen eerbiedigen.

In de Nieuwsbladen vinden we onder de rubriek »Rechtszaken het volgende, dat den reeds meermalen in ons blad genoemden BEREND ENEMA HARTZEMA betreft, die onder den naam HARTZEMA als bereider en verkooper van kwakzalversmiddeltjes is opgetreden.

»Den 16en Junij jl. stond voor de Rechtbank te Amsterdam terecht een hulp-apotheeker aldaar, beklaagd van het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde. 't Gold het verzet tegen een vonnis van gemelde Rechtbank, waarbij bekl. tot een boete van f 100 was veroordeeld, toen een plaatsvervangend lid van den Geneeskundigen Raad te Amsterdam hem had betrapt, dat hij geneesmiddelen vercocht tegen rhumatiek.

De vraag was of in het in beslag genomen fleschje een zekere bij de wet verboden oplossing voorkwam. De gehoorde deskundigen, de hoogleeraren Gunning en van 't Hoff, verklaarden dat hieromtrent langs scheikundigen weg geen objectieve zekerheid te verkrijgen was, zoodat de verdediger van bekl. er dan ook naderhand op meende te moeten wijzen dat bekl.'s beken-tenis in deze alleen stond en het bewijs van het ten laste gelegde daarenboven niet was geleverd. Het O. M. eischte toen echter een boete van f 200, op grond dat bekl. zich volkomen bewust was geweest, dat hij alleen onder leiding van een apotheker die geneesmid-delen mocht bereiden. Hierop werd nog door den ver-dediger aangevoerd, dat bekl. gemeend had, alleen in de apotheek onder leiding te staan en daarbuiten vrij te zijn.

De Rechtbank heeft bekl. vrijgesproken."

Voor de juistheid van dit verslagje kunnen we niet instaan. De vrijspraak en de gronden waarop die is gevolgd komen ons zeer zonderling voor.

Het volgende berichtje nemen wij over uit het *N. v. d. D.*

Een jongmensch te Tilsit heeft onlaugs zeer naade-lige gevolgen ondervonden van een geheimmiddel tot het verkrijgen van een baard. Toen hij het ongeveer acht dagen gebruikt had, kreeg de anders gezonde jonge man hevige hoofdpijn, duizelingen, gebrek aan eetlust en een kwaadaardigen uitslag in het gezicht. Hij lag zes weken te bed en was, toen hij dat weer verlaten kon, zoo zwak en uitgeleerd, dat hij bijna niet te herkennen was. Naar men verneemt zullen zijn ouders een gerechtelijke vervolging tegen den uit-vinder van de gevaarlijke baardtinctuur instellen."

Jammer dat bij een dergelijk bericht niet de naam van het gebruikte middel genoemd wordt; wij konden dan nagaan of het goedje ook in ons land verkocht wordt. Trouwens nu is het een waarschuwing tegen 't gebruik van dergelijke middeltjes in 't algemeen, wat zeker geen kwaad kan.

Graaf Mattei en zijne electro-homoeopathie.

Roode electriciteit, blauwe electriciteit, geele electriciteit, grooter onzin dan in de combinatie dezer woorden gelegen is, is nauwelijks denkbaar; men zou even goed kunnen spreken van geraspte koude of moederliefde in schijfjes.

En toch zijn er al weer duizenden, die geloof hechten aan zulke onzinnigheden en er hun lieve geld aan wegwerpen, ten koste nog bovendien allicht van hunne gezondheid, die andere hulp noodig had, welke haar thans werd onthouden.

Eenigen tijd geleden werden deze middelen druk geadverteerd in de Nederlandsche bladen; op som-mige plaatsen schijnen ze thans echter voor goed gevestigd, zooals ons bleek uit ontvangen brieven daarover en uit een stuk in de het *Rott. Nieuwsblad*, waarop wij vroeger reeds gewezen hebben.

Iemand in Italië, zich noemende graaf Mattei, heeft dit zaakje eenige jaren geleden opgerakeld; het is eene wijziging der homoeopathie; deze laatste bestrijdt, zoo vertelt de graaf, de symptomen der ziekten, maar mijne middelen zijn gericht tegen de grondoorzaken. „Mijne Electro-homoeopathische „methode herstelt de gezondheid, door dat zij de „geregelde en natuurlijke verrichtingen der zieke „organen op nieuw tracht te voorschijn te roepen."

Prachtig en 't kan waarlijk niet mooier; de ge-zamentlijke geneeskundigen van alle landen der wereld kunnen niet naar hooger streven; de graaf echter heeft dit boven hen vooruit, dat hij de mid-delen om dit doel te bereiken reeds bezit en ze hoogst portatief in kleine fleschjes onder 't bereik van elkeen kan brengen.

Het zijn in hoofdzaak zeven middelen, die voor elk die ze weet te gebruiken, en daarvoor heeft de graaf een handleiding geschreven, zijn „als de „snaren op een viool, waaruit alle toonen gehaald „kunnen worden. Evenzoo zal men met deze zeven „middelen alle ziekten kunnen overwinnen, die „menschelijker wijze te genezen zijn."

Men moet echter beginnen met slechts lichte ongesteldheden te behandelen, zooals een overladen maag, gebrek aan eetlust, slapeloosheid, enz.; lang-zamerhand zal men meerdere geoefendheid verkrijgen in het aanwenden der middelen.

Deze wonderkrachtige middelen worden door den Italiaan volgens zijn zeggen bereid of liever ge-

trokken uit verschillende planten, die het toeval en de studie hem hebben doen ontdekken. 't Zijn kleine korreltjes, waarvan men een enkel moet oplossen in een glas water, dat bij kleine teugjes gedurende den loop van den dag wordt leegge-dronken.

Dikwijls is dat echter te krachtig; in dat geval neemt men van 't eerste glas een enkele druppel en mengt het weder in een vol glas water, dat men langzamerhand leegdrinkt; of somwijlen is 't nog beter van deze verdunning weder één druppeltje te nemen en in een nieuw glas water te doen en eerst *dit* derde glas waagt men om leeg te drinken.

Waarlijk wij willen den graaf wel gelooven, als hij verzekert dat „iemand gerust zooveel van zijne „medicijnen kan gebruiken, als hij verkiest, 't zal „hem geen kwaad doen; zij werken alleen als hij „juist de ziekte onder de leden heeft, waarvoor ze „dienstig zijn."

„Ook kan men b. v. een hond zooveel geven „als men verkiest, al waren 't twaalf duizend kor-rels tegelijk, hij zal er geen letsel van bekomen; „en toch zal een mensch zich gewoonlijk kunnen „genezen door één korrel daags."

Men ziet de uitvinder wil er bij voorbaat voor waken, dat men contrôle-proeven neemt.

Trouwens de man onthoudt zich zelf zorgvuldig van het geven van bewijzen voor zijne verzekeringen; alles berust op *geloof* en nogmaals *geloof*.

Men moet *gelooven* dat het hem gelukt is roode en blauwe electriciteit uit planten te trekken en deze in vloeibaren toestand af te leveren, dat hij tegen alle mogelijke ziekten bovendien geneesmiddelen heeft gevonden, onfeilbaar en zoo sterk werkende, dat een enkel korreltje per dag iedere ziekte kan genezen en toch zoo bedekt dat *les nombreuses analyses chimiques qu'on en a faites sont complétement négatives*, zooals hij zelf erkent.

Ik, mij noemende graaf de MATTEI van Bologna, verzeker het en waarlijk het gedrukte woord heeft nog zulk een tooverkracht in onzen tijd, dat duizenden het daarom en daarom alleen aannemen en dat zooals een schrijver in het *Rotterdamsch Nieuwsblad* mededeelt, in de hofstad deze middelen in deftige kringen opgang maken en volgens het boekje van den z. g. uitvinder het depôt voor Nederland staat: „sous le patronage de Madame Bichon van *IJsselmonde à Delft*."

Het is niet moeielijk enkele der oorzaken van dezen opgang op te sporen; in de eerste plaats is het bij velen de onkunde of halve kennis, die zich zonder onderzoek en zonder studie het air wil geven van geleerdheid; voor anderen (en 't zijn zeer vele dames die door den Italiaan tot depôthouder zijn aangenomen of aan wie „le comte César Mattei a „reconnue la capacité de traiter par l'Electro-Ho-moeopathie", zooals met plechtigen ernst in het handboekje wordt verklaard) is het voor een ge-deelte wellicht een natuurlijke aandrifft om anderen te helpen en voor een ander deel de zucht om zich interessant te maken door aan vrienden en beken-den, meiden en knechten, met een geleerd gezicht te verzekeren, dat hunne ongesteldheid zetelt in de „sphère d'action des pectoraux" of in die „des antiangioitiques" en dat daarom 't gebruik van *Pettorale 3 ou doppio of l'Angioitique ou Electricité bleue* is aangewezen.

En eindelijk is als algemeene oorzaak werkzaam de trek naar het geheimzinnige, het wonderbare; dezelfde personen die elk hartelijk zullen uitlachen, die hun vertelt, dat wanneer zij hun linnenkast bestrooien met zekere korreltjes of hun geldkist bedruppelen met een vloeistof, het linnen in zijde en de rijksdaalders in gouden tientjes zullen veranderen, diezelfde personen halen de schouders op met den uitroep: „men kan 't toch nooit weten!" als hun verzekerd wordt, dat z. g. geneesmiddelen evenmin wonderen kunnen verrichten.

En toch wonderen zouden gewrocht zijn als deze specifiquen MATTEI de genezingen tot stand brachten die er van beweerd worden, wat ook de samen-stelling van de middeltjes moge zijn. Ten overvloed hebben wij ze echter chemisch onderzocht. Uit het depôt van SNABILÉ te 's Gravenhage, die groote handlanger van alle kwakzalvers, hebben we ons

het boekje aangeschaft voor f 1.50, een fleschje *Electricité rouge* (Elettricità Rossa) voor f 1.50 en een glazen buisje met korreltjes, genaamd *Scrofuloso* voor f 1.20.

Dit is het minste wat elke patient altijd noodig heeft en komt dus te zamen op f 4.20.

En wat leerde nu het onderzoek?

Het vocht uit het kleine fleschje van rood glas, die zoogenaamde *roode Electriciteit*, is niets anders dan water! Voor drie vingerhoeden water betaalt men dus f 1.50 en daarop bouwt men zijn hoop op genezing!

En de korreltjes, de *Scrofuloso*, die allerlei kwalen moeten genezen, bestaan uit niets anders dan uit suiker, met wat meel! In den handel kost suiker f 0.70 het kilogram, en door graaf MATTEI in den vorm van korreltjes gebracht, betaalt men f 1.20 voor het duizendste deel van een kilo!

Bovendien hebben wij nog een fleschje *blauwe electriciteit* (Elettricità Angioitica) onderzocht. Ook dit bleek slechts water te zijn, maar dit water was in een *blauw* fleschje, en het water dat roode electriciteit heet in een *rood* fleschje!

Hoewel wij enkele der oorzaken hebben aangegeven is het toch opmerkelijk, dat het mogelijk is met een dergelijk kinderachtig bedrog nog in onzen tijd te slagen!

Haarmiddelen.

Reeds menigmaal is ons mondeling of per brief de vraag gedaan wat te denken van de veelvuldig geadverteerde middelen tot het kleuren van het haar of het herstel van haarverlies.

Wij willen thans die vraag beantwoorden aan de hand van een der meestbevoegde deskundigen Dr. J. PINCUS, hoogleeraar te Berlijn.

Reeds jaren geleden deelde hij zijne ervaringen mede in een boekje, dat vertaald ook in ons land het licht zag onder den titel: *Haarziekten en haar-verpleging* en voor weinige stuivers thans te verkrijgen is in de magazijnen van goedkoope boeken van Bolle te Rotterdam en Gebr. Koster te Amsterdam.

De lezing kunnen wij gerust aan ieder aanbevelen; in het boekje wordt op gemakkelijke wijze een hoogst duidelijk overzicht gegeven van de ontwik-keling en den groei van het haar in gezonden of ziekelijken toestand.

Omtrent de z. g. haarmiddelen luidt het oordeel hoogst ongunstig; over de wijze hoe de verschil-lende soorten zelfs niet zonder goede trouw in de wereld kwamen, geeft de schrijver een historisch overzicht.

In vroegeren tijd meenden velen, dat men in de natuur zelf de aanwijzing moest zoeken van geneesmiddelen voor bepaalde kwalen; een plant b.v. met duidelijk hartvormige bladen, zou door de natuur bestemd zijn om genezing aan te brengen bij hartkwalen; eene vrucht, die de gedaante heeft van eene nier, was het rechte middel tegen nier-ziekten, enz. Op dezelfde wijze zocht men in die planten en plantendeelen, welke rijkelijk met haar-tjes voorzien waren, naar het middel voor den haargroei.

Talooze middeltjes kwamen daardoor in gebruik en hoewel zij allen bleken het beoogde doel niet tot stand te brengen, bleven zij in gebruik uit sleur of winstbejag, hoewel dit zonderlinge geloof aan de vingerwijzingen der natuur reeds lang al zijne kracht verloren heeft.

Daarna werden een tijdlang allerlei metalen en metaalbereidingen aangewend, waaraan men eene sympathische werking toeschreef en enkele z. g. onfeilbare geneesmiddelen, volgens die voorschriften vervaardigd, zijn overgegaan van geslacht tot geslacht, schoon zij nooit iemand hebben geholpen, die *nauwkeurig* hunne werking heeft nagegaan.

Een merkwaardig voorbeeld levert nog de alge-meen gebruikelijke pommade van beerenvet.

Omdat de huid van een beer zeer dicht met haar begroeid was, meenden oudtijds de natuur-kundigen, dat in de onderhuidsche vetcellen bij een beer eene bijzondere groeikracht verborgen lag. Misschien, zoo dacht men, geeft ook hier de natuur

eene nuttige vingerwijzing en men bereidde alzoo uit dat vet eene soort van pommade. Hoe de kaalhoofdigen zich daarmede echter ook inwreven, zij bleven kaal en de natuurkundigen lieten het denkbeeld dan ook spoedig weer los. Bij het volk bleef het echter bestaan en de pommade-fabrikanten trokken daarvan partij. Zij maakten pommade van beerenvet; aanvankelijk alleen van het vet onder de huid, maar al spoedig bij de toenemende aanvraag ook van het nierenvet — ofschoon op de nieren geen haar groeit — en later van al het vet, dat er maar uit een beer te halen was. Deze pommade werd in alle deelen der wereld gretig gekocht, en verbaasd vroeg men zich af, hoe men wel aan al die beeren zou komen, totdat men eindelijk de zekerheid kreeg, dat al het z. g. beerenvet gemakshalve eenvoudig uit schapen, runderen en varkens getrokken werd; toch hoort men in kapperswinkels nog bij voorkeur vragen naar beerenpommade.

Het was echter toen niet noodig uitdrukkelijk tegen 't gebruik dier middelen te waarschuwen, maar sedert eenigen tijd is dit veranderd. De thans aangeprezen waters en zalven bevatten dikwijls bijtende, zelfs zeer vergiftige stoffen. Niet wetende wat in de handen wordt gestopt is 't dus het beste, ook voor 't haar en 't hoofd, het gebruik van alle geheimmiddelen te vermijden.

Zoo is er dan niets te doen tegen 't kaal- en grijs worden? Ja en neen, antwoordt Prof. Pincus.

Het uitvallen van 't haar is een geregeld verschijnsel; elk haar heeft zijn levensduur, sterft op dat tijdstip en valt uit; slechts wanneer dit te snel gaat en geen nieuwe haren de plaats der afgestorvenen aanvullen, heeft men te doen met een ziekelijke toestand.

De haren staan op de huid in groepen van 2 of 3 bijeen. Een dezer is de anderen in groei vooruit en trekt bijna al het beschikbaar voedingsmateriaal uit den haarzak tot zich; valt het uit dan ontwikkelt zich spoedig een der anderen en neemt toe in dikte en lengte, terwijl zich uit de kiem van het uitgevallen haar weder een dun haartje ontwikkelt, dat wacht tot het uitvallen zijner burens hem weer ruimte en voedsel genoeg verschaft.

In de eerste plaats make zich dus niemand ongerust omdat zooals hij meent, zijne haren met wortel en al uitvallen; deze meening berust op eene dwaling, het haar heeft geen wortel; 't geen men als zoodanig beschouwt is het verdikte onderste uiteinde; de kiem blijft ook na het uitvallen in de huid achter.

Aan het kaal worden gaat vooraf het gebrekkig groeien der haren; de nieuwe haren die de ouden moeten vervangen, bereiken niet meer hunne vroegere lengte en dit is het eerste tijdperk. Vrouwen worden alleen gewaar dat hare haren niet meer zoo lang zijn als vroeger en mannen, die het haar dikwijls laten snijden, bemerken er niets van. Toch is het van het hoogste belang juist dit tijdperk te onderkennen, omdat dan alleen zoodanig niet altijd genezing, nochtans redding voor verder verlies mogelijk is; op het korter worden van 't haar volgt na zeker tijdsverloop van twee tot vijf jaar een dunner worden van de haren en reeds dan is het meestal te laat.

Het is trouwens zeer goed mogelijk dit eerste tijdperk te ontdekken. Daartoe verzamele men op drie achtereenvolgende dagen, 's morgens en 's avonds bij het opmaken van het haar, de uitgevallen haren, waarbij men de haren van meer dan 16 c.M. lengte (bij lange haardracht, zooals bij de meeste vrouwen) van de korteren afzondert. Blijkt nu dat het aantal kortere haren het $\frac{1}{3}$ gedeelte bedraagt van het geheele haarverlies, dan kan men besluiten dat er eene haarziekte bestaat. Bij kortere haardracht (mannen en vrouwen met kort haar) zondere men de haren, die de sporen van de schaar vertoonen af van de haren, waaraan de punt nog duidelijk aanwezig is; bij eene haardracht van 11 tot 13 c.M. leegte, mag het aantal dezer puntharen slechts $\frac{1}{5}$ à $\frac{1}{4}$ gedeelte van het geheele haarverlies bedragen.

't Is zeker gemakkelijker zijn hoofd te besmeren met allerlei onfeilbare middeljes, dan op die manier van tijd tot tijd een onderzoek in te stellen naar

den toestand van het hoofdtoisel; doch bij het laatste opent men zich de gelegenheid het kaalworden te voorkomen, terwijl het eerste tot niets leidt of de zaak zelfs verergert.

Bijna al mijne patienten, zegt Pincus, hebben, vóórdat zij bij mij kwamen, maanden achtereen allerlei prikkelende middelen aangewend, hoofdzakelijk bestaande uit spiritus, brandewijn, eau de cologne, enz. Zeer tot hun nadeel, omdat al die middelen den levensduur van het haar slechts verkorten.

Wordt dit eerste stadium erkent, dan is de volgende geneeswijze aan te raden. Twee à vier gram dubbel koolzure natron (*natrium bicarbonaat*) worden opgelost in 180 gram gefiltreerd water; op twee achtereenvolgende dagen in de week of bij sterkere gestellen met tusschenpoozen van 3 dagen, worden 1 à 2 eetlepels vol met een zachte spons gedurende een paar minuten op het hoofd ingewreven. Bij dichte en lange haren zal 't noodig zijn, tot dat einde het haar telkens op verschillende plaatsen goed te scheiden, terwijl na het inwrijven de haren met een zachten doek worden afgedroogd. Gewoonlijk zal men reeds na de eerste of tweede maand bij telling eene vermindering van het totaalcijfer der uitgevallen haren waarnemen; toch moet men minstens een half of heel jaar blijven volhouden; eerst daarna mag men langzamerhand met de inwrijvingen verminderen; in den regel duurt de kuur één à twee jaren. Men verlieze niet uit het oog, dat in vele gevallen de haren ook min of meer verkleuren en een rosachtige blonde tint aannemen. Heeft men daar tegen, dan moet men tot andere middelen zijn toevlucht nemen, die hier niet nader kunnen worden aangegeven.

Neemt de lengte der haren niet alleen af, maar beginnen zij ook hare dikte te verliezen, dan is het tweede tijdperk der ziekte ingetreden en herstel slechts bij hooge uitzondering mogelijk; deze overgang in het tweede stadium gaat echter niet plotseling en door de volhardende aanwending van de aangegeven geneeswijze zal men dus allicht die haargroepen kunnen behouden, welke nog in mindere mate zijn aangedaan.

Wij hadden hierbij alleen op 't oog het langzame (chronische) kaal worden; men heeft echter ook een snel uitvallen van 't haar, tengevolge van huidziekten, ziekten van 't haar of ingrijpende algemeene ziekten. Algemeene voorschriften die voor zulke gevallen doeltreffend kunnen heeten, bestaan niet. Men zorge de hoofdhuid niet te prikkelen door scherpe inwrijvingen of scherpe kammen en borstels; — de thans weer aangeprezen stalen borstels zijn daarom te verwerpen. In alle gevallen doet men 't best den geneesheer te raadplegen, die de voorafgegane ziekte heeft behandeld of den toestand van de huid kan onderzoeken.

Zoogenaamde haarkundigen, die 't er om te doen is zooveel mogelijk van hunne fleschjes of potjes te verkoopen, kunnen daar geen verstand van hebben. In de meeste gevallen behoeft men niets te doen dan de natuur niet tegenwerken.

In een onzer werkjes wezen wij er op, hoe dikwijls na ziekten, als roodvonk, typhus, enz. de haren uitvallen en de eerste de beste kapper, wiens smeerseltjes men gebruikt heeft, gaat met de eer strijken, den haartooi te hebben hersteld, zonder dat hij en zijne pommade iets hoegenaamd daaraan hebben toegebracht. Want evenals de natuur, door gepaste voeding geholpen, de blos weer op de kaken en het vleesch op armen en beenen terug toovert, bij herstel uit de ziekte, geeft zij ook de haren terug.

Een eigenaardig voorbeeld daarvan leerden wij dezer dagen kennen; velen zullen in de nieuwsbladen het getuigschrift opgemerkt hebben van den commandant eener brigade marechaussée, die verklaarde zijn hoofdhaar terug gekregen te hebben door een middel van Theophile. Die persoon, wiens verklaring geheel ter goeder trouw is, was het haar beginnen te verliezen na een hevigen aanval van typhus en hij zou het dus zonder den Amsterdamschen haarkunstenaar ook terug gekregen hebben.

De middelen tot het *kleuren* van 't haar, zullen we een volgende keer bespreken.

De Audiphone.

Mijne Heeren!

Vergunt mij Uwe aandacht te vestigen op een „vinding”, die, mijns inziens, tot het gebied behoort, waartegen door U zoo ijverig te velde wordt getrokken. Het betreft de zoogenaamde *Audiphone*, van den „geluidkundige” LEBRETE te 's Hage. Die heer heeft met zeer veel ophef zijn instrument tot voortplanting van het geluid door middel van den kaaktoestel aanbevolen. Er heeft zelfs door een Haagschen jonker, wiens naam mij vertrouwen inboezemde, een zeer aanprijzend oordeel over in het *Haagsche Dagblad* gestaan. Dit wekte mijne aandacht als geïnteresseerde. Ik schreef den geluidkundige om een exemplaar op proef, hetgeen hij weigerde. Toen besloot ik met een mijner collega's, een specialiteit op oorheerkundig gebied, een exemplaar op goed geluk te ontbieden; daarvoor werd betaald f 12. De intrinsieke waarde van het instrument (een papierdun houten blad met twee vleugels, door middel van snaren te buigen en te spannen), zal enkele stuivers bedragen. De proeven die wij op ons zelve en op andere personen, aan verschillende graden van hardhoorigheid lijdende, namen, hebben tot geenerlei resultaat geleid; niet de minste trilling is in het instrument, dat tusschen de gave tanden moet gehouden worden, waar te nemen. Wij zijn dus tot de conclusie gekomen, dat deze „vinding” tot dezelfde rubriek als de oorbalsem *e tutti quanti* gebracht moet worden. Het medelijden, dat ik met de ongelukkige hardhoorigen heb en de ervaring, dat zij gedurig door groote en kleine kwakzalvers misleid worden, heeft mij de vrijheid doen nemen, deze regelen tot waarschuwing aan Uwe lezers te zenden.

Dr. S. Sr. CORONEL.

Een zonderling oordeel.

Het *Rotterdamsch Nieuwsblad* stelt het streven onzer Vereeniging zoo hoog, dat het, in het nummer van 1 Juli j.l. het eerste artikel daaraan wijdt; daar dit niet zoo heel lang is kunnen we het hier in zijn geheel opnemen. Zie hier het merkwaardig stuk:

De strijd der heeren Bruinsma tegen de kwakzalverij wordt ongetwijfeld door het meerendeel onzer landgenooten, evenals door ons, beschouwd als voortvloeiende uit de meest zuivere menschenmin.

Is deze opvatting juist, dan verdient die strijd ook de belangstelling en medewerking van ieder waar menschenvriend.

En nochtans bestaat de vereeniging tegen de kwakzalverij, door de gebr. Bruinsma met zooveel ijver opgericht, tot heden slechts uit hoogsten 500 leden.

Wat kan de oorzaak zijn van dat gemis aan algemeene deelneming?

Wij meenen die te kunnen afleiden uit de twee volgende feiten, die ons dezer dagen werden medegedeeld:

„A. zond aan den redacteur van het maandblad der vereeniging eene hoeveelheid *Hall's vegetable Sicilian Hair renewer*, met beleefd verzoek deze te doen onderzoeken en „den uitslag van dat onderzoek in het maandblad te vermelden.”

Het verzoek van A. bleef zonder gevolg; A. zelf zonder eenig antwoord.

B. richtte aan de redactie de vraag, of er geen haarmiddel is aan te wijzen, dat geen voor de gezondheid nadelige bestanddeelen bevat en het antwoord op die vraag „in het maandblad openbaar te maken.”

B. deelde het lot van A.

Wij betreuren deze handelwijze, die onheusch en onhandig tevens is, omdat daardoor aan de goede zaak kwaad wordt gedaan.

Willen de gebr. Bruinsma werkelijk propaganda maken voor hun nobel doel, dan moeten zij niet meenen te kunnen volstaan met van hun leerstoel *hunne uitspraken* te verkondigen; maar dan moeten zij zonder schroom zich te midden der scharen willen begeven en met deze van gedachten wisselen.

Behandelen zij anderen zooals A. en B., dan durven wij voorspellen, dat niet alleen het aantal leden der vereeniging niet meer zal toenemen, maar dat de vereeniging bij gemis aan leden spoedig zal moeten worden ontbonden.

Elke vereeniging in ons vrijheidlievend land, waarvan het bestuur de meening is toegedaan dat de vrije discussie slechts mag worden toegestaan aan enkele uitverkorenen, zal zich op den duur moeten vergenoegen het aantal harer leden tot die enkele uitverkorenen beperkt te zien.

Wij willen het *Rott. Nieuwsblad* gaarne hierop antwoorden, want als het waar is, wat men beweert, dat *elk* dagblad een stuk van de publieke opinie vertegenwoordigt, dan deelen meerdere personen dan de redactie van dit blad hare zonderlinge denkbeelden en is het goed eens uit een te zetten wat onze vereeniging wel en wat zij niet wil en kan doen.

Nu en dan krijgen wij middeltjes toegezonden met verzoek die te onderzoeken. Meestal flesschen die bijna geheel ledig zijn en waarin nog slechts een paar vingerhoed vocht, geheel onvoldoende voor het onderzoek. Is het een middel dat veel geadverteerd en gebruikt wordt dan verzoeken wij een der leden onzer vereeniging het te willen onderzoeken, maar moeten beginnen ons daartoe een nieuwe hoeveelheid aan te schaffen in een nog verzegelde flesch. Het resultaat deelen wij dan mede zoodra het onderzoek is afgelopen en wij ruimte in ons blad hebben. Dikwijls krijgen we ook middeltjes die reeds lang onderzocht zijn en dan plaatsen wij in den regel een beknopte mededeeling daarvan onder de herhaalde waarschuwingen. Zijn het middeltjes die wij nooit geadverteerd zien en ook niet weten dat veel gebruikt worden, terwijl bovendien de vrager geen lid onzer vereeniging is en veel te weinig vocht zendt — zooals in het bedoelde geval van den Heer A. — dan laten wij de zaak rusten, tenzij we eens in een buitenlandsch tijdschrift de samenstelling vermeld vinden om er dan een kleine mededeeling van te maken.

Dit is wel zeer onaangenaam voor mijnheer A., maar het publiek belang bevorderen wij meer door het bespreken van de vele middeltjes, die zeer veel geadverteerd of gebruikt worden, vooral de nieuwe; de leden die zoo goed zijn het onderzoek op zich te nemen hebben daaraan de handen vol.

Het *Rott. Nieuwsblad* schijnt te denken dat onze vereeniging zowat is een bureau voor chemische onderzoekingen en gratis elkeen moet bedienen. Velen weten ook niet dat een chemisch onderzoek veel tijd vordert. In den regel eischt elk onderzoek den vrijen tijd gedurende verscheidene dagen van een onzer leden en steeds werd die tot nu toe belangloos geschonken. Deskundigen voor hun arbeid te betalen heeft onze vereeniging tot nu toe niet kunnen en niet behoeven te bekostigen. Maar al stegen haar inkomsten ook zoo hoog dat ze dit zou kunnen, dat nog zou zij slechts die middeltjes doen onderzoeken wier bespreking voor het publiek van belang is. Aan onbekende mengseltjes van mijnheer A. den tijd en de kosten te besteden zou dwaasheid zijn en slechts aan dien mijnheer de guldens besparen die hij aan een bureau voor chemische onderzoekingen zou moeten betalen.

En mijnheer B., die evenmin door zijn lidmaatschap de Vereeniging steunt en vroeg om een onschadelijk haarmiddeltje! Ook zulke brieven krijgen we veel. Is de kwakzalverij met een middel tegen asthma behandeld, dan krijgen we een brief met verzoek een goed middel tegen asthma op te geven. Hebben we de zwendelarij van La Mert of Bremer besproken, dan vraagt men ons wiens middelen men dan tegen geslachtsziekten enz. moet gebruiken. Zoodra een onzer tijd heeft wordt in den regel geantwoord: ga naar uw docter. Soms echter maken wij wel eens plan een onderwerp opnieuw te behandelen en dan van ons doel om slechts tegen bedrog te waarschuwen af te wijken en ook positieve goede raadgevingen te schenken. Zoo was het met de vraag van den Heer B. en het is alweer zeer onaangenaam voor die mijnheer dat er eerst in dit nummer plaats is voor dat opstel over „haarmiddelen”, maar het publiek belang is daardoor niet geschaad!

Dat het *Rott. Nieuwsblad* in de klachten van een paar personen, die wij tot nu toe niet in hun particuliere belangen hebben kunnen dienen, aanleiding vindt om het boven afgedrukte artikel te schrijven, is wel wat belachelijk. Zelfs „de vrije discussie” en „ons vrijheidlievend land” worden er bij gehaald, zonder dat zij het minst met de zaak te maken hebben.

Wij zullen in 't vervolg het algemeen belang blijven dienen en slechts wanneer dit kan samengaan met het voldoen aan particuliere verzoeken om een bepaald onderwerp te behandelen, zullen we daaraan voldoen. Zoo somber als het *Rott. Nieuwsblad* het voorstelt, dat door dit weigeren van het ten dienste staan aan bijzondere personen „de vereeniging bij gemis aan leden spoedig zal moeten worden ontbonden”, zal de toekomst nog wel niet zijn. Er zijn nog menschen die voor 't algemeen belang iets over hebben.

Nog eens Lamert.

„Bedrog en leugen, leugen en bedrog”; 'tis altijd dezelfde, eentonige beurtzang, waarmede men eindigen moet, als men de eene of andere zaak van kwakzalverij tot in hare schuilhoeken naspoort.

Zoo weer met den man, wiens naam hierboven staat. Vele jaren geleden schreef hij een boekje, over geslachtsziekten, dat in zijn handen een middel moest worden om de lijders aan deze ongesteldheden bovenmate angst aan te jagen en daardoor tot zich te lokken.

Eens in zijn netten verstrikt, liet hij zijn ongelukkige slachtoffers niet eerder los, voordat hij zoo veel geld hun uit den zak had geklopt, als maar eenigszins mogelijk was.

De man is jaren lang dood en men zegt, dat zijn zoon de schandelijke affaire nog eenigen tijd daarna heeft voortgezet, tot ook zijn dood er een einde aan heeft gemaakt.

Dat onkruid niet vergaat, vindt hier echter weer zijne toepassing; gedurig nog wordt ook in zijne Nederlandsche vertaling het schandboekje van Lamert in onze meest bekende nieuwsbladen per advertentie aangeprezen; en op de laatste bladzijde van dit boekje wordt het adres medegedeeld van den schrijver te Londen, van wien de lijder heil met zekerheid kan verwachten.

De voorwaarden zijn, zooals wij indertijd hebben medegedeeld op bl. 62 van de *Kwakzalver*, waar wij het geheele boekje uitvoerig hebben besproken, dat de lijder met den eersten brief onmiddellijk 12 gld. zende.

„Wanneer aan dit vereischte niet wordt voldaan — zoo luidt het verder — worden zelfs gefrankeerde brieven onbeantwoord gelaten. Ingeval echter de zieken schrijven om terstond eene bezending geneesmiddelen voor gewone gevallen te mogen erlangen, dan dient de brief een wissel ter waarde van 18 pond sterling of 125 gulden in te houden of zal men op voorschot een bankbiljet van 100 gulden dienen toe te zenden, hetwelk in vermindering zal strekken op dit geopend crediet.”

Niet genoeg hieraan, werd eenige weken geleden in verschillende bladen per advertentie aangekondigd, dat „docter Lamert, hervatter van het welbekend werk, zelfbewaring, de Nederlanden binnen korten tijd zal bezoeken. Diegenen die hem persoonlijk spreken willen, gelieven zich onmiddellijk te adresseeren, enz.”

Wij wisten dat Lamert dit eenige jaren geleden ook had gedaan en toen te Rotterdam in zeker hôtél aan zijne patiënten rendez-vous had gegeven.

Op 1 Juni 's avonds stapte de inzender der advertentie thans in dezelfde plaats, in hetzelfde logement af. De Inspecteur van 't Geneeskundig Staatstoezicht in Zuid-Holland was echter zoo vrij geweest de aandacht van de politie op deze voorgenomen overtreding der geneesk. wetten te vestigen, met het gevolg dat de reiziger na slechts een enkel patiënt gesproken te hebben, weer naar Londen terugkeeren moest.

Toch is het meer dan waarschijnlijk dat deze eene de kosten der advertenties en van de reis heen en terug naar Londen heeft vergoed; — wij hebben toch herhaaldelijk voorbeelden medegedeeld, hoe deze kwakzalver door zijn bangmakerij honderd tot vier honderd gulden soms voor een enkel zoogenaamd consult of ééne bezending zoogenaamde medicijnen wist af te zetten.

En wat bleek nu bovendien door deze bemoeiingen van de politie?

De man die zich uitgaf voor schrijver van het bewuste boek; die zijne brieven brutaalweg teekende als *Samuel Lamert M. D.*, had met dezen persoon niets te maken.

In de brieven, aldus ondertekend, werd gezegd om te Rotterdam aan het opgegeven hôtél te vragen naar „de secretaris W. Lewis”; deze poseerde zich daar echter als Lamert zelf.

Het geheele bedrijf is dus niets anders dan het listig exploiteeren van de jammerlijk reputatie van Lamert met gebruikmaking van valsche namen en valsche handteekening.

Kleine Mededeelingen.

WEL WAT ERG

kan het *Dagblad van 's Gravenhage* somtijds de kwakzalverij in de hand werken. Onlangs werd in dat blad geadverteerd een nieuw haarmiddeltje onder den naam *Veritas*, wijlen *Dr. Ahndrich's Haarbalsem*, en zie hier de fraaie aanbeveling die de redactie van het *Dagblad onder de gewone berichten* van de balsem geeft:

„Een onzer getrouwen heeft ons verzocht de aandacht van dat gedeelte onzer lezers, dat er behoefte aan heeft, te willen vestigen op een hierachterstaande advertentie, waarbij een, volgens hem, werkelijk onfeilbaar middel wordt aangekondigd tot versterking van de haarwortels, uitgevonden door wijlen den zeergeleerden heer dr. Ahndrich. Wij aarzelen niet aan dat verzoek te voldoen op grond van het vertrouwen, dat wij in den persoon van den verzoeker stellen. Immers, hij verklaart bij ondervinding te hebben, dat het gebruik van eenige doosjes reeds aan het oogmerk heeft voldaan, namelijk, het heeft het verder uitvallen van het haar, dat neiging had om te ontwortelen, belet.”

De persoon in wie de redactie zoo bijzonder veel vertrouwen stelt, is natuurlijk de Haagsche Depôthouder van het middel; een beste klant voor advertentie's!

ABSHAUBBIN'S OF ANTI-RHUMATISCHE WATTEN. Meermaalen hebben we betoogd dat de kwakzalverij in den regel niet in de stoffen zelf schuilt, die verkocht worden, maar in de wijze waarop ze aan den man worden gebracht. Deze door A. BREETVELT Az. te Delft met behulp van veel advertenties in den handel gebrachte watten, zijn daarvan een goed voorbeeld. Wij hebben voor 30 cent een pakje gekocht en moeten zeggen de watten zijn goed, zeer goed zelfs.

Wat wij er dan tegen hebben? De vele leugens waarmee en waardoor ze gedebiteerd worden. Zie hier hoe de lange loftuiting, die bij elk pakje wordt afgeleverd, aanvangt:

Deze Bereide Watten zijn een onfeilbaar middel tegen alle rhumatische aandoeningen, hoe ernstig ze ook zijn mogen, of hoelang men daaraan gelaboreerd heeft. Alle pijnen onder rhumatiek te rangschikken, zooals hoofd-, kies- of tandpijn, kramp-colijk, maagkramp, jicht-, buik-, borst- of schouderpijn, pijn in de gewrichten, armen, beenen of welke kwellingen meer van rhumatischen aard zijn, worden in zeer korten tijd door het gebruik dezer Watten ontwijfelbaar genezen; enz.

Dit is nog maar een klein gedeelte van de wonderen die er van worden verhaald. Behalve dat zulke onware vertelsels in 't algemeen het bijgeloof in zake geneeskunde in de hand werken, en het soms dringend noodzakelijke raadplegen van een geneesheer doen uitstellen, maken ze ook de overigens goede watten duur. Want een klein pakje dat 30 gram weegt kost 30 cent, terwijl zonder al die zotternij zoon gewicht wel voor de helft te leveren zou zijn. Ten minste wij kochten gewone watten voor 13 cent een half vel, dat 40 gram woog. Maar 't publiek schijnt overdrijving te willen.

MAGNETISCH CHEMISCHE EXTEROOG-VYLEN, gebreveteerd door Z. M. den Koning der Franschen en goedgekeurd door het Geneeskundig Bestuur. Zoo luidt het opschrift van de gebruiksaanwijzing, die bij dit naar het schijnt zeer oude wonderinstrument gevoegd is en men vraagt zich af welke „Koning der Franschen” en welk „Geneeskundig Bestuur” hier wel bedoeld worden.

Verder heet het: „Men moet de voet en bijzonder de plaats waar zich de Exteroog bevindt, goed droog houden en dan de Vijl gebruiken, zoo zal men na eenige minuten ondervinden dat dezelve tot stof vergaan is, zonder de minste pijn veroorzaakt te hebben. Men dient de Vijl 's morgens te gebruiken, zoo is de Exteroog of Eelt droog.”

„Na het gebruik der Vijl, moet hij met een drooge borstel schoon gemaakt worden.”

Het ding wordt in de Kalverstraat te Amsterdam verkocht en ofschoon tegenwoordig de prijs maar 25 cent is, doet men toch beter zich voor die prijs een duurzamer vijl aan te schaffen. Want deze is een zeer dun strookje hout, waarop met wat roode verfzand is vast gekleefd; wat daarin „chemisch” of „magnetisch” mocht zijn is ons een geheim.

Herhaalde Waarschuwingen.

Pain Expeller. Dit is het voornaamste van de middeltjes die de beruchte firma F. A. RICHTER te Rotterdam aan den man brengt, de firma die zich noemt „boekhandel” en dan ook werkelijk, behalve kwakzalversmiddeltjes, boeken verkoopt, maar geen andere dan *Dr. Airys Natuurgeneeswijze*, wat de naam is voor eene aanwijzing om alle mogelijke ziekten met de middelen van Richter te genezen. Een *Airy* heeft nooit bestaan dan in de verbeelding van den kwakzalver die zijn naam gebruikt.

De *Pain-Expeller* is een mengsel van een aantal stoffen waarin tinctuur van Spaansche peper, vliegende geest, kamfer en zeep de hoofdrol spelen, vermengd met een weinig van verschillende vluchtige olieën voor den reuk en wat gebrande suiker voor de kleur.

Volgens het nieuwste en nauwkeurigste onderzoek kan men het vocht als volgt bereiden: Uit 200 deelen vruchten van *Spaansche peper* wordt met sterke spiritus 600 d. tinctuur gemaakt; verder 22,5 d. zeep in 100 d. water opgelost en daar bijgevoegd *Vliegende geest* 300 d., Kamfer 30 d., Rosmarijnolie, Lavendelolie, Thijmolie en Kruidnagelolie elk 10 d., Kaneelolie 1,5 d., aftreksel van gebrande Suiker 5 d. Het middel wordt zowel voor uit- als inwendig gebruik aanbevolen, en het kan in sommige gevallen uitwendig gebezigd eenige verlichting van pijn geven, maar men zij met het gebruik voorzichtig en raadplege liever een geneesheer; vooral inwendig is het lang niet een onschadelijk middeltje en zal menigeen er zich nadeel door berokkenen.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Amsterdamsche wondermiddelen.

I.

Wij bevinden ons in de voor het grootste gedeelte uit een tamelijk ruime kamer bestaande woning van een ambachtsman. De jonge vrouw behoort tot de huisvrouwen, die door zindelijkheid en orde hunne kleine omgeving tot een aangenaam verblijf weten te maken voor hare echtgenooten, zoodat wij er niet tegen op behoeven te zien daar te vertoeven, om getuigen te zijn van hetgeen er voorvalt. Thans echter heerscht een weinig wanorde in het vertrek, en kan men het der vrouw aanzien, dat er iets aan hapert; geen wonder, want sedert een paar dagen en nachten heeft zij behalve de gewone huiselijke bezigheden onverpoosd al haar tijd moeten wijden aan haar kind, dat door een hevige ziekte is aangetast. Zoo even heeft de dokter zijn bezoek gebracht, de middelen voorgeschreven door hem noodig geoordeeld en op de vraag der angstige moeder: of er gevaar was voor het leven van haar lieveling, geantwoord, dat hij den toestand van het patientje bedenkelijk achtte, maar indien zij stipt zijn raad opvolgde, er wellicht kans bestond, dat de ziekte, die zich nog slechts ontwikkelde, een gunstige wending zou nemen. Hij zou des avonds nog eens terugkomen.

Twee belangstellende buurvrouwen hadden, soms hoorbaar zuchtend of nu en dan hoofdschuddend onder diep stilzwijgen, het bezoek van den geneesheer bijgewoond, met de grootste aandacht al zijn handelingen bespied, en niet minder scherp geluisterd naar de woorden door hem gesproken. Na zijn vertrek werd de stilte al zeer spoedig verbroken, toen een der buurvrouwen de opmerking maakte, dat zij aan alles wel had kunnen merken, dat het lieve schaap, al kwam de dokter er niet voor uit, de hersenziekte had, en dat zij wel wist, wat ze doen zou, als het haar kind was.

„Wel, wat zoudt gij dan doen buurvrouw?” vroeg de moeder, terwijl een traan aan hare oogen ontsprong, „ik kan toch niets meer doen dan hetgeen de dokter verordineert, en dag en nacht bij mijn kind waken en het verzorgen.”

„Wat ik doen zou?” was het antwoord, met een blik op de andere vrouw, die met een bedenkelijk gelaat haar oog gevestigd hield op de wieg, waarin het kind zacht kreunend nederlag, „wel ik zou je danken, ijs op 't hoofd van het arme wurm, om het nog kou op de hersentjes te laten vatten, en om het die liflafjes van medicijnen te geven, die toch niemendal helpen; neen mensch, als ik jou was dan kocht ik gauw de pot voor de hersenziekte, en zou het kind daarmee insmeeren. Die pot heeft al zoo veel kinderen geholpen, nie waar buurvrouw, wat zeg jij er van?”

De aangesprokene is het volmaakt eens met de vorige spreekster; zij weet het bij ondervinding; haar Kaatje heeft de pot maar wat best geholpen, en al zei de dokter, toen ze beter was, dat het kind in 't geheel geen hersenziekte had gehad, zij bleef er bij, want de juffrouw van de Blomgracht,

je weet wel, die met de geele vogelkooitjes voor de glazen, had al dadelijk toen gezeid, dat alleen de pot zou helpen, en dat ijs op het hoofd van zulke onnoozele schapen net goed was, om ze te vermoorden, dat zei ze. En niet alleen haar lieve Kaatje, maar het meisje van de juffrouw uit het koffiekaffee over haar deur had de pot ook geholpen, en nog zooveel andere kinderen. Ze moest de juffrouw van de Blomgracht maar eens vragen, hoeveel ze te doen had, en niet alleen van menschen van hun stand, och Heere neen, maar ook van den rijkdom; het is secuur waar, dat ze soms op de Keizersgracht geroepen wordt; ja mensch, en dan komt ze zelf, om te zien of het hersenziekte is of niet!

Nadat zij naar dien woordenvloed opmerkzaam heeft geluisterd, staart de moeder besluiteloos eenige oogenblikken de beide vrouwen vragend aan, het recept, dat nog op de tafel ligt, valt haar in het oog, en stilzwijgend keert zij het bedrukt gelaat naar de wieg van haar kind. Zij gevoelt dat sedert de komst der vriendinnen haar eigen toestand, wat haar gemoedsstemming betreft, niet beter is geworden. Een uur vroeger was zij nog kalm; al sidderde zij bij het denkbeeld, dat zij misschien haar kind zal moeten verliezen, de hoop was bij haar levendig gebleven, dat herstel mogelijk was; de dokter gaf toch nog moed, en aan hare zorg zou het niet ontbreken. Maar nu gevoelde zij strijd in haar binnenste, en een strijd zoo hevig als slechts een moederhart in zulke omstandigheden dien strijden kan. Wat zal zij doen?

Haar gezond verstand, nog niet door de smart beneveld, zegt haar de voorschriften van den geneesheer te volgen, en toch komt de gedachte haar verontrusten, of het werkelijk leugens zijn, die vertelsels, dat de juffrouw van de Bloemgracht zoo goed de hersenziekte genezen kan; iets daarvan zal toch wel waar zijn, en wie weet, of zij het behoud van haar lieveling ook niet aan haar zal te danken hebben, als zij den raad der buurvrouwen volgt, die het immers zoo goed met haar voor hebben. Onwillekeurig neemt zij het recept in de bevende hand, en legt het, na een blik op het voor haar duistere schrift te hebben geworpen, wêr neder; zij aarzelt haar gevoelen uit te spreken, want plotseling heeft zij er aan gedacht, dat de beslissing niet alleen van haar zelf afhangt, maar ook haar man geraadpleegd dient te worden. De buurvrouwen kunnen haar niet geheel ongelijk geven, al zouden zij zich niet door hunne mannen laten dwingen, maar kwaad kon het toch niet, als ze er eerst over sprak, en met een „nou en atjuus, denk maar goed over onzen raad en beterschap er mee,” spoeden zij zich naar hunne woningen.

Vooreerst werd geen ijs gehaald, evenmin het recept naar de apotheek gezonden; nu en dan trachtte wel de moeder het gloeiend hoofdje van het kind met een weinig water af te koelen en de drooge en dorstige lipjes te laven . . . misschien was ijs toch wel beter, denkt zij bespeurende, dat

haar koude kompresjes weinig baten, omdat ze telkens warm worden, maar nu zal zij toch maar wachten tot haar man straks op het etensuur terug komt, op een paar uurtjes zal het toch wel niet op aankomen. — Of de juffrouw van de Bloemgracht wat vroeger of later de hersenpot verkoopt, zeker niet; maar of een paar uren uitstel de kans op het levensbehoud van haar kind kunnen verminderen, zoover dacht de ongelukkige moeder in haar bangen strijd niet.

Op den gewonen tijd in zijne woning teruggekeerd, werd de man, toen zijne vraag naar den toestand van den kleine met een „nog hetzelfde” was beantwoord, bekend gemaakt met de raadgevingen der buurvrouwen. Eenigermate verrast keek de vrouw op, toen de man vertelde, dat op het werk zijn kameraad hem juist denzelfden raad had gegeven, toen hij hem zijn vrees had meêgedeeld, dat de ziekte van het kind in 't hoofd zat; en nu de bureu dien pot ook zoo geroemd hebben, zal het toch wel waar zijn — hij had er zijne moeder ook wel eens over hooren spreken, en in alle gevallen kon men het eens probeeren. Baat het niet, schaden zal het toch ook niet, maar de vrouw moest het weten, wat zij doen wilde.

En zij wist nu wat zij wilde! De strijd, die haar in de laatste uren heeft gepijnigd, is opgelost in het geloof aan de genezende kracht van het wondermiddel en in de hoop, die bijna grensde aan de zekerheid eener vaste overtuiging, dat zij den rechten weg zou inslaan die tot het behoud van haar kind zou leiden.

Een der gediensstige buurvrouwen werd geroepen, en verzocht zoodra mogelijk den pot te koopen, waaraan met de meeste spoed werd voldaan. De juffrouw behoefde zelf niet te komen, als zij maar duidelijk zeide hoe de zalf gebruikt moest worden! Buurvrouw was gauw terug, en nu werd het zieke wicht zonder een minuut tijdiverlies uit de wieg genomen, het hoofdje geheel en het lichaampje langs de rechter en linkerzijde terdege goed met de zalf besmeerd, vervolgens, zoo als de juffrouw nadrukkelijk had aanbevolen, het hoofd met een paar mutsjes bedekt, omdat anders de zalf door de warmte zou wegvloeien, en daarna het arme kind, afgemat door de tamelijk krachtige wrijfkuur, weder in het wiegje gelegd onder de verklaring van een der vrouwen, dat het nu wel gaan zou; het schaap was er al rustiger op geworden, en wanneer het nu maar insliep, zou het wel schikken.

De moeder was ook een weinig kalmer, ofschoon zij wel wat op zag tegen den avond, wanneer de dokter zou terugkomen hoewel buurvrouw beweerde, dat ze zich daarover niet behoefde te bekommeren, want dat de dokter heel goed wist, dat die pot altijd voor de hersenziekte werd gebruikt, begreep zij toch, dat het niet opvolgen van zijne voorschriften den geneesheer ver van onverschillig moest zijn.

Het bleek des avonds dat buurvrouw in dit geval goed had gezien. Toen de dokter zijn patientje weder zag, was het opslaan van het wiegkleed en het schijnsel der lamp hem voldoende, om onmid-

delijk te weten, wat er sedert zijn ochtend bezoek, was voorgevallen, en hij bespaarde der moeder de moeilijke taak hem dit mede te deelen, door eenvoudig op ernstigen toon te zeggen: „gij hebt zoo als ik zie, mijn hulp niet meer noodig, nu zij in plaats van te doen, wat ik voorschrijf, uw kind met die zelf behandelt,” en zich daarna te verwijderen.

Den volgenden dag was volgens het gevoelen der bureu de toestand van den kleine iets beter, ook de moeder vleide zich met aanvankelijk herstel; de nacht was tamelijk rustig doorgebracht, nu en dan had het kind de oogjes geopend, en het scheen alsof het bewustzijn een weinig was teruggekeerd. Met nieuwen moed derhalve de smerkuur herhaald. Zoo gingen, onder afwisseling van schijnbare beterschap of zichtbaren achteruitgang eenige dagen voorbij. De ziekte der kinderen, die men met eenen algemeenen naam hersenziekte noemt, behoort almede tot die soort van verraderlijke ziekten, die dikwijls betrekkelijk lang duren, en de ouders dagen lang in een staat van spanning houden, door hoop en vrees geslingerd tot dat de laatste levensvonk voor immer wordt uitgebluscht. Zoo ook hier. Het oog der moeder liet zich eindelijk niet langer misleiden; meer en meer werd de toestand van het kind onrustwekkender; krampachtig bewogen zich de handen en voeten, de wangen met een gloeiend rood overtogen, een ander oogenblik koud en marmewit, werden langzamerhand lijkachtig blauw, terwijl de stuipachtige bewegingen van het lichaam en de snikkende ademhaling het ergste deden vreezen. Plotseling, terwijl zoo mogelijk het onstuimig kloppen van haar hart toeneemt, denkt de moeder aan den man, die bij den aanvang der ziekte zijne hulp had verleend; in allerijl wordt de dokter op haar dringend smeeken teruggeroepen en hij betoont zich menschlievend genoeg, om terug te keeren in de woning, waar men zijne wetenschap, maar niet minder zijne belangstelling, zoo deerlijk had miskend.

Hij kwam, hoewel slechts om aan de bedroefde ouders de zekerheid te geven, dat het lijden van hun kind geëindigd was, en overtuigd, dat alleen het vurig verlangen, om het leven te redden van hun kind, de zucht om niets te verzuimen, wat naar hunne meening daartoe zou kunnen strekken, gepaard aan onverstandigen raad door onwetenden ter goeder trouw gegeven, dat dit alleen de oorzaken waren geweest der miskenning — hem niet vreemd in dergelijke omstandigheden — was op de vraag der vrouw of het kind onder zijne behandeling behouden zou zijn gebleven, zijn antwoord, dat men bij een hevige ziekte, als waaraan haar kind was bezweken, niet al te veel moet steunen op de wetenschap van den geneesheer, maar zeer zeker in het geheel niet op de hulp van de Juffrouw van de Bloemgracht.

Amsterdam, Juli 1882.

P. KRUISSE.

Berichten.

De Vergadering onzer Vereeniging is bepaald op Woensdag 16 Augustus a. s. 's ochtends 10 uur in het lokaal KRASNAPOLSKY te Amsterdam.

Aan de leden is de agenda voor die vergadering reeds toegezonden.

Sedert de vorige maand heeft een der leden (de heer R. J. Opwijrda te Nijmegen) voor het lidmaatschap bedankt, maar traden daarentegen 14 nieuwe leden toe, zoodat het aantal thans van 460 tot 473 is gestegen.

Tot onze spijt heeft de zetter bij de vermelding van het besluit der vergadering van de Nederl. Maatschappij ter bevordering der geneeskunst, dat we na ontvangst van een telegram nog juist in het vorig nummer konden opnemen, ons doen zeggen dat het voorstel kwam van de afdeling *Leeuwarden*; dit moest zijn *Leiden*.

In andere bladen was gezegd dat de door de genoemde Maatschappij toegestane f200 voor de schrijvers van het Maandblad bestemd waren, als bewijs van waardeering van hun arbeid. De voornaamste bladen waarin wij dit bericht vonden hebben op ons verzoek reeds een rectificatie geplaatst om te melden dat niet voor de schrijvers van het maandblad maar voor onze Vereeniging die gelden bestemd zijn, en deze de som uitsluitend zal besteden ter bevordering van haar doel, in de eerste

plaats door meerdere gratis verspreiding van dit Maandblad.

De redactie van het Weekblad *Eigen Hulp* bericht, ingevolge opdracht van het Hoofdbestuur der Vereeniging, dat zij zoomin als het Hoofdbestuur de kwakzalvers-advertentiën uit dit orgaan kan weren, wegens de met de uitgevers bestaande overeenkomst. »Wat de bedoelde en soortgelijke advertentiën betreft, — zoo voegt de red. er aan toe — vrouwen wij dat de leden van *Eigen Hulp* daarop geen acht zullen slaan, dat zij in geval van ziekte of verwonding hun genees- of heilkundige zullen raadplegen en niet hun toevlucht tot geheimmiddelen zullen nemen.»

Wij hopen dat de red. in haar vertrouwen niet beschaamd moge worden en dat er nog eens een tijd moge komen waarin zij ook over de advertentiën eenig toezicht zal kunnen uitoefenen.

In ons vorig nummer heeft Dr. S. Sr. CORONEL te Leeuwarden de *Audiphone* van LEFÈBRE te 's Hage besproken. Iemand schijnt daaruit gelezen te hebben een veroordeeling van alle dergelijke instrumenten voor hardhoorigen en bericht ons dat hij met een instrument onder een anderen naam verkocht (dentafoon) van een anderen fabrikant, dat niet f12 maar slechts f2 kostte wel een goed resultaat heeft waargenomen. Wij laten die mededeeling in hare waarde, maar wijzen er op dat de Heer Coronel voor zijne veroordeeling, blijkens de door hem aangehaalde feiten, zeker alle recht had.

Wij ontvangen van Dr. J. A. VAN DER STOK, arts en officier van gezondheid 1e kl. bij het reg. grenadiers en jagers, het door hem uitgegeven geneeskundig werk *Dosimetrie, Handleiding ten gebruike bij de dosimetrische behandeling*. Ter bespreking van dit boek is het hier niet de geschikte plaats, maar wij maken er melding van omdat enkele bladzijden aan de zoogenaamde *Electro-homoeopathie van graaf Mattei* besteed worden, een kwakzalverij die wij in het vorig nummer uitvoerig hebben besproken.

De heer v. d. STOK is niet minder sterk in zijn afkeuring van die zoogenaamde geneesmethode dan wij en gaarne nemen we zijne woorden over: 't is jammer dat dergelijke onzinnige redevoeringen als in het boekje van Mattei staan nog ingang vinden bij enkele, wellicht bij vele goedgegooivigen.

In de nieuwsbladen lezen wij dezer dagen het volgende:

»Het Gerechtshof te Amsterdam heeft onlangs in hooger beroep uitspraak gedaan in de zaak van G. A. P. H. te Haarlem, beschuldigd van onbevoegde uitoefening van de geneeskunst en te dier zake door de Arr.-rechtbank te Amsterdam veroordeeld tot eene celstraf van 55 dagen en eene geldboete van f50.

»Het Hof heeft den beschuldigde van alle rechtsvervolgung ontslagen, van meening zijnde dat het uitwendig wrijven en manipuleeren van patienten, het zoogenaamde masseeren, waartoe de geneeswijze van H. tegen asthma zich bepaalt, geen overtreding van de geneeskundige wetten vormt.»

Weinige dagen daarna troffen we de volgende advertentie aan:

Asthmalijders! Bevoegd deskundige (volgens de wet) tot het uitoefenen van Manipulatie. Speciale behandeling van borst en rugaandoening, kneuzingen, ontwrichtingen en reumatiek. G. A. P. H. adres enz.

Wat er van deze zaak is kunnen wij niet beslissen, maar wanneer het hier een orthopaedische behandeling betreft, en deze niet, zooals bij de andere beoefenaars van de orthopaedie, onder toezicht van een geneeskundige geschiedt, is de zaak de voortdurende aandacht van het geneeskundig staatstoezicht waard.

Als speciale behandeling van asthmalijders, van borst- en rugaandoeningen, van kneuzingen, ontwrichtingen en reumatiek niet meer moet genoemd worden »het verlenen van genees- of heilkundigen raad of bijstand», zooals art 1 der wet van 1 Juni 1865 het uitdrukt, wordt het trouwens tijd, dat men de beteekenis der woorden in de Nederl. taal ga veranderen.

In sommige bladen werd het bericht, dat de heer BRESSER (firma CLÉBAN) te Amsterdam wegens den verkoop van kwakzalversmiddeltjes door de Rechtbank aldaar veroordeeld is, op een eigenaardige wijze ingekleed. Men las n.l. dat uitspraak was gedaan enz. in de zaak *uitgelokt* door den heer Bresser, alsof deze debitaant in buitenlandsche kwakzalverswaren zelf het indienen van een aanklacht tegen hem zou gewild hebben. De waarheid is dat op verzoek van een lid van den Geneesk. Raad, ook lid onzer Vereeniging, proces verbaal tegen Bresser is opgemaakt, zoo dat er van »uitlokken» door den veroordeelde geen sprake was.

De agenten van den fabrikant van moeder Seigels stroop en pillen trekken door ons geheele land om den almanak, die als reclame daarvoor moet dienst doen, bij duizende exemplaren te verspreiden. In de vorige maand werd te *Leeuwarden* bijna elk huisgezin met zoo'n almanak bedeed en in de handen van vele kinderen zag men gedurende een paar dagen die gekleurde prenteboekjes. In de *Leeuwarder Courant* werd toen op ons verzoek de waarschuwing uit no. 1 van dit maandblad overgenomen. Kort daarna was *Groningen* aan de beurt en ook daar zorgde een der leden onzer Vereeniging voor dat de plaatselijke blaas waarschuwingen opnamen. In deze maand werd *Bergen op Zoom* bezocht en het lid onzer Vereeniging aldaar deed in het Nieuws en advertentieblad van Bergen op Zoom hetzelfde. Te *Deventer* was dit reeds vroeger geschied.

Wanneer zoo de leden in ons geheele land op hun post zijn kan er veel goeds gebeuren, want zelden weigeren de nieuwsbladen het verzoek tot opneming van zulk een waarschuwing aan een stadgenoot. In de verschenen nummers van het maandblad vindt men onder de herhaalde waarschuwingen kort en zaakrijk van de meeste kwakzalvers middeltjes den aard en de waarde vermeld, zeer geschikt ten gebruike voor een dergelijk doel.

Te Berlijn annonceerde eenigen tijd geleden zekere koopman L. rheumatische kettingen die een electrischen stroom heeten te leveren, waardoor onfeilbare genezing van allerlei kwalen te verkrijgen was. Om zich succes te verzekeren gaf hij zijn firma den naam Siemens & Co. en vestigde hij zich in de nabijheid van de beroemde firma Siemens en Haske, waardoor velen in den waan gebracht werden dat deze laatste firma iets met den verkoop zou te maken hebben.

Er wordt nu evenwel een eind aan de zaak gemaakt want de officier van justitie heeft een aanklacht tegen L. ingediend, niet wegens „onwettige uitoefening van geneeskunst”, of zoo iets, maar eenvoudig wegens „bedrog”. Zoo zou men ook in ons land met bijna alle kwakzalvers kunnen handelen, want geve men al den naam van geneeskunde aan dezen verkoop van wondermiddeltjes het is eenvoudig bedrog. Water en suiker verkopen als geneesmiddelen tegen vele kwalen (zooals b.v. de *Specificques Mattei* die in ons vorig nummer behandeld zijn) is minstens even erg en van denzelfden aard als koper voor goud te verkopen en moest ook op de zelfde wijze gestraft worden.

Volgens een later bericht is de bedoelde koopman Löwinson tot 6 maanden gevangenis en 1000 mark boete veroordeeld.

Men bericht uit Parijs dat met het doel om het publiek eenigszins tegen bedrog en charlatanisme te behoeden, de geneeskundigen uit het buitenland die aldaar gevestigd zijn, zullen uitgenoodigd worden om op hunne recepten en naambordjes de plaats te vermelden waar zij hun diploma verwierven.

De volgende waarschuwing nemen wij gaarne over uit het *Rotterdamsche Nieuwsblad*:

»Men schrijft ons uit Berlijn: In enkele Nederlandsche bladen lees ik een advertentie, waartegen het publiek gewaarschuwd mag worden, daar het Openbaar Ministerie alhier tegen den inzender eener dergelijke advertentie in onze bladen een aanklacht heeft ingediend. De advertentie prijst ouden en jongen lieden de genezing van zwakte des lichaams en des geestes aan door de zg. „wereldberoemde bekroonde *Miraculo Préparate* van den Oberstabsarzt dr. Müller.” Belangstellenden moeten 70 Pf. vooruit zenden. De advertentie is ondertekend met de woorden: »Dépôthouder: C. Kreikenbaum Brunswijk.»

»Zij die door toezending van 70 Pf. het middel verlangen, ontvangen dan van zekeren Stahn, Wilhelmstr. 122a te Berlijn, een brochure benevens een circulaire, waarin hun medegedeeld wordt dat de *Miraculo Préparate*, Elixer en Balsem, hun tegen vooruitbetaling van 8 Mark gezonden zullen worden; de brochure bevat een onnoemelijk aantal *anonyme* attesten, waarbij de namen en woonplaatsen der getuigen slechts door de eerste letters worden aangegeven, die natuurlijk nietszeggen. 't Geheel schijnt een zwendelarij te zijn om jongelieden 70 Pf. uit den zaak te kloppen, overtuigd als men is dat de bedrogenen de zaak toch niet aan het licht kunnen brengen, daar zij zich openlijk zouden compromitteren, door te bidden dat zij redenen hadden om hun toevlucht tot die *Miraculo-Préparate* te nemen.»

Do hier bedoelde brochure en circulaire zijn in ons bezit en de zaak is werkelijk alweer een der ergste en schandelijkste soorten van kwakzalverij. Als de middelen onderzocht zijn komen we op het onderwerp terug.

Kleurmiddelen voor het haar.

't Is een verkeerde meening, dat de haren grijs worden; de oude haren vallen uit en daarvoor in de plaats komen nieuwe, die zonder kleurstof en dus wit of grijs zijn. Eerst een enkel haar van iedere groep en aan de slapen van 't hoofd en gaandeweg meerderen en op de kruin. Dit ligt in de natuur van ons lichaam en van het leven; evenals het uitvallen der tanden, het verminderen der krachten op gevorderden leeftijd. 't Is dus geen ziekte maar een normaal verschijnsel en er is niets tegen te doen.

Een enkele maal ziet men echter grijze haren te voorschijn komen bij personen op betrekkelijk nog jeugdigen leeftijd. Vindt iemand dit onaangenaam en zijn 't slechts enkelen dan bestaat er geen bezwaar tegen om ze van tijd tot tijd uit te trekken; ten onrechte meent men echter dat vroegtijdig grijs worden een teken zou wezen van ongebonden levenswandel; 't heeft daar hoegenaamd niets mee te maken.

Tegen deze ziekelijke ontwikkeling bestaat ook weinig hulp, slechts in enkele gevallen, waarbij de kwaal niet is overgeërfd, maar het gevolg is van schimmelziekte of zenuwlijden, is het soms mogelijk genezing aan te brengen of den voortgang der kwaal te stuiten; een jaren lange behandeling tegen de oorzaken der kwaal gericht, is daarbij een vereischte. Zeer dikwijls echter zal elke behandeling vruchteloos zijn en velen wenschen alsdan hun toevlucht te nemen tot het verwen van 't haar.

Uit het bovenstaande zal men kunnen begrijpen dat in allen gevalle van teruggeven van de natuurlijke kleur van het haar door 't een of ander middel geen sprake kan zijn; wat kappers en kwakzalvers daarvan verzekeren, zijn leugens; de afzonderlijke haren moeten elk voor zich geleverd worden, evenals een stuk hout, niets meer en niets anders.

Verscheidene plantaardige verfstoffen zijn in 't algemeen onschadelijk, maar velen ook ondoelmatig, omdat zij op den duur souwijken eene minder gewenschte grijs-groene, of blauw-roode, violette kleur doen ontstaan; men verlieze ook niet uit het oog, dat de kwakzalvers niet zelden voorgeven, dat hunne middeltjes uit plantaardige stoffen zijn bereid, die nogtans blijken minerale zelfstandigheden te bevatten.

Een der meest gebruikelijke onder deze laatste is het lood, dat vroeger bijna uitsluitend voor dit doel werd aangewend en waarvan het gebruik zonder eenig voorbehoud moet worden ontraden.

Het aanhoudend gebruik van loodzouten zij 't ook in geringe hoeveelheden en uitwendig, heeft niet zelden vergiftiging met allerbedenkelijkste en ongeneeselijke gevolgen veroorzaakt. Vele dier gevallen komen niet ter openbare kennis, doch nu en dan verneemt men merkwaardige feiten. In de Juli-aflevering van het Fransche tijdschrift *Annales d'hygiène publique* wordt weder van 6 loodvergiftigingen door haarkleurmiddelen melding gemaakt, die door 3 verschillende geneeskundigen waren geconstateerd.

Prof. Pincus raadt daarom als bijna eenig kleurmiddel aan het *salpeterzure zilver-oxyde* (helsche steen).

Eerst wordt al het vet uit het haar verwijderd met gewoon lauw zeepwater of eene soda-oplossing (1 tot 4 deelen soda op 100 tot 200 deelen water.) In een apotheek heeft men vooraf laten gereed maken eene oplossing van 1 gram helsche steen in 50 gram water.

Met een langharigen, zachten tandenborstel wrijft men dit vocht in het haar. Door de verbinding van de zilveroplossing met de organische stoffen van het haar en inzonderheid door de inwerking van het licht, scheidt het zilver-oxyde zich in fijne deeltjes af en zet zich af op het haar. Zilver-oxyde is zwart en door de vermenging van deze kleur met die der bijna altijd nog aanwezige kleurstof in het haar is de totaalindruk niet zwart maar bruinachtig zwart.

Men meene echter niet dat deze kunstbewerking heel gemakkelijk is; meest altijd zal er iets van het vocht op de huid geraken en ook deze zwart

kleuren; zelf kan men de bewerking ook onmogelijk goed verrichten en minstens vordert zij 1 à 2 uren tijds; terwijl zij om de 6 à 12 weken moet worden herhaald, deels omdat de zilverdeeltjes die zich op de oppervlakte van het haar bevinden na verloop van tijd verdwijnen, deels omdat de grijze haren blijven doorgroeien en alzoo van onderen steeds weder voor den dag komen.

Over nadere bijzonderheden verwijzen wij naar het genoemde boekje van Prof. Pincus.

Intusschen kunnen wij niet nalaten ten slotte op te merken dat het ons — even als de genoemde schrijver — veel verstandiger voorkomt tevreden te zijn met het haar dat men van de natuur heeft ontvangen, doch wil men het aangegeven kleurmiddel gebruiken ook daarmede voorzichtig te zijn. Het uitwendig gebruik van de helsche steen-oplossing zal geen nadeel te weeg brengen, maar men wachte zich er voor door onvoorzichtigheid aanleiding te geven dat kinderen of anderen van het vocht proeven. Want inwendig is het een hevig vergift en menigeen zal zich nog het treurig geval herinneren betreffende de vergiftiging van het wicht, dat gesnoept had uit een fleschje van de kaptafel zijner moeder.

Onze goede trouw in verdenking.

Hoe ongaarne ook, we moeten nog eens terugkomen op den pillen-verkoop van den apotheker C. G. LOOMEIJER te Haarlem. Hij zelf en nog meer zijn vrienden de heeren P. J. VAN ELDIK THIEME en R. J. OPWIJERDA, die hij zeker daarvoor niet dankbaar zal zijn, noodzaken ons er toe. De heer THIEME geeft in het *Pharmaceutisch Weekblad* een voorstelling van de zaak en steunt die door het afdrukken van een aantal particuliere briefjes van de beide redacteuren van dit Maandblad en van den heer KRUISSE. Uit die voorstelling zou moeten blijken dat zoowel wij als de heer K. en de heer SCHMIDT, die de pillen onderzocht, ter kwader trouw hadden gehandeld. De heer OPWIJERDA, redacteur van het *Pharm. Weekblad*, schijnt terstond van onze oneerlijkheid overtuigd en weigert zoowel aan den heer K. als aan den heer S. een weerlegging in zijn blad te plaatsen.

Daarom zijn wij genoodzaakt in dit Maandblad de onderstaande bewijzen af te drukken, waardoor aangetoond wordt: 1o. dat wij, zoo min als een onzer medewerkers, de minste kwade trouw hebben gebruikt, maar integendeel met groote lankmoedigheid den heer LOOMEYER hebben behandeld; 2o. dat de heer LOOMEYER nog op 14 April 1882 de bedoelde pillen met die in no. 6 van ons blad afgedrukte leugenachtige gebruiksaanwijzing, heeft verkocht.

Vooraf zij nog opgemerkt dat wij volkomen zekerheid hadden dat de heer L. de bedoelde pillen bereide en afleverde, zonder dat wij zijn eigen brief aan den heer T., waarvan in het onderstaande sprake is, en die ons tot uitstel der zaak had doen besluiten, daarvoor als bewijs behoeften, doch dat we, eerst toen de heer L. brutaal ontkende, een enkelen regel uit dien brief hebben aangehaald.

In April van het vorige jaar werd ik door den Heer P. J. v. E. T. uitgenoodigd een samenkomst met hem te hebben in het lokaal Krasnapolsky. Ik voldeed aan dat verzoek en vernam dat die bijeenkomst ten doel had, door mijne bemiddeling het dreigend gevaar van den Heer LOOMEIJER JR. af te wenden om in het maandblad der Vereeniging tegen de Kwakzalverij als fabrikant van een soort van pillen te worden genoemd. De Heer T. deelde mij uitvoerig de omstandigheden van den Heer L. mede en verzocht mij dringend te trachten de redactie van het maandblad te bewegen, voorloopig die zaak te laten rusten, omdat de Heer L. een anderen vorm aan het verkoopen dier pillen zou geven doch daarvoor tijd behoefde. Bij die gelegenheid gaf de Heer T. mij een brief in handen, door den Heer L. aan hem gericht en liet mij dien brief behouden, kennelijk met geen ander doel, dan om den inhoud daarvan te doen strekken tot het aannemen van verzachtende omstandigheden door de genoemde redactie. Aan mijn verzoek werd daarna voldaan, de bespreking der pillen van de erven METZ uitgesteld en door dat uitstel den Heer L. gelegenheid gegeven het verkoopen der pillen te staken, althans zorg te dragen dat niemand hen daarover later zou kunnen lastig

vallen. Dat de pillen van de erven METZ werden bereid en verkocht door de firma C. G. LOOMEIJER & ZOON werd niet alleen niet tegengesproken, maar integendeel als een onomstootbare waarheid aangenomen, immers wat bewoog anders den Heer T. naar Amsterdam te komen en voor zijn vriend in de bres te springen? Eerst nu ruim een jaar later is de redactie op deze zaak terug gekomen; van alles wat daarna is geschied kan ik het stilzwijgen bewaren en meende zulks ook te blijven doen, tot dat de Hr. T. onverwachts den brief dien hij verleden jaar in mijn bezit had gelaten terug eischte. Ik herinnerde mij niet of ik dien brief ooit had terug ontvangen, die door mij indertijd aan de redactie was ter lezing gezonden, ging onder mijne papieren aan 't snuffelen en verzocht tegelijk de Heer Dr. VITUS BRUINSMA eens na te zien of het bewuste stuk nog bij hem voorhanden was. Per telegram vernam ik op den dag der vergadering van het pensioenfonds, dat de brief mij zou worden teruggezonden, hetgeen ook geschiedde, zoodat ik weinige dagen later den brief aangeteekend aan den Heer T. heb kunnen verzenden. De lezers van het *Pharm. Weekblad* kunnen thans oordeelen over de waarde van dien brief en tevens of ik al of niet met oprechtheid en goede trouw heb gehandeld.

Amsterdam.

P. KRUISSE.

De ondergeteekende verklaart hiermede dat hij zich op den 14den April jl. begeven heeft naar Haarlem en wel naar de Bartel Jorisstraat no. 11, alwaar zich de apotheek van de Heeren C. G. LOOMEIJER & ZOON (G. F. METZ) bevindt en hem aldaar door een persoon, die achter de toonbank bezig was, op zijn bloote aanvraag, een doosje van de bewuste „slijmpillen” met eene gebruiksaanwijzing (om het doosje gewikkeld) tegen betaling van 30 cent overhandigd werd.

Amsterdam, 28 Juli 1882.

G. MIJNARENS, Nassaukade 9.

De ondergeteekende verklaart, zoo noodig nader te bewijzen door de afgestempelde enveloppe, op 15 April 1882 van den Heer G. MIJNARENS te Amsterdam per post ontvangen te hebben een doosje slijmpillen van de Erven G. F. METZ, gewikkeld in de bespottelijke gebruiksaanwijzing die afgedrukt is in het Juni-nummer van dit Maandblad, en die pillen toen scheikundig te hebben onderzocht.

Leeuwarden.

G. B. SCHMIDT.

Wij gelooven niet dat het noodig zal zijn hier te vertellen waarom we niet zelf, als redactie van een blad tegen de kwakzalverij, onder onzen eigen naam, die pillen hebben besteld. Dan hadden wij ze zeker niet gekregen. Intusschen noemt de redacteur van het *Pharm. Weekblad* een dergelijke handelwijze als ze een apotheker betreft: „een demonstratie tegen een collega op touw zetten” of „een collega er in doen loopen”. Gelukkig dat behalve de genoemde twee heeren slechts de apothekers die zelf wat op hun geweten hebben, in onze handelingen iets verkeers zullen zien. De 120 apothekers, die lid onzer Vereeniging zijn en blijven, zullen het zeker goedkeuren dat wij niet den een of anderen stand van personen naar de oogen zien, maar een kwakzalver met dien naam noemen ook al is hij apotheker.

Oenoline.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging den Heer F. M. Rasker, scheikundige te Deventer.

Een veel geadverteerd voorbeeld van de kwakzalverij met haargroeimiddelen die we in het vorig nummer uitvoeriger bespraken. Met zeer veel ophef wordt het aanbevolen. Hoort hoe de aankondigingen luiden:

»Goede raad voor ieder! Gebruikt niets dan de Oenoline, die voorkomt en geneest in 24 uren het uitvallen van het haar, (puisten, jeukingen, roodheid), versterkt en onderhoudt het haar, geeft aan het haar den glans, de hoeveelheid en zijne eerste kleur. Vlekt niet — Vet niet.»

Daar is inderdaad eenige waarheid in deze lofspraak; de vier laatste woorden moeten we erkennen dat volkomen waar zijn. Het scheikundig onderzoek heeft namenlijk geleerd dat het enkel bestaat uit: *glycerine*, *spiritus*, een spoor *zoutzuur* en een weinig vochtige olie voor de aangename geur. Vette olie is er niet in en het goedje geeft dus geen vetvlekken. Maar deze negatieve verdienste is dan ook al het verdienstelijke dat er in te vinden is.

„Voorkomt en geneest in 24 uren het uitvallen van het haar,” dit is, zooals ieder, die gelezen heeft hetgeen we vroeger schreven over den haar-

groeï zal begrijpen, door geen enkel vocht te bereiken. En het andere, wat in de advertentie gezegd wordt, geldt voor die *oenoline* zoomin als voor eenig ander haarmiddel. De *oenoline* is een onschuldig mengsel, dat niets zal uitwerken, en gerust zou de fabrikant het slot van de advertentie kunnen laten luiden: *vekt niet, vet niet, en doet niemendal.*

Behalve natuurlijk den „uitvinder” en zijn depothouders hun buidel vullen. Want voor een flesch van het vocht, die met cartonnen koker en fraai etiket wel voor 20 cent zou te leveren zijn, en dan nog met voordeel, wordt f 1,90 betaald, wat men bezwaarlijk een „bescheiden winstje” kan noemen.

Hoofdpijn droppels van Kerhwand.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging den Heer D. v. d. Weerd, apotheker te Kampen.

Of er een Doctor Kerhwand bestaat of bestaan heeft weten wij niet, maar wij willen het aannemen op gezag van zekeren drogist J. C. Woortman te Utrecht, die hoofdpijndroppels verkoopt welke van hem afkomstig heeten. Noch de „doctor” noch de drogist schijnen het in de geneeskunde, zoomin als in de spelling van de Nederlandsche taal, ver gebracht te hebben. Zie hier wat op het biljet, dat bij de droppels verkocht wordt, te lezen staat:

Door een langdurige ondervinding in de Tropicelanden opgedaan, wegens de verschillende hoofdpijnkwalen, is het mij gelukt, een Balsem daar te stellen, welke in de meeste gevallen directe genezing geven en zoo het geene geheele herstelling direct daargesteld, zoo zal het toch zeker de leider zeer verlichting van pijn geven.

Gebbruiksaanwijzing.

Men neemt 1 á 2 droppels op de vinger en wrijft die goed op het voorhoofd zoodat de vinger droog is en men zal direct verlichting van pijn bespeuren. ook is het goed dit in het keultje van de hals een of tweemaal te herhalen, ook kan men het met goed gevolg bij kleine kinderen aanwenden die stuipachtig zijn, door een of twee droppels op een lindje aan de kuitjes te leggen.

Hopende dat mijne ondervinding onder Gods zegen voor de leidende menschheid tot verlichting moge zijn, teeken ik mij met het volste vertrouwen.

Dr. J. R. KERHWAND.

Die „langdurige ondervinding” in de „Tropicelanden” heeft „onder Gods zegen” voor de „leidende menschheid” niet veel bijzonders tot resultaat gehad. Want het scheikundig onderzoek heeft geleerd dat het vocht, dat in een uiterst klein fleschje voor 30 centen verkocht wordt een gewone vette *olie* is met wat *mostaardolie* vermengd. De stof zoomin als de combinatie is dus iets nieuws, en de aangeprezen aanwending tegen hoofdpijn even min. *Mostaardolie* is een scherpe bijtende *olie* die als men ze onvermengd of wat veel op de huid smeert, een blaar veroorzaakt. Zij kan, door afleiding, verlichting van pijn geven, even als de bekende *mostaardpappen* en *mostaardpleisters* dit doen. Het gebruik dezer laatsten is echter meer aan te raden en minder gevaarlijk.

Alweer Holloway.

Het volgende berichtje nemen wij over uit een reeds eenige weken oud *Zondagsblad van het N. v. d. D.*

„In de volgende maand wordt Holloway's verplegingsgesticht aan Virginia Water geopend. Deze vorstelijke weldaad heeft hem, naar men zegt, een miljoen gekost, veel meer dan het dubbele van de som, die er aan besteed behoeft te worden, zonder nog te spreken van de schenkingen die de stichter te kennen heeft gegeven er aan te willen vermaken.

„Er is iets aandoenlijke in de belangstelling, welke de koning der pillenmakers voor deze instelling aan den dag legt. Zijn levensgenot is niet geevenredigd aan zijn verbazenden voorspoed. Hij is eenigszins hypochondrisch, en zelden of nooit ziet men hem glimlachen. Zijne groote weldadigheid is in zijne vlagen van zwaarmoedigheid altijd zijn voornaamste afleiding geweest.

„Iemand heeft het denkbeeld geopperd, dat de Staat hem wel met eene ridderorde voor zijne weldadigheid mocht beloonen.”

Zijn levensgenot is niet evenredig aan zijn verbazenden voorspoed. . . . Dit bewijst dat zijn gemoed nog niet geheel verstandend is en de wijze waarop hij zijne miljoenen verworven heeft — laag bedrog — zelfs voor hem iets aan de waarde dier miljoenen ontnemt.

Hij is eenigszins hypochondrisch. . . en wij voegen er bij, hij heeft door zijn pillen duizenden in alle werelddelen eenigszins hypochon-

drisch gemaakt. Want de verderfelijke *aloë* in zijn pillen heeft ook dit nadeel dat de werking van het darmkanaal er door verzwakt wordt en dat de lijders, die naar zijn pillen grijpen in plaats van dergelijke geneeskundige hulp in te roepen, er aan verslaven en met hun daardoor blijvend gestoorde spijsvertering tot hypochondrie vervallen.

Dat de Staat hem wel met een ridderorde voor zijne weldadigheid mocht beloonen. . . . Dat zou er nog aan ontbreken. Wij hebben niets tegen het plan, mits de Staat hem — mét zijn ridderorde dan, — voor zijn bedrog, waardoor hij duizenden ongelukkig heeft gemaakt en menigeen in het graf gebracht, voor de rest van zijn leven achter de tralies sloot. Velen treft deze straf zonder dat ze een tiende deel van het nadeel hebben berokkend wat Holloway het mensdom heeft aangedaan, afgezien nog van het slechte voorbeeld dat hij aan anderen heeft gegeven.

Wie meent dat wij overdrijven lette op het groote debiet over de geheele wereld van zijn zoogenaamde geneesmiddelen, en op de gevallen door bijna elk geneesheer waargenomen, van direct nadeel door zijn pillen toegebracht en indirecte schade door zijn zelf veroorzaakt. Menig lichaamsdeel is afgezet omdat men door het smeren met die onfeilbare zelf de kwaal had laten voortwoekeren, terwijl bij dadelijke ingeroepen hulp gemakkelijk genezing ware gevolgd.

Tegenover zulke gemoedelijke berichten als het aangehaalde kan men niet beter doen dan de advertenties van den pillenkoning lezen.

Zie hier een die ons gelijktijdig met dat bericht onder de oogen kwam:

Onverwachte goede uitkomst wacht een ieder door Holloways geneesmiddelen.

Zij zijn onschatbaar voor de jeugdigen en schroomvalligen, wier blootheid somtijds hun leven in gevaar brengt.

Een weinig oplettendheid, matige volharding en geringe kosten, zullen den schroomvalligsten in staat stellen om ieder geval tot eenen gunstigen uitslag te brengen, zonder geheime ziekten aan iemand te ontdekken.

Is er schandelijker wijze om duizende jongelieden in het verderf te storten mogelijk?

Kan men zulk een poging om de goede raadgevingen van ouders en geneeskundigen krachteloos te maken anders dan laaghartig noemen?

En zulke advertentie's vindt men in duizende binnen- en buitenlandse nieuwsbladen!

Kleine mededeelingen.

DE LIKEUR ANTI-OBESITAS

werd een paar jaar geleden reeds een enkele maal bij ons geadverteerd, maar spoedig verdween de advertentie weer. In de laatste dagen, nu het depot van het middel in andere handen is overgegaan, verschijnt plotseling de fraaie aankondiging van dit middel tegen zwaarlijvigheid opnieuw. Het schijnt thans met kracht ook in ons land geëxploiteerd te zullen worden, daar verscheidene bladen de cliché's met die fraaie afbeeldingen van een paar patienten vóór en ná het gebruik hebben ontvangen.

Een bijzonderheid is zeker dat bij dit middel niet gezegd wordt: „attesten van genezen lijders liggen ter inzage”, maar 5000 *photografische bewijzen* zijn beschikbaar. Zoo kan men dus 5000 zwaarlijvigen afgebeeld zien, tot slanke tailles gevormd, alleen door het drinken van dit aangekondigde likeurtje!

Als deze kwakzalver-drogist slechts van tijd tot tijd een enkelen klant in 't net krijgt, kan hij 't nog al een tijd volhouden met adverteeren. Wij hebben namelijk om nader inlichtingen gevraagd en het bleek dat elke flesch van één liter inhoud 25 francs kost; dagelijks moet de dikke patient minstens een glas drinken en een enkele flesch wordt gezegd helpt hem niemendal.

't Zal dus altijd een vrij dure liefhebberij zijn en 't is zeker om niet iedereen reeds vooraf af te schrikken dat van dien langen duur der kuur niets in de advertenties wordt gezegd.

Wij waarschuwen reeds nu zich niet te laten verleiden. Kwakzalversmiddeltjes zoowel als likeurtjes hebben wel is waar menigeen zijn welgedaanheid ontnomen, maar zeker niet tot geneogen van den patient.

EAU DE FLEURS DE LYS

pour la teint, Planchais-Riet, Parf. breveté s. g. d. g. Paris, een vocht dat bijzonder geschikt heet te zijn ter verfraaiing van de teint, verwijdering van rimpels enz. is onlangs, zoo als hij ons bericht en ook reeds in de nieuwsbladen heeft medegedeeld, door Dr. W. MEIJERINGH te Arnhem onderzocht.

Het bleek te zijn water met ongeveer 6 percent kalomel er in verdeeld. Kalomel is een kwikverbinding en het voortdurend gebruik er van zal hoogst nadeelig kunnen zijn. Zoals bij al dergelijke schoonheidsmiddeltjes is er ook hier op gerekend, dat de dames er veel geld voor over hebben; men betaalt f 1.75 voor een fleschje, dat voor een dubbeltje met winst zou te leveren zijn.

CORRESPONDENTIE.

N. te S. Aan de opgegeven adressen worden voortaan exemplaren gezonden.

D. N. te A. Een enkel woord daarover reeds in dit nummer. Dr. v. d. S. te 'sG. Voor dit nummer te laat.

K. te D. We zullen te Z. de zaak onderzoeken.

Dr. M. t. O. te G. Na onderzoek der pillen zullen wij U nader schrijven en dan de zaak behandelen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Allen's haarsteller. Met het opschrift „*volmaakteid*” en versierd met de afbeelding van een dame met lange golvende lokken, wordt sedert bijna twee jaren dit middel buitengewoon druk in onze bladen geadverteerd. De geheele naam luidt: Mad. S. A. Allen's *Wereldberoemde Haarsteller* en de dame zegt er onbeschroomd van: „het faalt nooit in het wedergeven van de jeugdige kleur aan grijze haren, waaraan het nieuw leven, groei en glinsterende schoonheid mededeelt.”

Jammer dat aan die fraaie belofte zoo slecht moet voldaan worden. De haarsteller kan niets doen dan het haar een beetje zwart maken en, bij veelvuldig gebruik, het lichaam vergiften.

Volgens WITTEIN bestaat het middel uit 5,6 gram zwavel, 8 gram loodsuiker, 100 gram glycerine, 200 gram water en een weinig welriekende olie. Men betaalt hiervoor f 3,60 terwijl, indien een dergelijk mengsel volgens recept door een apotheker werd bereid, het niet duurder dan f 1,— zou komen.

Doch men wachte zich er voor! Loodsuiker maakt soms het haar een weinig zwart, maar het is een zwaar vergif, dat ook als het niet ingenomen wordt doch de huid er veelvuldig mee wordt besmeerd, ongelukkige vergiftigingen kan veroorzaken en dit reeds dikwijls heeft gedaan.

Antimiasmatiek van Koene. Ofschoon de Brusselsche kwakzalver KOENE weinig of niet in Nederlandsche bladen adverteert, is zijn middel in ons land nog al verspreid. Dit komt door het brochuretje dat hij heeft uitgegeven en waarmee hij de eenvoudige geloovigen lokt door het portret van den vorigen paus Pius IX, dat hij daarop heeft afgedrukt, en de mededeelingen van kardinalen, bisschoppen en religieusen die zijn waar heeten aan te bevelen.

Die waar, het zoogenaamde *antimiasmatiek*, noemt hij een *verzuiverend, spijsverterend en versterkend water dat de talrijke ongesteldheden voorbehoed en geneest, die beginnen met eene vermindering van eetlust en alle ziekten die voortspruiten uit een onvolmaakte spijsvertering*, en tot deze ziekten rekent KOENE dan ongeveer alle, tot *vallende ziekte, tering* en zelfs „*doodelijke intremmitterende koorts*” toe. Natuurlijk wordt dat wonderbare water als een verbazende ontdekking uitgekreten, die door mijnheer KOENE tot heil der menschheid is gedaan. Het scheikundig onderzoek van den heer J. VAN RIEL, militair apotheker te Bergen op Zoom, heeft echter aangetoond, dat dit zoogenaamde *antimiasmatiek* niets anders is dan wat in de geneeskunde onder den naam *Liquor Stypticus* bekend is, eene oplossing van *ijzerchloride*. Het is echter slechts half zoo sterk als het in de apotheek gebruikelijke en bovendien slecht bereid en daardoor onzuiver.

De wonderen die KORNE er van verhaalt kan men in geen een deele er mee verkrijgen, al is het een ijzermiddel dat ook de geneeskundigen in enkele gevallen met succes gebruiken. Nieuw is het zeker ook niet, twee eeuwen geleden was het reeds in gebruik. De kleine fleschjes, (8 gram inhoud), die bij KOENE 50 cent en bij zijn depothouders 80 cent kosten, zouden bij den apotheker voor 10 cent te krijgen zijn. Maar zonder aanwijzing van den geneesheer gebruikte men het liever in het geheel niet en nooit anders dan zeer weinig en met veel water verdund.

Tandpoeder van J. G. Popp bestaat volgens HILDWEIN uit 20 deelen poeder van violenwortel, 10 deelen gebrande hertschoorn en 1 deel Florentijnsche lak. Een doosje met 30 gram kost 80 cent en zou in de apotheek gemakkelijk voor de helft van den prijs te krijgen zijn.

Tegenwoordig zijn alle wetenschappelijke tandartsen het er over eens, dat over 't algemeen al die tandmiddeltjes uit de kranten onnoodig of schadelijk zijn. Het best is zegt de heer SCHOONDERMARK, docent in de tandheekunde te Leiden, het heele rommelzoodje in de goot te werpen. Nauwkeurige proeven hebben bewezen, dat het middel van POPP, en de meeste anderen, door aanhoudend daarmee te poetsen het glazuur der tanden afslipen.

Het beste tandpoeder is waarschijnlijk fijn poeder van houtskool of van gebrande oesterschelpen, dat in iedere apotheek te verkrijgen is; en het beste voorbehoedmiddel: zindelijkheid, het vermijden van te heete of te koude spijzen en dranken en van te harde tandenstokers.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenbergen.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Berichten.

De eerste Vergadering onzer Vereeniging heeft 16 Aug. j.l. te Amsterdam plaats gehad en werd door 51 leden bijgewoond. Een uitvoerig verslag van die vergadering wordt met dit nummer van ons Maandblad aan de leden verzonden.

Uit de mededeelingen op die vergadering bleek o. a. dat het aantal leden toenemende is; het bedraagt thans 486. Er werd bij acclamatie besloten de kosten die het proces te Maastricht aan de redacteurs mocht veroorzaken uit de kas der Vereeniging te betalen. Verder werd, ten gevolge een besluit der vergadering, een commissie van 5 leden benoemd tot het ontwerpen van statuten voor de Vereeniging, welke commissie bestaat uit de Heeren Dr. H. P. KAPTEIN te Abcoude, P. KRUYSSSE te Amsterdam, Mr. J. C. MEIJER te Leeuwarden en de beide redacteurs van dit blad.

Door een der laatsten werd de mogelijkheid ter sprake gebracht om het maandblad in een weekblad te veranderen, vooral om daardoor de gratis verspreiding goedkooper te doen plaats grijpen, d.i. een weekblad met $\frac{1}{2}$ cent port zou kunnen verzonden worden en een maandblad 1 cent vereischt, wat bij vele duizende exemplaren een belangrijke bezuiniging zou kunnen geven. Eenparig was men echter van oordeel om het orgaan een maandblad te laten blijven, ofschoon niet »uit gebrek aan stof» zoo als sommige nieuwsbladen vermeld hebben. Er is voortdurend overvloed van stof, daarvoor zorgen de heeren kwakzalvers.

Wij waarschuwen het publiek geen geloof te hechten aan personen, die in advertenties verkondigen dat zij een middel verkoopen dat door ons aanbevolen zou zijn. Het artikel in dit nummer tot opschrift dragende *De aanbeveling van een kapper* kan doen zien dat zulk een waarschuwing noodig is.

»Voor de arrondissements-rechtbank stond den 4n Augustus terecht A. W. R., oud 50 jaar, gewezen magnetiseur, aangeklaagd van met behulp van eene somnambule onbevoegd de geneeskunde te hebben uitgeoefend. Wanneer de patienten bij hem kwamen, bracht hij de somnambule in een zogenaamd magnetischen slaap en teekende dan op wat zij schreef. De prijs van zulk een consult was drie gulden, terwijl de somnambule in den laatsten tijd een vast salaris ontving. Vroeger werkte beklagde steeds zonder dokter, maar toen zijn gewone apotheker weigerde langer recepten klaar te maken, die niet door een bevoegd geneesheer waren ondertekend, verklaarde dr. D. uit Nieuwer-Amstel, zich bereid de recepten tegen eenige vergoeding te teekenen. Het ten laste gelegde werd in hoofdzaak door beklagde erkend, die echter niet toegaf dat zijne somnambule gedurende de séance wel eens de oogen geopend hield, de patienten betastte, of vooraf met hem, beklagde, een onderhoud had, nadat hij zelf zich door den patient omtrent zijne ziekte, had doen inlichten.

»Na het hooren van de getuigen, waaronder de somnambule zelf, en verscheidene vroegere patienten, eischte het O. M., bij monde van Mr. Hoytema, substituu-officier, een boete van f 250. Z E Achtbare meende, dat in dit geval de meewerking des dokters den magnetiseur niet dekte, omdat de geneesheer de patienten niet zelf onderzocht had, maar zich alleen bepaalde bij eene controle op de voorgeschreven geneesmiddelen.

»Door den verdediger des beklagden, Mr. Mouthaan,

werd o. a. aangevoerd, dat niet de beklagde, maar de somnambule de geneeskundige hulp had verleend, terwijl hij ook met kracht de stelling verdedigde, dat de meewerking van Dr. D. den beklagde volkomen dekte.

»Later is deze beklagde veroordeeld tot een boete van f 150, met vrijspraak van enkele der ten laste gelegde feiten.»

Tot zoover ontleenen we dit bericht aan de nieuwsbladen. We voegen hier aan toe dat de naam van den veroordeelden magnetiseur is A. W. Rademaker en dat de geneeskundige die niet schroomde hem in zijn bedrijf te helpen, de plattelandsch heelmeeester E. DONKERSLOOT te Nieuwer-Amstel is dezelfde die, onder den titel van Een Hollandsch Geneesheer, zoo veel kwakzalversmiddeltjes aan den man brengt.

Deze zaak is van denzelfden aard als die welke het lid onzer vereeniging de Heer v. D. HEGGE ZIJNEN in dit nummer van ons blad bespreekt; hoe het op zulke séances met zogenaamde magnetiseurs toegaat kan men zien uit zijn opstel.

Menigmaal hebben wij er op gewezen, dat de Nieuwsbladen door hunne advertentiekolommen de grootste medehelpers zijn van de kwakzalvers. Onveranderlijk wordt daarop geantwoord, dat al wilden de uitgevers, administraties of redacties daaraan een einde maken, dit zou afstuiten op de moeilijkheid om controle uit te oefenen op den inhoud der advertenties.

We zullen thans niet voor de zooveelste maal aantoonen, dat deze bladen in andere opzichten toch niet terugdeinzen voor zulk eene beweerde moeilijkheid van controle, doch willen er op wijzen, dat er een heel eenvoudig middel schijnt te bestaan om de industrie van het groote heir van kwakzalvers niet meer in de hand te werken.

Dit middel bestaat hierin, dat zij, die aan 't hoofd der nieuwsbladen staan, niet meer extra-coordecen quuen aan deze industrieelen van verdacht allooi. Terwilt advertenties van Waersogers, Holloway, Gimborn, Richter enz. worden opgenomen voor één of twee kwartjes, moeten anderen voor dezelfde plaatsruimte in het blad twee à drie gulden betalen. Wordt aan de kwakzalvers dezelfde prijs berekend, dus aan hen geen extra rabat toegestaan, dan schijnen zij, hoe groot hunne winsten ook mogen zijn, het aanhoudend adverteren niet te kunnen volhouden. Tenminste ons is gebleken dat de bladen die geen bijzondere voordeelen aan de heeren kwakzalvers geven, slechts van zeer enkelen een advertentie toegézonnen krijgen.

Als een bewijs wolk een ontzaglijke omzet er tegenwoordig plaats heeft in het artikel, geheimmiddelen, z.g. specialiteiten en pharmaceutische depôt-middelen kan het bericht dienen, dat wij overnemen uit het *Ned. Militair Geneesk. Archief*. Men leest daar dat het groote Parijsche huis voor »geneeskrachtige specialiteiten» vroeger als »Maison Frères» bekend en sedert eenige jaren het eigendom van den thans overledenen Th. Forchon op den 2 Dec. 1881 door de wed Forchon verkocht werd voor 10,500,000 frs. Een Engelsche maatschappij had 9,000,000 frs. geboden!

»De Fransche afgevaardigde Alfred Naquet heeft een brevet genomen voor een verf van haar en baard! Hij schrijft: Voor dat ik aan politiek deed, was ik scheikundige, en dit is een hoedanigheid bijna even blijvend

als de verf, die ik heb uitgevonden. In mijn verloren oogenblikken keer ik terug »à mes premières amours.»

Dit berichtje vinden we in de nieuwsbladen. Naquet is inderdaad een niet onverdienstelijk scheikundige, maar of hij werkelijk een brevet voor een haarverfje heeft genomen zal later moeten blijken. Wij wantrouwen het bericht wel eenigszins; 't kan van een kapper afkomstig zijn die den naam van Naquet wil exploiteeren.

In vele bladen werd dezer dagen onder de nieuws-tijdingen eene mededeeling opgenomen van een Duitsch geneeskundige, die waarschuwde tegen 't onvoorzichtig gebruik van mondspoelingen en gorgeldranken met *chloras kalicus*, (kaliumchloraat of chloorzure kali) omdat er zoo gemakkelijk een gedeelte van wordt doorgeslikt, 't geen niet zelden nadeelge gevolgen kan na zich slepen. Wij hebben reeds vroeger gewezen op het gevaar van dit geneesmiddel, dat het hoofbestand-deel vormt der al te bekende en al te veel en roekeloos gebruikte *Pastilles de Dethan*, waarover wij thans verwijzen naar de herhaalde waarschuwingen in dit nummer.

De *Geneesk. Courant* van 30 Juli j.l. een artikel over deze *chloras kalicus* overnemende uit de *Gazette Hebdomadaire* zegt daarin: »Als men nagaat met welk »eene lichtzinnigheid dit anders heilzaam middel wordt »gebruikt, dan is het te verwonderen, dat er nog niet »meer gevallen van vergiftiging daarmede voorkomen.»

Elk kan dus zien, dat de waarschuwingen niet van ons alien komen.

Toevallig kwamen ons dezer dagen weder eens een paar der geschriften in handen, die de firma Richter te Rotterdam gewoon is te wikkelen om de kwakzalversproducten, die zij aflevert. 't Eene was van *pain-expeller*, het andere van een *ijzertinctuur*.

Over de middelen zelf zullen wij thans niets spreken, maar het is zonderling hoe in deze boekjes al weder een artikel onzer geneesk. wetten straffeloos overtreden wordt.

Met duidelijke woorden staat in art. 3 der Wet van 1 Juni 1865 (Stbl. 60), regelende de uitoefening der geneeskunst:

»Alleen de geneeskundige mag... een titel voeren, die hem aan »het publiek als geneeskundige aanwijst.»

En op iedere bladzijde schrijft zich de verkooper dezer geneesmiddelen Dr. Richter; welk voorvoegsel in verband met den inhoud der boekjes en met de z. g. geneesmiddelen tot wier aanbeveling en bevordering van den verkoop zij moeten strekken, nooit iets anders kan beteekenen dan *docter*, een titel »die hem als geneeskundige aanwijst», en toch weet elk dat deze Richter geen geneeskundige is, maar een gewozen kousenverkooper.

Zekere *Nonhebel* te Amsterdam werd vroeger veroordeeld omdat hij in eene advertentie betreffende *heilgymnastiek*: zijn naam dit voorvoegsel van Dr. had gegeven; waarom het hoofd dezer kwakzalvers-firma niet?

Ter voorkoming van den handel in geheimmiddelen in de apotheken heeft de Vereeniging van Mecklenburgsche geneeskundigen met de Mecklenburgsche afdeeling van den Duitschen apothekersbond, de volgende overeenkomst gesloten in de maand Juli van 't loopende jaar:

a. De geneeskundigen schrijven de geneesmiddelen voor, de apothekers moeten ze gereed maken.

b. De geneeskundigen nemen de verplichting op zich om aan hunne patienten geene geheimmiddelen aan te bevelen; de apothekers verbinden zich geene geheimmiddelen of geene aankondigingen van geheimmiddelen aan te prijzen door het toevoegen van hunne namen of van die hunner firma.

c. Het begunstigen van den verkoop van geneesmiddelen buiten de apotheken moet, als in strijd met 't algemeen belang, met alle geoorloofde middelen tegen gegaan worden.

d. Ten einde deze beginselen in de praktijk tot uitvoer te brengen en in 't algemeen om den zwendelverkoop van geheimmiddelen te bestrijden wordt voorloopig voor één jaar eene commissie gevormd, bestaande uit een gelijk aantal geneesheeren en apothekers.

e. Deze commissie ontvangt in de eerste plaats vanwege de twee bovengenoemde vereenigingen de opdracht om in alle ter harer kennis komende gevallen van overtreding te beproeven, met verschoning zooveel mogelijk van personen en affaires, een einde te maken aan deze overtreding, doch bij voorkomende noodzakelijkheid ook zonder aanzien des persoons en zonder eenige verschoning te werk te gaan en met gebruikmaking van de wetten iedere overtreding ten strengste te vervolgen.

f. Bovendien moet deze commissie onderzoeken of de bestaande voorschriften en wetten voldoende zijn om het boven aangegeven doel te verwezenlijken en wanneer hierbij gebreken in de wetgeving aan den dag treden of het doel der commissie bemoeielijkt wordt, doordat de betrokken overheden niet genegen zijn hulp te verleen, alsdan met eenig voorstel ter verbetering zich te wenden tot de genoemde beide Vereenigingen.

Indien in sommige steden van Nederland eene soortgelijke overeenkomst werd gesloten en met eerlijkheid gehandhaafd, zouden de fabrieken van geheimmiddelen en z.g. specialiteiten zeker een gevoelig verlies lijden, en de volksgezondheid zou er door gebaat zijn.

Een nieuw voorbeeld van de werking van absolute vrijheid op 't gebied van de uitoefening der geneeskunst geeft het laatste jaarverslag betreffende de openbare gezondheidsregeling in 't Koninkrijk Beieren; uitgegeven op last van 't Ministerie van B. Z. aldaar.

De kwakzalverij, wordt daarin gezegd, is opnieuw beduidend toegenomen. Op honderdduizend inwoners vindt men, in Neder-Beieren alleen, 76 onbevoegden, die de geneeskunst uitoefenen en daarvoor een patent bezitten; in geheel Beieren ook de meer gunstige streken daarbij gerekend, toch nog 35 onbevoegden naast slechts een drietal wettig geëxamineerde geneeskundigen op elke honderdduizend personen.

Een arts als handlanger van een kwakzalver.

Mijnheeren Redacteurs!

Het zoo loffelijke doch ongelukkigerwijs zoo moeilijk te bereiken doel uwer vereeniging, van welke ook ik de eer heb lid te zijn, maakt het tot een eerste vereischte dat de geneesheeren zelve zooveel mogelijk de handen ineenslaan om de kwakzalverij tegen te gaan, en zooveel mogelijk te ontmaskeren.

In dubbele mate is zulks aangewezen in die gelukkig slechts zeldzaam voorkomende gevallen waarin een *gediplomeerd* geneesheer zich niet schaamt met zijne vlag de kwakzalverij-lading te dekken. Die gevallen moeten zooveel mogelijk aan de publiciteit worden prijsgegeven, opdat dusdanige individuen, die het nobele vak der geneeskunde op zoo schaamteloze en onwaardige wijze durven te prostitueren, bij alle geneeskundigen (die zich niet langer „collega's" van hen zullen noemen) bekend worden, en opdat ieder zich voor hen kunne wachten.

Daar hier te 's Grayenhage eene dusdanige giftplant welig schijnt te tieren, reken ik het mij tot plicht, als lid der Vereeniging t. d. K. in ons blad daaraan bekendheid te geven, en den betrokken onwaardigen medicus, den arts *J. P. Anema*, gediplomeerd sedert 24 April 1870, aan het publiek in zijne volle waarde te doen kennen.

Wellicht zou ik daartoe nog niet zijn overgegaan, doch daar hij de onbeschaamdheid heeft gehad, tegen alle mogelijke collegiale wetten in, buiten mijn medeweten met zijne beide consorten, aan eene mijner patienten op zijne manier *hulp te verleen* (!!!) wil ik hem den verderen lust tot dusdanige deloyale handelwijzen, zooveel in mijn vermogen is, voor goed benemen.

Publiciteit — ik herhaal het — is daartoe nog het beste middel. En daarom geef ik u dan ook

volkomen verlov van dit mijn opstel, in alle mogelijke opzichten gebruik te maken, en het liefst in zijn geheel in uw blad op te nemen.

Vooraf een enkel woord over de persoonlijkheid van den arts *J. P. Anema* te Scheveningen. Eenige jaren geleden heeft hij zich aldaar gevestigd als „specialiteit in huidziekten." Met die specialiteit schijnt 't echter niet te hebben willen vlotten. En geen wonder! Aan zeker zeer hooggeplaatst persoon, die zijne hulp inriep, durfde hij, als honorarium voor het genezen zijner ziekte, f 50.000 vragen. De hooggeplaatste zag daar wel wat tegen op, riep de hulp van wijlen *Dr. Addink* alhier in, en deze genas het *hoogst eenvoudige geval* in den tijd van enkele dagen.

Nog heb ik zelf op 't oogenblik eene jonge dame onder behandeling met *ulcera scrophulosa*, wier ouders zich door de mooie woorden van Anema hadden laten verlokken om hunne dochter bij hem aan huis te laten verplegen. De kosten echter waren van dien aard, dat deze menschen, die toch niet bijzonder gefortuneerd zijn, de tranen over de oogen liepen, en zij gelukkig zoo verstandig waren, halverwege terug te keeren.

Met die „speciale huidziekten-praktijk" wilde 't dus niet vlotten. En daarom heeft de arts *J. P. Anema* te Scheveningen zich thans geassocieerd met de individuen *Gunther* (een zoogenaamde magnetiseur met zijne *sommambule*), wonende op de Veenkade alhier, om met hun drietjes de goedgelovige menschen geld af te zetten. En dat dat zaakje productief is, blijkt daaruit dat aan *A.* voor zijn patronage, naar ik verneem, f 40 's weeks worden uitbetaald (Mijne pen weigert nagenoeg zulke onwaardigheden terneder te schrijven.)

Mundus vult decipi! Talloos zijn de menschen die zoowel hier als te Amsterdam en Rotterdam door het, drietal worden bedrogen Om u één voorbeeld te geven, zal ik u eens mededeelen hoe het bezoek bij mijne patiente zich heeft toegedragen, een allerliefst meisje van 20 jaren, lijdende aan tuberkuleuse infiltratie der rechter long. Alleen op aanhoudenden aandrang van hare familie is zij tot dat bezoek overgegaan, hoewel zij steeds heeft betuigd „niets van die kwakzalverij te gelooven," en mij met het gebeurde dan ook terstond in kennis heeft gesteld.

Het consult bij mej. *Gunther* aan huis kost f 4, bij de patienten aan huis f 5. Een mooi honorarium!

De geleerden presenteerden zich met hun drieën. Aan het bed zittende, werd mej. G. door haren echtgenoot *in slaap gemaakt* (!) waarna zij tot het betasten van het geheele lichaam overging. Het resultaat van dit onderzoek was dat de juffrouw had:

1e. eene ziekte in het hoofd, waardoor zij soms aanvallen had alsof zij krankzinnig zou worden, (van deze particulariteit was noch aan de patiente, noch aan de ouders, noch aan mij haren behandelenden geneesheer, iets bekend.)

2e. Een pijnlijke plek op het midden van de borst. (Uithoofde van den algemeen hyperaesthetischen toestand der hoogst nerveuse patiente, was zulks, bij drukking, nog al gemakkelijk te constateren.)

3e. Eene ziekte in den buik, niet nader gedefinieerd, (van buikziekte was niemand ooit iets gebleken.)

4e. Eene ziekte van alle gewrichten (???)

5e. Klieren (de habitus scrophulosus kan op het eerste gezicht reeds geconstateerd worden.)

Met religieuze aandacht werd al die geleerdheid door echtgenoot en arts *Anema* aangehoord. De medicatie werd door den echtgenoot van de *Sommambule* (?) overgenomen, en aan *A.* overgebracht, die de volgende recepten voorschreef:

No. 1.	No. 2.
R. Sapon. medic . . . 3	R. Herb. gratiol 16
Castorei 0,2	Fol. ros alb. 32
P. lign. cedri . . . 2	Lich. Island. 16
Magnes ust. . . . 4	Rad. liquir. 16
Syr. scillitic . . . 3	Fol. cochlear. 16
Nitr. kalie 1,7	H. card. bened. 16
Brom kalie 1	Rad. Sarsap. 16
P. galangae 1	Coq. et inf. c. a. ad col. 400 gram.
Extr. gram. q. s. ut.	eni adde.
f. pil. no. C.	Tinct Jodii gtt. 10
S. om de 2 u 2 pillen.	Ol. creosoti gtt. 10
	Mur ammon. 4
	D. S. om de 2 u. 1 halve lepel.
(w. g.) A. 19/8.	No. 4.
2 maatjes moutwijn.	1 lepel roggelbloem (sic.)
20 drp. kamferspiritus	1/2 „ honig
als hoofdwassching.	met melk gekookt (dik)
	morgens 1 eetlepel.

„Les formules compliquées sont les enfants de l'ignorance!" 't Spreekt vanzelf dat mijne patiente al dien poespas niet heeft laten gereedmaken. Zij was daartoe te verstandig. En 't was dan ook alleen op aanhoudend aandringen van betrekkingen, van welke zij in zekeren zin afhankelijk was, dat zij aan den aandrang om dat volk bij zich te ontvangen, heeft toegegeven.

't Moet in zekeren zin ook vermakelijk zijn zoo'n komediespel bij te wonen. Bijv.

De slaapster (op *A.* wijzende) „En daar zit me zoo'n ongeloovige dokter bij, die niets wil aannemen van 't geen ik zeg, en er niets van gelooft!"

De dokter (de handen in de lucht slaande.) „Dagelijks leer ik hier dingen die ik niet wist. 't Is mij onbegrijpelijk, totaal onbegrijpelijk!" (Mij medegedeeld. Z.)

Adoration mutuelle! Op die wijze wordt den goedgelovigen zand in de oogen geworpen. Tot mijn genoegen hoor ik evenwel dat de praktijk al wat begint te verminderen, en dat de séances te Amsterdam en te Rotterdam reeds opgeheven zijn, of zullen worden.

Uit het bovenstaande zal 't den deskundige blijken welke waarde aan die schandelijke kwakzalverij van *Anema* en consorten moet worden toegekend, Jammer dat *Ludeman* niet meer tot de levenden behoort; wat zou *A.* met *hem* goede zaken hebben kunnen maken.

Maar is 't geene eeuwige schande voor de Nederlandsche geneeskunde der 19 eeuw dat zulke dingen nog ongestraft kunnen plaats hebben? — Dat er geneesheeren worden gevonden, die, alleen uit zucht om geld te maken, zich niet schamen hun edel vak op zoo schandelijke wijze te prostitueren? — Dat hier in den Haag, den Hoofdzetel der justitie, à la barbe van Inspecteur en Adjt.-Inspecteur van het geneeskundig staats-toezicht, dusdanige gruwelen kunnen plaats hebben? Met de meest mogelijke verachting moeten die charlatans gebrandmerkt en de geneeskundigen, die in staat zijn tot zulke vuile handelingen de hand te leenen en van zoo vuile associaties deel uit te maken, moeten algemeen bekend worden gemaakt, en uit alle mogelijke geneeskundige kringen et verachting worden uitgeworpen!

Hoogachtend noem ik mij

DEN HAAG,
20 Aug. '82.

Van de Redactie
de dienstw. Dienaar

B. G. VAN DER HEGGE ZIJNEN,
Gepens. Eerste off. v. gez., genees- en heelkundige.

De audiphone.

Nadat in Nummer 7 van ons blad een opstel van Dr. CORONEL over dit onderwerp geplaatst was, ontvingen we twee brieven over dit instrument; een uit Apeldoorn, waarvan in ons vorig nummer onder de Berichten reeds melding is gemaakt, en een uit Den Haag. Deze laatste brief laten wij hier volgen en daar, onder het schrijven dat Dr. CORONEL ons zond na van beide brieven kennis te hebben genomen. Hiermede zal deze zaak waarschijnlijk wel geëindigd kunnen zijn.

Geachte Heeren!

In het laatste nummer van het door U uitgegeven Maandblad las ik met verbazing de beschuldiging van kwakzalverij en afzetterij door een Docter naar het hoofd geslingerd van den heer LEBÈRE alhier, met betrekking tot een door dien heer verbeterde audiphon. Ten volle overtuigd, dat uwe leuze is „waarheid boven alles", immers uw Maandblad laat op alles wat duister is het licht der volle waarheid schijnen, zoo verstout ik mij voor den heer LEBÈRE den handschoen op te nemen onder mededeeling, dat ik dien Heer nooit gezien of gesproken heb.

Tegenover mij woont de WelEd. Gastr. heer Mr. P. HOFSTEDÉ VAN SON, gewezen rechter in de Rechtbank te Middelburg, welke betrekking ZEd. heeft moeten vaarwel zeggen, uit hoofde van hardhoorendheid. Nu en dan genoot ik de eer Mr. VAN SON te spreken en het trof mij bij herhaling, dat de doofheid zeer verergerde; op dit oogenblik wordt ongeveer niets meer verstaan of gehoord.

Bij den heer LEBÈRE heeft Mr. v. S. verscheidene malen de audiphon kosteloos beproefd en vond daarbij zooveel baat, dat ZEd. er een kocht voor f 10, terwijl het een feit is, dat ik nu tot Mr. v. S. op mijne gewone zachte manier sprekende, de audiphon tegen de boventanden gehouden van den heer v. S.

hem in staat stelt *alles* wat ik zeg, zelfs op eenigen afstand duidelijk te verstaan. Een en ander gaf Mr. v. S. aanleiding in het Dagblad van den 11 Januari jl. het volgende te plaatsen:

„Aan de kunde en den volgehouden arbeid van een geacht stadgenoot den heer L. J. LEFÈBRE is het te danken, dat de door een Amerikaan uitgevondene audiphon thans zoodanig is verbeterd, dat zij, die door doofheid niet in staat zijn om het gewoon menschelijk geluid te kunnen waarnemen, bij het gebruiken van deze verbeterde audiphon zeer gemakkelijk en duidelijk kunnen verstaan, hetgeen op eenige meters afstand met gewone stem tegen hen wordt gezegd.

Persoonlijke ondervinding doet mij met dankbaarheid de openbare verklaring afleggen, dat de audiphon door den heer LEFÈBRE verbeterd en tot eene hooge mate van gevoeligheid gebracht, de meest verrassende uitwerking geeft en als een groote zegen mag worden beschouwd voor velen die aan doofheid lijden.

De reden waarom ik U, mijnheer de Redacteur beleefdelijk verzoek om het bovenstaande in Uw blad te willen opnemen is gelegen in den wensch, dat aan vele gehoorlijders bekend worde welke weldaad vermoedelijk mede voor hen is weggelegd in het beproeven van het bedoelde verbeterde instrument.

(get.) Mr. P. HOFSTEDÉ VAN SON.

's Hage, 11 Januari 1882.

Overtuigd, dat ik U, mijne heeren, met de mededeeling van het bovenstaande geen ondiens heb gedaan, heb ik de eer met de meeste hoogachting mij te noemen

's Hage, 8 Aug. '82.

Uw Dienstw. Dienaar,
Dr. J. A. VAN DER STOK, Arts,
Officier van Gezondheid der 1e klasse. bij
het Regiment Grenadiers en Jagers.

Mijne Heeren!

Hebt dank voor de inzage van de beide brieven uit Apeldoorn en den Haag, betreffende de goede resultaten van het gebruik der Dentaphone en Audiphone. Na de lezing dezer brieven meen ik echter geen woord van mijn stukje over de Audiphone van den heer Lefèbre, geplaatst in het no. van het *Maandblad* van Juli j.l., te moeten terugnemen. Wat blijkt toch uit de bewuste brieven? Dit namelijk, dat er gevallen van doofheid zijn, waartegen de Audiphones iets vermogen. Nu beveelt de heer L. zijne vinding aan tegen „doofheid” in 't algemeen. De ervaring van genoegzaam alle gehoorartsen heeft echter geleerd, dat dergelijke instrumenten slechts in zeer enkele gevallen van doofheid iets baten. Tegen die soort van doofheid, waarbij de beengleiding van het inwendig oor — niet te verwarren met de tand- en kaakgeleiding — is verbroken, helpen ze *niets*. En nu is deze soort van doofheid nog al veelvuldig voorkomende.

Omdat ik mij ten deze niet het minste gezag toeken, heb ik de eerste autoriteiten op oorheelkundig gebied ten deze geraadpleegd: de Proff. POLITZER en HARTMANN en dr. GUYE. Zij allen hebben mijne meening bevestigd. Hun oordeel over de audiphones luidt: „Slechts in zeer enkele gevallen geven de audiphones eenig resultaat” en altijd nog minder dan de gewone gehoorbuizen.” Me dunkt, dat het nu wel iets van misleiding heeft, te beweren, dat de audiphone een constant hulpmiddel is tegen doofheid en dat de eenige voorwaarde voor het succes van het instrument zou zijn „een gaaf gebit.” Natuurlijk raadpleegt dan iedere doove slechts zijn gebit, en vindt hij dit gaat, dan besluit hij tot den aankoop van het instrument en . . . hij heeft veel kans, dat hij zijn geld voor niets kwijt is. Het feit van kwakzalverij is, dunkt me, gelegen in de aanbeveling van een geneesmiddel als een panacée, zonder te letten op den aard der kwaal, zonder een voorafgaand nauwkeurig onderzoek van den lijder. Niet alle hardhorigen zijn zoo gelukkig als die, waarvan de brief uit den Haag gewaagt, welke alvorens de Audiphone te koopen, door den heer L. in de gelegenheid werd gesteld ze te beproeven. Ik althans kreeg op mijn verzoek om de Audiphone te mogen beproeven en de toezegging om in geval van baat niet alleen het instrument te zullen betalen, maar bovendien die vinding in het openbaar te zullen aanbevelen, een weigerend antwoord van den fabrikant. Dit wekte reeds mijn achterdocht. En om zeker te gaan, verzocht ik toen een specialiteit een vernieuwde poging te wagen. Hij kreeg hetzelfde antwoord, doch bestelde het instrument, waarvoor hem N.B. f15 in rekening werd gebracht, terwijl de heer in Den Haag, die het instrument van te voren mocht beproeven, er slechts

f10 voor behoefde te betalen. De bewuste oorheelkundige kwam echter even bedrogen uit als zijne collega's die het straks genoemde resultaat verkregen.

Ik raad nu de ongelukkige lotgenooten, die dan toch nog een kans willen wagen, zich voor zoodanig instrument van karton te wenden tot den heer v. ERKEL te Zutphen, of tot den heer MULDER te Amsterdam, die ze met even goed of beter even wisselvallig succes respect. tegen f2 en f3 afleveren. Een hardhoorende uit België deelt zelfs mede, dat hij ze van geperst karton vervaardigt; ze komt hem dan slechts op enkele stuivers te staan. Bij zulk een wisselvallig succes is elke cent te veel geld in 't water geworpen.

Dr. S. SR. CORONEL.

Leeuwarden, 26 Aug. '82.

Pillen tegen fluor albus.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging, den heer F. E. VAN DIJK, apotheker van het Ziekenhuis te Groningen.

Toen nog niet zoo heel lang geleden, het veel te groot aantal geneeskundigen in Nederland eene scherpe concurrentie in 't leven had geroepen, deed de behoefte aan eigen levensonderhoud en dat van zijn gezin niet zelden een kunstbroeder zijne toevlucht nemen tot handelingen, in strijd met eer en eerlijkheid.

Die drang, eene verklaring geene verontschuldiging, bestaat gelukkig thans niet meer en alle verontwaardiging, alle minachting waarover zijne collega's te beschikken hebben, mogen dan ook gerust den inzender treffen van de volgende advertentie, die gedurig in de Groninger Nieuwsbladen voorkomt.

„Een zeker werkend en beproefd middel tegen den uitputtenden fluor albus of witte vloed en de daaruit voortvloeiende gebreken, is te verkrijgen bij dr. SMIT DE KLEMP te „Blijham.”

Dr. J. MEES TEN OEVER te Groningen, een geneeskundige die zich speciaal met vrouwenziekten bezig houdt, schrijft ons: het is een leugen en klinkklare onzin, dat de man (geen Dr. maar gewoon plattelands heel- en vroedmeester) zulk een middel bezit; en hij zelf weet dat hij liegt of zoo niet dan ontbreekt hem zoodanig alle kennis van het menschelijk lichaam, dat het een ongeluk mag worden geacht, dat hem ooit een radikaal van geneeskundige werd verleend.

Evenmin als hoofdpijn, maagpijn en dergelijke zaken is fluor albus eene ziekte. 't Is het verschijnsel eener ziekte, het is een verhoogde afscheiding, hetgeen voor de vrouw een teeken is, dat er ergens in 't lichaam iets niet in orde is. Misschien ligt er eene algemeene ziekelijke bloedmenging aan ten grondslag, zooals bleekzucht, misschien eenvoudig zwakte door uitputting; of men heeft te doen met eene meer plaatselijke ongesteldheid, betrekkelijk geringe zweering, of wel hoogst ernstige en bijna zeker dodelijke ziekte van eenig inwendig orgaan, b.v. kanker.

Men behoeft waarlijk geen deskundige te zijn om te begrijpen, dat er tegen zulke zeer uiteenlopende ziekten en gebreken onmogelijk *één zeker werkend middel* kan bestaan, zooals SMIT DE KLEMP beweert; al voegt hij er ook bij: „Hoewel dit middel zeker geneest, kan één doosje zoo als sommigen meenen van zelf niet geheel wegnemen.”

Trouwens de pillen bestaan dan ook uit niets bijzonders; als werkzame bestanddeelen bevatten zij *sulfas ferrosus* (zwavelzure ijzer oxydule) en *tannine* (looizuur); geneesmiddelen die ieder dokter dagelijks gebruikt en die in handen van mijnheer SMIT DE KLEMP toch zeker geen nieuwe eigenschappen zullen hebben verkregen. De pillen zijn daarbij slordig gemaakt en zeer ongelijk van gewicht.

Met verontwaardiging eindigt Dr. J. MEES TEN OEVER, aan wiens schrijven wij in hoofdzaak het bovenstaande hebben ontleend, zijn brief, waarmee hij onze aandacht vestigde op dezen Blijhamschen kwakzalver:

„Is het niet te beklagen, wanneer eene vrouw met kanker der baarmoeder — en dientengevolge fluor albus — voortdurend de heilzame pilletjes slikt van Dr. DE KLEMP, terwijl haar toestand na-

tuurlijk van dag tot dag slechter wordt en hulp, *tijdig en plaatselijk aangebracht, haar of had kunnen doen redden, of ten minste een geruimen poos haar leven had kunnen doen rekken.* Is het — en ik zal nu een minder gevaarlijke, maar ook beter te verhelpen kwaal als voorbeeld nemen — niet allertreurigst, wanneer Dr. DE KLEMP een patient met een poliep der baarmoeder — en dientengevolge al weér fluor albus — voortdurend met zijne medicijnen behandelt (die, ik sta er hem voor in, geen resultaat hebben), *terwijl een zeer eenvoudige operatie de vrouw volkomen doet genezen.* En dit zijn slechts een paar voorbeelden uit vele.

„Dat in sommige gevallen, bijv. bij bleekzucht, tengevolge waarvan fluor albus, zijn medicament effect zal hebben, is zonder twijfel, maar geeft hem dit het recht te annoncereen, dat het 't middel is *par excellence*, in alle voorkomende gevallen van fluor albus met de daaruit voortvloeiende gebreken? En — ook gesteld, dat men *ferrum* (staal) wil toedienen — is dan altijd het praeparaat, dat hij gebruikt, het meest te verkiezen. Ik voor mij geloof van neen en denk dat ieder medicus — uitgezonderd natuurlijk Dr. DE KLEMP — in elk bepaald geval wel de noodige variaties zal maken.

„En daarom zij het publiek gewaarschuwd, en ieder wachte zich voor schade.”

Kort nadat de aangehaalde fraaie advertentie voor het eerst het licht had gezien, verscheen in dezelfde courant een andere, van iemand die beweerde dat hij „een veel beter middel tegen witte vloed dan Dr. SMIT DE KLEMP” verkocht. Wij dachten dat dit dus een concurrent was, maar 't bleek ons spoedig, dat deze laatste advertentie slechts moest dienen om door den aard van de onderteekening den steller van de eerste advertentie bespottelijk te maken, wat hij dan ook meer dan verdiende.

Haarwater van Cames.

Onderstaand bij ons ingekomen schrijven geven wij gaarne een plaatsje. Het is afkomstig van een eenvoudig man, die vergeefs aan het door hem genoemde weekblad om opneming van een dergelijke waarschuwing gevraagd had.

WelEdele Heer Redacteur!

Veroorloof mij s. v. p. een plaatsje in Uw geacht *Maandblad* voor het volgende:

In een der Nieuws- en Christelijke bladen namelijk *De Vriend van oud en Jong*, werd aanhoudend geadverteerd over het haarwater. M. de R., den aard van dit genoemd blad en van de advertentie in overweging nemende, moest men nooit denken aan bedrog, waar van hier in mijn schrijven bliken zal.

In de advertentie, waarin de kapper C. J. E. CAMES te 's Gravenhage zijn beroemd haarwater aan het publiek aanbeveelt, komt voor met groote letters *niet goed, geld terug, geen bedrog*. Door de veelvuldige dankbetuigingen in het blad overgehaald, heb ik van het haarwater ook de proef genomen en hoegenaamd geen baat bij gevonden, niettegenstaande ik vijf flesschen heb gebruikt. Ook stond er in de advertentie dat men zijn geld terug kreeg, indien de uitkomst niet aan het doel beantwoordde; doch ook dit is eene onwaarheid, aangezien ik op mijn verzoek geen geld terug heb ontvangen. Voorts kwam er in het blad eene dankbetuiging voor van J. de WETSER, Korte Baansteeg, te Rotterdam; maar uit de door mij ingewonnen informatiën blijkt, dat er geen persoon van dien naam in de Korte Baansteeg te Rotterdam woont, ja, wat meer is, dat er zelfs geen *Korte Baansteeg* in geheel Rotterdam is.

Ik meen derhalve het publiek geen ondiens te doen deze zaak bekend te maken, opdat men zich voor gewaarschuwd houde.

U, M. de R., mijn dank betuigende voor de opname dezer regelen, heb ik de eer te zijn hoogachtend

ROTTERDAM, 14 Aug. '82.

Uw dienstw. dienaar,

A. v. MAANEN,

Molenaar, Oostplein, No. 8.

De koning der kwakzalvers.

Dit is ongetwijfeld HOLLOWAY; die eer willen wij hem niet onthouden. Hij is de koning der kwakzalvers, zoowel door de sommen die hij heeft verworven als door het nadeel dat hij heeft berokkend. Met de op zoo schandelijke wijs verkregen millioenen tracht hij in den laatsten tijd zich echter den naam van iets beters dan van „bedrieger op groote schaal” te verwerven. Dit gelukt hem gedeeltelijk, want bij de schatten, die hij aan nuttige stichtingen uitgeeft, vergeet menigen op welke wijze hij ze is machtig geworden. Niet allen echter sluiten het oog voor de troebele bron van al dat geld. Met veel genoegen lezen we onlangs het volgende bericht in de nieuwsbladen:

„De bekende Pillenkoopman Holloway, heeft, zooals velen zullen weten, onlangs een deel van zijn ontzaglijk groot vermogen gebruikt ter stichting van een ziekenhuis, dat meer dan 6 millioen gld. kostte. Hij bood dit gebouw met een groot park, naar alle eischen ingericht, het Engelsche doktersgilde ten geschenke aan, dat echter beleefdelijk voor de gift bedankte, waarschijnlijk met het oog op de herkomst der gelden waaraan de stichting haar ontstaan dankte.”

Dezelfde Holloway tracht ook zijn roem en den verkoop van zijn pillen te bevorderen door het verspreiden van zijn portret. Bij eenigszins groote bestellingen van pillen en zalf levert hij dat af als een fraaie staalgravure. Bij een zeer groote bestelling krijgt men het zelfs in lijst en glas, gereed om naast de potretten van andere groote mannen, den wand te versieren!

Een onzer lezers, de heer N. D. DOEDES, die dezer dagen zulk een portret voor het eerst onder de oogen kreeg, doet ons genoegen met het volgende epigram, daarbij doelende op een bericht in ons vorig nummer, dat Holloway zwaarmoedig zou zijn en men hem zelden of nooit zou zien glimlachen.

Aanschouw de beeltenis
van Croesus Holloway:
Niet somber, zoo het heet
maar vroolijk, weltevree;
Hij lacht, sarcastisch fijn,
die dwaze sukkels uit,
Wier lichaam hij verwoest,
wier loon hem viel ten buit.

De aanbeveling van een kapper.

Er wordt verbazend gezwendeld met haarmiddeltjes; verscheidene malen hebben wij daar tegen gewaarschuwd. Ten gevolge van herhaaldelijk tot ons gerichte vragen of er dan niets tegen het uitvallen van het haar te doen is, hebben wij in ons Juli-nummer de zaak besproken en doen uitkomen, dat in vele gevallen er niets tegen te doen is, in andere gevallen er niets tegen gedaan behoef te worden (omdat de haren toch terugkeeren), doch in sommige gevallen wél iets kan gedaan worden om den haargroei te bevorderen. Wij schreven het een en ander naar aanleiding van een boekje, getiteld *Haarziekten en haarverpleging*, door Dr. J. PINCUS, een op dit gebied zeer verdienstelijk Hoogleraar te Berlin. Wij vermeldden daarbij, welke oplossing deze hoogleraar, in die aangegeven gevallen, ter geneezing aanriep, en wanneer daarvan wel en wanneer geen heil te verwachten was. De bedoelde oplossing was die van ongeveer 3 gram natriumbicarbonaat (dubbel koolzure soda) op 180 gram water, een vocht dat een ieder voor enkele centen zich kan bereiden of bij den apotheker doen gereed maken.

Eenigen tijd daarna vonden wij de volgende advertentie in de *Nieuwe Rotterdamse Courant*:

Geen kwakzalverij! Haarhersteller van Dr. PINCUS, Hoogleraar te Berlin. Onschadelijk voor de gezondheid. Zeker voorbehoedmiddel tegen het uitvallen van het haar. Flacons zonder mijne handteekening zijn namaaksel. Prijs per flacon f 0.80. J. G. BORGHART, Coiffeur.

Daar zagen wij dus den naam van een Professor, die door zijn boekje wilde helpen tot het tegengaan van kwakzalverij, door een kapper tot aanbeveling van zijn fleschjes gebruikt! En dat onder de grove leugen dat zijn middel een zeker voorbehoedmiddel tegen het uitvallen zou zijn, wat PINCUS

zelf nooit beweerd heeft en nooit zal beweren. Kortens tijd daarna volgde een nog fraaiere advertentie:

Wilt ge uw haar behouden? Vraagt dan Dr. PINCUS Haarhersteller, eenig voorbehoedmiddel tegen het uitvallen van het Haar, aanbevolen door de geneeskundige faculteit en door het Maandblad tegen Kwakzalverij.

Om het algemeen te maken, is het verkrijgbaar gesteld à f 0.80 per flacon, met gebruiksaanwijzing. J. G. BORGHART.

Daar worden dus de geneeskundige faculteit en ons Maandblad tot aanbeveling van het middeltje genoemd!

Wij hebben een flesch van het vocht laten komen en het lid onzer Vereeniging, de Heer G. B. SCHMIDT, heeft het onderzocht. Het bleek werkelijk de genoemde oplossing van dubbel koolzure soda te zijn, een weinig geparfumeerd. Het zonderlingste was op het etiket de handteekening van coiffeur BORGHART met de bijvoeging: *flacons zonder mijne handteekening voorzien is namaaksel*. Namaaksel, van wat? Ieder kent immers de samenstelling, want Prof. PINCUS heeft haar met voordacht bekend gemaakt. Als men het vocht zelf bereidt of door een apotheker doet gereed maken, heeft men het, behalve voor een tiende deel van den prijs, nog zuiverder, want het onderzoek leerde, dat kapper BORGHART niet eens de toch zoo goedkope zuivere dubbelkoolzure soda had genomen, maar de onzuivere.

Wie meent dat een dergelijke exploitatie slechts een „geoorloofde industriële onderneming” is, wijzen we op de volgende feiten:

1°. dat het middel genoemd wordt een zeker voorbehoedmiddel tegen het uitvallen, wat een grove leugen is.

2°. dat die onwaarheid op rekening gesteld wordt van den Heer PINCUS en van ons Maandblad, die beide juist tegen zulke leugens ijveren.

3°. dat daardoor de kapper tal van fleschjes verkoopt aan personen wien het middel niet het minste kan helpen.

4°. dat hij voor iets wat enkele centen kost, f 0.80 durft vragen en dan nog wel, alsof dit bijzonder goedkoop was „om het algemeen te maken”, zooals het heet!

Kleine Mededeelingen.

ZONDERLINGE ÉLECTRICITEIT.

Vroeger hebben wij de *Specifiques Mattei* besproken, die middeltjes welke onder de namen *Electricité rouge*, *bleue* enz. verkocht worden en blijkens ons onderzoek slechts uit gewoon water bestaan, doch de zoogenaamde roode electriciteit in een fleschje van rood en de blauwe in een van blauw glas.

Op de onlangs gehouden vergadering onzer vereeniging te Amsterdam werd daarvan nog het volgende verhaald. Een patient gebruikte het vocht en meende er braaf door geholpen te worden. Gedurende eenige koude dagen van den vorigen winter dacht hem dat de werking minder krachtig was en hij schreef daarover aan den uitvinder graaf Mattei. Het antwoord luidde dat de graaf het zich best begrijpen kon; met het voorjaar zou de zaak wel weer in orde komen, want nu was door de kou . . . de electriciteit bevroren!

BRUTALE LEUGENS.

Niet zelden vindt men in advertenties door de kwakzalvers vermeld „goedgekeurd door het geneeskundig toezicht” of iets van dien aard. Meestal betreft dat het een of ander zeer oud middel en ofschoon ook dan gerust aan een „onjuistheid” mag worden gedacht is het ook mogelijk dat een der vroeger bestaande geneeskundige commissie's jaren geleden ten minste de toestemming tot den verkoop heeft gegeven. Doch onlangs kwam ons de advertentie van een tandpoeder en tandelixir onder de oogen van een parfumeur te 's Gravenhage (VOSVELD VAN BOECKHOLD) en deze schrijft: *Deze preparaten zijn uitgevonden in 1879, onderzocht en goedgevonden door het geneeskundig toezicht*, en hier valt dus aan niets anders te denken dan aan een brutale leugen, want het volgens de wetten van 1865 werkzaam geneeskundig staatstoezicht heeft nooit eenig tandpoeder of ander middel van welken verkooper ook „onderzocht en goedgevonden.”

Onder het hierboven geplaatste opschrift mag ook zeker gebracht worden wat JOHANN HOFF op zijn fleschen Malz-extract voor den verkoop in Nederland laat drukken. Men leest daar namelijk: *Vereerende allerhoogste en hooge goedkeuring van H.H. K.K. H.H. Prinses Frederik en Prinses Maria der Nederlanden, van H.H. M.M. de Koningen van België en Pruisen, den Keizer van Oostenrijk enz. enz.* En dat voor iets dat niet anders is dan moutaftreksel, dat is bier, maar wat minder dan gewoon bier uitgegist!

Correspondentie.

B. R. te A. Die zaak was ons bekend doch tot nu toe niet van belang genoeg geoordeeld om er in dit blad melding van te maken.

J. D. L. te A. Dank voor uwe bijdrage; plaatsing in 't

volgend nummer daar voor dit iets anders over HOLLOWAY gereed lag.

D. T. te R. Uw onderzoek in 't volgend nummer.

L. S. te A. Wordt gaarne geplaatst in een der volgende nummers.

Herhaalde Waarschuwingen.

Pastilles Dethan. Deze worden dagelijks in de nieuwsbladen aanbevolen, vooral voor personen die veel spreken of veel zingen, en heeten niet alleen de heescheid onfeilbaar te genezen, maar alle aandoeningen van de keel, zelfs hevige ziekten als *croup* en *diphtheritis*, waarbij het dadelijk en krachtig optreden van den geneesheer zoo hoogst noodig is.

Het zijn licht roode, ovaalronde, zoete pastilles, die, al zouden zij niets dan suiker bevatten, toch door het schenken van het vertrouwen daaraan bij de genoemde ziekten reeds nadeelig zouden zijn. Maar volgens den fabrikant zelf (en het onderzoek leerde dat dit juist was) bevatte elke pastille 200 milligram *kaliumchloraat* en dit is lang geen onschadelijke stof. Wel wordt zij ook door geneeskundigen voorgeschreven, maar in den regel in een gorgeldrank, dus niet bestemd om ingeslikt te worden, of, zoo al voor inwendig gebruik, dan in niet groote hoeveelheden en met voorzichtigheid.

Eenigszins groote hoeveelheden, langen tijd gebruikt, zijn, zooals vooral in den laatsten tijd weder door voorbeelden is gebleken, zeker nadeelig en toch wordt onbeschroomd in de gebruiksaanwijzing van de pastilles Dethan gezegd, dat men moet opklommen met de te nemen hoeveelheid tot 20 pastilles per dag, tot dat beterschap intreedt. Men zou dan langen tijd aan een 4 gram kaliumchloraat per dag nemen, en zich daardoor aan een ernstig gevaar blootstellen. Professor BILLROTH meent, dat men zelfs onder toezicht van den geneesheer niet meer dan 2 of 3 gram per dag mag nemen, daar hogere giften onder sommige omstandigheden den dood kunnen ten gevolge hebben. — Men zij dus gewaarschuwd!

Zwitserse pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men het vorige jaar begonnen in ons land te exploiteeren, met een verbazenden ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter al weer een zeer oud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek van den heer v. Gelder milit. apoth. te Leeuwarden heeft ons geleerd dat het hoofdbestanddeel aloë is, het purgeermiddel dat reeds in zoo veel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange „ingezonden mededeelingen” en advertenties in de nieuwsbladen te lezen dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: „zware en gevaarlijke ziekten” Die aanbevelingen dragen dikwijls tot opschrift „Geneeskundige brieven” om daardoor het publiek op een dwaalspoor te brengen. Ook vindt men aan 't hoofd er van nu en dan gedrukt „Een ware huis- en familieschat.” Nu, een schat zijn ze en hulp hebben ze werkelijk aangebracht, maar slechts aan één persoon, aan Richard Brandt, die door het denkbeeld om die algemeen bekende aloë weer eens een nieuwen naam te geven en met veel leugens aan te bevelen, een aardige geldsom bijeen brengt.

Maagzout van Julius chaumann, bestaat volgens de opgave van HAHN voor 't grootste deel uit dubbel koolzure soda, (waaruit, zooals men weet, ook het bekende zuiveringszout is samengesteld) met wat Glauberzout en sporen Magnesia. De doos met 125 gram kost 90 cent en zou, op voorschrift van den geneesheer in de apotheek in zulk een geringe hoeveelheid afzonderlijk bereid, ongeveer op 70 cent komen; fabriekmatig bereid, zooals met het geadverteerde het geval is, zou het nog veel goedkooper te leveren zijn.

Het wordt in den laatsten tijd weer druk geadverteerd tegen alle mogelijke maagkwalen en bovendien tegen „alle zwaktegevallen bij vrouwen en kinderen, bleekzucht en schele hoofdpijn”!

Als men weet, dat de genoemde aandoeningen allen een geheel verschillenden oorsprong kunnen hebben en in aard en wezen zeer van elkander afwijken, zal men begrijpen dat hetzelfde middel ze onmogelijk kan verjagen. Veelvuldig gebruik van dit en dergelijke middelen bederft zeker de maag.

Niettegenstaande het geheel uit zouten bestaat wordt in de advertentie gezegd dat het uit de beproefste kruiden bereid wordt, met de curieuse bijvoeging: „waarom er zijn, die eerst in den laatsten tijd zijn bekend geworden.”!

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteuren. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteuren:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Hop Bitter.

Het nieuwste product op de kwakzalversmarkt.

Telkens weer wat nieuws; na het eene onfeilbare middel komt het andere, dat nog meer onfeilbaar heet. *Hop-Bitter* is de naam van het mengsel dat het laatst binnen de grenzen van ons land is gebracht en met waarlijk Amerikaanschen bluf wordt uitgetrompet. 't Zijn nu nog slechts de groote steden Amsterdam, Den Haag en Rotterdam die bezocht worden en de daar verschijnende bladen, waarin de een kolom-lange advertenties voorkomen; spoedig zullen ook de andere plaatsen in ons land de Amerikanen zien opdagen, om overal hun blaadjes nit te deelen. Met Breda, de woonplaats van den hoofddepôthouder, is reeds een begin gemaakt.

Bij duizenden worden die papiertjes rondgestrooid. *Leest het allen, het kan u het leven redden*, luidt het opschrift. *Geen ziekte of slechte gezondheid die niet door het Hop-Bitter overwonnen wordt; het geneest alle ziekten der maag, der ingewanden, van het bloed, de lever, de zenuwen, de nieren, enz.*, zoo leest men verder.

Zoo uw gezondheid zwak is, het Hop-Bitter zal u genezen.

Zoo gij u onwel gevoelt, het Hop-Bitter zal u opwekken.

Zoo gij vermoeid zijt, het Hop-Bitter zal u krachten geven.

Zoo gij een werkman zijt, onverschillig man, vrouw of kind, is het goedkoopste, beste en eenig zekere middel om alle ziekte of ongesteldheid, veroorzaakt door uwen zwaren arbeid of verblijf in bedompte en ongezonde werkplaatsen of enge kamers te voorkomen: het Hop-Bitter!

Zoo gij oud zijt en uw krachten afnemen, het Hop-Bitter zal u nieuw leven geven!

Dit is de lectuur die thans door een paar buitenlandsche bedriegers met kwistige hand ons volk wordt aangeboden. Koopt, koopt, een rijksdaalder de flesch, het goedkoopste en beste van alle geneesmiddelen; 1000 pond sterling zal betaald worden voor elk geval dat het niet mocht genezen!

Dit laatste leest men op een papiertje, dat bedrukt is als een Amerikaansche vlag, met roode strepen en een blauw vierkant met sterren. *Bewaart dit voor de kinderen* staat ter zijde gedrukt. Zeker, de Amerikaansche vlag op dit Amerikaansche bedrog!

Bedrog? Is er nog iemand die er aan twijfelt? Gewis. Honderden offerden reeds hun rijksdaalder en toonden dus aan die grove leugens geloof te hechten. Voor allen, die niet bestand zijn tegen groote woorden, diene het volgende.

Er bestaat geen levenselixer, geen steen der wijzen, geen panacé tegen alle ziekten. De duizende geneesheeren die het menschelijk lichaam met zijn ziekten en gebreken voortdurend tot hun levensstudie maken, zij leeren langzamerhand meer en meer voor elke ziekte een afzonderlijke behandeling toepassen, maar middelen die alle kwalen doen verdwijnen, weten zij maar al te goed dat niet bestaan.

Ten allen tijde zijn er echter mannen geweest, die beweerden het eenige universeele geneesmiddel gevonden te hebben, maar ook ten allen tijde zijn die mannen als bedriegers ontmaskerd. Met deze Amerikaansche bluffers is het niet anders.

Het Hop-Bitter bevat *Hop*, *Buchu*, *Alruin* en *Leeuwentand*, beweert de kwakzalver. 't Zou een wonder zijn als het blaadje, waarop meer leugens dan regels te vinden zijn, in dit opzicht waarheid sprak. Wij hebben nog geen tijd gehad om het mengsel te onderzoeken, doch houden we voor een oogenblik de bewering voor waar. Wat blijkt dan?

Hop is de stof die voor het bier gebruikt wordt en daaraan den bitteren smaak geeft; als geneesmiddel wordt het somtijds angewend, met name een bestanddeel er van de *lupuline*, die men in alle apotheken vindt. De geneeskundigen weten dat er somtijds eenige goede werking mee verkregen wordt, maar genezing zal niet van geen enkele kwaal bewerken.

Buchu. Hiermede worden bedoeld de Bukkobladeren of *Folia diosmae*, die sinds lang in de geneeskunde bekend zijn en mede in geen apotheek ontbreken. Zij worden bij sommige bepaalde ziekten (zooals die van de blaas) door de geneeskundigen voorgeschreven, maar dezen zullen zich, in 't belang van den patient, wel wachten ze bij allerlei kwalen te doen gebruiken.

Alruin is in de geneeskunde niet in gebruik. Het is een scherp verdoovend vergif; inwendig genomen veroorzaakt het hevigen stoelgang. Aan de wortel er van (*Radix Mandragorae*) werd vroeger een geheimzinnige werking toegeschreven; het in den zak dragen zou voldoende zijn om voor kwalen te behoeden. De plant behoort tot de familie van de *Nachtschaden* waaronder vele vergiftigen voorkomen en de bladeren schijnen door de Turken gerookt te worden om zich te bedwelmen. In een latere advertentie van den kwakzalver leest men achter *alruin* tusschen haakjes *podophylin*, alsof dat het zelfde ware. Dit is geheel iets anders en een zeer sterk en vaak gevaarlijk werkend purgeermiddel!

Leeuwentand is een bekerde plant voor al onze lezers, ofschoon niet onder dezen aan het Duitsch ontleenden naam. Het is de gewone *paardebloem*, die gele veldbloem die op geen weide ontbreekt en waarvan de worteluitspruitsels in het voorjaar onder den naam van *molsla*, *taraxicum* of *hondstong* gegeten worden. In de apotheken wordt er een extract uit bereid, *Extractum taraxaci*, en ook bij ons vrij veel gebruikt, doch zonder eenige bijzondere werking tegen een enkele ziekte uit te oefenen.

Ziedaar het uithangbord van de vier planten die het Hop-Bitter heeten samen te stellen.

Wilt gij uwe rijksdaalders in den zak van den buitenlandschen bedrieger werpen en kans loopen uw gezondheid te bederven of uw ziekte te verergeren, koop dan het Hop-Bitter.

Doch meent gij dat het geld nog waarde heeft, om u het leven te veraangename of uwe ziekte

dragelijker te maken, laat dan de Amerikanen wegtrekken zonder uit Nederland eenige duizende guldens mede te nemen.

Enkele Nederlanders zouden echter van dat geld mede profiteeren. Niet de apothekers. Ofschoon de aankondiging luidt *verkrijgbaar bij de voornaamste apothekers* (een grove leugen) hebben slechts zeer enkele der minst voornamen zich willen verlagen om het bedrog in de hand te werken. Eén is er echter, de maar al te beruchte H. J. VAN DE GOORBERGH te Breda, die zich niet geschaamd heeft ook nu weer den verkoop voor ons land op zich te nemen. Niettegenstaande onze waarschuwing zal deze Bredasche kwakzalver zeker veel geld aan de onderneming verdienen. Hij moge voor zijn geweten verantwoord worden de ellende die hij daardoor weer in vele huisgezinnen van zijn vaderland brengt.

Berichten.

Het aantal leden onzer Vereeniging is sinds de vorige maand weder met 14 toegenomen en bedraagt thans juist 500. We hopen dat meer en meer zal blijken, dat wanneer velen medewerken en jaarlijks een klein geldelijk offer brengen, er met eenige vrucht kan gewerkt worden tegen het bedrog, dat onze volksgezondheid en volkswelvaart benadeelt.

In No. 5 hebben wij de aandacht gevestigd op eene vernieuwde uitgave van 't populaire werk van Dr. Bock, het boek van den gezonden en van den zieken mensch, voor Nederland bewerkt door Dr. N. B. DONKERSLOOT.

Thans is dit verdienstelijke werk in zijn geheel verschenen en juist dit laatste gedeelte behandelt verschillende ziekten en gebreken en de middelen onder ieders bereik om verlichting aan te brengen, terwijl op vele plaatsen met nadruk wordt gewaarschuwd tegen 't roekeloos gebruik van geneesmiddelen zoowel als tegen 't praktiseren op eigen houtje, waardoor op 't zachtst genomen zoo vaak een kostbaren tijd verloren gaat.

Met betrekking tot het onderwerp van dit blad vergunnen we ons enkele zinsneden over te schrijven. In het hoofdstuk over de longtering dringt de schrijver vooral op een gepasten leefregel aan en waarschuwt om niet te veel vertrouwen te hechten in eene uitsluitende behandeling met artsenijen. „Te vergeefs, »zegt hij, betaalt ook de leek met grof geld eenige »onnutte en goedkope kruiden, de revalenta en andere »zwendelarijen of hij zoekt vruchteloos zijn heil in »hondenvet, haringmelk en dergelijke.»

Elders handelende over onderbuiksbezwaren en gebrekkigen stoelgang raadt hij in hoofdzaak aan, dieet, doelmatige beweging enz. en komt zoo sterk mogelijk in tegenspraak met Holloway, Brandt en 't groote leger van pillen-fabrikanten, als hij eindigt: „Het »meest moet men zich wachten voor het veelvuldig »gebruik van sterk purgerende middelen, dewijl deze »voor de maag en het darmkanaal juist verderfelijk »zijn.»

Op eene andere plaats, waar het oog en zijne ziekten besproken wordt, lezen wij: »Zeer drin end moeten »wij ook waarschuwen tegen het gebruik van oogwa- »ters en oogbalsems, die niet door een geneesheer zijn »voorgeschreven; reeds menig oog heeft door zoodanige »middelen zijn licht verloren.»

En nogmaals in 't artikel over breuken: »De zoo luid uitgebaalde pleisters en zalven ter radicale geneezing der breuken zijn niets dan gemeene afzetterij en kunnen alleen voor de domme menigte een middel van bedrog zijn!»

Bij de geslachtsziekten treft ons ten slotte nog de volgende zinsede: »Een kundig arts kan, met gepaste artsenijen, de herstelling mogelijk maken, doch al wat door de kwakzalverij, of door op winst azende z. g. geneeskundigen, als een panacée tegen deze kwalen wordt geveild of aangeboden, is niets dan bedrog en leugen, en wekt slechts bij de lijders eene kunstmatige gerustheid op, die zich later vreeselijk zal wreken.»

Wij erkennen al die uitspraken bebelzen niets nieuws voor onze geregelde lezers, doch het is goed, als zij weten dat mannen van gezag en erkende kunde aan onze zijde staan.

Door den Commissaris des Konings in Limburg is door middel van het provinciaal blad no. 86 de volgende waarschuwing tot de Burgemeesters gericht:

Aan de heeren burgemeesters der gemeenten in het hertogdom Limburg.

De adjunct-inspecteur van het geneeskundig staatstoezicht voor Noord-Brabant en Limburg heeft mij bij missive van den 30 Juli 11. no. 642 te kennen gegeven, dat in verschillende gemeenten van dit gewest, door kleine winkeliers geheime geneesmiddelen worden verkocht, waarschijnlijk zonder te weten dat zulks in strijd is met de wet van 1 Juni 1865 (Staatsbl. no. 61.)

Naar aanleiding daarvan heb ik gemeend uwe aandacht daarop te moeten vestigen met verzoek om, in geval zich in uwe gemeente personen mochten bevinden, die geheime geneesmiddelen verkoopen, zonder daartoe bevoegd te zijn, hen op die ongeoorloofde handelwijze opmerkzaam te maken en te doen waarschuwen, dat zij zich daardoor aan de strafbepalingen, bedoeld bij art. 31 der aangehaalde wet blootstellen.

MAASTRICHT, 1 Aug. 1882.

De Commissaris des Konings in het hertogdom Limburg, (get.) DE KUYPER.

Welk een treurig verschijnsel de nieuwe kwakzalverij met het Hop Bitter ook is, er is één verblijdende zaak bij op te merken. De blaadjes toch die daarvan verspreid worden zijn zóo sterk in de bewoordingen, waarmee men het publiek tracht te bedriegen, dat meerdere personen met verontwaardiging daarover vervuld worden en medehelpen om het bedrog tegen te gaan.

Het Pharm. Weekblad heeft zijne verontwaardiging uitgesproken, twee leden onzer Vereeniging, de Heeren J. DE GROOT KZN. en W. F. HAMMES te Rotterdam, hebben in de nieuwsbladen voor het nieuwe bedrog gewaarschuwd, en de apothekers te Breda (behalve natuurlijk v. D. GOORBERGH) hebben verklaard dat zij het „beneden de waardigheid van een wetenschappelijk pharmacut en strijdig met de bedoelingen der geneeskundige wetten achten, dusdanige artikelen als dat Hop Bitter ten verkoop in voorraad te houden.”

Het meest verblijdende gevolg had echter de zaak in Rotterdam. De overgrote meerderheid der apothekers aldaar ondertekende en publiceerde een verklaring, waarin zij getuigden in het algemeen geen zoogenaamde geheimmiddelen te verkoopen. Dit is een belangrijke stap op een goeden weg en misschien het begin van een bond van de Nederl. apothekers om zich van het hulpbieden aan kwakzalvers te onthouden. De verklaring is kort en duidelijk en om het belang der zaak laten we haar met al de ondertekeningen hier volgen:

Ondergeteekenden, allen apothekers alhier, verklaren niet te verkoopen zoogenaamde geheimmiddelen, waaronder verstaan worden: geneesmiddelen, die in de nieuws- of andere bladen tegen verschillende kwalen worden aanbevolen (dus ook geen Hop Bitter) en wijzen er op, dat daarop betrekking hebbende aankondigingen „in alle apotheken verkrijgbaar” leugenachtig zijn.

Rotterdam, 28 Sept. '82.

Arent en Schuld.
v. d. Berg en Vos.
v. d. Brandt en Eickma.
Wed. J. C. v. d. Brink.
Wed. J. C. v. d. Brink en Gantvoord.
W. H. v. d. Boogaard.
P. Borgman.
J. G. v. d. Bovenkamp.
F. H. L. Broedelet.
Bulterman en Zoon.
Droogleever Fortuijn en Zn.
G. H. Eshuijs.
J. de Groot Kzn.
B. C. Gubbels.
W. F. Hammes.
Wed. C. de Haan.
J. S. de Haan.
P. J. Haaxman.

Helderman en Cramer.
C. J. Hertstein.
J. Jurrewitz.
M. H. van der Tak Krabbe.
A. A. Lagaay.
C. J. v. Noorden en Zn.
J. Noordhoek.
P. E. G. M. Overduin.
P. Post.
H. J. de Richemont en Zoon.
A. Robertson en Zoon.
G. W. de Ruijter.
Snoep en Messchaert.
W. J. H. van Veerssen.
Wed. P. v. d. Vliet en Zoon.
Vorstman en Co.
L. Wigman en Zoon.
Ph. Woltersen.

Een scherpe tegenstelling vormt hiermede het adres aan den Minister van B. Z. dat onlangs door een 30-tal apothekers, die te Maastricht een bijeenkomst hadden gehouden, werd verzonden en waaraan ook de apothekers te Kampen hun adhesie betuigden. Daarin werd gevraagd: dat eene definitie van het woord geneesmiddel „in de wet opgenomen worde, ongeveer in „deze bewoordingen: „Geneesmiddelen zijn die middelen

„welke in- en uitwendig tot geneezing van een ziekelijk-ken toestand bij menschen in het openbaar aangekendigd worden,” met de bepaling verder, „dat zoowel „aankondiging als verkoop alleen door apothekers mag „geschieden.””

Wij willen hopen dat het voorbeeld der Rotterdamse apothekers vele navolging vinde en dat niemand meer aan het schijnbaar zeer ondoordacht gestelde adres van de Maastrichtsche bijeenkomst instemming betuige.

Het district Schwaben—Neuburg heeft bij de aanstaande elfde algemeene vergadering van den Duitschen apothekersbond het volgende voorstel aanhangig gemaakt:

„De Deutsche apothekersbond acht de medewerking van apothekers aan kwakzalvers in strijd met de eer van den stand en nadeelig voor de apothekers in 't algemeen; de bond besluit diensvolgens zulke medeleden, door wier hulp alleen het bestaan der kwakzalvers mogelijk wordt, na gedane aanwijzing te schrappen en in het orgaan van den bond openlijk te brandmerken.”

Weder vinden we in de nieuwsbladen de volgende vermelding van een veroordeeling wegens onbevoegde uitoefening van geneeskunde.

Den 11den September 11. stond voor het gerechtshof te Amsterdam in hooger beroep terecht Hermanus Lampe, oud 53 jaar, koopman, geboren te Hoorn, wonende te Amsterdam, beklaagd wegens het ongeoorloofd uitoefenen der geneeskunde en daarvoor reeds bij vonnis der Amsterdamse rechtbank van 21 Juli 11. tot 3 maanden celstraf en 4 geldboeten van f100 veroordeeld. Aan beklaagde werd te laste gelegd dat hij aan verschillende personen, die hem over hunne gezondheid waren komen raadplegen, geneeskundigen raad en bijstand had verleend. Bovendien had hij hun zalven en smeersels verkocht, waarvan enkele samenstellende bestanddeelen in de pharmacopoea neerlandica werden genoemd en in mindere hoeveelheid dan 200 gram niet door onbevoegden mochten worden verhandeld. Beklaagde, die reeds vroeger tweemaal te Haarlem en te Utrecht, door de rechtbank voor een dergelijk feit was veroordeeld, bleef voor het Hof te Amsterdam ontkennen zich aan eenig strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt. Voor verkoop van balsam had hij patent en geneeskundigen raad had hij nooit gegeven. Daartoe gevoelde hij zich ook niet in staat. Slechts het geloof kon de zieke beter maken en daarop had hij hen steeds gewezen. Zijn evenmensch van pijn en smart te verlossen, was zijn plicht. Hij mocht dit niet laten, zoolang hij de kracht daartoe in zich gevoelde. Geld had hij ook alleen aangenomen voor de geneesmiddelen. Het O. M. eischte bevestiging van het vonnis der rechtbank.

De verdediger des beklagden, mr. S. Katz, wees er op dat het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde daarin bestond dat men de geneesmiddelen niet alleen verkocht maar tevens zelf bereidde. Beklaagde echter had alleen verkocht en dan nog middelen die geen verboden bestanddeelen bevatte. Dat hij raad gaf om te bidden tot geneezing was nog niet zelf geneeskundigen raad geven. Het Hof had zelf ook nog kort geleden beslist, dat het masseeren alleen niet verboden was, terwijl ook algemeen werd aangenomen dat het volgen eener gebruiksaanwijzing bij de verkochte geneesmiddelen geen ongeoorloofde raadgeving was. Pleiter concludeerde dus tot vrijspraak.

Na vrij uitvoerige re- en dupliek werd de uitspraak bepaald op 18 Sept. toen genoemde Lampe tot 17 dagen celstraf werd veroordeeld.

Jammer blijft het dat slechts dergelijke op zich staande gevallen door den arm der wet kunnen bereikt worden en de groote industrie, die in het tal van advertentie's in de bladen haar uiting vindt, ongetroffen moet blijven.

In geen onzer groote bladen lezen we in langen tijd een berichtje dat ons zoo veel genoegen deed als het volgende, dat voorkomt in de *Werkmansbode* van 30 September jl.:

„De lezers zullen voortaan de wekelijks terugkeerende advertentie van Holloway ontberen. De reden daarvan is dat wij het abonnement hebben opgezegd. „De inkomst daarvan was in betrekking tot de plaatsruimte die de advertentie innam, wel gering maar toch „nog groot genoeg om de administratie langen tijd te „doen aarzelen dat offer te brengen. En wij brengen „het ook nu nog, in weerwil van de financiële moeielijkheden waarmede de exploitatie nog steeds kampt, „alleen uit overtuiging, dat wij zulke kwakzalverij niet „mogen helpen bevorderen.

„Het behoeft nauwelijks gezegd, dat de vereeniging „tot wering der kwakzalverij ons grootendeels tot die „overtuiging heeft gebracht.”

Wanneer een zoo nederig blad, wiens financiële positie waarlijk niet schitterend is, zulk een offer kan brengen en zijn lezers ook in de advertentie's voor bedrog wil behoeden, hoe zouden dan de administratie's van onze groote en rijke bladen moeten handelen?

Gunters, zijn somnambule en zijn geneeskundige.

In het vorig nummer werd iets uit den Haag over de familie GUNTERS medegedeeld. Sedert zijn die personen, na hun arbeidsveld door advertentie's

voorbereid te hebben, ook te Middelburg geweest.

Maandag 11 September bevond ik mij in 't Schuttershof alhier en ontmoette daar den Commissaris van politie, die wacht scheen te houden. Hij deelde mij mede, dat de familie GUNTERS, vergezeld door een geneeskundige uit Leiden, eene séance hield. De Commissaris noodigde mij uit om er binnen te gaan, en volgaarne gaf ik aan dat verzoek gevolg. Ik vatte post aan de deur, ten einde te voorkomen, dat de familie op de hoogte werd gebracht, welk bezoek haar te wachten stond.

Binnen gekomen, werd ik welkom geheeten door Mejuffrouw G. C. GUNTERS, clair-voyante, gezeten op een keurig, canapé, door den heer H. C. GUNTERS, magnetiseur, en door den zeer geleerden heer J. KIMMEL, plattelands heel- en vroedmeester uit Leiden. Het gezicht van den laatste herinnerde ik me dadelijk, en was een weinig bang, dat hij mij zou herkennen. Ik gaf voor ziek te zijn en hulp bij hen te zoeken. De magnetiseur verzocht mij plaats te nemen naast de juffrouw; daarop vroeg KIMMEL zeer plechtig, of hij mijn familienaam mocht weten, dien ik hem opgaf. Onmiddellijk daarop verrees de magnetiseur van zijn stoel, naderde met deftigen tred de canapé, stroopte zijn jasmouwen op, en maakte eenige grimmassen voor en over de juffrouw's gezicht, die spoedig den indruk trachtte te maken, alsof zij sliep.

De magnetiseur hernam zijn plaats aan de ronde tafel; tegenover hem zat KIMMEL, die met gapenden mond en domme oogen de wijsheid opring van de lippen der clair-voyante.

„Geef mij uw linkerhand,” klonk het, niettegenstaande den magnetischen slaap, heel duidelijk en dadelijk voldeed ik aan haar billijk verzoek. Met ernst voelde zij mijn pols en betastte met de andere hand mijn schedel en rug. Daarop sloeg zij haar hoofd in den nek; de oogen gesloten en steeds mijn pols vasthoudende, stotterde zij den naam mijner ziekte, van welken onzin ik alleen het woord *fluidum* heb verstaan. Zij beweerde, dat ik naar boven kijkende duizelig werd, dat ik loopende elk oogenblik op mijn knieën viel, dat ik veel last had van beklemming op mijn keel en dat ik 8 jaar geleden (!) vreeselijk was geschrokken. Ik vroeg of dat alles levensgevaarlijk was, waarop zij een heel bedenkelijk gezicht trok, maar eindigde met mij de verzekering te geven, dat het wel zou schikken, indien ik haar medicijnen trouw gebruikte, precies opvolgde, wat zij mij verder had mede te deelen, en om de drie weken terugkwam.

Met plechtigen ernst dicteerde zij aan KIMMEL het recept, dat, dom genoeg, niet dadelijk door den zeergeleerde werd begrepen. Buskruit 3 scrupel snapte hij o. a. niet en meende blijkbaar verlegen Bismuth te verstaan, waarop zij met een heel nijdig gezicht Buskruit herhaalde.

Als een veroordeelde zat ik den verderen loop van het consult aan te hooren; vond het nog al vervelend steeds mijn hand in de hare te mogen leggen, want mijn pols gaf zij geen oogenblik uit haar vingertoppen. Nadat zij eene poging had gewaagd mijn maag te betasten, en daarna een tweede recept had gedictieerd, dat even geduldig door KIMMEL werd geschreven, liep het consult op zijn einde, en kon ik de twee recepten, die op tafel gedeponereerd werden, in bezit nemen.

KIMMEL scheen toen echter jaloersch op de juffrouw te worden; hij vroeg me zeer vrijpostig om recht op te gaan staan met de beenen bij elkaar en gesloten oogen. Het lustte mij de comedie nog een oogenblik vol te houden; ik voldeed gedeeltelijk aan zijn verzoek, nam de gevraagde positie aan en toen hij mij de oogen wou sluiten, keek ik hem lachend aan, de verzekering gevende, dat ik niet aan tabes leed. Ik geloof niet, dat KIMMEL toen nog recht bemerkte, dat hij gefopt was; een minuut later werd het duidelijker. Mij dunkt, ik had lang genoeg met mij laten sollen; ik walgde van den boel en vroeg KIMMEL of hij zich niet schaamde. Toen herkende hij mij, wat hij blijkbaar maar half grappig vond.

Het scheen niet, dat de clair-voyante of de magnetiseur eenig medelijden gevoelden met KIMMEL, en zij zouden mijn bezoek stellig dadelijk vergeten zijn, indien ik er niet voor zorgde, dat het muisje een staartje heeft. Als plaatsvervangend lid van den Geneeskundigen Raad heb ik, op mijn ambtseed

proces-verbaal opgemaakt en mejuffrouw GUNTERS aangeklaagd, dat zij onbevoegd geneeskunst uitoefent en dus in strijd handelt met art. 1 der Wet van 1865 (Stbl. no. 60) en wel om de volgende redenen:

1. omdat zij, in haar oog althans, eene complete ziekte-geschiedenis maakt, zonder hulp van een ander,

2. omdat zij den patient betast, waar zij zulks noodig acht voor de diagnose,

3. dat zij de prognose den patient mededeelt,

4. dat zij de geneesmiddelen dicteert, precies opgeeft hoe groot de hoeveelheden moeten zijn en ook precies de gebruiksaanwijzing aangeeft.

Jammer dat KIMMEL, die in mijn oog veel lager staat dan de juffrouw, door de wet niet te treffen is. Hij verschuilt zich achter een diploma. dat hem door de eene of andere provinciale Commissie ter kwader ure is uitgereikt. Het eenige wat wij kunnen doen, is KIMMEL's gedrag publiek te maken en te zorgen dat het bestuur der Leidsche Vereeniging van geneeskundigen weet, hoe hun medelid zich hier heeft aangesteld. Voor het eerste dient de mededeeling in dit blad, aan het tweede meen ik voldaan te hebben door aan de vereeniging er kennis van te geven.

De grap heeft mij f 5 gekost, veel te duur, indien het blijkt dat de Justitie onmachtig is, dat geknoei tegen te gaan; maar ik vlei me met 't tegendeel. In elk geval zal ik het genot smaken, KIMMEL als getuige te zien in een zaak, die stellig winstgevend is, maar hem vernedert tot kermispaljas.

De recepten wil ik den lezer sparen, het zou een herhaling zijn van den vroeger reeds gepubliceerden onzin. Den loop van het proces hoop ik later mede te deelen.

Dr. J. C. BOLLE.

Middelburg, 17/9 '82.

Anti-obesitas van de Créchy.

EEN LIKEURTJE OM MAGER TE WORDEN.

Scheikundig onderzoek van het lid der Vereeniging den heer J. VAN RIEL, Mil-Apotheker te Bergen op Zoom.

Ja, waarlijk, zoo iets ontbreekt niet onder al de middeltjes die te krijgen zijn. *De likeur anti-obesitas is onfeilbaar om de zwaarlijvigheid te voorkomen en te doen verdwijnen.* Zoo lezen we tegenwoordig in tal van Nederlandsche bladen. Genève is de plaats van waar men dit wondermiddel uit handen van zekeren drogist GEORGES LE HOUSSEL kan toegezonden krijgen. Om den krantenlezer goed te overtuigen van de dengdelijkheid der waar, zijn in elke advertentie twee stel poppetjes afgedrukt, een man en een vrouw, vóór en na de kuur. Een gewoon mensch zou zeggen wat is dat paar door die kuur treurig afgefallen, tot aan 't magere toe, maar dit is juist een bewijs voor de waarde van het preparaat!

Daar „attesten van genezen lijders" langzamerhand, en terecht, hun waarde beginnen te verliezen, heeft de verkooper van dit anti-vet degelijker bewijsstukken. Hij adverteert dat in zijn bezit zijn „5000 fotografische bewijzen", dus 5000 personen vóór en na de behandeling gefotografeerd. Schrijft men aan den fabrikant, dan krijgt men 2 dier 5000 fotografieën te zien, dezelfde die verkleind in de kranten prijken. 't Is wel zeer wantrouwend, doch wij twijfelen niet alleen of die 5000 verschillende fotografiën wel bestaan, maar durven zelfs de veronderstelling uitspreken dat die 2, die men onder de oogen krijgt, valsch zijn. Bij een eenigszins nauwkeurige beschouwing is aan tal van kleinigheden te zien dat de magere personen werkelijk gefotografeerd zijn, maar dat de twee dikken zijn . . . opgestopt.

Behalve die 2 „fotografische bewijzen" krijgt men een aanbeveling in de Fransche taal toegezonden, die een droevige lectuur moet zijn voor alle min of meer zwaarlijvige personen. Want er wordt van gezetheid gesproken, alsof dit altijd een erge kwaal is, die met tal van ziekteverschijnselen gepaard gaat en bijna immer een plotselingen dood moet ten gevolge hebben. De meeste dikke mannen en vrouwen weten wel beter, maar ze zullen zich toch door zulk een blaadje uit Genève bang laten maken. Daarom is het de kwakzalver te doen, want hij wil niet alleen lijders aan zwaar-

lijvigheid maar ieder die slechts meent er eenigen aanleg voor te hebben tot het drinken van zijn likeur overhalen. Dan is de patient natuurlijk gered; want dat vocht is een wondervocht. *Drie honderd jaar* geleden was het al in het Oosten in gebruik; de arme opgesloten vrouwen in den harem behielden alleen hierdoor haar slanke gestalte; het werd getrokken uit zeer zeldzame planten aan de boorden van den Nijl groeiende; een officier der marine heeft op een zeer gevaarvolle tocht het geheim der bereiding ontdekt; nu is men zoo gelukkig het aan het geheele Europeesche publiek te kunnen aanbieden!

Zoo leest men inderdaad in de aanbeveling van het middeltje. Menigeen herkent terstond de leugen in dit verhaal. Maar er zijn toch die er zich door laten foppen. Voor hen is het van belang dat het scheikundig onderzoek onweerlegbaar de onwaarheid aantoonde. Want onze Vereeniging heeft 25 franc aan een flesch van het goedje besteed en het onderzoek leerde dat het was: water met alcohol (6 percent), suiker (en wel de goedkoopste soort n.l. aardappelsiroop) en joodkalium (2,5 percent), welriekend gemaakt en gekleurd door wat aftreksel van *orangeschillen*. Hieruit blijkt eerstens zonneklaar de leugen van het gebruik sinds 300 jaar in het Oosten. Voor 300 jaar was door niemand nog ooit joodkalium gezien; in de natuur komt het niet voor en in 1811 is dit chemisch product voor het eerst bereid. Van „zeer zeldzame planten" enz, is dus in 't geheel geen sprake en de marineofficier zal op één lijn moeten gesteld worden met den dokter ARRY van den kwakzalver F. A. Richter, met moeder SEIGEL van den Amerikaan White en meer zulke voor 't gebruik uitgevonden denkbeeldige wezens.

Maar er is erger van het anti-obesitas te zeggen. Dat het zoo verbazend duur is en men meer dan 12 gulden voor een flesch van 1 liter betaalt, terwijl het voor twee gulden te leveren zou zijn, is daarbij nog maar een kleinigheid. Doch er wordt met nadruk door den verkooper verzekerd dat het vocht geen medicament is, maar een gezondheidsdrank; dat er niet alleen geen gevaar van het gebruik te wachten is, maar zelfs niet het minste nadeel. Daargelaten nu nog het alcohol gehalte (ongeveer gelijk aan dat van vrij zwaar bier of zeer lichten wijn) is het hoofbestanddeel joodkalium en dit is wel degelijk een niet onschuldig medicament. Men moet volgens de gebruiksaanwijzing *dagelijks* een glas van het vocht drinken, en wie dit lang volhoudt, wat de verkooper zegt dat noodzakelijk is, zal daardoor zeker aan zijne gezondheid in 't algemeen en aan zijne spijsverteringsorganen in 't bijzonder een niet gering nadeel berokkenen. Men wachte zich dus niet alleen om zijn beurs maar ook om zijn gezondheid voor de kuur van den kwakzalver „die mager maakt." *Als* er tegen zwaarlijvigheid iets te doen is, ligt de hulp niet in eenige flesschen van dit of dat vocht, maar in een gepast leefregel; daarover raadplege men zijn geneesheer.

Een kwakzalver onder de letters IJ IJ.

Een der zaken die doen denken dat de verkoop van middeltjes tegen allerlei kwalen geen eerlijke kostwinning is, is het feit dat zoovele personen met zeer ongunstige antecedenten er hun heil in zoeken. Bij het nagaan van het leven veler kwakzalvers vindt men dikwijls dat ze het vooraf beproefd hebben met allerlei andere vormen van bedrog, om daarna zich aan de charlatanerie te wijden.

Iets anders, dat eveneens dadelijk aan de eerlijkheid van het bedrijf doet twijfelen, is het feit dat vele kwakzalvers hun naam zoeken geheim te houden. Menigeen verdient schatten met den verkoop van middeltjes, onder den naam eener oude firma of een geheel uit de lucht gegrepen naam. Wij hebben thans een voorbeeld te vermelden van iemand die zich voordoet als een bekwaam geneeskundige, en de menschheid met zijn ervaring zegt hulp te bieden, maar zeer bevreesd schijnt te zijn dat de menschheid zal te weten komen wie hij is.

In verscheidene nieuwsbladen, doch tot nu toe niet in een der bladen die in Friesland verschijnen, vonden we de volgende advertentie:

Lijders aan Zenuwziekten!
Lijders aan Rheumatisme!

Lijders aan Aambeijen!

Zoekt gij genezing bij een ervaren Geneeskundige, vervoeg u dan per franco brief, onder de letters IJ IJ, bij den heer J. BALT, Noorderweg, Leeuwarden.

Nauwkeurige beschrijving van den patient is vereischte.

Iemand, uit een plaats ver van Leeuwarden, schreef aan dien mijnheer Balt onder de letters IJ. IJ. dat hij aan *rhumatiek* leed en gaarne den ervaren dokter wou leeren kennen om door hem genezen te worden. Na enkele dagen kwam het volgende antwoord:

Mijnheer!

In antwoord op uw schrijven, heden morgen ontvangen, bericht ik U, dat de sinds jaren beproefde middelen voor ure ziekte bestaan in pillen, die voor geruimen tijd voldoende zijn, met daarbij gevoegde leefregel, die ten nauwkeurigste moet worden opgevolgd. Zoodra ge onder 't adres: lett. IJ. IJ. den Heer J. Balt, Noorderweg, Leeuwarden f 10 zendt, zullen U en medicijnen en leefregel ten spoedigste worden toegezonden.

Uw Dienstw.,
IJ. IJ.

De ervaren geneesheer, zoo 't heet, verstoopt zich dus onder de letters IJ. IJ. Uit een ander deel van ons land schreef iemand dat hij leed aan een *zenuwkeval*. Het antwoord was geheel hetzelfde; ook nu zou de genezing in den vorm van pillen worden toegezonden, zoodra slechts f 10 werden overgemaakt. Toen daarna een der patienten nog schreef dat hij gaarne met den dokter zelf wou te maken hebben, om ook hem zelf het geld toe te zenden, kwam geen antwoord!

Wie is nu deze nieuwe kwakzalver die in Leeuwarden zijn adres gesteld heeft? Wij weten het niet. De genoemde J. Balt heeft een soort advertentie-bureau en ontvangt dus ook de brieven op vele andere advertenties. Hij zelf zal het denklijk niet zijn. De beide brieven die ontvangen werden droegen het poststempel *Sneek*. Dit is alles wat we er van weten.

Wij moeten dus volstaan met te waarschuwen tegen een onbekende, een onbekende IJ. IJ. die bij Balt te Leeuwarden zijn brieven laat adresseeren. *Waarschuwen*, ook zonder dat we de pillen hebben laten komen om ze te onderzoeken, want op iets anders dan schade voor den patient kan het niet uitloopen. Geen der in de advertentie genoemde kwalen kan door eenige pillen genezen worden. Te meer niet omdat blijkbaar het slot van die advertentie, waarin gezegd wordt dat een nauwkeurige beschrijving van den patient een vereischte is, door den steller zelf niet gemeend wordt. Want tenminste in een der brieven was zoo min een beschrijving van den patient als van zijn ziekte gegeven en toch kwam de belofte om voor tien gulden pillen te zullen zenden.

Men meene niet, al weten wij niet wie zich zoo verlaagt, dat hiermee 't bewijs gegeven is dat een der geneeskundigen uit Friesland op zoo erge wijze aan 't kwakzalven is geraakt. 't Is mogelijk dat een hunner zoo laag gezonken is, ofschoon het dan niet uit geldgebrek kan zijn, want elk zierlijk geneeskundige kan tegenwoordig ruim zijn brood verdienen; doch ook in andere provincies vindt men enkele afvalligen onder de beoefenaars der geneeskunde. Maar zeer goed mogelijk is het ook dat die IJ. IJ. in het geheel geen geneeskundige is. Op een leugen meer of minder komt het bij de kwakzalvers niet aan.

Gedood door Holloway-Pillen.

Reeds meer dan eens is er in dit blad gewezen op de verderfelijke werking der bovengenoemde sterk purgeerende pillen en zoo menig keer heeft de Redactie hare waarschuwend stem laten hooren. Doch niettemin is het niet overbodig daarop terug te komen en het publiek eene geschiedenis mede te deelen, welke tot waarschuwing en voorbeeld kan strekken.

Een der mannelijke leden mijner familie, werd ongesteld en riep de hulp van bekwaame geneeskundigen in, doch niettegenstaande dat, werd hij bij den dag zwakker. De medicus constateerde nierziekte, en toen er geen vooruitgang merkbaar was, werd de

komst van den geneesheer niet meer verlangd. Dan nu moest er toch nog het een en ander gedaan worden tot genezing der verderfelijke ziekte. Deze had een goeden raad, welke werd opgevolgd; en gene wist iets beters, hetwelk dan natuurlijk ook opgevolgd werd; de meesten grijpen alles aan wat hen voorgehouden wordt om hun gezondheid terug te krijgen.

Doch van al die raadgevingen waren de uitkomsten onbevredigend, zoodat de patient moedeloos zijn hoofd nederwaarts boog en in stomme smart afwachtte, welke wonderen moeder natuur zoude verrichten.

De natuur kwam ook eenigszins te hulp; een schijnbare beterschap werd opgemerkt en vol moed staarde hij het leven weder aan. In dezen tijd bracht een goede vriend (?) een aanbeveling van de Holloway-Pillen en Zalf mede, aangezien er in de medegebrachte gebruiksaanwijzing vermeld stond, dat nierziekte radicaal door het gebruik dezer pillen en zalf genezen werd. Gelijk een drenkeling zich aan den stroohalm vast klemt om zich te redden, werd door den zieke dit middel aangegrepen en vol vertrouwen in de leugenachtige en bedriegelijke taal in de advertentiën er van, kocht men pillen en zalf van Holloway!

Nu stipt volgens de aangewezen „gebruiksaanwijzing” gehandeld, en dus vooral gezorgd altijd de zalf en pillen beiden te gebruiken (anders mocht de verkooper eens in zijne winst te kort komen). Er schijnt toch wel eenige beterschap op te volgen, heette het, want het water, wat gewoonlijk roodbruin zag, wordt helder! Ja, voorzeker, deze en gene hebben het ook „aan de nieren” gehad en hun hebben de pillen en zalf bepaald geholpen.

Doch mijn familielid vond de gewenschte genezing niet; juist het tegendeel, van dag tot dag wordt hij zwakker; een diarrhae welke niet te stuiten is, neemt zijne krachten af, vreesselijke pijnen in het lijf misvormen zijn aangezicht en toch, Holloway wordt geloofd in spijt van een ervaren geneeskundige! Dan eindelijk kan het zwakke lichaam de werking van de verderfelijke pillen niet langer doorstaan en met totale werkeloosheid der ingewanden sterft hij onder vreesselijke benauwdheid.

Wat schrijver dezer regelen gevoelde bij het aanschouwen van de werking dier dagelijks in de couranten geroemde Holloway-medicamenten, is wel moeilijk onder bewoordingen te brengen, doch dit is zeker, dat hij diepe afkeer koestert voor hen, die op eene bedriegelijke wijze aan eens anders geld weten te komen, door hun algeheele herstelling hunner geknakte gezondheid te beloven, door het gebruik van het een of ander middelje!

Moge deze kleine bijdrage over de gevolgen van het gebruik der Holloway-Pillen en Zalf, leiden tot de algeheele verzaking van die middelen door het publiek, is de wensch van

Apeldoorn.

J. F. L. DE LONGTE.

Kleine Mededeelingen.

NOG EENS PASTILLES DE DETHAN.

Onlangs deelde het Petersburgers geneesk. Weekbl. het volgende geval mede betreffende de *chloras kalius*, de stof die het werkzame bestanddeel van deze pastilles uitmaakt.

Een jongeling, 18 jaar oud, had wegens heesheid en moeielijkheid bij 't slikken op eigen gezag zich een gorgeldrank gemaakt van *chloras kalius*; vrees voor keelziekte vooral dreef hem er toe den geheelen dag daarmede te gorgelen, terwijl hij van tijd tot tijd een gedeelte inslikte.

Hij had den drank buitengewoon sterk gemaakt; 's nachts reeds werd hij ernstig ziek en niettegenstaande zorgvuldige geneeskundige behandeling, stierf hij den zevenden dag daarna.

Wij deelen juist dit geval mede om het gevaar van zelf-medicineren in 't oog te doen springen. Hier toch ook had de ongelukkige gebruik gemaakt van een middel, dat men tot nog toe vrij onschadelijk had gehouden en waarvan men volgens sommige kwakzalvers, zooals de fabrikanten van de *pastilles Dethan*, altijd gerust zelfs inwendig gebruik kan maken.

WONDERLIJKE MANIPULATIE.

HOFMANS te Amsterdam, die onlangs door de rechtbank aldaar van onbevoegde uitoefening der geneeskunde werd vrijgesproken, adverteert nog steeds dat hij door zoogenaamde manipulatie asthma-, zenuw-, kramp- en rheumatieklidders geneest en noemt zich daarbij, steunende op die vrijpraak: *bevoegd deskundige volgens de wet*. Als ware het om het geneeskundig Staatstoezicht te tarten en overtuiging te doen zien hoe weinig onze geneeskundige wetgeving vermag, doch inderdaad om door deze meer gewone wijze van kwakzalven beter zijn beurs te vullen, heeft hij nu ook een *Hofmans smeersel* in den handel gebracht, voor f 2.50 verkrijgbaar in het universeele kwakzalversdepot van

Cleban & Co. te Amsterdam. Dat hier geen sprake is van „manipulatie” leert de bijvoeging „naar buiten tegen ontvangst van een postwissel.”

Een andere toevoeging aan de advertentie is mede van belang. Men leest er: „Toediening van inwendige middelen „en kwakzalverij worden ten hoogste afgeraden, als zijnde „niet alleen geheel nutteloos maar hoogst gevaarlijk.” Dit komt trouwens meer voor dat de eene kwakzalver voor den andere waarschuwt; natuurlijk, elk wil de buit liefst in zijn net.

Nu we over manipulatie spreken mogen we niet verzuimen weer eens opnieuw te waarschuwen tegen den beruchten BREEMER, thans weer van Rotterdam naar Amsterdam verhuisd, die al zooveel jongelieden ongelukkig heeft gemaakt. Ook hij gebruikt tegenwoordig het woord *manipulatie* in zijn advertentie. Men wachte zich er voor in zijn handen te vallen.

CURIOSA OVER HOPBITTER.

Hiermede geschiedt het voor het eerst dat de kwakzalversmiddeltjes zelfstandig als persoon optreden; de circulaire over dit vocht is ondertekend: *de Hopbitter Co.*

Toch weet ieder nu wel dat v. d. GOOIBERGH te Breda voor ons land die fraaie firma vertegenwoordigt. Die man verkoopt honderden middeltjes en concurreert zodoende met zich zelf, want *allen* zijn onfeilbaar tegen allerlei kwalen! Hij had geen plaats meer voor zijn winkelramen om dit nieuwe goedje aan te kondigen en heeft nu een groote koperen plaat daarvoor aan zijn huus bevestigd.

In de bedoelde circulaire leest men o. a.: „het is te verkrijgen bij alle apothekers in uwe buurt” en dit was gedrukt voor nog één apotheker had verklaard het te willen verkoopen. Verder luidt het „doch ingeval deze er niet van voorzien zijn, noodzaak hun dan het voor u in voorraad te hebben.” De bittercompagnie heeft zelf dat *noodzaken* beproefd, want nog vóór iemand van het publiek iets van het Hopbitter kon weten, kwamen achtereenvolgens een paar personen te Rotterdam bij een apotheker een fleschje vragen en kort daarna kwam de Amerikaan op zeer voordeelige voorwaarden een depôt aanbieden!

Toen de agenten van dezelfde Amerikaansche onderneming bij een apotheker in een andere plaats eveneens een weigerend antwoord ontvingen, zeiden ze in hun gebroken hollandsch: „O zoo; dan verkoopt meneer zeker niet anders dan medicynen.” Een gulle bekentenis dat hun waar die naam niet verdiende.

CORRESPONDENTIE.

Dit nummer verschijnt eenige dagen vroeger dan gewoonlijk om het artikel over *Hop Bitter* zoo spoedig mogelijk te doen lezen. Leden, die exemplaren ter gratis-verspreiding verlangen, gelieven dadelijk aan te vragen. Voor de verspreiding in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Breda wordt gezorgd.

Artikelen over de *audiphon* en vele andere wegens plaatsgebrek in het volgende nummer.

Veritas te A. Volgend nummer. — Ch. A. C. te G. Dank voor de toezending. — v. G. te A., R. te E. en R. B. te St. A. id. — Dr. v. H. R. Het kistje in dank ontvangen.

Herhaalde waarschuwingen.

Seigel's stroop. Voor eenigen tijd werd dit product met waarlijk te bewonderen behendigheid aanbevolen. Er werden almanakken met fraaie plaatjes verspreid, die een doorlopende aanbeveling van de stroop zijn en waarin de dwaasste onzin aan het publiek wordt opgedischt. Ook de advertentie, die tegenwoordig nog in onze bladen verschijnt, is met een plaatje (dat niets met de zaak te maken heeft) versierd. Als opschrift draagt die advertentie: „Een onrustbarende ziekte die een talrijke klasse kwelt”, of een andermaal „De vreemde hier te lande alom verspreide ziekte.” Dit laatste opschrift komt in 17 talen voor op de gebruiksaanwijzingen, zoodat die „vreemde” ziekte over de geheele wereld verspreid heet te zijn. De waarheid is dat de fabrikant van de stroop, zekere White te Londen, alle mogelijke ziekten met zijn mengsel zegt te kunnen genezen en dan ook zoowel voor tering als voor graveel, voor waterzucht als voor zeere oogen, de genezing met zijn stroop belooft.

Behalve water en keukenstroop bevat dit fraaie product een aantal stoffen, zooals gentiaan, colochin, aloë, Spaansche peper, sassefras, borax en anderen. Volgens het verhaal in de almanak zou de stroop afkomstig zijn van een oud moedertje in Duitschland, die haar uit zelf geplukte kruiden had leeren bereiden. De samenstelling toont reeds aan dat dit een leugen is; het wordt slechts verteld om te steunen op de waarde, die nog altijd aan de ervaring van oude vrouwen op geneeskundig gebied gehecht wordt. Wij herhalen hier wat wij vroeger van deze stroop hebben gezegd. (No. 2, Jaarg. I.):

1o. dat de wonderbare Moeder Seigel's stroop een verzameling is van allerlei voor de greep genomen artsijstoffen, hoofdzakelijk behoorende tot de zoogenaamde bittere en purgeermiddelen, waardoor *niets* van de verbazende uitwerking is te verkrijgen, die er van beloofd wordt.

2o. dat een gulden vijf en zeventig cent voor 50 gram, dat is ongeveer een theekopje vol van het vocht, verbazend duur is en geen eerlijk man ooit voor een dergelijke hoeveelheid van een zoodanig mengsel zooveel zou vragen.

Slechts zeer enkele apothekers in Nederland hebben zich met den verkoop van dit artikel willen belasten;

alle andere verkoopers kunnen en moeten door de wet worden vervolgd, daar de stroop o. a. *aloë* bevat.

De fistelpot van Klaas Ursem. Het volk noemt alle chronische etterende gezwellen *fistels* en daaronder zoowel die gemakkelijk als die zeer moeielijk genezen.

Klaas Ursem, een Noord-Hollandsche boer, speculeert daarop en verkoopt een zoogenaamden fistelpot, die volgens mededeeling van den heer P. Kruysse (zie no. 1, jaarg. II) bestaat uit 2 dooiers van eieren met boter en eenige plantenpoeders, voornamelijk van karweizaad, laurierbessen en sevenboom. Eén zulk een pot (die mischien geen 25 cent waarde heeft) kost f 4,40, doch men moet volgens Ursem minstens 6 stuks gebruiken voor men over de uitwerking een oordeel kan vellen, zoodat f 26,40 het minste is wat men op het altaar der lichtgeloovigheid offert. Gelukkig zoo dit geld het eenige is wat men er door verliest, want maar al te dikwijls doet het misplaatste vertrouwen op den fistelpot, die niets kon baten, den lijder het inroepen van noodzakelijke heilkundige hulp uitstellen, of de door den geneesheer aanbevolen behandeling veronachtzamen. Dr. J. ENSING van Texel deelde vroeger (no. 3, jaarg. II) een geval mede waarin Klaas Ursem's kwakzalverij op die wijze den dood van een jongmenschen had veroorzaakt.

Zwitsersche pillen van Richard Brandt te Schaffhausen. Deze pillen is men het vorige jaar begonnen in ons land te exploiteeren, met een verbazenden ophef, alsof het geheel iets nieuws en bijzonders was en voortdurend treft men allerlei bluffende advertenties er van aan. Het is echter al weer een zeer oud middel onder een nieuwen naam, want het onderzoek van den heer v. Gelder, milit. apoth. te Leeuwarden, heeft ons geleerd dat het hoofdbestanddeel *aloë* is, het purgeermiddel dat reeds in zoo veel vormen aan den man gebracht wordt. De pillen kunnen dus ontlasting veroorzaken, maar verder doen ze geen nut en zeker schade als men er zijn ingewanden aan gewent.

Hiertegenover maakt het een zonderlingen indruk in de lange „ingezonden mededeelingen” en advertenties in de nieuwsbladen te lezen, dat ongeveer alle ongesteldheden er door genezen worden en zelfs, zooals woordelijk daarin wordt gezegd: „zware en gevaarlijke ziekten.” Die aanbevelingen dragen dikwijls tot opschrift „Geneeskundige brieven,” om daardoor het publiek op een dwaalspoor te brengen. Ook vindt men aan 't hoofd er van nu en dan gedrukt: „Een ware huis- en familieschat.” Nu, een schat zijn ze en hulp hebben ze werkelijk aangebracht, maar slechts aan één persoon, aan Richard Brandt, die door het denkbeeld om die algemeen bekende *aloë* weer eens een nieuwen naam te geven en met veel leugens aan te bevelen, een aardige geldsom bijeen brengt.

La Merveilleuse oplossing van Dr. Holtar. Met een schandelijke leugen wordt van dit middel in de advertentie's verzekerd dat het alle zoogenaamde geheime ziekten in 24 uur volkomen geneest en dat zonder pijn, gevaar of schadelijke gevolgen. De fabrikant weet dat zijn middel die werking niet heeft en dat het vertrouwen daarop de schromelijkste nadeelen kan te woeg brengen. De heer P. Kruysse heeft het vocht onderzocht; het is niets anders dan een oplossing van 1 gram *overmaangaanzure potasch* in 160 gram water, dat een handelswaarde bezit van enkele centen, doch waarvoor men f 2,50 betaalt. Men wachte zich voor dit vocht, daar het gebruik zeer nadeelige gevolgen kan hebben. In het algemeen dienen de lijdens aan ziekten, waarvoor zij zich, terecht of te onrechte, schamen, zorgvuldig op hun hoede te zijn voor de adverteerende kwakzalvers, die hun eens poedige genezing voorspiegelen. Er zijn gemakkelijk en er zijn moeielijk te genezen gevallen van dergelijke ziekten. Het raadplegen van een degelijk geneeskundige is het eenige wat men moet doen.

Aambeyenpillen van een Holl. geneesheer. De „holl. geneesheer” die zich verlaagt met deze en vele andere kwakzalversmiddeltjes in den handel te brengen is de plattelandsch heelmeeester E. Donkersloot te Nieuwer Amstel. Van deze pillen, die het merkwaardige „cachet met 3 roosjes” moeten bezitten, verzekert hij dat zo behalve tegen aambeijen, een *eenig, zeker en radicaal geneesmiddel zijn tegen bederf der ingewanden, lever- en miltziekten, zwaarmoedigheid, aanleg tot beroerte en andere onderbuikskwalen*. Een doosje kost f 2. Het onderzoek van den heer D. v. d. WEERD (zie no. 11, jaarg. I) heeft bewezen dat de gewone *rhabarber* het eenige werkzame bestanddeel der pillen is. Aan deze stof, die zooals men weet voor enkele stuivers in elke apotheek te krijgen is, worden dus door dien onwaardigen „Holl. Geneesheer” al die bewonderenswaardige werkingen toegeschreven!

LEEWARDEN.

Coöperatieve Handelsdrukkerij.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteurs:

Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Bij dit nummer behoort een bijvoegsel waarin de *Kwakzalverij* met *Hop-bitter* wordt behandeld en waarvan een groot aantal afdrucken beschikbaar is. — De leden die exemplaren van dat bijvoegsel wenschen te verspreiden, gelieven aan te vragen bij den uitgever.

Amsterdamsche wondermiddelen.

II

Volgens de officieele sterftelijsten bedroeg te Amsterdam in het jaar 1880 het aantal kinderen beneden den leeftijd van vijf jaren aan hersenziekte overleden 450, dat is bijna 5% van het bedrag van de geheele sterfte der hoofdstad.

Terloops zij aangemerkt, dat dit cijfer het daarmee overeenkomende in verschillende groote gemeenten van ons vaderland ver overtreft, en dat men, bekend met Amsterdamsche gewoonten, onwillekeurig vraagt, of dit verschijnsel niet voor een deel mag worden toegeschreven aan het schromelijk misbruik van slaapstroop, waaraan vooral de mindere standen zich schuldig maken.

In vele drogistwinkels wordt onder de benaming van slaap- of anijsstroop de zeker niet onschuldige stroop van papaverbollen en, nog veel erger, somtijds een aftreksel van opium vermengd met gewone keukenstroop verkocht, en niemand toch zal het gestadig gebruik daarvan onschadelijk achten, of betwijfelen, dat daardoor een allernadeeligste invloed wordt te weeg gebracht op de zenuwen en hersenen van jonge kinderen.

Nu mag men zonder eenige overdrijving aannemen, dat minstens de helft der kinderen, die aan hersenziekte zijn bezweken, de smeekuur hebben ondergaan, waarvan in het Augustus-nummer van dit maandblad een schets werd gegeven, en dat een groot aantal der herstelden of aan geheel andere ziekten lijdenden volgens de zelfde methode behandeld zijn.

Het gebruik van dien zoogenaamden hersenpot is geen nieuwigheid, integendeel, reeds sedert meer dan dertig jaren behoort het tot de Amsterdamsche overlevering, dat men zoo spoedig mogelijk de gewone geneeskundige behandeling ter zijde moet stellen, en tot het aanwenden van den hersenpot overgaan, zoodra de dokter het woord „hersenlijden” heeft uitgesproken, of wanneer een baker of buurvrouw het er voor houdt, dat de ziekte van het kind in het hoofd zit. Ofschoon het geloof aan het wondermiddel het diepst geworteld is in de mindere standen, is het volstrekt geen zeldzaamheid, vooral bij hopelooze toestanden, dat de meergegoeden en zelfs de hoogere klassen de smeekuur als het laatste redmiddel beproeven en het is bijna ongelooflijk — de verkoopster der zalf aan het ziekbed ontbieden.

Op de vraag waarop steunt het bijna algemeen geloof aan dat wondermiddel, kan men, zonder iets aan de waarheid te kort te doen, antwoorden: op

dezelfde gronden, als waarop een bewoner van den achterhoek nog heden ten dage geloof aan het bestaan van heksen en tovenaars, namelijk bijgeloof en onkunde, die machtige bondgenooten der kwakzalverij.

De volgende geschiedenis van den hersenpot, in veel opzichten een type van de meeste kwakzalvers middelen en zoogenaamde familiegeheimen, moge daarvan tot bewijs strekken.

Meer dan dertig jaren geleden woonde te Amsterdam ergens op de Prinsengracht eene vrouw, die een zekere vermaardheid had verkregen, in het behandelen van hersenziekten en het verkoopen van een zoo goed als onfeilbaar middel tegen die ongesteldheid, vooral der kinderen. Die vrouw werd meermalen wegens ongeoorloofde uitoefening der geneeskunde of der artseneijbereidkunst vervolgd en tot geldboeten veroordeeld, hetgeen echter, zooals gewoonlijk, niet belette, dat zij voortging haar hulp te blijven verleen.

Op rechterlijk bevel werd het wondermiddel nu en dan scheikundig onderzocht, en kwam men tot de kennis, dat de zalf als hoofdbeginsel kwikoxyde bevatte met reuzel vermengd, derhalve eenigermate overeenkwam met de roode praecipitaat zalf der apotheken. Door de geneeskundigen werd werkelijk destijds een dergelijke zalf, waarvan kwikoxyde of ook wel kwik het hoofdbestanddeel uitmaakte, in sommige gevallen van hersenlijden aangewend, en wellicht heeft een praatje van een apothekersknecht, door een slimme vrouw aangehoord, aanleiding gegeven tot het begin dier kwakzalverij. Men kan daarbij in aanmerking nemen, dat in die dagen en nog tegenwoordig sommige geneeskundigen, die er geen kwaad in zagen, het gebruik van dien hersenpot oogluikend toelieten, zoo zij al niet zelf de aandacht er op vestigden, en daardoor niet weinig hebben bijgedragen tot de verspreiding der meening, dat die pot het middel was bij uitnemendheid tegen hersenziekte.

De zalfverkoopster van de Prinsengracht, sedert lang overleden, werd opgevolgd door die van de Bloemgracht, die op dezelfde wijze voortgaat als een specialiteit in het genezen van hersenziekte, zich een niet onaardig bestaan te verschaffen, en zeker met wat minder moeite, dan door het verkoopen van borrels, haar kostwinning van vroeger dagen. Een schaduwzijde van dat gemak is het gevaar, waaraan zij zich blootstelt om door de rechterlijke macht vervolgd te worden wegens onwettige uitoefening der geneeskunde, eene overtreding, die haar in den zomer van het vorige jaar een geldboete berokkende van twee honderd gulden. Bij die gelegenheid bleek, dat de zalf door haar verkocht volstrekt niet meer de samenstelling had van de oorspronkelijke zalf, en dat zij nog een tal van wondermiddelen verkocht onder allerlei dwaze benamingen, zoo als witte en zwarte beerenzalf, aambeien-, kneuzingszalf enz., en dat zij nu en dan voor geheele andere kwalen werd geraadpleegd, dan die van kleine kinderen, en waarvan de behandeling zeker zelden aan vrouwen wordt opgedragen.

Volgens haar eigen verklaring voor de rechtbank atgelegd, en waarvan de waarheid door scheikundig onderzoek is bevestigd, bestaat de hersenpot uit een door sandelhout gekleurd mengsel van reuzel, olijfolie, witte was, spijkolie en knokkelolie. De eerste vier stoffen zijn bekende zaken, terwijl knokkelolie tot de volksmiddelen behoort, die men soms in de apotheek vraagt, zoo als honden en muggenvet, zalf van Klaasje uit den hemel, enz. waarvoor meestal reuzel of een onschadelijke zalf wordt gegeven, wanneer de vrager niet wordt weggestuurd.

Het kleuren der zalf geeft een juist denkbeeld van de wijze, waarop de kwakzalvers hunne slachtoffers bedriegen en misleiden; de oorspronkelijke zalf, die uit kwikoxyde en reuzel bestond, had een vuile paarsche kleur, die altijd in zulk een mengsel ontstaat door ouderdom of het gebruik maken van meestal ranse reuzel der varkensslagers. Het verkoopen van die zalf is echter strafbaar, omdat kwikzalf of kwikoxyde met reuzel alleen door apothekers of bij een zekere hoeveelheid als handels artikel verkocht mag worden. De andere vette stoffen mogen door iedereen verkocht worden, zelfs al geeft men, om op die manier het grofste bedrog te plegen, er den naam van een geneesmiddel aan. Nu heeft men, om buiten rechtsvervolgving te blijven, wie zal zeggen reeds sedert hoevele jaren, de stof, die het werkzaam beginsel moet zijn, onverschillig of er al of niet als zoodanig waarde aan gehecht moet worden, eenvoudig weggelaten, de kleur der oorspronkelijke zalf door sandelhout nagebootst, en als een onfeilbaar middel tegen hersenziekte, niets hoegenaamd niets anders dan gekleurd vet verkocht!

Kan men zich ophichterij en misbruik van vertrouwen van nog gemeener aard voorstellen?

Indien eens aan het ziekbed van een kind door hersenziekte aangetast, iemand den raad gaf een paar malen daags het hoofd, den hals en schouders van het kind met reuzel en witte was in te smeren, het hoofd met een linnen muts te bedekken en volstrekt niet verder de voorschriften van den geneesheer op te volgen, hoevelen, zelfs onder de minst ontwikkelden, zouden dien raad opvolgen?

Wellicht een enkele, immers de ondervinding leert dat raadgevingen op geneeskundig gebied, zelfs de ongerijmdste, vaak worden aangenomen, maar zeker toch weinigen, omdat reuzel en was bekende stoffen zijn waarvan iedereen weet, dat het gebruik er van hoogstens als een verzachtend middel kan dienen.

Dezelfde stoffen echter, onherkenbaar gemaakt door bedriegelijk aangebrachte kleur en geur, worden gretig gekocht en duur betaald, wanneer ze verkocht worden als een onfeilbaar geneesmiddel tegen hersenziekte door eene vrouw, wier brutaliteit, om aan een ziekbed haar raad te durven geven, alle grenzen te buiten gaat, en door een kramer in geheime geneesmiddelen op den Heiligen weg, die dezelfde zalf met een gebruiksaanwijzing verkoopt. Hoe lang nog zal het blind geloof aan de wondermacht van dat gekleurde vet bij arm en

rijk te Amsterdam dikwijls blijken sterker te zijn dan het vertrouwen op de hulp van den geneesheer, al heeft men sedert vele jaren aan menig ziekbed gesteund op zijne kennis en de vruchten zijner ervaring geplukt?

Amsterdam, September 1882. P. KRUYSE.

Berichten.

Meer en meer beginnen de apothekers gezamenlijk te verklaren dat zij niet de hand willen leenen aan het bedrog der kwakzalverij. Bij hetgeen we in dit opzicht in het vorige nummer vermelden kunnen we nu voegen dat alle of de overgrote meerderheid der apothekers te Amsterdam, Alkmaar, Arnhem, Nijmegen en Goes per advertentie in de plaatselijke bladen verklaard hebben geen Hop Bitter te verkoopen.

Verder gingen evenwel de apothekers te Leeuwarden. Op het voorbeeld van Rotterdam, doch in eenigszins andere bewoordingen, verklaarden zij in het geheel geen kwakzalversmiddelen meer te willen verkoopen.

De advertentie met de onderteekeningen is als volgt:

De Ondergeteekenden, allen Apothekers te Leeuwarden, verklaren niet te verkoopen zoogenaamde „Kwakzal-middelen”, waaronder zij verstaan al die middelen, welke per advertentie tegen één of meer kwalen aan het publiek worden aanbevolen.

Zij zijn tot dezen maatregel overgegaan uit de overweging van het bedrog, dat met die middelen gepleegd wordt en het nadeel dat daardoor aan het publiek wordt toegebracht.

Leeuwarden, October 1882.

H. Lam Azn.	J. J. Bruinsma.
P. Koumans Brouwer.	T. W. v. d. Meulen.
A. O. Swalve Asman.	N. T. Haverschmidt.
C. Sonnega.	F. O. Bloembergen.
I. F. H. Kauling.	M. B. Hoogmei.
S. Stellingwerf Beintema.	Borgrink en Brandt.
M. Kuipers.	Plantenga en Albarda.

Er ontbreekt onder deze namen slechts die van één apotheker, doch deze schijnt eerlang Leeuwarden met ter woon te zullen verlaten.

Ook de Heer C. P. TEN HOUTEN apotheker te Winterswijk publiceerde een dergelijke verklaring in het daar verschijnend blad.

De Leeuwarder apothekers beschouwen dus, blijkens deze verklaring, die middelen als kwakzalversmiddelen welke „per advertentie tegen een of meer kwalen worden aanbevolen.” Dit is het kenmerk dat ook ons steeds het beste is gebleken, want het afkeurenswaardige en bedriegelijke zit niet in de stoffen zelf maar in de wijze waarop zij worden aan den man gebracht. Die middelen welke dus in het geheel niet geadverteerd worden, (zooals de zoogenaamde huismiddeltjes) en andere, die wel geadverteerd worden, doch zonder den naam van eenige ziekte er bij te vermelden, zullen de apothekers welke bovenstaande verklaring onderteekend hebben, wel mogen verkoopen. De *Geneeskundige Courant*, die in haar nummer van 5 Nov. j.l. aan deze zaak een artikel wijdt, heeft dit over het hoofd gezien.

Wij hebben vroeger enkele bladen genoemd (een 8 tal) die geen kwakzalvers advertenties opnemen. Tot onze spijt moeten we daarvan een aftrekken. De toen genoemde *Zierikzeesche Nieuwsbode* doet sinds eenigen tijd met de groote hoop mee en plaatst ook advertenties van kwakzalversmiddeltjes.

Bij circulaire van 5 Juli 1882 is door het Ministerie van Binnenlandsche Zaken en door dat van Justitie in 't groot Hertogdom Hessen het volgende ter kennis gebracht van de district-ambtenaren.

„Het is ter onzer kennis gekomen dat de Firma F. A. RICHTER te Rudolstadt, die zich bij voorkeur toelegt op het verkoopen van geheim- en reclamemiddelen, ook in het Groot-Hertogdom door agenten en kooplieden eene brochure laat verspreiden, die onder den titel van „*Dr. Airy's Natuurgeneeswijze*” de hier beneden genoemde mengsels aanbeveelt tot genezing van alle mogelijke ongesteldheden.

De samenstelling dier middelen wordt door de firma niet opgegeven, zij behooren dus tot de z. g. geheimmiddelen in den zin der wet.

Volgens onderzoekingen van verschillende scheikundigen bestaan zij uit de volgende bestanddeelen — echter niet steeds in dezelfde verhouding.

1. *Pain-Expeller*, een mengsel van tinctuur van Spaansche peper, geest van salmiak, kamferspiritus en en verdunnen wijngeest; waarde ongeveer 18 cts. (30 pf.), verkoopprijs f 1.08 (1 M. 80 pf.)

2. *Sassaparillian*, een aftreksel van de wortels van Sasaparil en China, met ongeveer 1 procent joodkali en een beetje honing; waarde 36 cts. (60 pf.), verkoopprijs f 2.70 (4 M. 50 pf.)

3. *Airy's pillen* (Calming en Regulating-Pillen) bestaan uit ijzerpoeder, jalappehars, poeder van jalappe en van althee met eenig bitter planten-extract; waarde 21 cts., (35 pf.), verkoopprijs 60 cts. (1 M.)

Deze mengsels bevatten derhalve zelfstandigheden, die bij sommige ziekelijke toestanden juist schadelijk voor de gezondheid en verderfelijk kunnen werken; bovendien is hun verkoop tot buiten verhouding hooge prijzen eene oplichterij (Ausbeutung) van het onkundig publiek.

Onder alle omstandigheden is het bereiden, het ten verkoop in voorraad houden, het verkoopen of op andere wijze afgeven dezer artsonijbereidingen op straf verboden aan elkeen, ook aan apothekers volgens het rijksstrafwetboek enz. (Hier volgt opgaaf der verschillende wetsartikelen)

Wij dringen er bij u op aan om het misbruik met deze geheim- en zwendelmiddelen (Schwindelmitteln) door de meest doelmatige handelingen met kracht tegen te gaan.”

De zoogenaamde magnetiseur GUNTERS heeft ook te Leiden „séances” gehouden en wel ten huize van den geneeskundige KIMMEL. De commissaris van politie aldaar is zoo actief geweest om de zaak de noodige aandacht te schenken. Een agent van politie in burger kleeding heeft de „clairvoyante” geraadpleegd en hem zijn daarna drie recepten afgegeven (door haar aan KIMMEL gedictieerd) omdat, zooals het advies luidde, de patient al gedurende drie jaar aan koorts leed, en wel dag aan dag. De man had in geen drie jaar iets van koorts bemerkt!

Er is proces-verbaal opgemaakt.

Een Professor als . . . kwakzalver.

Gelukkig is het geen Nederlandsch hoogleeraar, wiens handelswijze wij openlijk moeten afkeuren, maar toch ook evenmin is het een zelfgemaakte „professeur” uit 't buitenland of iemand, die zijn titel en waardigheid heeft gekocht aan eene z.g. Universiteit ergens in Amerika.

't Is een wettig benoemde leeraar uit 't naburige België, Dr. MASOIN, professor in de physiologie aan de hoogeschool te Leuven en geen half versuft grijsaard, maar een jongmensch in de kracht van 't leven en daarenboven *membre de l'Académie royale de médecine de Belgique*.

Op de eene of andere manier schijnt hij zich eene reputatie gemaakt te hebben voor de behandeling van *suikerterij* (*diabetes mellitus*); zooals zelfs leeken zullen weten eene zoo goed als ongeheelijke ziekte, maar van zeer, zeer langen duur, waarbij het er in de eerste plaats op aankomt om den levensregel zoo in te richten, dat alle schadelijke invloeden vermeden worden en waarbij de geneesheer bij zijn lijders vooral zijne aandacht moet vestigen op de voeding- en spijsverteringsorganen, ten einde op doelmatige wijze de werkzaamheden van deze te regelen. Bij nauwlettende zorg en overigens gunstige omstandigheden kan bij deze ziekte het leven langen tijd worden gerekt.

Eene lijderes te Utrecht, Mevrouw B. was, gelijk velen aldaar, het gerucht ter oore gekomen van de gelukkige behandeling dezer kwaal door den Leuvenschen professor. 't Is ons gebleken, dat dit gerucht overdreven was; bij enkele zeer geachte personen, wier namen algemeen en ter aanbeveling genoemd werden, als zouden ook zij de hulp van MASOIN hebben ingeroepen, bleek dat dit niet het geval was geweest. Slechts van één is zulks bekend.

Overigens doet dit er niet toe, het gerucht bestond en de bedoelde lijderes liet buiten weten van haren gewonen geneesheer Dr. MASOIN komen en moest voor zijne visite f 100 betalen; 't geen niet te veel was, den niet geringen afstand in aanmerking nemende.

Toen hij de zieke had onderzocht en bij deze dezelfde ongesteldheid had onderkend als de huisdokter van de patiente, zeide hij den volgenden dag een geneesmiddel te zullen *toezenden*, dat in Utrecht niet kon klaar gemaakt worden en waarvan de samenstelling een geheim was en ook moest blijven, mede omdat, zooals hij later schreef „het geheim dezer druppels zijn voornaamste middel van bestaan uitmaakte.”

De professor voegde er nog bij, op eene vraag dienaangaande, dat elk ander geneesmiddel naast zijne druppels overbodig zou zijn.

Toen de gewone geneesheer van de patiente, de arts DE KOFF, den volgenden dag van het bezoek hoorde, schreef hij aan Dr. MASOIN, om hem, als medicus, de samenstelling der druppels te doen weten; dat hij in dat geval bij uitzondering de pa-

tiente zou toestaan ze als proef te gebruiken en de verdere behandeling kon op zich nemen, om zoo de omstandigheden het eischten 't een of ander voor te schrijven; zoo niet dan moest hij de lijderes geheel voor zijne verantwoording laten. Na drie dagen nog geen antwoord. Intusschen was de patiente reeds zes dagen zonder ontlasting.

Met aandrang herhaalt de huisdokter zijn vraag, waarop eindelijk het antwoord volgt, dat bij zijne druppels alle andere geneesmiddelen kunnen gegeven worden, doch dat de professor weigert het recept mede te deelen. Hij voegt er nog de opmerking aan toe, dat eene ervaring van tien jaren hem geleerd hebben veel vertrouwen te stellen in dit geneesmiddel.

De geneesheer te Utrecht telegraphieert daarop, dat hij moet blijven weigeren zijne patiente iets te geven voor stoelgang, indien hij geen opheldering ontvangt; als antwoord telegraphieert Dr. MASOIN aan den echtgenoot der dame „*appliquez quelques gouttes de l'huile de croton avec prudence.*”

Met kracht, zoo schrijft ons de arts DE KOFF, van wien wij onze mededeelingen hebben, waar schuwde ik de lieden tegen dit *moordmiddel* en inderdaad het verdient dien naam. Zelfs een leek zal het begrijpen, als wij hem mededeelen, dat het een der hevigst werkende purgeermiddelen is; dat inwrijving, uitwendig op de huid, reeds roodheid en puisten doet ontstaan en dat wanneer een geneesheer een recept geeft, waarbij aan iemand meer dan *een enkelen druppel* in eens wordt voorgeschreven, de apotheker dit recept niet mag gereed maken, indien de geneesheer niet door een bijzonder teeken op het recept heeft te kennen gegeven, dat het geene vergissing is, maar dat hij hier met een bijzonder geval te doen heeft.

En nu roekeloos aan eene zwakke vrouw, uitgeput door jarenlang lijden, den raad gegeven: neem *eenige* druppels; zeker, er staat bij: met voorzichtigheid, doch wat heeft zulk eene aanwijzing voor een leek te beduiden! Kan ook de meest angstvallige er uit lezen, dat hij niet ten minste twee of drie druppels zou mogen nemen! Of heeft het niet veeleer den zin, dat men gerust een druppel of vijf, zes, maar niet tien of twintig moet gebruiken! Welnu, was deze raad opgevolgd, de dood zou er in dit geval het gevolg van geweest zijn.

Trouwens, wat echter niet tot verontschuldiging van Dr. MASOIN kan strekken, de Nederlandsche wetten zouden dit ongeluk misschien nog voorkomen hebben. Indien de echtgenoot van de lijderes croton-olie had willen koopen, had hij zich moeten vervoegen bij een apotheker, bij wien hij bekend was, met eene schriftelijke en onderteekende aanvraag, waarbij opgaaf gedaan was van het doel waartoe deze zelfstandigheid moest dienen. Wanneer de apotheker het middel alsdan had afgeleverd, zooals de wet voorschrijft „in een verzegeld voorwerp en daarop nevens den naam het woord *vergift* duidelijk uitgedrukt”, zou men het allicht, bij al het vertrouwen op den professor, toch niet hebben durven geven. De apotheker te Utrecht, de heer VAN OLST, weigerde dan ook bepaald op het telegram van MASOIN de croton-olie af te leveren.

Thans trad de geneesheer tusschen beiden; om erger te voorkomen en tevens de overtuiging te geven van de roekeloze handelwijze van MASOIN, besloot hij een recept met croton-olie te geven, bevattende *een halve druppel* in iedere pil; uitdrukkelijk gaf hij nog te kennen, de verantwoordelijkheid voor de gevolgen niet op zich te nemen. De patiente zelf wilde bepaald de croton-olie beproeven.

De patiente gebruikte één pil en de uitwerking was allerellendigst: hevige benauwdheid, braking enz., doch geene ontlasting. Toen eerst gingen de oogen open; de geheimzinnige druppels werden ter zijde gezet en een heel gewoon laxermiddeltje door den geneesheer voorgeschreven, gaf de zoo hoogst noodige verlichting binnen een paar uren.

Den volgenden dag echter stierf de lijderes, uitgeput, de laatste oogenblikken nog bezwaard door de onaangenaamheden bij de geneeskundige behandeling ondervonden.

Nog dient vermeld dat de professor bij zijn bezoek aan de patiente haar had verboden ook het

zachts werkend purgeermiddel te gebruiken, als zijnde dit zeer nadeelig voor het darmkanaal en enkele dagen later durfde hij zonder haar weer te zien zulk een moorddadigen raad geven!

Het lid der Vereeniging, de heer D. TEESSEN, apotheker te Rotterdam, heeft het geheim-middel onderzocht, dat in een fleschje van ongeveer 25 gram inhoud, tegen rembours van f 2.50 uit Antwerpen werd toegezonden. 't Is een oplossing van 12,4 milligram *Kalium permanganaat* op 1 gram water; 't bieek bovendien dat voor de bereiding geen scheikundig zuivere stof was gebruikt.

Wanneer wij aan de leden van de Académie royale de médecine de Belgique deze samenstelling melden, door toezending van dit blad, kan de Leuvensche hoogleeraar zich dus ontslagen achten van de moeite, zooals hij schrijft „de le communiquer un jour ou l'autre probablement à l'Académie”, waarbij eene ongelukkige lijderes, die hij aan haar lot overliet, zeker niet gebaat zou zijn.

Uit de analyse blijkt dus dat de bewering een *leugen* is, alsof de druppels door den apotheker in Nederland niet bereid en afgeleverd zouden kunnen worden. Om dit aan het licht te stellen hebben wij 't bovenstaande medegedeeld, maar ook om te doen zien 1°. dat wanneer geldzucht zich van den medicus meester maakt, zelfs eene eervolle positie niet terughoudt van kwakzalverij; en vooral 2°. om nogmaals door een sterk sprekend voorbeeld in't oog te doen springen, dat elk zich voorgewaarschuid moet houden, wanneer een geneesheer zich met geheimzinnigheden omringt. Al zouden gunstige reputatie en aanbeveling ook het tegendeel doen verwachten, hij is niet te vertrouwen.

Terwijl wij ten slotte nog de vraag doen: wat te denken van een Hoogleeraar in de geneeskunde, die tien jaren lang bekend is met een geneesmiddel tegen een bijna ongeneeslijke ziekte, van welks voortreffelijkheid hij zelf zegt overtuigd te zijn en dit voor zijne medemenschen geheim houdt!

Ons oordeel over de audiphon.

Dr. S. SR. CORONEL te Leeuwarden heeft in no. 7 van dit blad iets over de audiphon van den Heer LÉFEBRE te 's Gravenhage geschreven en als zijn oordeel uitgesproken dat deze vinding tot het gebied behoort waartegen door ons wordt te velde getrokken. In no. 9 hebben we daarop een artikel van Dr. J. A. VAN DER STOK te 's Gravenhage geplaatst, waarin de beschuldiging van kwakzalverij tot den Heer LÉFEBRE gericht, werd weerlegd, doch daarbij het antwoord van Dr. CORONEL, die meende niets van zijn veroordeelend vonnis te moeten terugnemen.

Daarna hebben wij nog verscheidene brieven over dit onderwerp ontvangen, te talrijk en te lang om ze in ons klein blad met eene nieuwe bespreking door Dr. CORONEL te kunnen opnemen. Daar wij echter meenen dat onze inlichtingen van weerszijden nu volledig zijn, en wij ook vóór ons hebben liggen al de aankondigingen en prospectussen waardoor de Heer LÉFEBRE zijn instrument bekend heeft gemaakt, zullen we ons eigen oordeel uitspreken, onafhankelijk van dat van een der personen die de zaak tot nu toe in ons blad behandelden.

De audiphon is geen instrument dat aan alle of ook slechts aan de meeste dooven of hardhoorigen hulp kan verschaffen. Doofheid kan vele, zeer verschillende oorzaken hebben en slechts in enkele gevallen kan door de audiphon, die tegen de bovenste rij tanden of tusschen de tanden moet gehouden worden, baat worden gevonden. Van een 300-tal patienten die het werktuig hebben beproefd, werden slechts 11 er door geholpen. Het is dus duidelijk dat het in geenendeel een universeel middel tegen doofheid of hardhoorigheid is.

De Heer LÉFEBRE heeft echter, in geen zijner advertentiën en prospectussen, ooit iets anders beweerd. Hij heeft wel gezegd dat een gezond gebit een vereischte is, doch niet dat dit de eenige voorwaarde is om door het instrument geholpen te worden. Ook heeft hij bericht dat bij niet-dooftgeborenen goede resultaten zijn verkregen, doch niet dat dit bij alle niet-dooftgeborenen het geval is. Hij heeft zich dus onthouden van de overdreven en leugenachtige beweringen, die het kenmerk zijn der

kwakzalverij. Het doet ons daarom genoegen te kunnen verklaren, dat *wij* in de wijze waarop de Heer LÉFEBRE te 's Gravenhage zijn audiphon debiteert, *geen kwakzalverij* zien.

Een onderscheid in den prijs, waarvoor het werktuig aan den een en aan den ander is geleverd, vindt zijn verklaring in het verschil tusschen de onderscheidene vormen, waarin het door den Heer LÉFEBRE vervaardigd wordt. — De Heer VAN ERKEL te Zutphen verzoekt ons te melden dat zijn zaak aan een ander is overgedragen en hij noch zijn opvolger zich verder met de fabricatie van audiphonen bezighoudt.

De Magnetiseur Gunters.

In de laatste nummers van ons blad zijn de *zoogenaamde séances* van den *zoogenaamden* magnetiseur GUNTER tweemaal behandeld. Eerst heeft de gep. 1e officier van gezondheid B. G. VAN DER HEGGE ZIJNEN een verhaal gegeven van eene *séance* te 's Gravenhage en van het aandeel dat een geneeskundige, de arts J. P. ANEMA te Scheveningen, daaraan had. Daarna heeft Dr. J. C. BOLLE een dergelijke *séance* te Middelburg beschreven en doen zien hoe de geneeskundige J. KIMMEL te Leiden daaraan zijne medewerking verleende.

Die medewerking van een geneeskundige verschafte de magnetiseur GUNTERS zich om, zoo mogelijk, buiten vervolging wegens onwettige uitoefening der geneeskunst te blijven. Deze medewerking is echter geheel passief; de geneeskundige brengt slechts de recepten op papier die door de zoogenaamde somnambule worden voorgezegd. De geneeskundige is dus de vlag, die de lading voor vervolging wegens wetsovertreding moet behoeden.

In de stukken (waarover iets naders in de correspondentie) die de bedoelde twee heeren ANEMA en KIMMEL ons hebben gezonden om hunne handelwijze te verdedigen, en waarin zij dus moesten aantoonen dat zij ten onrechte de handlangers van kwakzalvers genoemd worden, laten zij beide de hoofdzaak zoo goed als onaangeroerd. De eerste zegt er niet anders van dan dat een brochure van hem over *somnambulisme* ter perse is; de tweede deelt mede dat hij tot de handelwijze is overgegaan om het *spiritisme*, waarvan hij zich gaarne een aanhanger noemt, zooveel mogelijk te onderzoeken.

Het spiritisme (en daartoe rekenen wij ook het somnambulisme) zou dus ter verdediging moeten strekken van datgene, wat onze twee geachte medewerkers, en ook wij, rondweg gewone kwakzalverij noemen. Wij nemen deze verdediging niet aan. Het spiritisme heeft met de geheele zaak niets te maken. Wij beschouwen het spiritisme als eene groote en treurige dwaling, maar wij stellen het niet gelijk met bedrog. Er zijn ernstige, eerlijke, oprechte aanhangers van het spiritisme en wanneer deze zich ook op het gebied van de geneeskunde begeven, achten wij de zaak dubbel treurig, maar kwakzalverij d.i. *bedrog* vinden wij daarin niet, al willen wij er iedereen voor waarschuwen zich er mede op te houden.

Doch in de bedoelde twee gevallen was van het eigenlijke en eerlijke (ofschoon naar onze meening dwalende) spiritisme geen sprake. Geen der woordvoerders van het spiritisme heeft erkend dat de bewuste GUNTERS, die het land met zijn somnambule doorreist, een eerlijk spiritist is. Geen der Nederlandsche schrijvers over het spiritisme heeft hem verdedigd, toen hij het eerst in ons blad een kwakzalver werd genoemd, en dat niettegenstaande juist de spiritisten, zij mogen dan dwalen, als personen bekend staan, die veel voor hun overtuiging over hebben en zeker een in hun oog zoo onrechtvaardig aangevallen broeder niet zonder verdediging zouden laten.

Er is van dezen GUNTERS niets anders te denken dan dat hij een gewoon kwakzalver is, die zelf zeer goed weet dat hij het publiek bedot, en als masker het spiritisme gebruikt. Twee jaar geleden woonde hij in de Kerkstraat te Amsterdam en was kroeghouder en nachtwerker bij het rioolwezen. Later trok hij naar een ruim huis in de Tesselshadestraat, en plaatste een groot bord aan zijn deur met het opschrift *Gunter, Magnetiseur*. In zijn

eerste betrekking kan hij een eerlijk man geweest zijn.

De Kwakzalverij voor 150 jaren.

De heer L. P. SCHMIDT, arts te Amsterdam, zendt ons de volgende aardige staaltjes van de wijze waarop bijna 150 jaar geleden de kwakzalvers in ons land adverteerden:

I. Het opregte goudpoeder, 't welk veel in gebruik is bij Luyden van Aenzien, en andere, dewelke de schielyke en uytneemende werking van 't zelve ondervonden hebben; werd gedebiteerd tot Amsterdam bij JACQUES BAUCHERE, in de Oude Loyerstraat by de Prinsegragt in een Kruydenierswinkel; tot Rotterdam bij ELIE PALAIRET, Koopman bij de Beurs; en tot Utrecht bij E. NEAULME, Boekverkooper.

Dit dierbaer en aengenaem Middel werkt op 't oogenblik in Duyzelingen, Flauwtens, Suffocatiën en voornamentlyk in alle Qualen die het Hert en de Herssens raken; de Fles is te bekomen voor een Ryksdaelder; ook zijn er van twee Ryksdaelders na ad venant de grootte. Men heeft by yder Fles een gedrukt Blaetje, waerin aangewezen word deszelfs deugd en gebruik.

(*s'Gravenhaegse Maendaegse Courant van 20 Jan. 1738.*)

II. G. TER HORST, Kaeskoper in de Nes, regt over de Halsteeg t' Amsterdam, en de wed. B. BOUWMEESTER op de Hoogstraat over 't Oude Gemeenlands huys tot Rotterdam, hebben in Commissie te koop, het vermaerde Cantons Theemerg de Roose, 't welk niet alleen alle soorten van Thee, hoe muf of bedorven, hersteld, en een altyd heerlyke en aengename fyne smaak en lugt geeft, maer ook de slegste Thee, hoe bamboesig, in een beste doet veranderen, het flesje 24 stuyvers: Nog by dezelve de beroemde Montpellierse Savonetten om de handen en armen & c. te wassen, waer door die sneeuwit, zagt en lieflijk van reuk worden, het doosje 12 stuyvers.

III. De beroemde en alom berugte Zwitserse KruyderThee, welkers dierbare krachten en werkingen niet te bepalen zijn, nemende wonderlyk weg alle Hoofd-Borst-Lenden-Maeg-Coiyk-Jigt- en Leedepynen Loomheden, alle Koortsen, Lammigheden, Maegquaalen, Braekingen, verlooren Eetlust, gaet in nuttigheyt en werkinge alle Meydranken, en in smaak en geur alle soorten van Thee verre te boven: werd in Commissie bij D. WILDERLING in de Nes in 't Sterretje over 't Oude Melkmeysje t' Amsterdam, Rotterdam de wed. HAESVERBERG, Dord Walpot, en Middelburg MEERKAMP verkogt; het Paket 12 stuyvers. (*Amsterdamse Donderdaegse Courant van 2 Juny 1740.*)

IV. De Heer CORDIER, woonende te Parys, die alleen het geheim bezit van 't prepareeren der zoo-genaamde Peaux Divines, ofte geprepareerde Vellen, welke door de Doctoren van 't Hof geapprobeerd zyn en nog meer door een oneindig getal Curen, welke daar door daaglyks gedaan worden, maakt bekend dat men dezelve *Peaux Divines*, ofte geprepareerde Vellen, kan vinden te Amsterdam by METAYER, woonende in de Kalverstraat by het fransche Coffyhuys; en in 's Gravenhage by GUIYOT in het Nieuwe Voorhout: Dezelve Vellen verdryven de Hoofdpyn Zinkingen, Draajingen in 't Hoofd, Flauwtens, Duizelingen, Geruis en t' Gehoor, Beroertens, Verkoudheden, Heup-Jicht, Gezwellen, Blessuren, Zweeren, als anders; en veroorzaaken door de transpiratie bevryding en verlossing van kwaade Humeuren en Scherptens in het Bloed.

Welke geprepareerde Vellen meer dan 20 Jaaren zonder dat dezelve bederven, kunnen worden bewaard. By de geene, die de gemelde Vellen verkopen, is een gedrukt Biljet te bekomen op wat wyze dezelve gebruikt worden.

(*Leydse Vrydagse Courant van 19 January 1742.*)

V. De Tinctura Stomachica Anglicana of Engelse Maeg-Tinctuur, om deszelfs uytmuntende en nutte werkingen in alle maegziektens zonder onderscheyd, in geheel Europa zo beroemd, roeyende in korten tyd uyt, alle Walgiuge, Brakinge, Zuure en Galagtige opgeevingen, alle pynen, krimpings en Vreetinge der Maeg, Bezwaerdheyt der Spyzen, Wurmen der Maeg, & c. Wonderlyk hersteld het Appetyt. Is in Commissie by D. WILDERLING, (adres als in No. III).

(*s'Gravenhaegse Vrydagse Courant van 9 Maert 1742.*)

Men ziet dat het voornaamste verschil met de

advertentie's van de hedendaagsche kwakzalvers bestaat in . . . de spelling. De aard der bedrijfelijke aanbevelingen is niet veranderd. Het publiek, dat toen zoo wel als nu aan die aanbevelingen het oor leende, is dus in die anderhalf eeuw, in één opzicht althans, niets wijzer geworden!

Gevaarlijke Granules.

Als een staaltje hoe onverantwoordelijk en gevaarlijk het is om depôtmiddelen in 't bereik van een ieder te stellen en hoe lichtvaardig dikwerf met dergelijke middelen omgesprongen wordt, wil ik een geval meedeelen, dat mij dezer dagen in mijn praktijk voorgekomen is.

Het betreft n.l. niets minder dan eene vergiftiging tengevolge van het gebruik op eigen hand van *Granules Nativelle*, welke *digitaline* bevatten, die eene jonge dochter in mijne woonplaats tegen slapeloosheid, waaraan zij eenige dagen lijdende was, in nam. Hare zuster, die eenigen tijd in Parijs had gewoond en aan wie diezelfde granules ook tegen slapeloosheid waren aangeraden, had haar die bezorgd en zij in de meening dat „zoo'n klein pilleke niet helpen kon”, zooals zij zich uitdrukte, nam er een twintigtal in plaats van één enkele te gelijk in, waarna dan ook de gevolgen niet uitbleven, d. w. z. niet de te verwachten rust, maar al de verschijnselen van vergiftiging, zoodat ik het volkomen beeld van digitale-vergiftiging te zien en onder behandeling kreeg. Patientte verkeerde in een levensgevaarlijken toestand, dank zij echter het welgelukken van de aangewende therapie is zij behouden gebleven ofschoon veertien dagen nadien nog enkele vergiftigings-verschijnselen, als: gezichtsverduistering, speekselvloed en vertraagde pols en ademhaling, niet geheel en al geweken waren.

Ik acht het van nut dat dergelijke gevallen onder 't oog komen van 't algemeen, reden waarom ik er hier melding van maak.

Het publiek worde hierdoor nogmaals onderricht dat er onder de depôtmiddelen behalve onschuldige ook zelfs zeer vergiftige zelfstandigheden voorkomen, die het leven van hen, die niet weten in welke ziektegevallen en op welke wijze ze toetediene, in gevaar brengen kunnen.

Hulst, 5 Oct. '82.

T. F. MARTIN,
Geneeskundige en Plaatsv. Lid v. d.
Geneesk. Raad v. Zeeland.

Uit België.

In alle naburige landen komt aan de orde het onderzoek naar de beste wijze waardoor de kwakzalverij in haar tegenwoordigen vorm kan worden tegengegaan.

In België, waar op geneeskundig gebied nog dezelfde wetten van kracht zijn, die tot het jaar 1865 in Nederland hebben geheerscht, wenscht men door wijziging in de Instructie's van apothekers en drogisten hulp aan te brengen tegen het schaamteloos debiteeren van allerlei middeljes door sommigen hunner.

Een artikel daarover handelende in de Mei-aflevering van het *Journal de Pharmacie* uit Antwerpen eindigt met de volgende ontboezeming, die wij overnemen omdat zij in vele opzichten ook voor Nederland gelden kan.

„Zooals wij 't al zoo dikwijls hebben aangetoond, zoolang men aan de verkoopers van specialiteiten zal toestaan om zich direct tot het publiek te richten, om de zieken te bedriegen door valsche beloften, zich grondende op getuigschriften van geneeskundigen die meehelpen, of van lieden, die betaald worden om te verklaren, dat zij door de aangekondigde middelen op wonderdadige wijze zijn genezen, zoolang zal men de kwakzalvers, met of zonder diploma, niet kunnen beletten om het lichtgeloovig publiek uit te buiten.

„De advertentie's betreffende medische en pharmacologische onderwerpen, moeten slechts opgenomen mogen worden in die bladen, welke uitsluitend zijn bestemd voor geneesheeren en apothekers; al de andere gebruikelijke manieren om de wonderwerking van z. g. speciale geneesmiddelen algemeen bekend te maken en om de wijze van gebruik te doen kennen, moeten verboden worden; zooals advertentie's in de gewone, politieke bladen, stroo-

biljetten, brochures, prospectus, gebruiksaanwijzingen enz.

„Wij weten het zeer goed, de minister die deze maatregel durft voorstellen, zal de pers tegen zich in opstand brengen, die van deze advertentie's enz. leeft; maar het publiek belang gaat boven de belangen van de eigenaars der nieuwsbladen en de eerbied voor de vrijheid van drukpers moet zich niet uitstreken tot zinloze dweperij toe (fétichisme); deze vrijheid, als elke andere, heeft hare grenzen en mag niet dienen tot aanmoediging van oneerlijke, soms zelfs misdadige handelingen.”

Boekaankondiging.

De aard en samenstelling van een tal zoogenaamde geheimmiddelen of geheime geneesmiddelen, verzameld door R. J. OPWYRDA. Tweede vermeerderde uitgave. — *Dieren*, G. G. OPWYRDA. 57 bladz. Prijs 50 ct.

Dit boekje wordt ons door den uitgever ter bespreking toegezonden en we wijzen er met genoegen op omdat het geschreven is voor het doel, waaraan ons maandblad uitsluitend is gewijd. Men vindt hier van een zeer groot aantal in de nieuwsbladen geadverteerde middelen, zoowel oude als nieuwe, de samenstelling vermeld en het werkje kan daardoor nuttig zijn tot voorlichting van velen.

Ieder heeft zoo zijne eigene methode om het publiek te waarschuwen en die van den Heer OPWYRDA is niet de onze. Wij zouden niet alleen bij *Allens Hairrestorer*, maar ook bij de *Berkenoliebalsem*, *Eau des Fées* en *Injection Brou* wegens het loodgehalte op het gevaarlijke van het gebruik gewezen hebben, zoo ook niet alleen bij de *Kalosine* doch mede bij de *Zalf tegen zomersproeten* (blz. 53) een waarschuwing hebben geplaatst om de aanzienlijke hoeveelheden kwikzilver daarin. Evenmin zouden wij van *Holloway*-, *Urbanus*-, *Schreuderspillen* en vele andere *aloi* als voornaam bestaand deel hebben genoemd, zonder het groote publiek, waarvoor het boekje bestemd is, ernstig het nadeel, dat van het herhaalde gebruik daarvan het gevolg is, onder het oog te brengen. Ook zouden wij van middeljes waarvoor men steeds druk reclame wordt gemaakt, wat meer zeggen dan b. v. van *Seigelstroop* niet anders dan „een onzinnig afstrekkel van een tal van kruiden met water tot stroop gebracht”; en als de gebruikte bron het gaf, zooals bij *Theophiles haarkleusel* ook de quantitieve samenstelling vermelden en de verbaazend hoogen prijs waarvoor het verkocht wordt.

Dat de schrijver vele malen onze twee boekjes tegen de kwakzalverij en dit Maandblad als bronnen gebruikt heeft, doet ons genoegen, al zal het misschien op sommigen een vreemden indruk maken, dat hij dit bij geen enkel middel vermeldt en b. v. wel de *Duitsche Industrie Blätter* als bron noemt.

Doch, zooals wij zeiden, de heer OPWYRDA heeft zijn eigene methode. Zijn boekje zal ongetwijfeld nut doen en van harte wenschen wij het vele koopers toe.

Kleine Mededeelingen.

Van kleur en naam veranderd.

Ruim een jaar geleden deelden wij de samenstelling mede van de zoogenaamde *Kriegels likdoorn-tinctuur*. Het was een klein fleschje met een kleurloos vocht dat *azijnzuur* bleek te zijn. Het werd voor een *gulden* verkocht terwijl het nauwelijks de waarde van een dubbeltje had. Zoo als vele middeljes komen en gaan, is ook dit sedert uit de advertentie-kolommen verdwenen. Doch nu onlangs kwam er iets nieuws van denzelfden aard. In vele bladen vinden we een advertentie die aanvangt met de woorden: *Eene hoogstgewichtige uitvinding heeft de scheikundige docter Le Fries gedaan; dezelve bestaat in een exteroogen-tinctuur enz. f 1000 word; aan een ieder betaalt die na het gebruik dezer tinctuur nog exteroogen heeft.*

Het lid onzer vereeniging de Heer D. VAN DER WEERD, apotheker te Kampen, heeft de moeite genomen dit te onderzoeken. En ziet, het is precies hetzelfde als die eerste tinctuur, doch nu met een beetje karmijn rood gekleurd! De „lijders” die bemerkt hebben dat hun likdoorns door het gewone azijnzuur niet verdwijnen, kunnen nu het gekleurde azijnzuur eens gebruiken en daarvoor op nieuw een gulden betalen. Want de prijs, en dit is nog al edelmoedig van den fabrikant, is dezelfde gebleven, zoodat ook nu de winst maar 900 percent is!

Wij zagen bij dit middel een lid van een klasse van personen als depôthouder optreden, die we nog niet in dienst der kwakzalverij hadden gevonden. Een schoenmaker was depôthouder van het likdoornmiddel. 't Is te hopen dat hij maar niet, om veel er van te verkoopen, de schoenen van zijn klanten te nauw maakt. Draagt een ieder behoorlijk passende schoenen, dan zullen uit gebrek aan eksterooogen spoedig alle likdoorn-tincturen verdwijnen.

Correspondentie.

Een paar zaken, waarover we onmogelijk de ontvangen stukken kunnen plaatsen, moeten we hier afdoen.

De arts J. P. ANEMA te Scheveningen, (vroeger te Franeker woonachtig) zendt ons een schrijven waarin hij zich

tegenover den heer VAN DER HEGGE ZIJNEN zoekt te verdedigen wat de bijzaken betreft. (Voor de hoofdzakelijke men ons artikel met het opschrift *de magnetiseur Gunters*). De heer v. d. H. Z. heeft ons daarop een antwoord gezonden.

Verdediging en antwoord meenen wij aldus te kunnen weergeven:

1o. De heer A. beweert nooit f 50.000 voor de genezing van een hooggeplaatst persoon te hebben geëischt. De heer v. d. H. Z. zegt dat deze ontkenning gemakkelijk valt, daar HERTOG v. B. sedert overleden is en ook Dr. ADDINK, die hem daarna behandelde, niet meer tot de levenden behoort.

2o. De heer A. beweert dat hij niet de ouders van een jonge dame heeft overgehaald om hun dochter ten zijnen huize te laten verplegen en toen van de niet bijzonder gefortuneerde menschen ontzaglijk hooge sommen zou verlangd hebben, maar dat hij integendeel wel eens een jonge dame gratis (!) bij zich te Scheveningen heeft verpleegd. De heer v. d. H. Z. antwoordt dat A. dan zeker met zijn geheugen in de war is, daar hij thans de bedoelde jonge dame onder behandeling heeft en zijn inlichtingen juist zijn.

Ook van den heer J. KIMMEL ontvingen we een brief om zich tegenover Dr. J. C. BOLLE te verdedigen. Die brief bevat in zeer veel woorden de mededeeling dat de heer K. voor een raad van discipline ter verantwoording geroepen is die aan de afdeeling Leiden, van de maatschappij voor geneeskunde, rapport zou uitbrengen, maar dat die zaak nog niet is afgelopen. Verder wordt daarin uitvoerig behandeld de vraag of de heer K. bij de bewuste séance al of niet „met geopenend mond en domme oogen” naar de wijsheid van de clairvoyante heeft geluisterd. Al was zijn mond bij die gelegenheid potdicht en stonden zijn oogen zeer snuggel, hij zal moeten erkennen dat dit tot de zaak zelf niets afdoet.

M. te R. De vervalsching van levensmiddelen grenst wel aan de onderwerpen die wij behandelen, doch wegens den overvloed van stof, en om onze krachten te concentreeren, blijven wij ons bepalen tot het gebied der kwakzalverij in engeren zin.

W. D. I. te R. Die zaak zullen we later wel eens behandelen. S. te R. In een der volgende nummers.

Vele stukken moesten wegens plaatsgebrek blijven liggen.

Herhaalde Waarschuwingen.

Fer Encausse of **IJzer Encausse**. Dit werd in het begin van dit jaar druk geadverteerd en schijnt nu gelukkig weer uit de rijen der advertentie's geweken, ofschoon het hier en daar, waar men nog niet over de weinige waarde van het vocht is ingelicht, misschien nog koopers vindt. Het werd aangekondigd onder de bespottelijke bijvoeging *waarvan 3 droppels gelijk staan met de voedingskracht van een pond vleesch!* De waarheid is dat het in het geheel geen voedingswaarde bezit en men van honger zou omkomen als men de woorden van den fabrikant geloofde. De Heer H. VAN GELDER, die het vocht scheikundig onderzocht, toonde aan (zie no. 1, jaarg. II) dat het niets anders is dan een ijzerverbinding zoodat het geen andere werking kan uitoefenen dan die welke ijzerverbindingen in het algemeen hebben. Het vocht komt bijna geheel over met de *Tinctuur van ijzer- en kweeperensap (Tinct. Ferr. cydoniat)* uit de apotheken, maar is verdund met 5 deelen water en onzuiver. Voor een klein fleschje er van betaald men f 1,75, terwijl het voor 30 cent nog met goeden winst zou te leveren zijn. Het overige moet men dan maar rekenen te betalen voor de grove leugen die boven is aangehaald en die, met eenige andere die in de aanbeveling van dit middel voorkomen, de beste veroordeeling er van vormen.

Druivenborsthoning, heet ieder najaar uit versche druiven onder toevoeging van geneeskrachtige kruiden bereid te worden. Uit het onderzoek van de scheikundigen DIETSCH, KOPP en anderen is gebleken, dat het slechts suikerstroop is, d. i. een oplossing van veel suiker in water. Een ieder kan zich deze zoogenaamde druivenborsthoning bereiden door zooveel suiker als mogelijk is in kokend water op te lossen en dan te laten bekoelen. Ook de in den handel voorkomende witte aardappelstroop doet denzelfden dienst, geeft eenige verlichting bij verkoudheid of gewone hoest. Kinkhoest en keelziekte worden door de zoogenaamde druivenborsthoning, al wordt het ook met groote letters in de advertenties verzekerd, evenmin genezen als door de bij den winkelier gehaalden stroop en men betaalt voor de laatste slechts ongeveer een derde of vierde van 't geen Zickenheimer voor zijn zoogenaamd geneesmiddel eischt.

Injection Brou. Bestaat uit 200 gram waterig afstrekkel van 0,5 gram opium, 1 gram saffraan en 0,5 gram catechu, waarin 3 gram zinkvitriool en 1,5 gram loodsuiker opgelost zijn. Deze hoeveelheid kost f 2,50 en zou voor een tiende van dien prijs nog met winst te leveren zijn.

Door zijn loodgehalte moet dit middel als zeer gevaarlijk beschouwd worden. Niet dadelijk maar na voortgezet gebruik, dikwijls eerst als met het gebruik is opgehouden, volgt loodvergiftiging, waarvan de geneesheer dan slechts moeielijk de oorzaak kan opsporen. Met een gewetenlooze leugen heet het in de dagelijkse geplaatste advertentie, *hygienisch, onfeilbaar en voorbehoedend!* Natuurlijk wordt ook hierbij weer gezegd *verkrijgbaar in de voornaamste apotheken*, terwijl nauwelijks een enkele apotheker te vinden is die zulk een bedrog in de hand wil werken.

LEEUWARDEN

Coöperatieve Handelsdrukkerij.

BIJVOEGSEL VAN HET MAANDBLAD DER VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f1.25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaars en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Het abonnementsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. Over het bedrag wordt in de eerste drie maanden beschikt.

Redacteurs:
Dr. VITUS BRUINSMA,
leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.
Dr. G. W. BRUINSMA,
practiseerend geneesheer te Steenbergen.
Uitgever:
H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteurs. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan. tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

De Hop-Bitter-zwendelarij.

Zwendelarij is een leelijk woord, maar het is hier het woord dat past voor de zaak.

Als men geld zoekt te krijgen, niet door eenvoudig inbraak te plegen en de geldla open te breken, maar door met een aantal leugens de menschen het een of ander voor te spiegelen, zoodat zij het geld vrijwillig geven, doch ten slotte bemerken op schandelijke wijze te zijn bedrogen, dan noemen wij dit *zwendelarij*; of, wil men liever het woord dat in ons strafwetboek voorkomt, *oplichterij* (*escroquerie*, *oplichting*).

Zie hier de geschiedenis van het Hop-Bitter in ons land.

Een Engelsch sprekend persoon (een Amerikaan of Engelschman) besluit, nu hij elders reeds vrijwat geld met de zaak gewonnen heeft, ook Nederland te exploiteeren. Hij verzekert zich de hulp van iemand, die in ons land als een handlanger van kwakzalvers bekend staat (H. J. v. d. GOORBERGH te Breda) en trekt er op los. Te Breda wordt, in de St. Jansstraat, een lokaaltje gehuurd; daar worden eenige duizende flesschen van den glasfabrikant ontvangen en die zullen gevuld worden.

De man heeft uit Engeland meegenomen enkele flesschen met een bruin bitter smakend extract; niets bijzonders, een mengsel van gewone stoffen, die in de apotheek wel gebruikt worden, maar als eigenlijke medicamenten, op zich zelf, geen waarde hebben.

Uit 2 of 3 van die flesschen zullen 2000 worden gevuld. Dit gaat gemakkelijk. Want in Breda is water te krijgen. Maar de liefhebbers van een borreltje moeten ook bevredigd. Er worden dus 2 vaten alcohol ingeslagen, en daarin wordt dat extract opgelost.

Elke flesch kan nu voor een zesde gevuld worden, en verder worden daarop de flesschen volgemaakt met water, water uit de openbare pomp van de St. Jansstraat te Breda.

Dit zijn onze inlichtingen over de bereiding. Het Bredasche pompwater maakt dus tegenwoordig reizen door ons geheele land.

Nu staan er 2000 flesschen gereed; ze worden gekurkt en met mooie etiketten beplakt en klaar is de eerste hoeveelheid, die voor een rijksdaalder de flesch verkocht zal worden, en dus een bruto ontvangst van f5000 zal geven, terwijl de grondstof voor die geheele kwantiteit misschien nauwelijks f100 kost!

Wie kan zooveel procenten winst maken? Doch wie kan ook zoo verbazend liegen als de kwakzalver? De leugen moet de waarde aan het vocht geven. Dus nu de groote trom geroerd; in vele nieuwsbladen advertentie's gezonden en het land doorgereisd met losse blaadjes om bij duizenden te worden verspreid.

Wat in dat drukwerk gezegd wordt behoeft aan geen anderen eisch te voldoen dan dat het publiek er door gelokt moet worden. Dus wordt alles te baat genomen wat daarvoor kan dienen.

Er wordt in die blaadjes gezegd dat er geene ziekte of slechte gezondheid is die niet door het Hop-Bitter wordt genezen, *een leugen*; dat het alle ziekten van de maag, bloed, darmen en lever geneest, *een leugen*; dat zenuwachtigheid, slapeloosheid, vrouwelijke ziekten en dronkenschap er door weggenomen worden, *een leugen*; dat het alle ziekten voorkomt, *een leugen*. En zoo wordt de eene na de andere grove onwaarheid aan het publiek opgedischt.

De fabrikant weet zeer goed, beter dan iemand, dat er niet het minste waar is van hetgeen hij op

die blaadjes heeft laten drukken. Doch wat doet het er toe, het publiek laat zich vangen. Daarom eindigt hij, ten einde het voor te stellen alsof de zaak enig vertrouwen verdiende, met uit te roepen: verkrijgbaar bij de voornaamste apothekers, *een leugen*. Geen eerlijk man wil het Hop-Bitter verkoopen.

Dat er nog personen zijn die al die leugens voor waarheid nemen en hun rijksdaalders aan het Hop Bitter wegwerpen, is wel een bewijs dat er menschen bestaan die men *alles* kan wijs maken.

Berichten.

Ook Leeuwarden is niet van een bezoek van den reiziger voor Hop-Bitter verschoond gebleven. Maandag namiddag 30 Nov. werd een aanvang gemaakt met het rondbrengen der blaadjes met de Amerikaansche vlaggetjes. Dadelijk werden door ons een paar man gehuurd om de rondbrengers te volgen en overal in dezelfde huizen waar een Hop-Bitter reclame werd gebracht, ook eene waarschuwing van onze Vereeniging te brengen. De Hop-Bitter-agent bemerkte spoedig dat hij „gevolgd” werd, doch liet daarom de zaak niet rusten. Den volgenden dag begon eerst de exploitatie op groote schaal. Van den ochtend tot den avond trok de man, met twee handlangers, de stad door, tot in de nauwste straatjes toe, en overal werden blaadjes in de huizen geworpen. Doch ook overal achtervolgden hem onze mannen met waarschuwingen, zoodat wij hopen dat geen vergift is uitgestrooid zonder dat ons tegengift er bij werd toegediend.

Er zijn aldus te Leeuwarden 5000 van onze waarschuwingen verspreid en ongeveer zooveel exemplaren zullen ook de Hop-Bitter-lieden aldaar verspreid hebben. Op andere plaatsen is het door de hulp der leden onzer Vereeniging evenzoo gegaan, zoodat ook in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Den Bosch, Delft, Dordrecht, Winterswijk, Groningen een groot aantal zijn rondgebracht, terwijl het mede te Haarlem, Breda, Deventer en Enschedé niet aan onze waarschuwingen heeft ontbroken. Op sommige andere plaatsen evenwel hebben de Hop-kwakzalvers vrij spel gehad, omdat niemand ons van hun aankomst aldaar bericht zond.

In het geheel zijn, maandbladen en afdrukken van ons artikel over Hop-Bitter te zamen, 45.000 exemplaren verzonden. Wij besteden nu nog eens dit geheele bijvoegsel van ons blad aan de bestrijding van de brutale oplichterij. Het is duidelijk dat onze Vereeniging zoo niet kan voortgaan, tenzij ze meer en meer steun vindt, en het aantal leden, dat nu ruim 500 bedraagt, nog aanzienlijk toeneemt. Personen die met Januari a. s. als leden willen toetreden, worden verzocht zich reeds nu aan te melden.

Ook de pers heeft dapper meegeholpen om het schandelijk bedrog met Hop-Bitter tegen te werken. Wel werden de advertenties, hoe overvuld ook met leugenachtige beweringen, niet geweigerd, maar vele bladen plaatsten toch een uit dit *Maandblad* overgenomen waarschuwing. Het *Nieuws van den Dag* liet zelfs op eigen initiatief een chemisch onderzoek instellen en waarschuwde het publiek in gevolge daarvan. Dit is een zeer bemoedigend voorbeeld van hetgeen er in het belang van het publiek door een nieuwsblad kan gedaan worden.

Toen eindelijk de exploitant van het Hop-Bitter zoover ging van in een reclame te zeggen dat het goedje door „de pers” werd aanbevolen, en zelfs dat het „*Maandblad van Leeuwarden*” het tegen zwakke gezondheid had aangeraden, zonden wij onmiddellijk aan een dozijn der voornaamste bladen een klein artikeltje met het opschrift *Schandelijke misleiding* en hadden het genoegen ook dit in de meeste dier bladen en daarna in een aantal andere geplaatst te zien. Het *N. v. d. D.* had bovendien reeds zelfstandig ook op deze misleiding gewezen.

Bij een paar bladen werd echter geheel iets anders dan medewerking ondervonden. Daar over hieronder.

Een tegenstelling met de andere bladen vormde in zake Hop-Bitter het *Utrechtsche Dagblad*. Een der leden onzer Vereeniging, de heer J. C. TH. MARIUS te

Utrecht, zond, zooals anderen met goed gevolg in andere bladen hadden gedaan, een artikeltje ter plaatsing aan het genoemde dagblad. Zie hier het duidelijke antwoord dat hij ontving.

't Is moeilijk om ingezonden stukken ter bestrijding van advertentie te plaatsen. Wij moeten daarom bezwaar maken uw ingezonden stuk tegen „het Hop-Bitter” als zoodanig op te nemen. Buitendien zou de Alruin in zoo geringe mate kunnen aanwezig zijn, dat ze niet schadelijk was. 't Staat niet aan ons dit te beoordeelen.

Utrecht, 2 Oct. '82.

L. E. BOSCH & ZN.

Zoo erg als met dit *Utrechtsche Dagblad* is het gelukkig met weinige bladen gesteld. Zelfs advertentieblaadjes hebben op ons verzoek een ingezonden stuk geplaatst.

De *Wageningsche Courant* kan maar niet begrijpen hoe wij tegen een kwakzalversmiddel konden waarschuwen, zonder het te hebben onderzocht. Wij willen hier nogmaals herhalen dat er geen steen der wijzen, geen panacé, geen universeel geneesmiddel, tegen alle ziekten en kwalen der menschheid bestaat en dat wanneer iets als zoodanig uitgebazuind wordt, de handelwijze zonder nader onderzoek, als bedrog kan worden gebrandmerkt.

Bovendien bespraken wij het Hop-bitter met het oog op de bestanddeelen, waaruit het volgens den fabrikant zelf heette te bestaan.

Ook wijst het blad er op dat wij van een der door den fabrikant van het Hop-Bitter opgegeven bestanddeelen daarvan (het *Extractum taraxaci*) hebben gezegd, dat het ook in de apotheken wordt gebruikt, doch zonder eenige bijzondere werking tegen een enkele ziekte uit te oefenen. Dit vindt de *Wageningsche* dan verbazend erg, dat door een geneesheer ter bereiding in de apotheek een recept kan worden afgegeven, waarop ook iets voorkomt dat geen bijzondere werking tegen een ziekte kan uitoefenen. De *courant* had moeten weten, dat er voor drankjes als een der bestanddeelen veelal gewoon water wordt gegeven, dan had zij nog anders geschreeuwd. De zaak is dat behalve de eigenlijke geneesmiddelen de drankjes, pillen en poeders ook stoffen moeten bevatten om die geneesmiddelen, opgelost, saamgebonden of verdeeld te houden. Daarvoor wordt in den regel water, het een of ander extract of suiker gebruikt, en dikwijls deze stoffen in veel grooter hoeveelheid dan de eigenlijke geneesmiddelen, daar deze laatsten, veelal, slechts in zeer geringe kwantiteit mogen worden gebruikt.

Als een bewijs hoezeer de Hopbitter-kwakzalver er op gesteld is de namen van apothekers aan zijn bedrog te verbinden kan dienen, dat hij zelfs somtijds hen, die uitdrukkelijk geweigerd hebben zijn middel te verkoopen, in de advertenties als depothouders noemt, doch dan, zeker om een aanklacht te ontgaan, met een kleine verandering in den naam. Zoo wordt te Amersfoort de firma SANDERS & Co. en te Dordrecht de firma GILTY & Co., als depothouder genoemd, welke beide firma's onder die namen niet bestaan, terwijl de firmas, die ongeveer deze namen voeren, geweigerd hebben zich met den verkoop in te laten.

De samenstelling van het nieuwste kwakzalversproduct.

Hier boven hebben wij reeds doen blijken dat het Hop Bitter niet veel geneeskrachtige stoffen bevat. Dit oordeel berust op het scheikundig onderzoek dat een lid onzer Vereeniging, de Heer P. G. STEENSMA te Breda, zoo goed is geweest te verrichten en waarvan wij hier de resultaten zullen vermelden.

Het Hop-Bitter wordt geleverd in vierkante stevige flesschen van een halve liter inhoud. De flesschen zijn expres voor deze kwakzalverij op groote schaal vervaardigd, want op het glas staan in verheven schrift de woorden *Dr. Soules Hop Bitters* en een afbeelding van de hopplant, terwijl er ook nog het jaartal 1872 in te lezen is. Er zijn een paar etiketten opgeplakt, waarvan de een mede een afbeelding van de hopplant vertoont en

de ander de gebruiksaanwijzing in het Hollandsch en het Duitsch te lezen geeft. Nog is er een papertje aangebracht waarop de woorden *Genuin Hop Bitters* en tweemaal de uitroep *Never fail!* Dit laatste beteekent dat de inhoud van die flesch nooit faalt, achter welke woorden men zeker moet lezen om aan den verkooper veel geld in den zak te brengen, en dit is inderdaad zoo, doch slechts indien het met vele leugens wordt rondgezauid.

De vloeistof is bruin van kleur, een weinig troebel, schuimt vrij sterk, riekt een beetje aromatisch, heeft een bitteren smaak en een soortelijk gewicht van 0,985.

Het onderzoek leerde in de eerste plaats dat het alcoholgehalte was 15,7 procent (bij 15° C.), d. i. dat elke flesch van een halve liter ongeveer drie kwart maatjes alcohol bevatte.

De overige vijf zesde van het vocht is bijna alleen water. Bij uitdamping bleek het dat van de geheele fleschvol slechts 2,2 gram van een bruin extract over bleef. Die ruim 2 wicthjes van dat extract zouden dus de verbazende werking moeten uitoefenen, die de fabrikant er van vertelt, want dat alcohol en water niet alle mogelijke ziekten genezen en voorkomen weet men vooraf.

Nu beweert de fabrikant dat de samenstellende bestanddeelen zijn *Hop*, *Buchu*, *Alruin* en *Leeuwentand*, en zoo het heet nog tal van andere alleruitstekendste geneesmiddelen die hij niet noemt. Dit zijn echter slechts woorden om het onwetende volk te misleiden. Want elk geneeskundige die deze vier stoffen kent weet, dat zij zulke wonderen als er van verhaald worden niet kunnen te weeg brengen, evenmin als eenige andere medicijnen dat kunnen. Maar die woorden hebben voor den fabrikant zelf geen betekenis, hij begrijpt ze niet eens. Want achter *alruin* werd in de advertentie tusschen haakjes gezegd *podophylline*, wat geheel iets anders is. Waren de opgenoemde bestanddeelen er in, in enigszins aanzienlijke hoeveelheid, dan zou het vocht zeker zeer gevaarlijk zijn, want *alruin* en *podophylline* zijn vergiftige stoffen. Een bewijs te meer dat de fabrikant maar wat namen genoemd heeft, die hij niet eens begreep, doch die hij dacht dat door het publiek toch ook niet begrepen zouden worden, en waarmee hij slechts door den geheimzinnigen klank wilde werken.

Het onderzoek heeft nu geleerd dat de bestanddeelen van de Hop in het bedoelde beetje extract aanwezig zijn en dat er ook met groote waarschijnlijkheid konden aangetoond worden de bestanddeelen van *Leeuwentand* (*Extractum taraxaci*) en van *Buchu* (*Folia Diosmae*) maar dat *Alruin* (*Radix mandragorae*) en *podophylline* niet waren te vinden.

Wij spreken hier van groote waarschijnlijkheid, omdat een onderzoek van allerlei aftreksels van planten verbazend moeilijk is, en zelfs onmogelijk kan zijn als de aftreksels geen kenmerkende eigenschappen bezitten, die ze van elkaar onderscheiden. Een kwakzalver kan in een paar minuten een rommeligtje door elkaar mengen, waar een chemicus maanden lang werk aan heeft om het na te zoeken, en zooveel arbeid is de zaak niet waard. Want hij weet vooraf dat, wat er ook in is, het nooit de eigenschappen kan hebben die de kwakzalver er van opgeeft. Een geneesmiddel tegen alle ziekten en kwalen bestaat niet.

Het medegedeelde resultaat van het onderzoek van den Heer STEENSMa komt in hoofdzaak overeen met dat van Dr. VAN HAMEL ROOS dat in het *N. v. d. D.* is opgegeven, en wij elders in dit blad overnemen.

De gevonden bestanddeelen zullen in de geringe hoeveelheid waarin ze aanwezig zijn, zoo goed als geen werking uitoefenen. De man had bijna even goed slappe thee of koffie met wat brandewijn in de flesschen kunnen doen. Of alleen water. Maar daarin ziet het publiek niets geheimzinnigs. Een bittere smaak wordt voor het kenmerk van medicijn gehouden.

Een geluk is het nog te achten dat, zooals ook uit de physiologische proeven van Dr. VAN HAMEL ROOS gebleken is, het vocht geen zeer vergiftige bestanddeelen bevat. Niets staat echter borg dat deze er niet in zullen voorkomen. Want 't is duidelijk dat een kwakzalver, die zelfs de namen van de geneesmiddelen niet kent, zeer goed het een voor het ander kan nemen en bij een tweede bereiding een vergiftige plantensoort gebruiken. Wij zeggen dit niet zonder het bewijs er bij te leveren hoe slordig de bereiding geschiedt. Want de Heer STEENSMa ontdekte nog dat het Hop-Bitter een

beetje, zij het ook maar sporen, koper bevatte, denkelijk door onvoorzichtige bereiding in koperen vaatwerk of op andere wijs er in geraakt.

Wie door kwakzalvers bereide medicamenten slikt, stelt zich aan alles bloot.

Uit het „Weekblad van het Recht”

Met zeer veel genoegen troffen wij het onderstaande aan in het nummer van 23 October j. l. van dit Weekblad, dat uitsluitend aan Rechtskunde is gewijd, en waar zeker het bespreken van de nu nog bijna geheel ongestraft blijvende vormen van bedrog en oplichterij, die wij in dit Maandblad behandelen, veel nut kan doen.

Aan de Redactie van het Weekblad van het Recht.
Mijnheer de Redacteur.

„Gij hebt zeker, zoowel als ik en een groot aantal onzer medeburgers, ontvangen een bericht omtrent een nieuw uitgevonden middel, dat uitwielbaar genezing belooft aan, ik geloof haast alle mogelijke lijders. Ik vroeg mij zelve af, toen ik dit schoone stuk had uitgelezen, of de steller ook zóóver zou willen gaan om te beweren, dat elk, die maar trouw zijn HOP-BITTER (dit onvolprezen product bedoel ik, gelijk zij wel reeds zult hebben begrepen) wilde slikken, zich vrijwaarde tegen alle mogelijke ziekten en kwalen, en dus verzekerd kon zijn zóólang te leven totdat zijn lichaam door ouderdom versleten was, indien hij niet door eenig ongeval den dood mocht vinden. Ik stelde het Hop-Bitter dus op ééne lijn met Holloway pillen en Followay zalf, en ofschoon het mij leed deed de reeds zoo lange lijst van kwakzalvers-remediën al weder met een nieuw nummer te zien verrijkt, en dus de middelen om der goê gemeente wat geld uit den zak te kloppen al weder met een vermeerdert, hechtte ik aan het Hop-Bitter al niet veel meer dan aan de Johanna-Hoffische *Malzmittel*. Ik dacht: een enkel drupje in den emmer is niet veel aandacht waard.

„Maar in ben er anders over gaan denken sedert mij ter hand is gekomen het October-nummer van het Maandblad van de Vereniging tegen de Kwakzalverij.

„Het artikel „Hop-Bitter. „Het nieuwste product op de Kwakzalversmarkt” in dat blad heeft bij mij twee vragen doen rijzen.

„De eerste vraag is of de gestelde macht in Nederland niet bevoegd was het debiet van het Hop-Bitter tegen te gaan, de debittanten te vervolgen. Bestaat die bevoegdheid, dan acht ik haar daartoe verplicht.

Indien toch het Hop-Bitter werkelijk bevat de door de aanprijzende circulaire en advertentiën genoemde bestanddeelen van Hop, Buchu, Alruin en Leeuwentand, dan hebben wij hier, volgens het Maandblad, te doen met:

„1o. *hop*, dat somtijds eenige goede werking oplevert, maar geen enkele kwaal kan genezen;

„2o. *buchu*, dat wel bij ééne enkele ziekte wordt voorgeschreven, maar dat men zich wel wachten zal bij allerlei kwalen te doen gebruiken;

„3o. *alruin*, een sCHERP VERDOOVEND VERGIFT, en

„4o. *leeuwentand*, de gewone paardebloem, die *extractum taraxaci* oplevert, hetwelk nooit eenige bijzondere werking tegen ééne enkele ziekte uitoefent.

„Van de vier opgenoemde bestanddeelen zijn er dus twee onbeduidend, een soms, en altijd gevaarlijk.

„Zijn debittanten van vergiften niet strafbaar, alleen reeds door die te debiteeren aan elk, die zich anmeldt, terwijl de apotheker het niet mag doen dan onder de beperkende bepalingen, die controle mogelijk maken?

„Zou het debiet op de wijs als het hier plaats heeft — men zie het Maandblad — geen grond opleveren tot vervolging wegens oplichterij?

„Eindelijk het Hop-Bitter, dat in wijnflesschen wordt gedebiteerd, zal wel de noodige hoeveelheid alcohol bevatten. Zou het debiet dan niet krachtens de Drankwet kunnen worden belet?

„Het komt mij voor dat onze regeerders zich deze vragen moesten stellen, — en ik zou mij vleien, dat daarop dan wel toestemmende beantwoording zou volgen.

„Maar ik sprak van twee vragen die bij mij waren gerezen. De eerste, waarover ik tot dusverre handelde, betreft de overheid. De tweede betreft de dagbladpers.

„Zou die koningin der aarde niet te kort doen aan hare verplichtingen, om wel hare kolommen te openen voor de voordeel aanbrengeende annonces der kwakzalvers, maar geen notitie te nemen van het Maandblad-artikel, welks algemeene verspreiding voor velen van onberekenbaar nut zou kunnen zijn.

Mr. M. EYSSSEL.

's Gravenhage, 18 October 1882.

De *Volksvriend*, het orgaan van de *Vereniging tot afschaffing van sterken drank*, van 26 October, mede dit artikel overnemende, teekent hierbij aan:

„Wat de toepassing der Drankwet betreft kunnen wij met zekerheid berichten dat de aangevoerde vraag reeds sedert eenigen tijd ter kennis is gebracht der bevoegde macht, met opgave van de sterkte en hoeveelheid alcohol in iedere flesch Hop-Bitter aanwezig.”

Wat de zaak overigens aangaat, zijn wij van meening, dat niet alleen de wijze waarop dit Hop-Bitter gedebiteerd wordt, doch ook die waarop het debiet van Holloway-pillen en tal van andere middeletjes verkregen wordt, grond zou opleveren tot vervolging wegens oplichterij.

Eindelijk zij aangestipt dat vele, vooral kleine nieuwsbladen, sedert het bovenstaande artikel geschreven werd, onze waarschuwing tegen het Hop-Bitter uit het vorige nummer in zijn geheel hebben overgenomen zoodat verscheidene vertegenwoordigers van „de koningin der aarde” hnn plicht hebben gedaan.

Uit het „Nieuws van den Dag.”

Sinds eenigen tijd wordt een nieuw Amerikaansch artikel, *Hop-Bitter* genaamd, aangekondigd op eene manier die een sterken familietrek met den Amerikaanschen bluff verraadt en daardoor reeds bij velen wantrouwen gewekt heeft, in plaats van de sympathie waarnaar gestreefd werd.

Ter rechtvaardiging van dit wantrouwen strekke een rapport omtrent een onderzoek, dat wij hebben doen instellen bij een „Bureau voor chemisch onderzoek”, te Amsterdam. Omtrent gehalte en aard van de bestanddeelen luidt het rapport als volgt:

Het gehalte aan water (met alcohol gemengd) bedraagt 99,43 pCt.

Het gehalte aan vaste stoffen (welke bij verbranding een spoorje asch achterlaten) bedraagt 0,57 pCt.

De vaste stof bestaat uit een zeer bitter smakende bruine massa, welke blijkens voorloopig onderzoek een plantaardig (looistof houdend) extract is, en o. a. reacties vertoont, welke op *lupuline* (het werksame bestanddeel van de bloemens van de *hopplant* (*lupulus humulus*) wijzen.)

Bij verschillende proefnemingen op dieren (konijnen, vogels) met het ingedampte extract, gemengd met een weinig voedsel — konden generlei abnormale of vergiftigingsverschijnselen waargenomen worden (hoogstens een enigszins purgeerde werking.)

In aanmerking nemende de groote overeenkomst, welke de meeste ingedampde plantensappen in reactien en eigenschappen vertoonen, is het — ook met het oog op de uiterst geringe hoeveelheid extract (nauwelijks $\frac{2}{5}$ gram op de geheele flesch van pl. m. $\frac{1}{2}$ liter inhoud) — niet mogelijk geweest met volle zekerheid te constateeren, dat al de stoffen, welke gezegd worden (luidens de etikette) zich in de vloeistof te bevinden, werkelijk aanwezig zijn (met name geldt dit van *buchu* en *leeuwentand*, waarvan de extracten generlei scherpe of kenmerkende reactien vertoonen, waardoor ze van andere dergelijke extracten te onderscheiden zouden zijn.)

Wat de *alruin* betreft, deze is niet of in geen bemerkbare hoeveelheid voorhanden. Dit blijkt uit de betrekkelijke physiologische werkeloosheid van het extract, terwijl *alruin* (afkomstig van den wortel van *Mandragora officinalis*) luidens de uitspraak van autoriteiten (o. a. Prof. SONNENSCHEIN) bepaald vergiftig is, zelfs in kleine hoeveelheden, en o. a. in oude tijden aangeweend werd om visioenen en storing der hersenfunctien te voorschijn te roepen. Ten tweede bleek bij chemisch onderzoek de afwezigheid van *solanine*, de vergiftige stof welke in sommige plantendeelen (van gewassen die tot de nachtschaden of *so. anae* behooren, en tot welke ook de *mandragora* of *alruin* opleverende plant gerekend wordt) in meerdere of mindere mate voorkomt.

Wat verder *Buchu* (*Folia Diosmae*) en *Leeuwentand* (*Leontodon Taraxacum*) betreft, deze behooren tot de officineele planten, welke nu en dan voorgeschreven worden, evenwel generlei sterk werkende stoffen beratten, en in elk geval — evenmin als de andere stoffen op de etikette vermeld, geen panacee zijn tegen al de kwalen, welke eveneens op die etikette genoemd worden. Eindelijk wordt nog *podophylline* genoemd — als zou dit hetzelfde beteekenen als *alruin*. Dit is onwaar. *Podophylline* is een zeer sterk en gevaarlijk purgans — afkomstig van *Podophyllum peltatum*.

Bij de toezending van dit rapport, voegde de heer Dr. P. F. VAN HAMEL ROOS, Directeur van het bureau, de volgende toelichting:

„Hiervevens heb ik de eer u het rapport in zake Hop-Bitter te doen toekomen. Naar mijn inzien verdient de zaak als kwakzalverij van de ergste soort gebrandmerkt te worden en op grond van de onzinnige aanbevelingen als panacee tegen alle mogelijke ziekten en krachten de uitkomsten der analyse in verband met den enormen prijs.”

Verdere toelichting is zeker overbodig.

Kleine Mededeelingen.

ZONDERLING.

In de nieuwsbladen vinden wij het volgende bericht: „Een vreemdeling, die gisteren te Zwolle door een paar jongens strooibijten betreffende het Hop Bitter lijdt verspreiden, is daarin bemoeilijkt door de politie, die hem in zijn logement opgezocht heeft en op het politiebureau uitnoodigde, waaraan hij echter geen gevolg gaf, maar in plaats daarvan hij naar elders vertrokken is.

Zonderling is dit bericht, want als zich de politie met de zaak bemoeide zou zij het toch niet bij een uitnoodiging laten om, indien de persoon er niet aan wilde voldoen, hem eenvoudig „naar elders” te laten vertrekken!

Overigens is het eerder vreemd dat de politie die Hop Bitter-zwendelaarj overal in ons land stil haar gang laat gaan. Want intien een koopman met manufacturen of andere waren bedriegelijke handelingen pleegt, of een oplichter hier en daar uit een hôtel vertrekt zonder te betalen, wordt er in den regel door de politie tegen gewaarschuld; en het bedrog met Hop Bitter is honderdmaal erger.

Leeuwarden Coöperatieve Handelsdrnkkerij.

M A A N D B L A D

VAN DE VEREENIGING

TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

Dit blad verschijnt den 15den van elke maand. Prijs per jaar f 1,25, franco per post. Men abonneert zich bij alle boekhandelaren en bij den uitgever, doch niet anders dan voor den geheelen jaargang.

Lid der VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ is elk die haar doel wil helpen bevorderen en een jaarlijksche contributie betaalt van f 3.— Men wordt lid door aanmelding bij een der redacteuren. Het vereenigingsjaar loopt van 1 Jan tot 31 Dec.

De leden der Vereeniging ontvangen, behalve een exemplaar van het blad, een aantal exemplaren van de nummers die zij wenschen ter verspreiding.

Redacteuren:

Dr. VITUS BRUINSMA,

leeraar aan het gymnasium te Leeuwarden.

Dr. G. W. BRUINSMA,

practiseerend geneesheer te Steenberg.

Uitgever:

H. VAN BELKUM Kz., te Leeuwarden.

ADVERTENTIE'S worden slechts opgenomen indien zij naar het oordeel der redactie bevorderlijk kunnen zijn aan het doel der Vereeniging; dus aankondigingen van aanbevelenswaardige boeken over gezondheidsleer enz.

Prijs dezer advertentie's 10 cent per gewone regel en plaatsing 4/3 maal.

Berichten.

Wij eindigen dit vereenigingsjaar met een getal van 517 leden. Daar zich reeds 71 nieuwe leden voor het volgende jaar hebben aangemeld kan dat met 588 worden begonnen. Wie voor 1883 lid wenscht te worden verzoeken wij, mede met het oog op de te drukken naamlijst, dit reeds nu te berichten.

Terwijl wij van het proces te Maastricht nog niets kunnen vermelden, wacht ons een tweede dergelijke zaak. Wij vernemen dat Professor MASOIN te Leuven, wiens handelwijze te Utrecht wij in het vorig nummer behandelden, een eisch tot schadeloosstelling wegens laster tegen ons instelt. Wij zullen hem afwachten.

Met genoegen hebben wij opgemerkt dat ook bij de leden der Tweede Kamer onze Staten-Generaal het schandelijk bedrog, ter bestrijding waarvan onze Vereeniging is opgericht, de aandacht heeft getrokken. Daarbij is tevens, naar wij meenen voor het eerst, ronduit het woord gebruikt dat past voor de zaak: kwakzalverij, en niet alleen de voor velen onbegrijpelijke en ook onjuiste uitdrukking: verkoop van geheimmiddelen.

In het voorloopig Verslag, Hoofdstuk V, nopens het afdelings-onderzoek der begroting komt het volgende voor:

„Kwakzalverij. In den laatsten tijd zijn bedenkelijke verschijnselen op het gebied der kwakzalverij bekend geworden, en is gebleken dat deze ook zelfs in de residentie welig bloeit. Men vroeg, of het geneeskundig Staatstoezicht in deze wel met den gewenschten ijver werkzaam was en of, bij eene bevestigende beantwoording dezer vraag, het niet noodig zou wezen verscherping te brengen in de wettelijke bepalingen betreffende de uitoefening der geneeskunde door onbevoegden”.

In het Regeeringsantwoord kwam daarna over dit onderwerp het volgende voor:

„Dat kwakzalverij even als in het buitenland in de laatste jaren ook hier te lande is toegenomen, kan niet worden ontkend. Het kwaad schuilt niet in uitoefening der geneeskunst door onbevoegden, waarop door het geneeskundig staatstoezicht streng wordt toegezien, maar in den verkoop van geheime geneesmiddelen, die volgens onze geneeskundige wetgeving niet geheel te weren is.

„Raadpleegt men de wet van 1865 (Stbl. no. 60) en hare geschiedenis, dan blijkt duidelijk, dat de wetgever geheele wering dier middelen niet bedoeld heeft.

„De vraag of de wetgever het verkoopen van geheime geneesmiddelen moet tegengaan, maakt een onderwerp van ernstig onderzoek bij de geneeskundige kringen uit; wanneer hun verslag zal zijn ingekomen, kan de Minister overwegen welk gevolg daaraan zal te geven zijn.”

In dit antwoord komt ons een enkele uitdrukking minder gelukkig voor. De Minister stelt hier tegenover elkaar uitoefening der geneeskunst door onbevoegden die wel, en verkoop van geheime geneesmiddelen die niet geheel volgens onze wetgeving te weren is. In plaats van dit laatste ware het, meenen wij, beter geweest te spreken van verkoop van geneesmiddelen door onbevoegden.

Aan vele predikanten en R. K. geestelijken in Nederland werd dezer dagen een monster toegezonden van de zoogenaamde Zwitsersche pillen van Richard Brandt te Schaffhausen, zooals dit reeds vroeger geschied is aan alle geneeskundigen.

Behalve veelvuldig adverteeren is dit toezenden van circulaire en monstertjes, aan alle personen, die in adres- of jaarboekjes te vinden zijn een gewoon middel.

In het blaadje, dat aan het monster pillen is toegevoegd, wordt o. a. gezegd, dat die pillen vrij zijn van alle „drastische en sterk werkende stoffen.” Dit is een leugen; aloë, het hoofbestanddeel der pillen, is een drastisch en sterk werkend purgeermiddel. Verder leest men dat bij plotselinge ongesteldheden men „in de meeste gevallen door het gebruik van dit eenvoudige middel geheel spoedig weer herstelt” en dus geneeskundige hulp kan ontberen. Gevaarlijker raad is niet denkbaar en elk zal het begrijpen, als hij nagaat, dat deze pillen alleen een purgeermiddel zijn. Zelfs bij eene eenvoudige indigestie en de plotselinge opkomende bezwaren en gevaren dezer ongesteldheid zal dit purgeermiddel meer kwaad dan goed doen. Overigens zie men het artikel van Dr. van Lambden over deze zaak in dit blad.

Een onzer lezers geeft ons het adres op van eene Leesinrichting voor den Ambachtsman, met verzoek in 't vervolg een exemplaar van het Maandblad daarheen te zenden. Wij nemen deze gelegenheid te baat nogmaals allen te verzoeken, aan wie dergelijke inrichtingen, Werkmaatschappijen, Gezellen-vereeningen, enz. bekend zijn, ons die te willen opgeven; gaarne zenden we dan daaraan gratis geregeld ons blad. Juist voor de leden daarvan kan het uitermate nuttig zijn door de lezing bekend te worden met de onwaarde der geneesmiddelen, die in de kranten worden aangekondigd.

De voornaamste handlanger in ons land van allerlei buitenlandsche kwakzalvers, de man, die ook de poging van de Amerikanen om ons volk met Hop-Bitter te bedriegen, zoo pretig de hand reikt, hebben wij steeds genoemd H. J. v. D. GOORBERGH te Breda. Dit is echter niet den naam van den persoon die bedoeld wordt; het is slechts de naam van de firma. De persoon, die deze firma voert is C. P. C. A. VAN DE GOORBERGH te Breda. Hij verdient schatten met zijn bedrijf van hoofd-kwakzalver; hij drage dan ook persoonlijk de minachting die voor een dergelijk bedrijf past.

Als een verblijdend teken, hoe enkele uitgevers van nieuwsbladen in Nederland meehelpen de kwakzalverij te bestrijden en zich daarvoor financiële voordeelen ontzeggen, meenen wij melding te moeten maken van het volgende onder de rubriek Correspondentie in „de Noordhollander,” Weekblad voor Waterland, de Zeevang en Omstreken:

Aan den Eksteroogen-dokter

LEFRIES,

Rotterdam, Westzeedijk, 44.

Mijnheer!

Uwe advertentie „Fl. 1000” betreffende de „hoogst gewichtige uitvinding” (?) van het Eksteroogen-tinctuur wordt door mij geweigerd te plaatsen. Dergelijke annonces zijn, mijns inziens, niet waardig in de advertentie-kolommen opgenomen te worden, doch geschikt om een blad te ontzien. Als uw middel inderdaad uitstekend was, dan behoeft u toch, als dokter, geen f 1000 uit te loven, om uw waar aan den man te brengen. Alleen paljassen voor kermistenden doen zulks om volk te lokken.

Hierop volgt mededeeling van hetgeen over dit z.g. nieuwe middel in het Maandblad van de vorige maand is opgenomen, waarna de schrijver eindigt:

Nog steeds koester ik de hoop, dat de uitgevers, om het belang van het algemeen, hun financieel belang een weinig over het hoofd zullen zien door de kwakzalvers-annonces ten strengste te weigeren.

Daardoor zal de kwakzalverij aanmerkelijk geknakt worden.

K. VEEN Kz.,

Uitgever van „de Noordhollander”.

Natuurlijk deelen wij de hoop van den wakkeren uitgever, toch hebben wij weinig vertrouwen in hare verwezenlijking.

De groote bladen ontvangen de meeste en winstgevende advertentiën, waarvan hun bestaan voor een groot deel afhankelijk is, van de groote advertentie-bureaux en deze schijnen geen klandisie te gunnen, tenzij ook de kwakzalvers-advertenties worden geplaatst. Geen wonder trouwens, wij weten hoe de voornaamste buitenlandse advertentie-bureaux te gelijktijd de meest beruchte kwakzalvers-firma's zijn.

Hoezeer somtijds kleine bladen hooger staan dan groote leerde ons ook nog een ander geval. De *Apeldoornsche Courant* handelde even als de meeste groote bladen, d. i. nam wel de advertenties van Hop-Bitter op, maar plaatste toch ook bereidwillig ons artikel getiteld *schandelijke misleiding* daartegen, zich beroepende op de verdediging die het *N. v. d. D.* van dergelijke handelwijze had gegeven. Het *Apeldoornsch Nieuws- en Advertentieblad* weigert integendeel alle kwakzalvers-advertenties en leest haar oudere zuster op aardige wijze de les over haar inconsequentie.

Zoolang echter de kleine bladen, bij het opnemen van allerlei kwakzalvers-advertenties zich op 't voorbeeld van alle grooten kunnen beroepen, zal 't aantal van hen, die de kwakzalverskraam buiten hun kolommen houden, wel niet zeer groot worden.

Met het oog op twee gevallen, in dit nummer vermeld, waarbij personen die wij kwakzalvers noemen door de rechtbanken zijn vrijgesproken, wijzen wij er opnieuw op dat kwakzalverij voor ons niet gelijk staat met onbevoegde uitoefening van genees- of artsnijbereidkunst. Men kan volgens onze wetgeving volkomen onschuldig aan het laatste verklaard worden, en toch door schandelijke kwakzalverij voortdurend het publiek bedriegen en nadeel berokkenen in gezondheid en beurs. Onze gewone lezers weten dit trouwens voldoende, want herhaaldelijk hebben we sterk sprekende voorbeelden er van medegedeeld.

Ook te Eindhoven en te Leiden hebben de apothekers niet willen meedoen aan de kwakzalverij met Hop-Bitter. In het *Leidsche Dagblad* kwam de volgende advertentie voor:

Alle Apothekers dezer stad, gezien hebbende de Advertentiën waarbij het zoogenaamde Hop-Bitter in alle solide Apotheken wordt verkrijgbaar verklaard, prijs stellende op hunne soliditeit en trachtende zooveel mogelijk alle kwakzalverij tegen te gaan, verklaren bij deze, dat dit artikel bij niemand hunner verkrijgbaar is.

De kapper te 's Gravenhage, van wien we ook iets in no. 9 meldden, is niet zeer gelukkig met zijn „attesten van genezen lijders”. In het *'s Gravenhaagsche Advertentieblad* van 27 Nov. j.l. komt de volgende advertentie voor:

De ondergeteekende is verbaasd over de verregaande vrijpostigheid van den kapper CAMES, wonende aan de Paveljoensgracht no. 47, te 's Gravenhage, welke — niettegenstaande gewaarschuwd te zijn — herhaaldelijk in dit blad een attest plaatst, waarin hij mij laat dankbetuigen voor genezing van een „kaal” hoofd door zijn preparaat, genaamd: „Wonder-Haarwater”, daar ik nooit een kaal hoofd gehad heb en er dus geen sprake kan zijn van genezing daarvan.

Ik heb nimmer het bombast-attest afgegeven en nog veel minder toestemming om zoo iets in een publiek orgaan te plaatsen.

Laat CAMES hierdoor geleerd zijn, anders stelt hij zich bloot voor verdere gevolgen.

Delfshaven, 23 Nov. 1882.

D. KOUWENHOVEN.

Over de behandeling van de zaak van den zoogenaamden magnetiseur GUNTERS voor de rechtbank te 's Gravenhage vinden we het volgende in de nieuwsbladen.

De magnetiseur GUNTERS verscheen gisteren in de correctionele zitting der Haagsche rechtbank, gedagvaard ter zake van onbevoegde uitoefening der geneeskunst, door in den loop van dit jaar te 's Hage aan onderscheidene personen met gebruikmaking eener sonnambule of clairvoyante — zijne echtgenoot — die zich door hem in slaap liet brengen en in dien toestand den aard der ziekte van den consulteerenden patient opgaf, tegen betaling geneeskundigen raad en bijstand te verleenen.

Eenigen der patienten werden als getuigen gehoord, wier verklaringen hierin overeenstemden, dat de door de sonnambule afgeleverde recepten werden geschreven in tegenwoordigheid van twee bevoegde geneeskundigen, de arts Anema te Scheveningen en de bekende geneesheer verloskundige Kimmel, zoodat de beklagde slechts een lijdelijke rol vervulde, die zich hoofdzakelijk bepaalde tot ontvangst van het wegens het consult verschuldigde honorarium. De echtgenoot van eene te 's Hage woonachtige en door de clairvoyante behandelde dame, verkondigde met de meest goemoedelijke en besliste overtuiging zijn geloof aan de heilzame gevolgen van de door de slaapster opgegeven geneesmiddelen, welke overtuiging hij versterkte met de verzekering, dat zijne vrouw, die verschillende doctoren vruchteloos geraadpleegd had, na het onderhoud met de sonnambule, aan wie het gelukte haar werkelijke kwaal aan te wijzen, bijna volkomen herstelde. De voornoemde geneeskundigen vermeldden, dat hunne bezoldigde bijstand hierin bestond, dat zij de door de sonnambule gedicteerde geneeskundige voorschriften aan de wetenschap toetsten en naar mate van hunne bevinding wijzigden of onderteekenden ter bezorging in de apotheek. De beklagde bekende, dat hij de sonnambule in slaap bracht en niets meer verrichtte. Naar aanleiding daarvan rees bij den sub-off. v. justitie, Mr. PAPE, die deze vervolging had ingesteld op verzoek van den inspecteur van den geneeskundigen dienst in Zuid-Holland, de vraag of de beklagde daardoor gezegd kan worden de onbevoegde uitoefening der geneeskunde tot bedrijf te hebben gemaakt. Nam hij in aanmerking, dat de doctoren bij elke seance tegenwoordig waren, de beklagde zijn vrouw slechts in slaap bracht en slechts als kassier optrad, zonder zelfs met de patienten te spreken, dan meende hij dat met het oog op de jurisprudentie, waarbij is uitgemaakt dat de magnetiseur in de verbodsbepaling der wet valt, wanneer hij de kwaal van den patient opschrijft, dat beklagde zich niet schuldig had gemaakt aan onbevoegde uitoefening der geneeskunde en zijne vrijspraak moest volgen, waartoe het O. M. concludeerde. De uitspraak was hiermee in overeenstemming.

Deze vrijspraak was te verwachten; als het „bereiden en afleveren” door een onbevoegde van een geneesmiddel tegen rheumatisme (zaak ENEMA HARTZEMA) en de speciale behandeling van borst- en rugaandoeningen „van kneuzingen, ontwrichtingen en rheumatiek” (zaak HOFFMAN), volgens de Nederlandsche wetgeving of volgens de opvatting daarvan door de juristen niet is overtreding der geneeskundige wetten, dan zou het waarlijk vreemd zijn zulk eene overtreding wel te vinden in de handelingen van iemand, die niets anders heeft verricht dan het uitoefenen van een bedrijf, waartoe hij *weltig gepatenteerd* is. Want waarlijk dat is GUNTERS! Wij weten wel, dat het patent alleen bevoegdheid geeft tot het uitoefenen van eenig bedrijf, in dien dit niet op andere wijze door 's lands wetten verboden is; maar toch verdient het opmerking, dat zulk een patent van *magnetiseur* nog heden ten dage kan worden verleend en nauwelijks twintig jaar geleden bij resolutie van 14 Juni 1861 no. 54 werd *geassimileerd* met dat van *artsen*, enz.

De kwakzalverij is internationaal. Deze maand is M. J. KIMMEL, *médecin à Leyde (Hollande)*, te spreken avec Mme. G. C. GUNTERS, *Clairvoyante* te Gent, rue du Progrès (nomen est omen).

BEREND HAITZEMA ENEMA, (zich noemende HARTZEMA), stond onlangs weder voor de rechtbank te Amsterdam terecht ter zake dat hij, zonder daartoe bevoegd te zijn, in Februari in zijn woning te Amsterdam aan A. v. B., tegen betaling door dezen van f 2, heeft verkocht en verstrekt een flacon, volgens opgave bevattende een medicament tegen rhumatiek, welks inhoud bestond uit een donkergekleurde vloeistof, samengesteld uit respectievelijk ongeveer 0.525 gram salicylzuur, 18.100 gram solutio chloreti ferrici, 18.60 gram wijnsteenzuur en 37.20 gram carbonas natrius; dat hij mitsdien, hoewel daartoe onbevoegd, solutio chloreti ferrici, voorkomende op de lijst, behoorende bij de resolutie van Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken, dd. 15 Juli 1872, No. 339 (*St. ct.* 188) heeft verkocht beneden de 190 gram, welke bij die lijst is vastgesteld als minimum, beneden hetwelk door daartoe onbevoegden die stof niet mag worden verkocht.

Mr. S. KATZ verdedigde den beklagde en deze werd vrijgesproken.

Prof. J. W. GUNNING te Amsterdam bespreekt in het Weekblad van het Ned. Tijdschr. voor Geneeskunde, no. 44, naar aanleiding van de hier medegedeelde vrijspraak, de moeielijkheid, ja zelfs onmogelijkheid die er bestaat voor de deskundigen, om aan den rechter

de gegevens te leveren om te bewijzen dat voor een mengsel, als geneesmiddel verkocht wordende, een of meer der bestanddeelen gebruikt zijn die voorkomen op de lijst C bij de geneeskundige wetten behoorende. Ten slotte zegt de Hoogleraar het volgende, waarmee wij het geheel eens zijn:

Wat in het algemeen ten aanzien van den strijd tegen de onbevoegde uitoefening der geneeskunst door verkoop van geneesmiddelen uit deze opmerkingen kan worden afgeleid is dit: dat onze wetgeving, mede ten gevolge van onachtzame redactie, daartoe geheel ongeschikt is en dat verbetering niet te verkrijgen is door verscherping der bestaande bepalingen, maar alleen door eene zoodanige wijziging waarbij het verkoopen van middelen, als strekkende ter genezing, strafbaar wordt gesteld, omdat en in zoover daardoor inbreuk wordt gemaakt op de verkregen rechten der artsen en apothekers en bedrog wordt gepleegd door te speculeeren op de lichtgeloovigheid van het publiek.

Nog wenschen wij te wijzen op de volgende noot, die de schrijver aan zijn artikel toevoegt:

De beklagde heeft allen tijd en gelegenheid gehad deze door de deskundigen verschafte gegevens en getrokken conclusiën te overwegen, maar heeft ze niet weersproken en dus stilzwijgend erkend, ten aanzien der bereiding van het praeparat eene onwaarheid te hebben gezegd. In verband hiermede trof het mij, dat de verdediger zeer scherp en naar mij voorkomt terecht, de methode laakte, die thans wordt gevolgd om een feit van den verkoop van geneesmiddelen te constateeren, door namelijk iemand naar den onderstelden verkoper te zenden met het fictieve verhaal eener ziekte. „Kan zoo iemand, die zich met een leugen in het huis eens burgers toegang verschaft, als betrouwbaar getuige door de Justitie worden erkend?” vroeg de verdediger met eene zekere beweging van verontwaardiging, waarvoor ik erken sympathie te gevoelen. Tegelijk echter rees bij mij de vraag: is die verontwaardiging niet misplaatst op een oogenblik als men iemand verdedigt, die, onder eede gehoord, der Justitie een leugen voorhoudt?

Wij moeten hier herinneren dat zoolang wel het verkoopen maar niet het ten verkoop in voorraad hebben strafbaar gesteld is, voor het opmaken van proces-verbaal noodig is, dat afzonderlijk een doosje of fleschje van het middel gekocht worde. Daarvoor is echter in den regel eenvoudige aanvraag voldoende, en in alle geval heeft het lid van den geneesk. raad de heer P. KRUYSSSE, die het eerste proces-verbaal in deze opmaakte, niets anders gedaan dan een fleschje van het vocht aan te vragen zonder gefingeerd verhaal daarbij te doen. Hoe het later bij het op last van den hoofd-commissaris van politie opmaken van proces-verbaal is gegaan, weten we niet.

Door de plaatselijke politie te Groningen is proces-verbaal opgemaakt wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunde en artsensbereidkunst tegen zekeren drogist C., een man van uiterst ongunstige antecedenten, die reeds met tuchthuis en gevangenis onderscheidene malen heeft kennis gemaakt, en tegen wien nu nog eene strafzaak hangende is wegens muntvervalsching en het inloop brengen van valsche munt.

Hij ging bij zijne omwonende bureu door voor een orakel, dat voor alles raad wist: braken bij kinderen, buikloop, borstziekte, mazelen, dikke beenen, verzweringen, enz. Zijne medicamenten waren in den laatsten tijd misschien minder goed gekozen, althans verscheidene door hem „behandelde” patienten zagen hunne kwalen met den dag verergeren. Deze omstandigheid heeft bij eenigen dan ook de gewoonlijk bestaande schaamte om die kwakzalverij te helpen ontmaskeren, overwonnen, en hen er toe gebracht, hunne klacht te rechter plaatse in te brengen.

Bij het onderzoek is een groote hoeveelheid drankjes, poeders, pillen en ander ontuig in beslag genomen, prullen die met 30, 40 tot 90 cent per portie werden betaald door de onnoozele patienten, meestal tot den arbeidenden stand behoorende. (*N. R. Ct.*)

De *Zoom*, een weekblad in 't zuiden van ons land, dat te Bergen op Zoom wordt uitgegeven, stelt voor als nieuwe bron van inkomsten, eene belasting te heffen op de kwakzalvers-artikelen in den vorm van den jenever accijns.

Wij weten niet of het dit blad juist ernst is met dit voorstel, toch verdient het overweging. Belasting op luxe-artikelen wordt het gemakkelijkst gedragen, omdat zij vrijwillig is en bovendien zou zij zijdelings dienst doen om de volksgezondheid te beschermen, door het verbruik te doen verminderen of zoo niet, eene belangrijke bijdrage leveren aan de schatkist.

In Engeland bestaat iets dergelijks reeds lang. De z.g. geheimmiddelen (*patent medicines*) zijn aldaar volgens eene *Act* van 't jaar 1783 onderworpen aan een recht tot autorisatie (*license*) en eene vrij hooge zegelbelasting. Gemiddeld brengt dit jaarlijks een voordeel aan de schatkist van 200,000, Pd. St.

Geen nieuw kwakzalvers-middel wordt er aan de markt gebracht of er worden namen opgegeven van eenige meest buitenlandsche doctoren, die het aanbevelen.

Wij hebben reeds herhaaldelijk gezegd dat er vaak namen genoemd worden van geneesheeren, die niet

bestaan en dat de titel van Dr. voor geld te koop is.

Op welke wijze somwijlen zulke aanbevelingen bovendien worden verkregen, leeren ons een paar brieven, die voor ons liggen. In de eerste van zekeren ALBERIC VIGNEAU, zich noemende *propriétaire-oenologue* te Bordeaux, zegt de schrijver dat hij zoekt naar een *geneesheer*, die hem wil helpen om bekendheid te geven aan „un produit qui pour combattre l'Anémie est juste, qu'à ce jour, bien au dessus de tous les remèdes les plus réputés.”

„Veuillez je vous prie, — zoo begint dit schrijven, — me faire savoir si vous consentiriez à recevoir un traitement mensuel de cent francs pour recommander purement et simplement mon précieux produit à ceux de vos malades qui vous paraîtraient en avoir besoin?”

Het traktement gaat in op den dag, waarop de eerste bestelling van 6 tot 50 flesschen zal geschieden. Hoeveel geld boven de waarde de ongelukkige patient daarvoor zal moeten betalen, wordt niet opgegeven.

De andere brief is van zekeren L. WIMMERS te Brussel, die zegt breuken radikaal te kunnen genezen alleen door uitwendige behandeling zonder operatie, wat elk deskundige weet dat zoo goed als onmogelijk is. De behandeling kost twee duizend francs en de heft hier som belooft hij af te staan aan den geneesheer, die hem een patient toezendt, terwijl volkomen geheimhouding wordt verzekerd. — Zullen sommigen, uit liefde tot het god of omdat zij 't werkelijk zoo erg niet inzien, zich laten verleiden door zulk een schitterend aanbod?

Vroeger hebben wij een kort bericht uit de nieuwsbladen overgenomen dat de Fransche afgevaardigde NAQUET octrooi had gekregen voor een haarkleurmiddel. Men heeft ons er op gewezen dat in de *Nieuwe Rott. Ct.* van 13 Augustus 1882 daarover een uitvoeriger bericht voorkwam. Dit is van den volgenden inhoud:

„*Figaro* bracht voor een paar dagen in herinnering dat in 1881 op de lijst van hen, die octrooi aangevraagd en gekregen hebben, de heer ALFRED NAQUET voorkwam als uitvinder van een haarkleuremiddel. Het blad vroeg: is die persoon de afgevaardigde NAQUET of een naamgenoot?

„De heer NAQUET heeft thans hierop geantwoord. Hij schrijft: Ik kom er gaarne voor uit, dat ik de uitvinder van het bedoelde haarkleuremiddel ben, en het verwondert mij dat de *Figaro* deswege eenige verbaazing aan den dag legt. Vóórdat ik staatsman werd, was ik scheikundige, en dit is eene bijna even onuitwischbare hoedanigheid als het kleuremiddel dat ik heb uitgevonden.

„Al maak ik deel uit van onze wetgevendende vergadering, heb ik toch niet opgehouden mij met de wetenschap bezig te houden, en in verloren oogenblikken keer ik gaarne tot mijne eerste liefde terug. Ik ben niet alleen scheikundige, ik doe ook een weinig aan de geneeskunde, en niets wat tot behoud der openbare gezondheid kan strekken, laat mij onverschillig.

„Het kan u niet onbekend zijn, Mijnheer de Redacteur, dat aan het publiek vele haarkleuremiddelen verkocht worden, zoogenaamd onschadelijk, maar die hevige vergiften bevatten. Een minister van het keizerrijk is gestorven, omdat hij aan de behaagzucht offerende, aan zijn haar kunstmatig de kleur der jeugd heeft gegeven, die weinig met zijn gehele uiterlijk overeenkwam. Maar mijne republikeinsche gevoelens zijn nooit van dien aard geweest, dat ik den dood van den zondaar wilde, en het geval met dien minister heeft mij niet verzoend met de vergiften, die in de kapperswinkels aanwezig zijn.

„Ik zeide tot mij zelven: Daar het bespottelijke haarkleuren nu eenmaal bestaat, zou men eene goede daad verrichten, als men een kleuremiddel vond, dat den verbruiker niet blootstelt aan het gevaar van vergiftiging. Ik ben aan 't werk gegaan, en het is mij gelukt een onschadelijk kleuremiddel, met bismuth en onderzwaavelzure soda tot grondslag te vinden, dat baard en hoofdhaar verft. Hiervoor heb ik octrooi aangevraagd, niet om mij met den verkoop er van op te houden, maar om mijne uitvinding af te staan aan iemand die het tot voordeel van allen in den handel zou willen brengen.

„Gij hebt, Mijnheer de Redacteur, mijne uitvinding uit de vergetelheid opgedolven, en ik ben er blij om. Als er nu menschen zijn, die mijn kleuremiddel willen in omloop brengen, dan zullen zij daartoe het recht krijgen zonder mij de minste belooning toe te staan, en zij zullen misschien een dienst bewijzen aan een menigte goede lieden, die beter zouden doen met het haar niet te verwen; maar nu zij dit toch doen, misschien het recht hebben naar een middel te zoeken, dat zij gebruiken kunnen zonder hunne gezondheid ernstig te benadeelen.

„Wat mij aangaat, ik bewaar mijne grijze haren en wil geen profijt van mijne uitvinding trekken. Het bewustzijn dat ik een nuttig werk verricht heb, is mij

voldoening genoeg."

Wij hebben daarop den Heer NAQUET te Parijs geschreven, en gevraagd of het niet beter zou zijn de bereiding van zijn kleurmiddel in wetenschappelijke bladen te publiceeren, opdat niet de kwakzalvers van zijn naam gebruik zouden maken, om er voordeel mee te behalen, zonder het publiek te gerieven.

Wij ontvingen daarop zeer bereidwillig de mededeeling van het voorschrift „avec permission de M. NAQUET pour la publication” Wij zullen van de verleende vrijheid gebruik maken doch slechts in een wetenschappelijk tijdschrift, omdat toch slechts door een chemicus de bereiding kan begrepen en uitgevoerd worden. Sedert is trouwens in buitenlandsche bladen het recept medegedeeld.

De man die *Fellows syroop van hypophosphiten* exploiteert is weer uit den hoek gekomen. Alle geneeskundigen hebben een circulaire gekregen, zoo het heet om hen te waarschuwen voor vervalsching (waaraan echter niemand denkt) doch inderdaad om hen op nieuw uit te noodigen het miraculeuze goed in gebruik te brengen.

Wie zich herinnert wat we vroeger over dit fraaie product schreven zal begrijpen dat deze poging bij onze geneeskundige in het algemeen niet veel instemming zal vinden.

De Hop-Bitter-lui zijn nog steeds voort gegaan het land met hun leugenachtige blaadjes te doorreizen en wij hebben ze ook verder met onze waarschuwingen tot het publiek gevolgd. Sinds het vorige nummer zijn weer 15 duizend exemplaren van waarschuwingen tegen Hop-Bitter door de leden onzer vereeniging verspreid voornamelijk te Delfzijl, Heerenveen, Harlingen, 's Hertogenbosch, Den Haag, Leiden, Utrecht, Middelburg, Vlissingen en Gorinchem.

Het nieuwste op 't gebied der kwakzalversadvertenties in de Nederlandsche bladen is een ingezonden mededeeling à 50 cent per regel" inhoudende: *En nieuwstijding van een belangrijke gewicht*. Die belangrijke tijding is dat men de bacteriën ontdekt heeft die de longtering veroorzaken en dat men dus . . . de anti-katarrhale pillen van Voss moet koopen om zich van verkoudheid te genezen! Wie dit dus niet logisch vindt wordt nooit een goed klant van de kwakzalvers.

Na alles wat we over den bewusten persoon hebben geschreven behoeft de volgende mededeeling, van de *Afdeling Leiden en omstreken*, van de *Nederl. maats. tot bevordering der geneeskunde*, geen nadere toelichting:

In de vergadering der afdeling gehouden op 28 October 1882 werd met algemeene stemmen aangenomen het voorstel van haren raad van discipline om het lid J. Kimmel voor altijd van het lidmaatschap vervallen te verklaren.

Er is zulks geschied op grond dat genoemde J. Kimmel zich, door met zijn titel de recepten van een onbevoegde sonnambule te dekken, heeft schuldig gemaakt aan handelen in art. 16 van het reglement der afdeling gekwalificeerd als zoodanige „die den geneeskundigen stand ont-eeren en hem (den dader) de achting zijner ambtgenooten voor altijd doen verliezen."

Het bestuur der afdeling Leiden en Omstreken der N. M. t. b. d. G.

Dr. J. G. v. d. Sluys, Voorzitter.

Dr. Hector Treub, Secretaris.

Dr. D. v. Haren Noman, Adj.-Secretaris.

Aanwijzing der ziekten bij de aankondiging van middelen.

Van tijd tot tijd deelden wij enkele wetsartikelen mede, waardoor men in vroegere dagen trachtte den handel in kwakzalversmiddelen te fnuiken; 't was voornamelijk om in 't oog te doen springen, hoe men, toen die handel op verre na niet zoo internationaal was en het karakter eener bepaalde industrie nog niet had aangenomen, hem poogde tegen te gaan door speciale voorschriften, terwijl men bij de uitbreiding, die hij tegenwoordig bezit, in ons land tot nu toe meent te kunnen volstaan met eenige algemeene bepalingen, die weinig nageleefd of gemakkelijk ont-doken worden.

Ook uit het buitenland zijn de onderstaande bepalingen der laatste tienjaar vermeldingswaard. Zij betreffen slechts het verbod van verkoop van geadverteerde middelen door apothekers; wij deelen ze vooral mede en onderstrepen daarom enkele zinsneden om te doen zien hoe in Duitschland het aankondigen van geneesmiddelen met aanwijzing van de ziekten, waarvoor zij nuttig heeten te zijn, wordt beschouwd als behorende tot de uitoefening van geneeskunst.

Omdat deze laatste in Duitschland voor ieder vrij is en slechts niet gecombineerd met de pharmacie mag worden uitgeoefend, is aan elk ander geoorloofd, wat den apotheker verboden is.

In ons land, waar die uitoefening der geneeskunst niet vrij is zou dus volgens Duitsche begrippen behalve door de geneeskundigen zelf, aan niemand mogen worden toegestaan dergelijke aankondigingen te doen met aangifte van de ongesteldheden, waarvoor de middelen bestemd zijn, en zooals wij ze dagelijks in de dagbladen bij dozijnen onder de oogen krijgen.

„In de advertentie-kolommen der publieke bladen worden door apothekers niet zelden aankondigingen van geheimmiddelen geplaatst met vermelding van de ongesteldheden, waarvoor zij dienstig zijn. De apothekers geven daarbij op, dat zij deze middelen in voorraad houden of op verzoek afleveren. Deze handelwijze is in strijd met de wet, die aan de apothekers bepaalde verplichtingen oplegt, waarmede de uitoefening der geneeskundige praktijk onvereinigbaar is."

(Besluit van 't Regeeringsdistrikt Danzig v. 23 Maart 1873.)

„Wie z.g. geheimmiddelen of ook bekende zelfstandigheden of koopwaren, om 't even van welke soort of in welken vorm, als middelen tot verdrijving of verzachting van ziekte of lichaamslijden of tot buitengewone hulp en versterking van de gezondheid, in 't algemeen tot geneesmiddel voor menschen of dieren, zonder verlof van de politie openlijk aanprijst, te koop aanbiedt, of ten verkoop in voorraad houdt, zelf verkoopt of door anderen laat verkoopen, wordt gestraft met eene geldboete van 18 gld. of bij onvermogen met gevangenis naar evenredigheid."

(Politieverordening van 't Regeeringsdistrikt Maagdeburg v. 20 Sept. 1873.)

„Het is ter onzer kennis gekomen, dat in verschillende apotheken binnen ons rechtsgebied z.g. Koningsdrank en andere geheimmiddelen ten verkoop in voorraad gehouden worden. Wij zien ons daarom gedwongen er op te wijzen, dat de wet dit aan de apothekers uitdrukkelijk onder strafbedreiging verbiedt. De distrikt-geneesheeren worden aangemaand de apothekers binnen hun kring hiermede in kennis te stellen en bij mogelijke overtreding proces-verbaal op te maken."

(Aanschrijving van 't Regeeringsdistrikt Stettin van 15 Aug. 1879.)

„Het behoort tot de bijzondere beroepspligten der apothekers om zich te onthouden van elke uitoefening der geneeskunst; het verkoopen van geheimmiddelen tot geneeskundige doeleinden moet echter worden aangemerkt als eene be-handeling van zieken en derhalve ook als eene overtreding dezer beroepspligten. De distrikt-geneesheeren zijn verplicht op de naleving van dit voorschrift door de apothekers toe te zien."

(Aanschrijving van 't Regeeringsdistrikt Wiesbaden v. 13 Febr. 1873.)

Zwitsersche pillen.

In het Regeeringsantwoord op Hoofdstuk V der Staatsbegroting wordt erkend, dat de kwakzalverij ook in ons land in de laatste jaren is toegenomen. 's Lands wetten blijken, helaas, niet bij machte dat kwaad geheel te stuiten. Te meer rust daarom de plicht op alle welgezinden, waar mogelijk, daar tegen te ageeren.

Het ligt voor de hand dat zij, die zich met exploitatie van kwakzalversmiddelen bezig houden, er op uit zijn telkens nieuwe wegen daarvoor te vinden. Het kan daarom nuttig zijn, deze, waar zij ontdekt worden, aan te geven.

Daarom deze mededeeling.

Meerdere predikanten ten plattelande ontvingen dezer dagen over de post uit Schaffhausen als „Muster ohne Werth" een doosje pillen van den Zwitserschen apotheker R. BRANDT met een gedrukte aanbeveling. Een dezer predikanten stelde de bezending in mijne handen met verzoek ter geschikte plaatse daarvan mededeeling te doen. Enkele dagbladen, met name het „Utrechtsch Dagblad" en het „Wageningsch Weekblad" maakten er reeds melding van, zoodat hoogstwaarschijnlijk een verspreiding op groote schaal bij predikanten op ons platteland is geschied.

De gedrukte begeleidende aanbeveling, blijkens den aanhef: „Wel Eerw. Heer" bepaaldelijk voor

hen opgesteld, wijst met nadruk op het schaarsch voorkomen en kostbare der geneeskundige hu'p op het platte land. Bij dezen toestand nu moet het aanbod van een geneesmiddel, voor zoovele kwalen als met name in de aanbeveling opgenoemd worden, een uitkomst schijnen en de onnadenkende lezer kan zeker gunstig voor de pillen gestemd worden; het aanbod om bij elke bestelling van 10 doozen er 2 gratis voor de armen aan toe te voegen werkt ongetwijfeld daartoe mede. (†)

Zeer zeker komt het op kleine, meer verwijderde plaatsen meermalen voor, dat de predikant als raadgever zijner van geneeskundige hulp verstoken gemeenteleden optreedt. Dat kan niet veroordeeld worden; en wanneer hij zijn meerdere ontwikkeling gebruikt om fouten op hygiënisch gebied te bestrijden, verdient hij bepaald toejuiching.

Maar, wat ik zeer zou betreuren, is dit, dat zij, die toch de waarheid zoeken, door de aanbieding der Zwitsersche pillen verlokkt, gebruikt zouden worden voor de uitbreiding van de kwakzalverij, d. i. van den leugen.

Bij het lezen van de begeleidende aanbeveling viel het mij op, dat gezegd wordt, dat de pillen bereid zijn naar het voorschrift van een bekend en beroemd arts; wie die arts is, wordt niet vermeld, ofschoon diens naam toch, zoo hij werkelijk bekend en beroemd is, de beste aanbeveling zoude zijn. Verder is het zonderling dat onder de aangehaalde medische tijdschriften geen enkel uit ons land of uit Zwitserland voorkomt.

Eindelijk mag ik er op wijzen, dat, hoewel uitdrukkelijk beweerd wordt, dat de pillen vrij zijn van alle sterk werkende stoffen, zij toch bij onderzoek voor een groot deel uit aloë blijken te bestaan, waarvan het gebruik bij lijders aan aambeijen, (waartegen BRANDT ze ook al aanprijst) in 't algemeen wel aan bedenking onderhevig is.

Van harte hoop ik, dat allen, die de monsters ontvangen, door den tamelijk doorzichtigen sluier heen de kwakzalverij zullen herkennen en er niet mede te doen willen hebben, opdat men zich in het buitenland niet met onze lichtgeloovigheid kunne vermaken en er voordeel van trekken.

Door hun stand in de maatschappij vermogen de predikanten veel op anderen; ook de kwakzalverij bestrijden is der waarheid bevorderlijk zijn.

Utrecht, 2 Dec. 1882.

DR. F. C. E. VAN EMBDEN.

(†) Is de bedoeling van BRANDT wellicht dat de predikanten de andere doozen verkoopen?

Men bedenke echter, dat daarvoor patent noodig zoude zijn; terwijl daarenboven volgens lijst C., behorende bij de resolutie van den min. van Binnenl. Zaken van 15 Juli 1872 (behoudens alinea 2 van art. 2 dier zelfde resolutie) aloë noc. afzonderlijk, noch vermengd met andere stoffen verkocht mag worden beneden 200 gram.

Ter navolging.

In Duitschland vindt het goede voorbeeld van den burgemeester van Karlsruhe reeds navolging; de overheid leert inzien dat het haar plicht is de burgerij te waarschuwen ook tegen de soort van oplichters, die de artikelen waarmede zij hun bedrog trachten uit te voeren, den naam geven van geneesmiddelen.

In de dagbladen van Regensburg kwam herhaaldelijk de volgende advertentie voor:

Voor lijders aan jicht en rheumatismus.

„De ondergeteekende maakt bekend, dat bij gebruik mijner geneesmiddelen reeds den tweeden of derden dag beterschap intreedt en dat de geheele kuur 10 tot 12 dagen duurt. Te Salzbach, Amberg, Ausbach en Nürnberg heb ik gevallen gehad, waar een lijden van 4 jaren in 10 dagen tijds genezen werd. Daar mijne middelen geheel onschadelijk zijn, zoo kunnen kinders zoowel als meer bejaarde lijders daarvan zonder bezwaar gebruik maken.

„Bij Diphtheritis (besmettelijke keelontsteking), longontsteking behandel ik door een zeer bijzonder en geheel onschadelijk middel en de beterschap moet reeds in 6 tot 8 uur beginnen. In Amberg behandelde ik, veertien dagen geleden, een één-jarig kind, lijdende aan diphtheritis, om 11 uur 's morgens en des avonds om 6 uur was het kind totaal hersteld."

